CONSERVATORUL „GEORGE ENESCU"
IAŞI

Conf. univ. dr. IOAN CĂPREANU

CURS DE SOCIALISM ŞTIINŢIFIC

IAŞI — 1981

CONSERVATORUL "GEORGE ENESCU"
IASI

Conf.univ.dr.Ioan Căpreanu

CURS DE SOCIALISM STIINTIFIC

- 1981 -

" O cerinţă obiectivă a înaintării spre comunism este aprofundarea teoretică a problemelor dezvoltării orînduirii noastre, prefigurarea evoluţiei în perspectivă a societăţii socialiste. In acest scop, se impune o preocupare mult mai mare pentru studierea temeinică a schimbărilor ce au loc în domeniul forţelor de producţie şi al relaţiilor sociale, în fizionomia şi structura claselor sociale, în raporturile dintre ele, în viaţa statului".

(Nicolae Ceauşescu, Raport la
cel de-al XII-lea Congres al
Partidului Comunist Român)

Cuvînt înainte

Prezentul curs, se adresează, în primul rînd, studenților din învățămîntul superior artistic.

In lumina exigențelor sporite puse de conducerea partidului în fața tuturor celor care lucrează pe tărîmul ideologic, autorul a căutat să pună la dispoziția studenților, a tuturor celor care studiază socialismul științific un instrument de lucru cît mai adecvat cerințelor actuale. Strădania a fost îndreptată cu deosebire spre integrarea organică în tematica cursului a tezelor de înaltă valoare științifică cuprinse în Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, în documentele Congresului al XII-lea, în opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, în celelalte documente ale partidului – strălucită expresie a socialismului științific creator în țara noastră.

Cursul de socialism științific a fost elaborat pe baza programei cadru aprobată de Ministerul Educației și Invățămîntului, conținutul lecțiilor fiind adaptat particularităților activității ideologice și politico-educative din rîndurile studenților, care se pregătesc pentru a lucra în domeniul culturii socialiste.

CAPIT.I OBIECTUL SOCIALISMULUI STIINTIFIC

1. Condiţiile istorice şi premisele teoretice ale apariţiei socialismului ştiinţific.
2. Obiectul şi metoda socialismului ştiinţific;raportul dintre teoria socialismului ştiinţific şi celelalte ştiinţe sociale.
3. Contribuţia Partidului Comunist Român, a tovarăşului Nicolae Ceauşescu la dezvoltarea şi îmbogăţirea teoriei şi experienţei mişcării comuniste internaţionale.

Proletariatul - clasa cea mai avansată a societăţii - şi-a elaborat propria teorie despre lume şi viaţă,bazată pe cele mai noi cuceriri ale ştiinţei,materialismul dialectic şi istoric,socialismul ştiinţific, care s-a afirmat, îmbogăţit şi dezvoltat în lupta tenace împotriva ideologiei claselor exploatatoare, a concepţiilor retrograde ale burgheziei.

Există astăzi o axiomă că socialismul ştiinţific, teoria revoluţionară marxistă îşi au izvorul vitalităţii şi ascendenţei faţă de alte sisteme din istoria gîndirii social-politice în capacitatea de a se îmbogăţi permanent pe baza progrelor ştiinţei şi ale cunoaşterii umane în general, a neîntreruptei analize critice a practicii sociale şi generalizării experienţei revoluţionare naţionale şi internaţionale.

Receptivitatea la nou,reconsiderarea critică a oricăror aprecieri,inclusiv a propriilor teze, evaluarea prospectivă a realităţii şi asimilarea organică a elementelor care converg spre progresul istoric sînt trăsături care fac din teoria marxistă "nu o dogmă", ci o călăuză vie în acţiune" cum au subliniat adesea fondatorii ei.

1. Condiţiile istorice şi premisele teoretice ale apariţiei socialismului ştiinţific.

Socialismul ştiinţific, ca parte componentă a marxismului, studiază procesul revoluţionar mondial de transformare a societăţii omeneşti. Crearea socialismului ştiinţific a fost determinată de condiţiile obiective şi subiective, economice, politice şi spirituale caracteristice perioadei de maturizare a

orînduirii capitaliste în principalele ţări ale Europei.

Socialismul ca teorie socială nouă s-a dezvoltat în secolul al XIX-lea,o dată cu extinderea şi afirmarea relaţiilor de producţie capitaliste.Insăşi expresiile de socialism şi comunism,n-au apărut decît în perioada anilor 1820-1830. Iniţial, teoriile socialiste nu exprimau decît mînia spontană a oamenilor muncii împotriva exploatării capitaliste şi a lipsei de drepturi politice,la care erau condamnaţi.

In toate ţările europene socialismul şi mişcarea muncitorească au început prin a exista fiecare în parte.Neobservînd proletariatul şi lupta lui,văzînd în el numai pe săraci şi îndemnaţi de compătimirea pentru suferinţele la care sistemul capitalist îi condamna pe lucrători,socialiştii din primele decenii ale secolului al XIX-lea nu înţelegeau rolul istoric al proletariatului şi n-au ştiut să explice caracterul istoric al orînduirii capitaliste.

Primii socialişti erau adînc convinşi că toţi - şi bogaţi şi săraci - trăiesc deopotrivă de prost în societatea capitalistă.Reprezentanţii socialismului utopic credeau că sistemul capitalist nu se menţine decît datorită faptului că oamenii nu înţeleg în ce fel e cu putinţă,prin mijloace paşnice şi fără revoluţie,să se creeze o orînduire socială mai perfectă , ideală.

De aceea,socialismul din acea vreme"critica societatea capitalistă,o condamna,o blestema,visa desfiinţarea ei,născocea fantezii despre o orînduire mai bună şi căuta să-i convingă pe bogaţi de imoralitatea exploatării".

Filonul social-politic al utopismului este marcat în secolele al XVI-lea şi al XVII-lea de apariţia unor valoroase scrieri:"Utopia"(1516)a lui Thomas Morus(1478-1535),"Noua Atlantidă" a lui Francis Bacon(1561-1626),"Cetatea libertăţii" expusă sub formă de program,sau "Restabilirea adevăratului sistem de cîrmuire"(1652)a lui Gerrard Winstanley(1609-1652)etc.In secolul al XVIII-lea,ideile socialismului sînt expuse în operele unor gînditori ca Jean Meslier(Mellier) (1664-1729),Morelly (secolul al XVIII-lea),Gabriel Bonot de Mably(1709-1785),Gracchus Babeuf (1760-1797) ş.a.

După cum se știe, reprezentanții cei mai de seamă ai socialismului utopic, de la începutul secolului al XIX-lea, au fost Henri Saint Simon și Charles Fourier în Franța, Robert Owen în Anglia.

a) Sistemul lui Henri Saint Simon (1780-1825) nu era socialist în înțelesul deplin al acestui cuvînt, deoarece el nu se pronunța în favoarea socializării mijloacelor de producție și nu cerea exproprierea burgheziei. El a observat împărțirea societății în clase dar n-a preconizat desființarea lor, ci menținerea claselor și inegalitatea dintre clase. Asocierea, caracterul obligatoriu al muncii, principiul unui plan unic, transformarea puterii de stat din conducere a oamenilor în administrarea lucrurilor și subordonarea societății unui grup unic et., acestea sînt elementele de socialism cuprinse în învățătura lui Saint Simon. Saint-simoniștii erau adversari hotărîți ai luptei de clasă și ai revoluției.

b. Un rol mult mai însemnat l-a avut concepția lui Charles Fourier (1772-1837). El a criticat aspru societatea burgheză, dezvăluind existența crizelor economice, starea de mizerie a maselor muncitoare, contradicția dintre oraș și sat, dintre munca fizică și cea intelectuală, schilodirea personalității umane, situația de robie a femeii etc. Engels aprecia că Fourier „mînuiește dialectica cu aceeași măiestrie ca și contemporanul său Hegel. "El scoate în evidență, în opoziție cu frazeologia despre capacitatea omului nelimitată de perfecționare asupra societății, că fiecare fază istorică are linia ei ascendentă, dar și pe una descendentă, și aplică această idee și viitorului întregii omeniri".

Fourier considera că lipsurile societății burgheze de pe urma cărora suferă toată lumea, indiferent dacă e bogat sau sărac, nu pot fi lichidate decît prin trecerea la o nouă orînduire socială pe bază de asociație. Celula de bază a acestei asocieri urma să fie falanga, adică o comună care să reunească agricultura cu activitatea industrială. In falangă urmau să fie primiți și oameni ai muncii și capitaliști. Centrul întregii vieți a falangei trebuiau să fie niște colonii de viață socială uriașe, numite falanstere. El a intuit în mod just

unele trăsături ale societății comuniste, cum ar fi lipsa antagonismelor sociale, transformarea muncii într-o necesitate vitală, dezvoltarea multilaterală a personalității umane, concordanța dintre interesele individuale și cele colective. Fourier n-a înțeles însă rolul proletariatului și a luptei de clasă, precum și inevitabilitatea exproprierii claselor dominante. El a respins metodele revoluționare de luptă, și aștepta realizarea orînduirii noi "societare", nu de la activitatea maselor înseși, ci de la inițiativa unui milionar luminat oarecare, care va da mijloacele necesare înființării primei falange. Invățătura lui Fourier are un caracter utopic pronunțat. Aspectul critic al fourierismului a exercitat totuși o adîncă influență asupra contemporanilor și a avut o mare importanță pentru dezvoltarea ulterioară a crînduirii socialiste.

Ideile lui Fourier au pătruns și în România, prin scrierile și activitatea lui T.Diamant, prin scrierile lui Cezar Bolliac, I.Heliade Rădulescu și ale altor gînditori. Meritul remarcabil de a fi răspîndit pentru prima oară în țara noastră idei socialist-utopice îi revine lui Teodor Diamant. El preconiza lucrarea colectivă a pămîntului de către oameni liberi, întovărășiți prin folosirea unor mijloace comune, perfecționate. Spre deosebire de Fourier, Diamant a subliniat și necesitatea unei industrii autohtone. Noua organizare socială este concepută de Diamant în mod naiv, fără schimbări în domeniul puterii politice, prin experimentarea în mic a unor noi structuri economice, pentru crearea și extinderea cărora nu existau condiții obiective. Dar aceste planuri ale lui Diamant, fiind clădite pe "nisip" și nutrite cu promisiuni himerice, au eșuat. Falansterul înființat de el la Scăieni (lîngă Ploiești) în 1835, pe moșia lui E.Bălăceanu, a fost dizolvat după aproape doi ani de existență. Cu toate că, existența falansterului lui Diamant a luat sfîrșit în acest fel, totuși el a avut un mare ecou în rîndurile contemporanilor săi din țară și străinătate, ca și mai tîrziu. Falansterul lui T.Diamant a fost prima aplicare progresistă a ideilor lui Fourier.

c. Al treilea mare utopist, Robert Owen(1771-1858) a ajuns la socialism fiind impresionat de nenorocirile pe care

le-a pricinuit oamenilor muncii triumful capitalismului în Anglia. In calitate de director şi coproprietar al unei fabrici de textile, Owen a încercat să îmbunătăţească soarta muncitorilor săi, organizîndu-i într-o colonie şi reducînd ziua de muncă. S-a îngrijit de educaţia muncitorilor, precum şi de cea a copiilor lor, pentru care a înfiinţat una din primele grădiniţe de copii. Constatînd din propria sa activitate că profiturile realizate sînt un rezultat al exploatării muncitorilor, Owen a trecut în jurul anilor 182o de pe poziţiile filantropice pe cele socialiste. Acest lucru a fost marcat de întocmirea unui raport în care preconiza măsuri pentru combaterea şomajului şi pauperismului. El propune ca şomajul să fie combătut prin organizarea de către stat a unor colonii agrare şi industriale, care să se bazeze pe munca colectivă a tuturor membrilor comunităţii. Owen spune că pe această cale se va desfiinţa proprietatea privată şi înfăptui egalitatea socială, să se îmbine munca fizică cu cea intelectuală, învăţămîntul cu munca productivă în vederea dezvoltării multilaterale a personalităţii.

Ca toţi utopiştii, Owen n-a înţeles necesitatea luptei de clasă a proletariatului şi credea în posibilitatea unei transformări paşnice a societăţii capitaliste, fără revoluţie şi fără exproprierea burgheziei. El îşi punea speranţa în mod naiv în "conştiinţa" claselor avute şi supunea proiectele sale cînd Sfintei Alianţe, cînd reginei Victoria, cînd guvernului provizoriu al republicii franceze din 1848. Se înţelege că toate aceste apeluri au rămas fără nici un rezultat. Owen a luat parte la organizarea sindicală a muncitorilor şi la organizarea mişcării cooperatiste, fiind singurul dintre marii socialişti utopişti care a activat în rîndurile mişcării muncitoreşti.

Lipsa de maturitate a socialismului utopic reflecta contradicţiile societăţii capitaliste şi conflictele de clasă, care nu erau suficient de coapte. Meritul socialiştilor utopişti consta în faptul că au demascat într-un spirit ascuţit, necruţător făţărnicia şi contradicţiile de nerezolvat ale o-

rînduirii burgheze. In teoriile lor sociale şi politice se găsesc o serie de idei geniale, cuprinzînd în germene unele trăsături reale, caracteristice societăţii comuniste. Cu toate acestea, socialiştii utopişti n-au ştiut şi n-au putut vedea forţa şi rolul istoric al proletariatului. Socialismul utopic nu s-a unit niciodată cu practica revoluţionară a clasei muncitoare.

In perioada 183o-185o, proletariatul din Anglia şi Franţa se afirma tot mai mult ca o forţă politică. Lupta de clasă dintre burghezie şi proletariat a devenit în aceşti ani şi în aceste ţări foarte intensă, fapt care a atras asupra ei atenţia generală. Dar, în această perioadă, clasa muncitoare nu făcea altceva "decît să-şi caute calea".

In cele mai importante ţări ale Europei, lupta de clasă se manifesta în acei ani din ce în ce mai ascuţită. Se intensifică crizele economice periodice. Armata de rezervă a oamenilor muncii creşte. Noi contingente de proletari intră în lupta împotriva capitalismului. Numărul grevelor se înmulţeşte. Organizarea societăţilor clandestine cunoaşte o amploare crescîndă. Contrastele dintre luxul cartierelor burgheze şi mizeria celor proletare devin din ce în ce mai evidente. In linii mari, acesta era fondul vieţii economice şi politice în cele mai importante ţări ale Europei apusene în acei ani.

Invăţînd pe cale empirică din experienţa luptei de clasă zilnică, proletariatul din Anglia , Franţa şi din alte ţări a început să creeze treptat asociaţii şi să ducă o luptă economică activă. Tot în această perioadă, muncitorii înaintaţi înţelegeau că lupta economică nu poate elibera proletariatul de sub jugul capitalismului, astfel că au început să lupte pentru cucerirea drepturilor politice. Proletariatul participă la o serie de acţiuni politice general-democratice, fapt ce a contribuit nemijlocit la ridicarea nivelului politic al clasei muncitoare, la separarea treptată a mişcării muncitoreşti de mişcarea general-democratică.

In acest proces, un rol important l-au îndeplinit răscoalele din Lyon, de la 1831 şi 1834, societăţile muncito-

rești clandestine, comuniste, socialiste și republicane din Franța, mișcarea chartistă din Anglia, care a dus la formarea, în 184o, a partidului chartist, răscoala țesătorilor silezieni din 1844. Una din cele mai mari lupte de clasă ale proletariatului în această perioadă a fost răscoala din iunie 1848 a proletariatului parizian. Ea a constituit prima mare bătălie "dintre cele două clase care scindează societatea modernă". Toate acestea reflectau contradicții de clasă ale orînduirii capitaliste, protestul față de situația grea în care se găsea clasa muncitoare. Deși aceste lupte arătau o creștere continuă a nivelului de organizare și de conștiință a proletariatului, totuși ele au fost înfrînte deoarece în această perioadă lupta clasei muncitoare nu era călăuzită de o teorie revoluționară, proletariatul nu avea încă un partid revoluționar care să-l conducă în luptă.

Aceste acțiuni au atras atenția socialiștilor care au încercat să vadă că proletariatul nu mai poate fi ignorat și din acest moment se poate considera că începe apropierea dintre teoria socialistă și mișcarea muncitorească . Pe de altă parte, muncitorii înaintați încep să caute cu încordare în teoriile socialiste un răspuns la problemele ce-i frămîntă. In domeniul teoriei sociale însă,între nenumăratele școli, curente socialiste precum și între mulțimea de gînditori socialiști, se ducea o luptă nesfîrșită. Toți pretindeau că dețin adevărul cel mai autentic și rețeta miraculoasă pentru salvarea omenirii. Dar nici una din aceste școli socialiste premarxiste n-a putut da o soluție reală, nici să lămurească esența sclaviei- salariate sub capitalism, să descopere legile de dezvoltare și să găsească acea forță socială capabilă să devină creatorul societății noi.

Contradicțiile societății capitaliste și, în primul rînd, contradicția dintre relațiile de producție și caracterul forțelor de producție, încep să se manifeste tot mai fățiș. Relațiile de producție capitaliste bazate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție și asupra bunurilor produse,pe de o parte, și caracterul social al forțe-

lor de producţie, pe de altă parte, reprezintă izvorul tuturor contradicţiilor societăţii capitaliste, al incapacităţii sale de a asigura satisfacerea nevoilor materiale ale întregii societăţi. In aceste condiţii, pentru prima dată în istoria societăţii, mizeria materială şi spirituală şi pericolul ei au devenit fenomene care pot fi înlăturate în mod real.

Nivelul şi caracterul forţelor de producţie,ritmul tot mai rapid de dezvoltare al acestora, unirea lor cu ştiinţa, crează posibilitatea satisfacerii nevoilor întregii societăţi.

Necesitatea reorganizării revoluţionare a societăţii capătă un caracter iminent. Dar această posibilitate şi necetate istorică de organizare a societăţii în interesul întregului popor este împiedicată de dominaţia relaţiilor de producţie capitaliste, de faptul că producţia capitalistă în ansamblul său se dezvoltă anarhic, iar pe această bază are loc dezvoltarea anarhică a tuturor relaţiilor sociale şi valorilor umane. Legitatea obiectivă a dezvoltării societăţii burgheze impune necesitatea transformării societăţii capitaliste, prin revoluţie, în societatea socialistă, precizarea direcţiilor de dezvoltare pe mai departe a societăţii omeneşti.

Apariţia proletariatului ca o clasă de sine stătătoare şi fundamental opusă burgheziei, a luptelor sale de clasă, semnalează apariţia acelei forţe sociale care prin situaţia ei obiectivă de clasă fundamental opusă burgheziei şi întregii societăţi capitaliste, este chemată să lupte împotriva acestei orînduiri, pentru viitoarea orînduire comunistă. Tocmai de aceea elaborarea unei concepţii ştiinţifice a devenit necesară şi posibilă, ca o condiţie esenţială a transformării proletariatului într-o clasă conştient revoluţionară, ca o condiţie teoretică a transformării revoluţionare a întregii societăţi.

Insuşi nivelul cunoştinţelor omeneşti de pînă atunci oferea condiţii necesare formării concepţiei ştiinţifice despre lume. In acest sens, un rol însemnat l-au jucat trei mari descoperiri, care au avut loc în secolul al al XIX

anume: a) legea conservării energiei; b) teoria structurii celulare a organismelor vegetale şi animale; c) teoria darwinistă a originii speciilor. Aceste descoperiri au arătat că natura se găseşte într-un continuu proces de dezvoltare, au demonstrat materialitatea lumii şi varietatea formelor de mişcare a materiei, evoluţia fenomenelor naturii de la inferior la superior, legătura şi interdependenţa dintre fenomenele naturii, caracterul legic al dezvoltării materiei. Progresele ştiinţelor naturii au contribuit la descoperirea legilor generale, obiective,care acţionează în cursul dezvoltării istorice a societăţii omeneşti.

Aşadar, dezvoltarea uriaşă a forţelor de producţie în prima jumătate a secolului XIX, dezvoltarea ştiinţelor naturii, formarea şi creşterea mişcării muncitoreşti, maturizarea politică treptată a clasei muncitoare, faptul că ea începe să se manifeste pe arena istoriei ca o clasă independentă, cu revendicări proprii, au impus cu tărie descoperirea legilor dezvoltării sociale în general, ale societăţii capitaliste în special.

Toate cele arătate mai sus evidenţiază existenţa a o serie de factori şi condiţii ~~subiective~~ obiective, care cereau făurirea concepţiei noi despre lume şi societate. Dar aceste condiţii obiective nu erau suficiente pentru formarea concepţiei ştiinţifice despre lume. Era nevoie de ideologi care să cerceteze şi să prelucreze datele noi ale ştiinţei şi să studieze contradicţiile societăţii capâtaliste, care să le analizeze just de pe poziţiile proletariatului, singura clasă consecvent revoluţionară din societatea capitalistă, forţa socială capabilă să răstoarne orînduirea burgheză şi să construiască societatea comunistă. Aceşti ideologi au fost K.Marx şi Fr.Engels [1].

1)Karl Marx (1818-1883),întemeietor al comunismului ştiinţific, genial organizator şi conducător al proletariatului internaţional,s-a născut în oraşul Trier din Germania, în familia unui avocat.
Fr.Engels (182o-1895),alături de Karl Marx, fondator al comunismului ştiinţific, conducător al proletariatului internaţional, s-a născut în familia unui fabricant de textile din oraşul Barmen din Germania.

Marx şi Engels au adus cu ei nu numai geniul lor, ci şi o temeinică pregătire teoretică. Ei sînt singurii dintre socialiştii anilor 1840-1850, care au studiat şi au prelucrat în mod critic economia politică clasică engleză, filosofia clasică germană, materialismul secolului al XVIII-lea şi socialismul utopic. In urma preluării critice, aprofundării şi dezvoltării ideilor cuprinse în aceste principale izvoare ale marxismului, s-a închegat concepţia despre lume şi societate a clasei muncitoare, concepţie unitară, armonioasă, constituită din filozofia marxistă, economia politică şi socialismul ştiinţific.

Aceştia au fost pe scurt factorii care au permis elaborarea concepţiei despre lume a clasei muncitoare la mijlocul secolului al XIX-lea. Această sarcină fusese pregătită de întregul mers al istoriei şi a fost rezolvată de ideologii proletariatului, Marx şi Engels. Ceea ce nu au putut realiza socialiştii utopici, au înfăptuit creatorii socialismului ştiinţific. Ei au înţeles şi aprofundat legăturile necesare, legile orînduirii capitaliste. Pornind de la elementele descoperite de utopişti, Marx şi Engels au reliefat legităţile care acţionează în orînduirea capitalistă şi care duc în mod obiectiv la instaurarea socialismului, au revoluţionat concepţiile despre societate, situînd în centrul ei omul real, producţia vieţii lui materiale, permiţînd prin aceasta cercetarea ştiinţifică a societăţii.

Marx şi Engels n-au plăsmuit ideile lor pornind de la visuri şi idealuri abstracte. "Tezele teoretice ale comuniştilor - se arată în Manifestul Partidului Comunist - nu se bazează nicidecum pe idei, pe principii inventate sau descoperite de cutare sau cutare reformator al lumii. Ele nu sînt decît expresia generală a condiţiilor efective ale unei mişcări istorice care se desfăşoară sub ochii noştri". Genialitatea lui Marx şi Engels constă în faptul că ei au înţeles primii felul în care are loc dezvoltarea societăţii omeneşti, au ştiut să desprindă din complexitatea fenomenelor sociale rolul determinant al producţiei, au înţeles că relaţiile de producţie reprezintă baza ce generează ansamblul vieţii spirituale a societăţii, ideile şi instituţiile sale, au descoperit rolul

istoric revoluţionar al proletariatului, au arătat calea de trecere de la capitalism la socialism.

Spre deosebire de socialismul utopic,socialismul creat de Marx şi Engels se întemeiază pe cunoaşterea legilor dezvoltării sociale, fapt care face ca acesta să fie denumit socialism ştiinţific. Socialiştii utopişti vedeau în instaurarea socialismului o problemă morală, o cerinţă a raţiunii şi a dreptăţii veşnice. Pentru teoria socialismului ştiinţific, instaurarea socialismului este înainte de toate o cerinţă a legilor obiective, o necesitate care decurge inevitabil din dezvoltarea societăţii capitaliste.

Aprofundînd critica orînduirii capitaliste - cu ajutorul filozofiei şi economiei politice materialiste - descoperind legile obiective de dezvoltare ale societăţii capitaliste, descoperind trăsăturile socialismului ca trăsături legice,obiectiv determinate şi însăşi societatea socialistă ca cerinţă istorică, legică, sesizînd coincidenţa dintre legile dezvoltării sociale şi interesele proletariatului,Marx şi Engels au dat socialismului,ca de altfel întregii ştiinţe marxiste,un profund caracter ştiinţific,care exprimă interesele de clasă ale proletariatului,ieau conferit spirit partinic, revoluţionar. Prin conţinutul său constructiv,socialismul ştiinţific este o teorie umanistă a epocii noastre. Socialismul ştiinţific mobilizează masele, întreaga umanitate, în eforturile de a-şi crea o soartă într-adevăr umană, pe măsura posibilităţilor oferite de stadiul actual al dezvoltării civilizaţiei. Tocmai caracterul ştiinţific,de clasă,partinic şi umanist al socialismului ştiinţific determină finalitatea sa în practica politică, el fiind instrumentul teoretic nemijlocit în procesul transformării revoluţionare a vieţii sociale,în lumea contemporană.

2. Obiectul şi metoda socialismului ştiinţific,raportul dintre teoria socialismului ştiinţific şi celelalte ştiinţe sociale.

Transformînd socialismul dintr-un vis al omenirii, într-o ştiinţă, Marx şi Engels au precizat şi obiectul socia-

./.

lismului ştiinţific, principiile sale fundamentale.Obiectul socialismului ştiinţific îl reprezintă studiul conţinutului obiectiv al procesului trecerii omenirii de la capitalism la socialism,a etapelor şi legităţilor sale fundamentale, a lichidării capitalismului şi înfăptuirii revoluţiei socialiste, a legilor construcţiei şi dezvoltării societăţii socialiste şi comuniste, ştiinţa politicii partidului politic al clasei muncitoare.

Fiind expresia teoretică a luptei de clasă a proletariatului pentru eliberarea sa şi a tuturor oamenilor muncii, socialismul ştiinţific este instrumentul necesar al cunoaşterii propriilor interese de clasă, al îndeplinirii misiunii sale de înlocuire a societăţii capitaliste. Obiectul socialismului ştiinţific rezultă din necesităţile care au stat la baza creării sale, acelea ale cunoaşterii ansamblului de relaţii, procese, instituţii sociale proprii orînduirii capitaliste, a premiselor sociale cerute de trecerea la socialism, din necesitatea generalizării activităţii revoluţionare a clasei muncitoare,pentru înfăptuirea obiectivelor sale istorice.

Marx şi Engels au demonstrat ştiinţific,pentru prima oară,că la baza evoluţiei societăţii se află legi obiective, care condiţionează apariţia, dezvoltarea şi dispariţia unei orînduiri sociale. Analizînd istoria societăţii, ei au arătat că istoria este istoria diferitelor orînduiri sociale, care s-au succedat şi că societatea capitalistă, la fel ca celelalte orînduiri care i-au precedat, nu este o orînduire veşnică, că ea va fi înlocuită inevitabil printr-o orînduire superioară, orînduirea comunistă. Aceasta nu este numai o dorinţă a celor exploataţi, ci o lege a dezvoltării sociale. Legea pieirii inevitabile a capitalismului şi a trecerii la socialism cere analiza tuturor contradicţiilor economice şi sociale care determină pieirea orînduirii burgheze, studierea evoluţiei acestor antagonisme, a diversităţii lor, confruntarea fenomenelor economice, politice, juridice, sociale, ideologice,morale etc. pentru a putea da o orientare ştiinţifică activităţii politice, revoluţionare a clasei muncitoare.

Marx şi Engels au argumentat pieirea inevitabilă a capitalismului şi victoria orînduirii socialiste, pornind de la legile obiective după care se dezvoltă societatea omenească şi,în primul rînd, de la legea concordanţei relaţiilor de producţie cu nivelul şi caracterul forţelor de producţie. In procesul de dezvoltare a societăţii burgheze, pe o anumită treaptă, forţele de producţie, în continuă dezvoltare, încep să nu mai corespundă relaţiilor de producţie burgheze. La începutul dezvoltării capitalismului, producţia era individuală şi acestui caracter individual al producţiei îi corespunde însuşirea individuală capitalistă a rezultatelor producţiei.Cu alte cuvinte există o concordanţă între caracterul forţelor de producţie şi relaţiile de producţie. Pe măsura dezvoltării puternice a forţelor de producţie, a concentrării producţiei şi a apariţiei marilor întreprinderi cu mii de muncitori,producţia a început să capete un caracter social tot mai pronunţat. Acum la producerea unui obiect nu mai lucrează un singur muncitor, ci o serie întreagă de muncitori din diferite ramuri industriale. Dacă pînă acum posesorul mijloacelor de producţie îşi însuşea produsul pentru că era de obicei propriul său produs, iar ajutorul dat de munca străină era o excepţie, de astă dată posesorul mijloacelor de producţie îşi însuşeşte produsul, deşi acesta nu mai este produsul muncii sale, ci exclusiv produsul muncii străine. Mijloacele de producţie au devenit, în esenţa lor, sociale, dar ele rămîneau subordonate însuşirii private. In acest fel s-a creat neconcordanţa între caracterul forţelor de producţie şi relaţiile de producţie capitaliste. Cu cît modul de producţie burghez se dezvoltă mai mult, cu atît apare tot mai clar incompatibilitatea dintre producţia socială şi însuşirea capitalistă. In aceste condiţii se ridică ca o necesitate inevitabilă punerea în concordanţă a relaţiilor de producţie cu caracterul forţelor de producţie, asigurarea dezvoltării libere a acestora din urmă. Caracterul social al forţelor de producţie cerea imperios înfăptuirea revoluţiei socialiste, adică statornicirea relaţiilor de producţie socialiste.

Conflictul care apare între forţele de producţie şi relaţiile de producţie, se manifestă pe plan social printr-o

ascuţire a luptei dintre clasele exploatatoare şi cele exploatate,în special prin lupta de clasă dusă de proletariat în alianţă cu masele celorlalţi oameni ai muncii împotriva burgheziei şi a tuturor forţelor reacţionare coalizate cu ea. Lupta de clasă a existat în toate orînduirile antagoniste, ea este motorul dezvoltării societăţii împărţite în clase antagoniste. Societatea burgheză nu a desfiinţat lupta de clasă,în locul celor vechi au apărut forme noi ale luptei de clasă.

Scindîndu-se tot mai mult în două mari clase direct opuse una alteia - burghezia şi proletariatul -, societatea burgheză a amplificat şi adîncit în acelaşi timp contradicţiile de clasă. Contradicţia dintre forţele de producţie şi relaţiile de producţie reprezintă baza obiectivă a revoluţiei socialiste. Pe baza analizei acţiunii acestei legi, Marx şi Engels au ajuns la concluzia pieirii inevitabile a orînduirii burgheze, lucru care a fost de altfel confirmat de victoria clasei muncitoare în revoluţia socialistă şi în procesul edificării noii orînduiri într-un număr însemnat de ţări.

Toate acestea evidenţiază rolul istoric al proletariatului ca forţă socială menită să răstoarne orînduirea capitalistă şi să făurească orînduirea comunistă. El devine tot mai organizat şi mai conştient de rolul său, capabil să înfrîngă burghezia. Proletariatului şi nu altei clase îi revine măreaţa sarcină istorică de a înlocui orînduirea capitalistă şi de a fi constructor al socialismului. El se eliberează pe sine de exploatare şi apoi întreaga societate. Proletariatul luptă pînă la capăt pentru atingerea acestui obiectiv, deoarece nu este legat de nici un fel de proprietate, de mijloace de producţie. El nu are de pierdut decît lanţurile - exploatarea şi asuprirea . Proletariatul este clasa căreia îi aparţine viitorul.

Arătînd cauzele obiective şi forţa socială capabilă să răstoarne capitalismul, socialismul ştiinţific evidenţiază şi mijloacele prin care se poate realiza acest lucru,adică înfăptuirea revoluţiei socialiste şi instaurarea [redacted] puterii de stat a proletariatului.Marx şi Engels au arătat că burghezia nu va ceda de bunăvoie puterea proletariatului.Orînduirea capitalistă nu moare de la sine,ea trebuie răsturnată.Acestui scop

îi serveşte revoluţia socialistă, care este pregătită de întregul mers al dezvoltării sociale. Răsturnarea burgheziei şi trecerea puterii politice în mîinile proletariatului nu înseamnă terminarea revoluţiei socialiste. Cucerirea puterii politice este numai începutul acesteia. Proletariatul trebuie să folosească dominaţia lui politică pentru a făuri noua orînduire socialistă. Revoluţia socialistă şi exercitarea puterii politice de către clasa muncitoare sînt condiţii obligatorii pentru asigurarea trecerii de la capitalism la socialism.

Pentru ca proletariatul să-şi poată îndeplini misiunea sa istorică, el are nevoie de un partid revoluţionar,capabil să-l organizeze şi să-l ducă la victorie. Partidul, detaşamentul înaintat al clasei muncitoare, este conducătorul politic al proletariatului. Fără luptă politică nu este posibilă eliberarea clasei muncitoare. Marxismul apreciază că fiecare partid, fiecare detaşament naţional al clasei muncitoare, sînt singurele în măsură să-şi stabilească strategia şi tactica potrivit cu necesităţile obiective şi subiective ale mişcării din ţara respectivă. Aceasta înseamnă că fiecare partid al clasei muncitoare trebuie în mod necesar să stăpînească toate formele şi metodele de luptă, să nu absolutizeze nici una din ele,să le schimbe în raport cu condiţiile concrete ale desfăşurării luptei de clasă, în special în funcţie de caracterul acţiunilor întreprinse de clasele dominante.

Socialismul ştiinţific a subliniat întotdeauna legătura indisolubilă dintre sarcinile naţionale ale partidelor din diferite ţări şi scopurile internaţionale ale proletariatului mondial.

Marxismul este străbătut de ideea solidarităţii internaţionale a muncitorimii, ca principiu fundamental al luptei proletare, al victoriei împotriva claselor exploatatoare.

Din aceste precizări rezultă că mijloacele de luptă pentru socialism şi comunism trebuie găsite în însăşi natura ireductibilă a contradicţiei de interese dintre clasa muncitoare şi burghezie, în maturizarea şi ascuţirea contradic-

ţiilor sociale, în practica luptei de clasă a proletariatului, a tuturor celor exploataţi împotriva capitalismului, pentru socialism. Astfel, socialismul ştiinţific dezvăluie, pe baza generalizării experienţei luptei de clasă a proletariatului internaţional, legile generale ale activităţii revoluţionare ale clasei muncitoare, a tuturor celor ce muncesc. Aceste legi sînt determinate obiectiv, dar nu acţionează spontan, ele se realizează prin acţiunea conştientă a clasei muncitoare şi a avangărzii sale revoluţionare din fiecare ţară.

Dezvăluind trăsăturile obiective ale pieirii inevitabile a capitalismului şi a victoriei societăţii comuniste,precum şi legile generale ale transformării societăţii, socialismul ştiinţific crează condiţiile teoretice necesare elaborării programului de acţiune a proletariatului. Elaborarea unei politici adecvate condiţiilor concrete ale fiecărei ţări, presupune capacitatea de a da răspunsuri la problemele noi ale contemporaneităţii. Tocmai de aceea, socialismul ştiinţific are sarcina de a elabora în baza legilor activităţii revoluţionare a clasei muncitoare, a partidului ei politic, principiile conducerii revoluţionare a luptei de clasă. Acesta este un domeniu vast, deoarece clasa muncitoare este chemată să acţioneze în cele mai variate domenii ale vieţii sociale, care şi ele sînt într-o continuă schimbare şi transformare, fapt care implică atît problemele imediate, cît şi cele de perspectivă.

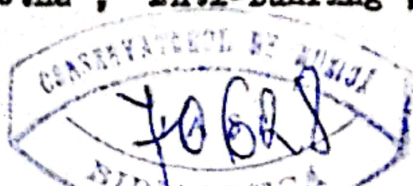
In aceste condiţii, socialismul ştiinţific, ca ştiinţă a conducerii luptei de clasă a proletariatului, se ocupă de orientarea generală a mişcării revoluţionare, de principiile stabilirii obiectivului revoluţionar, de metodele de atragere a maselor în lupta pentru cucerirea puterii etc., mergînd pînă la sarcini organizatorice, privind conducerea luptei revoluţionare a maselor. Toate acestea caracterizează socialismul ştiinţific ca disciplină ce studiază legile dezvoltării şi pieirii societăţii capitaliste, a victoriei socialismului şi comunismului în fiecare ţară şi pe plan mondial,definindu-i în acelaşi timp obiectul. In acest sens, trebuie înţeleasă precizarea lui Engels că socialismul a devenit ştiinţa

înlocuirii revoluţionare a societăţii capitaliste, ştiinţă despre condiţiile eliberării proletariatului, a victoriei şi dezvoltării continue a orînduirii comuniste.

Socialismul ştiinţific este baza teoretică nemijlocită a luptei de clasă a proletariatului, fiind totodată o parte constitutivă extrem de mobilă a marxismului. Dezvoltarea într-un ritm atît de rapid a societăţii în epoca noastră reprezintă o condiţie care impune şi mai mult perfecţionarea continuă şi îmbogăţirea socialismului ştiinţific. Insuşi obiectul socialismului ştiinţific se lărgeşte pe măsura dezvoltării luptei de clasă a proletariatului, a victoriei revoluţiei socialiste într-o parte însemnată a lumii, pe măsura succeselor luptei de eliberare naţională a popoarelor, pe măsura apariţiei proceselor caracteristice epocii noastre.

O primă şi generală exprimare a principiilor fundamentale ale socialismului ştiinţific a fost făcută de Marx şi Engels în primul document-program al mişcării comuniste internaţionale "Manifestul Partidului Comunist", apărut în februarie 1848. In această lucrare de căpătîi a oricărui marxist, este demonstrată în mod ştiinţific pieirea inevitabilă a capitalismului, rolul istoric al proletariatului de a înlocui capitalismul şi de a fi constructor al societăţii comuniste. Lupta de clasă a proletariatului împotriva burgheziei trebuie să se transforme inevitabil în revoluţie socialistă şi în conducerea politică a societăţii de către clasa muncitoare. Primul document-program al mişcării comuniste internaţionale fundamentează din punct de vedere teoretic necesitatea creării şi întăririi partidului comunist al clasei muncitoare din fiecare ţară, ca detaşament de avangardă al tuturor oamenilor muncii în lupta pentru făurirea orînduirii comuniste.

Principiile fundamentale ale socialismului ştiinţific au fost dezvoltate în continuare de Marx şi Engels pe baza selectării şi generalizării unei vaste experienţe social-politice şi ştiinţifice. In lucrările "Capitalul", "Luptele de clasă din Franţa", "18 Brumar al lui Ludovic Bonaparte", "Războiul civil din Franţa", "Critica Programului de la Gotha", "Anti-Dühring", "Problema ţărănească în Franţa şi

Germania" etc., Marx şi Engels au luptat împotriva teoriilor utopice, mic-burgheze reacţionare din sînul mişcării muncitoreşti, a Internaţionalei I.

La sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, capitalismul a intrat în ultimul său stadiu - imperialismul. In această fază, contradicţiile economice şi politice ale capitalismului au ajuns la o ascuţire fără precedent. Epoca dezvoltării relativ paşnice a fost înlocuită printr-o perioadă de furtuni sociale şi transformări revoluţionare. In noile condiţii istorice, s-a impus cu necesitate dezvoltarea pe mai departe a marxismului şi implicit a socialismului ştiinţific. Incă din timpul vieţii lui Marx şi Engels, socialismul ştiinţific a tins să devină o creaţie colectivă. V.I.Lenin a adus o contribuţie de valoare deosebită, analizînd multilateral imperialismul, a elaborat principiile strategice şi tactice ale revoluţiei socialiste în noile condiţii istorice, bazele teoretice ale construirii socialismului în U.R.S.S., a fundamentat teoria revoluţiilor de eliberare naţională, ca parte integrantă a procesului revoluţionar mondial.

Dezvoltarea marxismului, a socialismului ştiinţific în secolul nostru a cunoscut, de asemenea, contribuţia unor teoreticieni şi militanţi marxişti din diferite ţări.

Experienţa revoluţionară, practică şi teoretică a partidelor comuniste, prin generalizarea ei, este un însemnat izvor de dezvoltare şi îmbogăţire a socialismului ştiinţific, din momentul apariţiei sale şi pînă în prezent.

In zilele noastre, socialismul ştiinţific nu este numai o teorie care a cucerit şi cucereşte conştiinţa a sute de milioane de oameni, ci şi o realitate vie, care exercită o influenţă hotărîtoare asupra tuturor popoarelor.

Clasa muncitoare, partidele comuniste,forţele revoluţionare,democratice dispun de puternice argumente şi mijloace pentru a ridica la un nivel tot mai înalt activitatea ideologică, pentru a combate şi înfrînge orice teorii idealiste, obscurantiste, mistice, orice gîndire retrogradă, pentru a asigura triumful concepţiilor înaintate revoluţionare despre lume.

Tocmai de aceea, a te situa pe poziţia clasei muncitoare în lupta dintre ideologia socialistă şi ideologia burgheză, înseamnă a contribui efectiv la îndeplinirea menirii istorice a proletariatului - lichidarea sistemului capitalist şi construirea societăţii fără clase - comunismul.

Socialismul ştiinţific pe baza cunoaşterii legităţilor perimării şi crizei de sistem a capitalismului, ale ascensiunii, maturizării şi dezvoltării sistemului socialist, pe baza generalizării experienţei revoluţionare a clasei muncitoare pe plan naţional şi internaţional dezvăluie cerinţele generale ale activităţii politice a proletariatului, a maselor populare, activitate îndreptată spre desfiinţarea capitalismului, spre făurirea socialismului şi comunismului, prefigurînd în mod ştiinţific imaginea şi structura civilizaţiei comuniste. De aceea se află în raport direct cu celelalte ştiinţe sociale : economia politică, materialismul dialectic şi istoric, sociologia, istoria, statistica, teoria generală a sistemelor. Categoriile specifice cu care operează socialismul ştiinţific sînt : epoca istorică, clasele sociale, raportul forţelor de clasă, interesele şi mobilurile de clasă, strategia şi tactica politică revoluţionară, mecanismul luptei de clasă, democraţia, rolul istoric al partidului comunist, dinamica relaţiilor internaţionale, sistemul capitalist, sistemul socialist, procesul revoluţionar mondial etc.

Dezvoltarea categoriilor socialismului ştiinţific are loc prin investigarea realităţii sociale prin metode ştiinţifice adecvate, întemeiate pe materialismul dialectic şi istoric, studiind fenomenele în interdependenţa lor.

3. Contribuţia P.C.R., a tovarăşului Nicolae Ceauşescu la dezvoltarea şi îmbogăţirea teoriei şi experienţei mişcării comuniste internaţionale.

Pe baza cunoaşterii ştiinţifice a realităţii, a legilor dezvoltării sociale, socialismul ştiinţific foloseşte datele furnizate de practică pentru a ne da o explicaţie ştiinţifică nu numai a ceea ce deja s-a realizat, a prezentului, ci şi a viitorului, pentru a indica felul în care putem şi

trebuie să acționăm pentru a făuri orînduirea comunistă.

In activitatea sa politică PCR se bazează pe teoria revoluționară a socialismului științific. Este o necesitate imperioasă pentru partid de a studia neîncetat, cu toată atenția, fenomenele vieții sociale, de a-și elabora linia politică în strînsă concordanță cu cerințele legilor obiective ale dezvoltării societății.

In elaborarea și aplicarea liniei sale politice generale, P.C.R. pornește de la adevărurile fundamentale ale practicii revoluționare, bazîndu-se pe propria sa experiență. Partidul nostru consideră că fenomenele sociale se caracterizează prin anumite trăsături generale, care se repetă într-un mod sau altul, în fiecare țară care parcurge aceeași etapă istorică. Astfel, legile orînduirii socialiste acționează în toate țările sistemului mondial socialist. Cerințele și tendințele pe care le generează aceste legi sînt în esență aceleași, dar nu absolut identice, deoarece acțiunea lor se află sub influența directă a condițiilor istorice concrete din fiecare țară, condiții care au un rol extrem de important în procesul dezvoltării economice și sociale. Acest lucru ne arată marea importanță pe care o are în elaborarea politicii de construire a socialismului, cunoașterea particularităților naționale, condițiile economice-sociale concrete.

Fiind o teorie revoluționară, nu o dogmă, concepția despre lume și societate a clasei muncitoare este un îndrumar în acțiune care oferă principii călăuzitoare ce se aplică diferit de la țară la țară. Creatorii concepției despre lume și societate a proletariatului, ale cărei adevăruri fundamentale sînt strălucit confirmate de viață, nu puteau și nici n-au pretins să dea răspunsuri definitive tuturor problemelor pe care le-a ridicat evoluția ulterioară a societății.

Partidul nostru a acumulat o prețioasă experiență în conducerea revoluției democratice și socialiste și a operei de construire a socialismului. Acest lucru i-a permis să tragă concluzii de importanță principială, aducîndu-și contribuția la îmbogățirea experienței colective a mișcării comuniste internaționale. In același timp, prin realizarea consecventă a politicii și obiectivelor stabilite, prin valorile materiale

şi spirituale pe care le crează poporul român, sub conducerea partidului, ţara noastră aduce contribuţia sa la creşterea prestigiului socialismului în lume, la întărirea forţelor mondiale ale păcii şi progresului social.

Viaţa a confirmat din plin justeţea politicii partidului nostru de industrializare, ca verigă hotărîtoare a construirii socialismului. Dezvoltarea cu prioritate a producţiei mijloacelor de producţie, a ramurilor hotărîtoare - energetica, metalurgia, chimia, construcţia de maşini - stă la baza creşterii armonioase neîntrerupte şi rapide a întregii economii.

Ca urmare a cooperativizării agriculturii, înfăţişarea satului a fost schimbată din temelii. Partidul şi statul nostru se preocupă susţinut de consolidarea cooperativelor agricole de producţie, acordă un sprijin larg ţărănimii, urmăresc dezvoltarea intensivă şi complexă a agriculturii, creşterea continuă a producţiei agricole vegetale şi animale.

Mari succese au obţinut învăţămîntul, ştiinţa, arta. Transformările revoluţionare social-economice şi munca politico-educativă desfăşurată de partid au dus la schimbări profunde în profilul spiritual al celor ce muncesc. Ideile socialismului ştiinţific au pătruns adînc în conştiinţa maselor, obiectivele politicii partidului sînt pe deplin însuşite de popor, care munceşte cu elan şi convingere pentru înfăptuirea lor. Constructorii noii orînduiri se caracterizează prin devotament faţă de cauza socialismului, avînt în muncă, energie şi abnegaţie la îndeplinirea sarcinilor, participă activ la rezolvarea treburilor obşteşti, întăresc frăţia indestructibilă între oamenii muncii de diferite naţionalităţi. Pe măsura întăririi economiei naţionale, partidul şi statul nostru asigură în mod sistematic ridicarea nivelului de trai material şi spiritual al populaţiei.

România socialistă înfăţişează astăzi imaginea unei ţări cu o economie dinamică şi o cultură înfloritoare puse pe de-a-ntregul în slujba bunăstării oamenilor muncii. Orînduirea socială şi de stat este mai trainică decît oricînd.

Partidul Comunist Român, prin activitatea sa practică şi teoretică, afirmă o înaltă concepţie creatoare, spirit militant, revoluţionar în abordarea problemelor lumii contemporane. Prin politica sa internă şi externă, îşi aduce o inestimabilă contribuţie la îmbogăţirea teoriei socialismului ştiinţific cu aprecieri şi concluzii de mare actualitate şi importanţă cu privire la procesul revoluţiei şi construcţiei socialiste, în legătură cu particularităţile epocii contemporane şi tendinţele obiective ale contemporaneităţii, ca : trecerea popoarelor la socialism, prăbuşirea sistemului colonial,influenţa noilor state suverane în viaţa internaţională, adîncirea crizei generale a capitalismului, rolul naţiunii în lumea contemporană, creşterea forţelor revoluţionare progresiste şi democratice, implicaţiile revoluţiei tehnico-ştiinţifice asupra proceselor economice şi în viaţa social-politică în etapa actuală.

Prin marea forţă de analiză, prin clarviziunea tezelor elaborate, prin capacitatea originală, - profund creatoare, incompatibilă cu orice îngustime dogmatică sau prejudecăţi - de a evalua procesul revoluţionar, prin întreaga sa activitate teoretică şi practică, tovarăşul Nicolae Ceauşescu s-a impus ca o personalitate proeminentă a vieţii internaţionale, ca militant de frunte al mişcării comuniste şi muncitoreşti mondiale, promotor al unităţii şi solidarităţii tuturor forţelor înaintate în lupta împotriva exploatării sociale şi asupririi naţionale, pentru libertate şi independenţă, pentru pace şi socialism.

Abordarea în spirit înnoitor a problemelor strategice şi tactice ale dezvoltării noii orînduiri, în România, pe baza concepţiei partidului nostru, constituie una din notele distincte ale operei teoretice şi politice a tovarăşului Nicolae Ceauşescu. Dezvoltînd pe un plan superior gîndirea progresistă social-politică românească, sintetizînd teoretic experienţa făuririi noii orînduiri în România, precum şi tendinţele dezvoltării sociale din lumea de astăzi, opera teoretică şi practică a secretarului general al partidului nostru constituie - prin profunzimea analizei şi prin forţa

de generalizare ce o caracterizează - o contribuţie valoroasă la îmbogăţirea teoriei şi practicii socialismului ştiinţific.

Spiritul novator, creator al teoriei revoluţionare constituie întotdeauna fermentul îmbogăţirii ei. Din această perspectivă cel de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român a relevat că atitudinea revoluţionară, creatoare, poziţia combativă faţă de tot ceea ce este învechit, deschiderea către noi orizonturi constructive pe planul practicii sociale, formularea unor concluzii teoretice adecvate constituie motorul, forţa propulsivă a mersului înainte pe drumul revoluţionar al edificării socialismului şi comunismului.

Necesitatea înnoirii şi dezvoltării continue a concepţiei materialist-dialectice şi istorice, a socialismului ştiinţific, a teoriei despre revoluţia şi construcţia socialistă constituie o cerinţă istorică, generată de complexitatea realităţilor lumii de astăzi, care înfăţişează tabloul unor profunde şi dinamice schimbări în toate domeniile.

Abordînd problemele activităţii ideologice, raportul prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul al XII-lea evidenţiază ca una din sarcinile de cea mai mare însemnătate, necesitatea aprofundării din punct de vedere teoretic a fenomenelor care au loc în lume, cerinţa "de a combate mai susţinut încercările forţelor reacţionare de a pune la îndoială capacitatea orînduirii socialiste - dovedită în practică - de a soluţiona marile probleme ale dezvoltării sociale, în epoca noastră, îndemnul la întoarcerea spre epoci şi orînduiri perimate, condamnate de istorie"[1].

Partidul nostru subliniază în permanenţă rolul hotărîtor al aplicării creatoare a teoriei revoluţionare, a cărei îmbogăţire continuă cu noi teze şi concluzii este condiţionată de capacitatea factorului subiectiv de a examina realitatea socială în complexitatea ei, permanent contradictorie. Depăşirea oricărei viziuni unilaterale, a prejudecăţilor simplificatoare asupra perspectivei sociale se dovedeşte a fi una din premisele reflectării teoretice adecvate a oricăror laturi ale procesului revoluţionar.

---

1) Nicolae Ceauşescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, Editura Politică, 1979, p.84.

Răspunsurile viabile la problemele contemporaneității presupun părăsirea oricăror şabloane, a formulelor depăşite de viaţă, oricît ar fi ele de "tradiţionale" sau "clasice" şi care îşi acreditează ideile nu pe baza analizei noilor fenomene sociale, ci doar invocînd teze de autoritate. Numai principiile şi ideile rezultate din concordanţa cu tendinţele obiective ale dezvoltării sociale îşi validează valabilitatea şi caracterul cu adevărat revoluţionar. Orice abstracţii subiectiviste, voluntariste, detaşate din istoria reală nu au nici o valoare, "nu oferă în niciun caz o reţetă sau o schemă după care să poată fi ajustate epocile istorice"[1]. Pentru gîndirea revoluţionară contemporană, este astfel de o armătoare actualitate aprecierea lui Marx despre dialectică în sensul că înţelegerea pozitivă a realităţii existente trebuie să includă şi înţelegerea negării acestei realităţi, a pieirii sale necesare, orice formă finită fiind examinată în fluxul mişcării, adică privită - cum scrie Marx în Postfaţa la ediţia a II-a a "Capitalului" - în latura ei trecătoare, pentru că prin esenţa sa dialectică "este critică şi revoluţionară"[2].

Complexa realitate a lumii contemporane confirmă adevărul teoriei marxiste despre necesitatea istorică şi inevitabilitatea trecerii întregii omeniri la socialism. Procesul revoluţionar al trecerii omenirii la noua orînduire, generat de condiţii istorice obiective, diverse de la ţară la ţară, stimulat de acţiunea dinamică a unui ansamblu de forţe sociale, impune abordarea analitică multilaterală, pe baza examinării lucide a practicii, inepuizabil izvor de îmbogăţire continuă a teoriei revoluţionare.

1. K.Marx, F.Engels, Opere, Vol.3, Editura Politică, 1962, ediţia a II-a, p.28.

2. Ibidem, vol.23, Editura Politică, 1966, p.27.

CAPIT.II. EPOCA CONTEMPORANA-EPOCA TRECERII OMENIRII DE LA CAPITALISM LA SOCIALISM

1. Conținutul, trăsăturile și contradicțiile epocii contemporane.

2. Schimbarea raportului de forțe pe arena mondială în favoarea socialismului, democrației și progresului social.

3. Revoluția științifică și tehnică contemporană și implicațiile ei pe plan mondial.

4. Congresul al XII-lea al P.C.R., despre procesele fundamentale ale lumii contemporane.

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltare și înaintare a României spre comunism, documentele Congresului al XII-lea al partidului evidențiază caracteristicile de bază ale dezvoltării contemporane, procesele istorice fundamentale specifice epocii noastre.

1. Conținutul, trăsăturile și contradicțiile epocii contemporane

In Programul Partidului Comunist Român, se arată că "Epoca actuală de dezvoltare a societății omenești se caracterizează prin transformări revoluțuinare sociale și naționale structurale. Aceasta este epoca revoluției socialiste, a trecerii de la societatea capitalistă împărțită în clase antagoniste, bazată pe exploatare și asuprire socială și națională - societatea care nu mai corespunde istoricește noilor forțe de producție - la societatea comunistă în care se lichidează exploatarea și asuprirea de orice fel și nu mai există clase antagoniste. Aceasta este epoca lichidării dominației imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, a așezării relațiilor din-

tre state şi naţiuni pe principii noi, de egalitate şi respect al independenţei şi suveranităţii naţionale. Totodată această epocă se caracterizează prin impetuoasa revoluţie tehnico-ştiinţifică mondială care crează condiţii optime pentru dezvoltarea rapidă a forţelor de producţie, pentru creşterea producţiei de bunuri materiale în vederea satisfacerii,pe această bază,a necesităţilor de viaţă ale tuturor popoarelor"[1].

Din această definiţie rezultă conţinutul principal al epocii actuale, care constă în trecerea popoarelor de la capitalism la socialism. In prezent, conţinutul, direcţia şi particularităţile principale ale dezvoltării istorice a societăţii omeneşti sînt determinate de influenţa ideilor socialismului, de forţele care luptă pentru progres, pentru transformarea socialistă a societăţii.

Pornind de la procesele definitorii şi trăsăturile caracteristice ale epocii noastre, se poate evidenţia faptul că epoca contemporană este o unitate contradictorie, dar totodată şi dinamică a unor tipuri diferite de societăţi

1. ţările socialiste;
2. ţările capitaliste;
3. ţările în curs de dezvoltare,care şi-au cucerit independenţa de sub jugul colonial al imperialismului.

Fiind guvernate de legi obiective proprii,aceste tipuri de societăţi nu sînt izolate,ci, dimpotrivă, sînt legate între ele printr-o reţea de relaţii multilaterale; între ele au loc însă o ciocnire de interese, o luptă permanentă. Datorită acestui fapt, epoca contemporană nu poate fi înţeleasă în afara unităţii dialectice a societăţilor ei componente.

In epoca contemporană există şi se dezvoltă trei procese social-economice şi politice definitorii :

1. procesul dezvoltării şi ascensiunii relaţiilor socialiste în tot mai multe ţări, sporirea continuă şi rapidă a forţei lor de înrîurire asupra întregii evoluţii contemporane, trecerea a noi popoare pe calea socialismului;
2. declinul orînduirii burgheze, adîncirea crizei generale a capitalismului;
3. prăbuşirea şi lichidarea totală a sistemului co-

1) Programul PCR ...,p.5.

lonial al imperialismului, intensificarea luptei statelor recent eliberate pentru consolidarea independenţei naţionale, pentru dezvoltarea progresului economic şi social, pentru înlăturarea subdezvoltării.

Aceste trei procese se află într-o corelaţie dialectică. Dezvoltarea lor determină întreaga evoluţie a societăţii contemporane.

Trecerea omenirii la socialism şi apoi la comunism, dezvoltarea continuă a socialismului constituie o tendinţă obiectivă a procesului istoric din zilele noastre, principala direcţie de dezvoltare a societăţii contemporane, principalul conţinut al epocii noastre. Evoluţia raportului de forţe pe plan mondial scoate din ce în ce mai puternic în evidenţă că esenţial pentru epoca contemporană este consolidarea continuă a sistemului mondial socialist, a mişcărilor progresiste, antiimperialiste, sporirea permanentă a influenţei lor asupra vieţii internaţionale, asupra întregii evoluţii istorice. După cum arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în Raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, trăim într-o epocă istorică în care forţele sociale şi politice înaintate, frontul antiimperialist în ansamblul său sînt superioare forţelor reacţiunii, imperialismului, cînd se impune "o abordare nouă a problemelor fundamentale ale dezvoltării sociale"[1].

Afirmarea crescîndă a forţelor progresiste din epoca contemporană, nu poate fi înţeleasă decît în contextul complexităţii deosebite a procesului de trecere a omenirii, pe scară mondială, de la capitalism la socialism. Acest proces nu reprezintă un drum rectiliniu şi lin, fără greutăţi şi piedici. Dezvoltarea lui se caracterizează printr-o luptă permanentă a forţelor progresului, democraţiei şi socialismului împotriva forţelor reacţiunii, ale imperialismului. Astfel, în centrul epocii contemporane se află lupta, ciocnirea dintre socialism şi capitalism.

---

1) Nicolae Ceauşescu, Raport la cel de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, Editura politică, 1979, p.116.

Asemenea probleme solicită o investigaţie concretă,noi generalizări teoretice de care depind,în mare măsură, răspunderile la problema mai generală a revoluţiei sociale în condiţiile epocii noastre străbătută de impetuoasa revoluţie ştiinţifică şi tehnică. Faptul că aceasta din urmă a devansat cu mult timp,în unele ţări, startul revoluţiei socialiste propriu-zise pune în faţa partidelor clasei muncitoare numeroase probleme noi. Este ,astfel, o realitate că în ţări dezvoltate economic tocmai ca urmare a avansului ştiinţei şi tehnicii s-a produs o adevărată cotitură revoluţionară în sfera producţiei materiale cu evidente implicaţii sociale. Pornind de la această realitate, unii gînditori se întreabă dacă revoluţia ştiinţifică şi tehnică nu"estompează" sau "amînă" fără termen necesitatea revoluţiei socialiste.

Analiza obiectivă a tendinţelor din epoca contemporană se află în faţa sarcinii de a explica într-un mod nou mişcarea către socialism în contextul revoluţiei ştiinţifice şi tehnice, a alianţei organice a ştiinţei cu democraţia.

Lupta revoluţionară, de eliberare naţională şi socială,presupune descifrarea justă a raportului de forţe, sesizarea la timp a intenţiilor duşmanului, prevederea perspectivei evenimentelor, păstrarea permanentă a iniţiativei,atît în cursul ofensivei cît şi al defensivei, menţinerea capacităţii de luptă în orice împrejurare, întărirea continuă a organizării şi combativităţii revoluţionare. Numai astfel, acţionînd cu perseverenţă şi curaj, forţele antiimperialiste pot obţine victoria în lupta lor de o amploare şi complexitate fără precedent în istorie.

Realitatea contemporană confirmă faptul că,în ciuda împotrivirii înverşunate a imperialismului şi în ciuda unor înfrîngeri temporare pe care le-au cunoscut forţele frontului antiimperialist, procesul ireversibil de trecere a omenirii, pe plan mondial, de la capitalism la socialism se dezvoltă, în ansamblul său, pe o linie ascendentă.

Amplul proces de trecere a omenirii de la capitalism la socialism reprezintă unitatea dialectică a două laturi ,care prin conţinutul lor, sînt contradictorii,dar totodată

şi strîns legate între ele :

1. formarea şi consolidarea sistemului mondial al socialismului;

2. dezvoltarea şi adîncirea continuă a crizei generale a capitalismului.

Aceste laturi ale procesului istoric universal alcătuiesc conţinutul fundamental al epocii contemporane. Contradicţia dintre socialism şi capitalism constituie contradicţia fundamentală a epocii noastre,pentru că :

1. prin ea se exprimă conţinutul principal şi direcţia principală a epocii noastre, trecerea omenirii pe plan mondial de la capitalism la socialism;

2. lupta dintre cele două sisteme social-economice şi politice diametral opuse, socialismul şi capitalismul, reprezintă axul întregii dezvoltări sociale contemporane;

3. contradicţia dintre cele două sisteme îşi pune amprenta sa şi asupra contradicţiilor interne din cadrul lumii capitaliste,care, se dezvoltă, într-o măsură considerabilă,sub influenţa ei. Contradicţia fundamentală a epocii noastre se manifestă în toate domeniile vieţii sociale:economie,politică şi ideologie. In acelaşi timp,ea cuprinde lumea în ansamblu şi are un caracter global.

In orice etapă istorică se împletesc şi se intercondiţionează reciproc diferite contradicţii. Cu toate acestea,între ele există una fundamentală,hotărîtoare.Dezvoltarea ei determină tendinţa fundamentală, hotărîtoare în procesul mişcării ascendente a societăţii. In epoca contemporană există şi alte contradicţii.Aşa, de exemplu, există contradicţii în interiorul lumii capitaliste.Una dintre acestea este contradicţia dintre proletariat şi burghezie în ţările capitaliste; alta - între ţările imperialiste însegi;

Analiza procesului dezvoltării lumii contemporane arată că structura societăţii omeneşti contemporane este o structură eterogenă şi contradictorie,ea este alcătuită din: 1)ţări socialiste; 2)ţări capitaliste dezvoltate; 3) ţări în curs de dezvoltare. Este o realitate că lumea contemporană este constituită din societăţi de tip diferit,care sînt lega-

te printr-o rețea de relații de luptă, dar și de cooperare. Acest fapt este rezultatul evoluției societății contemporane.

Principalele schimbări care au loc în lumea contemporană se caracterizează prin creșterea forțelor mondiale ale socialismului, care determină din ce în ce mai mult cursul întregii evoluții a societății, prin sporirea rolului noilor state independente, prin amploarea crescîndă a luptei clasei muncitoare, a mișcărilor democratice pentru progres social. Toate aceste procese acționează în direcția agravării crizei generale a capitalismului.

Din această analiză, desprindem o concluzie de o deosebită importanță pentru activitatea partidelor comuniste și muncitorești: examinarea uriașelor transformări social-economice petrecute în lume în ultimele trei decenii relevă schimbarea raportului de forțe pe arena mondială în favoarea socialismului, a forțelor care luptă împotriva imperialismului, precum și tendința istorică de întărire continuă a pozițiilor socialismului.

Esența etapei istorice pe care o străbate omenirea în prezent, constă tocmai în faptul că pe arena mondială, în prezent, conținutul, direcția și particularitățile principale ale dezvoltării istorice a societății sînt determinate nu de imperialism, ci de forțele progresiste, care luptă împotriva imperialismului, pentru transformarea socialistă a societății. Acest lucru nu este un fenomen de conjunctură, ci reprezintă rezultatul legic al întregii dezvoltări a societății contemporane, în care s-au creat premise obiective ale trecerii omenirii la socialism.

2. Schimbarea raportului de forțe pe arena mondială în favoarea socialismului democrației și progresului social.

Complexa realitate a lumii contemporane confirmă adevărul teoriei marxiste despre necesitatea istorică și inevitabilitatea trecerii întregii omeniri la socialism.

Afirmarea ideilor socialismului, a forțelor progresiste, adîncirea crizei generale a capitalismului și intensificarea mișcării de eliberare națională reprezintă ...

trei procese mari ale lumii contemporane, datorită cărora înrîurirea forțelor socialismului asupra mersului societății accelerează nemăsurat de mult ritmul evoluției istorice a omenirii. Desigur, întregul proces revoluționar mondial, perspectivele lui nu se reduc la întrecerea economică pașnică dintre socialism și capitalism și la evoluția acesteia, deoarece aceasta ar însemna a îndemna clasa muncitoare, popoarele din țările capitaliste dezvoltate, ca și din țările în curs de dezvoltare, la o așteptare pasivă, a manifesta neîncredere în forțele lor revoluționare. Succesele țărilor socialiste în toate domeniile nu pot înlocui lupta proletariatului din fiecare țară împotriva exploatării. Realizărle țărilor socialiste, perspectivele lor de dezvoltare au un puternic ecou internațional. Ele însuflețesc masele din țările capitaliste și din țările în curs de dezvoltare la lupta revoluționară, sub conducerea partidelor comuniste și muncitorești, pentru doborîrea capitalului și victoria socialismului, constituie un îndemn la transformarea socialistă a societății.

Lupta dintre capitalism și socialism, confruntarea lor cuprinde nu numai o latură a dezvoltării social-politice și economice, ci toate laturile. Transformarea sistemului mondial socialist în factor determinant al dezvoltării istorice este un proces complex, multilateral, care se manifestă în schimbările ce au loc în raportul de forțe pe tărîm economic, politic, tehnico-științific.

Succesele țărilor socialiste în construcția economică, politică și socială reprezintă o nouă confirmare a justeței teoriei socialismului științific, a viabilității și uriașei forțe transformatoare. Drumul pe care l-au străbătut într-un răstimp istoric scurt țările în care socialismul a învins, succesele însemnate deținute de ele în opera de industrializare arată posibilitățile de progres rapid pe care le deschide socialismul în fața popoarelor.

Influența socialismului constituie o rezultantă a forței sale, atît economice cît și politice și sociale. Afirmarea unor largi drepturi și libertăți pentru mase demonstrează superioritatea democrației socialiste.

Dar, pentru creşterea influenţei socialismului, are o mare însemnătate şi faptul că el a inaugurat şi trebuie să dezvolte, în realitate, un nou tip de relaţii interstatale. In raportul prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul al XII-lea cu privire la principiile de bază ale relaţiilor dintre state, se arată că misiunea ţărilor socialiste, a partidelor comuniste şi muncitoreşti este aceea de a se situa permanent în avangarda luptei revoluţionare pentru libertate şi independenţă naţională, ca purtătoare a acestor idealuri arzătoare ale epocii noastre, de a mobiliza în această luptă toate popoarele, uriaşul front antiimperialist mondial.

In ultimele decenii, sistemul mondial capitalist a început să-şi restrîngă sfera în mod treptat, datorită desfăşurării accelerate a procesului revoluţionar mondial; victoria revoluţiei socialiste într-o serie de noi state, prăbuşirea sistemului colonial al imperialismului, realizarea unor modificări considerabile în cadrul sistemului capitalist, toate acestea sînt o expresie a evoluţiei spre declin a capitalismului.

Esenţa crizei generale a capitalismului, care se desfăşoară în prezent, constă în procesul prăbuşirii capitalismului şi al apariţiei societăţii socialiste.

Criza generală a capitalismului este un proces istoric complex şi multilateral. Ea nu se rezumă la o latură sau alta; în funcţie de condiţiile istorice concrete din sistemul mondial capitalist, cuprinde toate laturile societăţii burgheze, afectează în mod profund economia, politica, viaţa socială, ideologia, relaţiile dintre ţările capitaliste, sistemul mondial capitalist în totalitatea sa. Ea se încheie odată cu lichidarea sistemului mondial capitalist.

Formele crizei generale a capitalismului sînt multiple şi în continuă diversificare. Intr-o perioadă sau alta, în funcţie de condiţiile concret-istorice, o formă sau alta de manifestare a crizei generale trece pe primul plan, capătă intensitate deosebită.

Adîncirea crizei generale a capitalismului se manifestă prin următoarele fenomene :

1. procesul treptat de îngustare a sferei de domi-

nație a capitalismului pe arena mondială;

2. agravarea tuturor contradicțiilor interne și apariția unor noi contradicții în societatea capitalistă;

3. accentuarea instabilității economice și politice, a diversității formelor de manifestare, a caracterului reacționar și agresiv al imperialismului, creșterea luptelor de clasă și lărgirea forțelor sociale antiimperialiste, a posibilităților de realizare a frontului unic antiimperialist.

La Congresul al XII-lea al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că "In anii din urmă asistăm, totodată, la intensificarea luptei maselor populare, a forțelor progresiste împotriva politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, la realizarea de noi succese în mișcarea de eliberare națională, în apărarea și consolidarea independenței popoarelor"[1].

Criza generală a capitalismului este un proces esențial al epocii noastre. Caracteristic dezvoltării societății contemporane este adîncirea crizei generale a sistemului mondial capitalist. Creșterea atotputernicii marilor monopoluri în întreaga viață socială ascute contradicțiile inerente capitalismului atît pe plan național, cît și internațional.

Capitalismul contemporan a creat premisele materiale ale socialismului. In același timp, are loc ascuțirea contradicțiilor sale, care accelerează procesul de formare a forțelor sociale capabile să pună capăt dominației imperialismului, are loc procesul de creare a premiselor subiective pentru revoluția socialistă.

Rezultă, prin urmare, o concluzie extrem de importantă pentru clasa muncitoare, pentru activitatea partidelor comuniste și muncitorești - că lumea contemporană oferă imaginea unei evoluții neîncetate a forțelor progresiste, creșterii continue a influenței lor în rîndul popoarelor, a lărgirii mișcării pentru eliberare națională și socială, pentru dezvoltarea prieteniei și colaborării pașnice între popoare.

Linia strategică a mișcării comuniste și muncitorești constă în unirea într-un front antiimperialist a luptei proletariatului din țările capitaliste dezvoltate pentru

1) Nicolae Ceaușescu, Raport prezentat la Congresul al XII-lea, al P.C.R, p.92.

pregătirea revoluţiei socialiste cu lupta popoarelor din ţările care s-au eliberat sau se eliberează de sub jugul colonial şi cu lupta tuturor forţelor revoluţionare şi progresiste din întreaga lume.

După cum se arată în Programul Partidului Comunist Român, procesul revoluţionar mondial constă din mişcări revoluţionare diferite. Dar, cu toate că au un caracter eterogen, ele trebuie să se unească, contopindu-se într-un singur torent revoluţionar, pentru că toate aceste mişcări sînt îndreptate împotriva unui duşman comun - imperialismul. Legătura organică dintre ele, intercondiţionarea şi influenţa pe care o exercită forţele revoluţionare ale contemporaneităţii asupra altora - toate acestea sînt dictate de viaţa însăşi. Experienţa luptei de clasă confirmă faptul că unirea eforturilor oamenilor muncii din ţările sistemului mondial socialist cu lupta clasei muncitoare internaţionale şi cu mişcarea de eliberare naţională reprezintă garanţia de nădejde a eliberării tuturor popoarelor de sub jugul imperialismului şi invers, separarea, despărţirea acestor detaşamente, izolarea lor nu poate duce decît la consolidarea poziţiilor imperialismului.

Fiecare dintre cele trei mari forţe revoluţionare ale contemporanităţii: 1) popoarele ţărilor socialiste; 2)clasa muncitoare şi diversele mişcări progresiste, 3) popoarele care luptă pentru emancipare şi independenţă naţională,îşi îndeplineşte rolul său istoric. Sistemul mondial socialist desfăşoară o luptă susţinută pe linia făuririi noii societăţi, dobîndeşte succese mari în acest domeniu, militează împotriva politicii agresive a imperialismului, apără cauza păcii şi securităţii popoarelor; sprijină şi accelerează dezvoltarea procesului revoluţionar în alte ţări, plecînd de la teza că înfăptuirea revoluţiei socialiste este opera poporului din înseşi ţările capitaliste. La rîndul său, mişcarea de eliberare naţională pentru independenţă şi suveranitate, slăbeşte imperialismul, dezvoltă mişcarea revoluţionară în ţările capitaliste.

Lupta clasei muncitoare din ţările capitaliste şi mişcarea de eliberare naţională se bucură de un sprijin multi-

lateral din partea țărilor sistemului mondial socialist. Succesele țărilor socialiste însuflețesc masele din țările capitaliste la lupta împotriva exploatării. Sprijinul moral și material acordat de țările socialiste popoarelor care luptă pentru eliberare socială și națională, ușurează acestora din urmă rezolvarea sarcinilor imediate și de perspectivă. Statele socialiste zădărnicesc încercările puterilor imperialiste de a înăbuși aceste revoluții. Intr-o serie de cazuri, schimbarea raporturilor forțelor de clasă determină pe capitaliști să facă concesii atît oamenilor muncii din propriile țări cît și popoarelor asuprite.

Epoca contemporană se deosebește de toate epocile anterioare prin :

1. profunzimea transofrmărilor sociale;
2. schimbarea rapidă a situației internaționale;
3. proporțiile luptei revoluționare.

Epocile revoluționare anterioare, de exemplu, epoca revoluțiilor burgheze, au ridicat la luptă susținută numai o parte a populației din țările înaintate pentru acea vreme. Azi, însă, mase imense, de pe toate continentele, sînt atrase de lupta pentru eliberare socială și națională.

Rolul maselor populare în viața socială este strîns legat de sarcinile pe care epoca noastră de trecere a omenirii de la capitalism la socialism le pune în fața clasei muncitoare din fiecare țară, în frunte cu partidele comuniste și muncitorești, a forțelor revoluționare și progresiste din întreaga lume. In epoca actuală, în cadrul căreia au loc mari prefaceri sociale, cu implicații adînci în viața popoarelor, rolul maselor în făurirea istoriei cunoaște o creștere fără precedent. Peste un miliard de oameni din țările socialiste construiesc, sub conducerea partidelor comuniste și muncitorești, socialismul și comunismul. Sistemul mondial socialist exercită o puternică influență asupra întregii evoluții istorice a omenirii, crează un fond istoric calitativ nou pe care se dezvoltă lupta maselor pentru socialism, pentru independență națională, democrație și pace. In raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, este subliniat faptul că "O înrîurire deosebit

de pozitivă asupra cursului vieţii internaţionale exercită ţările socialiste, precum şi tinerele state independente, ţările în curs de dezvoltare care au păşit pe calea afirmării economice şi social-politice de-sine-stătătoare"[1]. Se afirmă mai puternic ca oricînd rolul istoric al clasei muncitoare, cea mai înaintată forţă a societăţii, rolul partidelor comuniste şi muncitoresti, ca avangardă a maselor largi populare. Creşte avîntul mişcării de eliberare naţională, lupta popoarelor din noile state independente pentru consolidarea suveranităţii lor, pentru pace şi progres economic, politic, social. Forţe uriaşe cum nu a cunoscut istoria, se ridică pretutindeni, în toate ţările şi pe toate continentele, împotriva politicii agresive a imperialismului, pentru o viaţă liberă şi demnă.

Frontul antiimperialist se consolidează în mod continuu. El reprezintă torentul revoluţionar unic, în care se contopesc toate forţele mondiale ale socialismului, toate forţele şi detaşamentele democratice din epoca contemporană.

Este un adevăr de necontestat, verificat mereu de viaţă, că factorul fundamental, care condiţionează victoria în lupta pentru eliberare naţională şi socială, este unitatea strînsă a tuturor forţelor progresiste, revoluţionare din fiecare ţară, precum şi întărirea continuă a solidarităţii de luptă a forţelor antiimperialiste din întreaga lume.

In faţa coeziunii acestui uriaş şuvoi nu poate rezista nici o forţă reacţionară. Aflîndu-se mereu în ofensivă, frontul antiimperialist, cea mai mare forţă politică progresistă cunoscută în istoria omenirii, este invincibil, el poate asigura pacea şi colaborarea între popoare, poate înfăptui toate sarcinile revoluţionare ale epocii contemporane, epoca trecerii omenirii, pe scară mondială, de la socialism.

3. Revoluţia ştiinţifică şi tehnică contemporană şi implicaţiile ei pe plan mondial.

Omenirea trăieşte epoca unei uriaşe şi autocuprinzătoare revoluţiei ştiinţifice şi tehnice, care reprezintă una

1)Nicolae Ceauşescu, op.cit., p.92.

dintre particularitățile principale, majore ale contemporaneității.

Revoluția științifică și tehnică contemporană reprezintă o schimbare calitativă în știință și tehnică, determinînd modificarea radicală a structurii și dinamicii forțelor de producție, precum și a condițiilor vieții materiale și spirituale a societății.

Intre revoluția desfășurată în domeniul științei și cea care are loc în domeniul tehnicii este o interdependență organică, deoarece știința determină prefacerile din tehnică, iar, la rîndul ei, tehnica creează condiții pentru dezvoltarea continuă a științelor.

Actuala revoluție științifică și tehnică se deosebește de cea desfășurată în epoca de ascensiune a burhgeziei, care a dus la revoluția industrială din secolele XVIII-XIX; aceasta de astăzi este mai cuprinzătoare.

Stiința are în prezent un rol determinant, fiind realizată civilizația științifică, care stă la baza victoriei depline a relațiilor de producție comuniste.

Revoluția științifică și tehnică contemporană reprezintă două laturi ale unui proces unic de schimbări calitative în sistemul cunoștințelor științifice și tehnice din zilele noastre, care are loc în toate ramurile producției materiale și în viața spirituală, determinînd profunde mutații în structura economiilor naționale, se modifică structura ramurilor industriale, apar noi ramuri economice.

Pe baza introducerii tehnologiilor noi, crește productivitatea muncii omului, sporește eficiența activității sociale și capacitatea omului de a folosi forțele naturii - fenomen specific, cu deosebire orînduirii socialiste.

Actuala revoluție științifică și tehnică a determinat ample schimbări calitative în : mijloacele de muncă, obiectul muncii, baza energetică, procesul tehnologic, locul pe care îl ocupă omul în procesul producției materiale, caracterul muncii, sistemul de conducere a economiei naționale și a societății. Ea are ca urmare crearea unei baze tehnice materiale calitativ noi, care reprezintă o nouă etapă în dezvoltarea producției mașiniste - fenomen ce influențează pe

plan mondial transformările economico-sociale în direcţia instaurării şi consolidării modului de producţie socialist. In acelaşi timp determină schimbări în conţinutul relaţiilor de producţie , atît în ţările capitaliste cît şi în cele socialiste, în compoziţia claselor şi păturilor sociale.

Dacă prima revoluţie industrială din secolele XVIII-XIX reprezintă o etapă însemnată a mecanizării şi trecerii la producţia maşinistă, revoluţia industrială contemporană înseamnă trecerea la producţia maşinistă automatizată, cibernetizată, ceea ce are ca rezultat realizarea unui salt calitativ în domeniul tehnicii, al procesului de producţie, precum şi în domeniul conducerii vieţii economice şi sociale. Acesta este conţinutul fundamental al actualei revoluţii ştiinţifice şi tehnice. In timp ce revoluţia industrială din secolele XVIII-XIX a însemnat statornicirea producţiei maşiniste numai în industrie, revoluţia ştiinţifică şi tehnică contemporană marchează, pe lîngă ridicarea calitativ superioară a industriei, un larg proces de industrializare a altor ramuri ale producţiei materiale : agricultura, construcţiile etc., precum şi ridicarea pe o treaptă superioară a însăşi activităţii intelectuale. Industria devine, astfel, forma universală a producţiei bunurilor materiale, fiind aşezată pe baze industriale întreaga societate.

O caracteristică esenţială a revoluţiei ştiinţifice şi tehnice contemporane constă în transformarea ştiinţei într-o forţă nemijlocită de producţie (mecanica,fizica, chimia, biologia etc.), fără ca ştiinţa să înceteze a fi o formă a conştiinţei umane. Acest proces se realizează pe trei căi : a) întruchiparea materială a ştiinţei; b)încorporarea ştiinţei în forţa de muncă; c) conducerea ştiinţifică a proceselor sociale tot mai complexe, organizarea muncii şi a producţiei.

S-a modificat în ultimele decenii raportul dintre ştiinţă şi tehnică , în condiţiile cînd ştiinţa a dobîndit rolul hotărîtor. Amplificarea cercetării ştiinţifice, a determinat în epoca noastră o stimulare fără precedent a procesului tehnico-ştiinţific şi a vieţii materiale şi spirituale. De aceea se impune din partea factorilor de con-

ducere politică stabilirea unei strategii în domeniul dezvoltării ştiinţei şi tehnicii, a progresului tehnic pentru o perioadă îndelungată ca o condiţie a propăşirii fiecărei naţiuni.

Revoluţia ştiinţifică şi tehnică contemporană are un caracter internaţional , desfăşurîndu-se în ţările socialiste şi în ţările capitaliste, influenţînd, totodată,procesele economico-sociale ce se desfăşoară în ţările lumii a treia. Caracterul diferit al condiţiilor şi consecinţelor din ţările cu diverse sisteme social-economice nu înseamnă că avem de-a face cu mai multe revoluţii tehnico-ştiinţifice. Acest proces revoluţionar mondial porneşte de la marea producţie maşinistă - fenomen comun întregii noastre planete care determină multiple şi profunde implicaţii în viaţa popoarelor. Conţinutul acestor implicaţii diferă în funcţie de orînduirea social-economică şi de regimul politic din ţara respectivă.

Evident, în capitalism se produc în epoca contemporană transformări profunde în producţie, în dezvoltarea tehnicii, în organizarea şi conducerea proceselor de producţie. Transformările tehnice singure nu pot determina însă schimbări radicale în economia ţărilor capitaliste. Modul de producţie, clasele de bază ale societăţii capitaliste şi esenţa de clasă a instituţiilor politico-sociale ale acestei societăţi au în continuare acelaşi conţinut fundamental, cu toate prefacerile ce au loc, pe fondul etapei actuale a crizei generale a capitalismului.

Caracterul contradictoriu al utilizării cuceririlor ştiinţei şi tehnicii în capitalismul contemporan se datorează următoarelor cauze : frînarea progresului de către relaţiile de producţie capitaliste, condiţionarea aplicării noilor descoperiri ale ştiinţei şi tehnicii de creştere a profitului maxim de monopol, decalajul dintre posibilităţile ştiinţei şi tehnicii şi limitele aplicării acestora, risipa resurselor materiale şi spirituale,exploatarea omului de către om, crizele economice, zonele subdezvoltării, folosirea realizărilor ştiinţei şi tehnicii pentru distrugerea civilizaţiei şi culturii umane.

Realizarea obiectivelor revoluţiei ştiinţifice şi tehnice din zilele noastre constituie o parte integrantă a misiunii istorice a proletariatului, a uriaşului proces mondial de instaurare şi dezvoltare a modului de producţie socialist, o condiţie a victoriei socialismului în lume. Socialismul facilitează dezvoltarea ştiinţei şi tehnicii, fiind, în acelaşi timp, rezulatul ei implicit. Numai revoluţia şi construcţia socialismului dau posibilitatea făuririi unei orînduiri care să deschidă drum larg aplicării a tot ceea ce au dat mai bun ştiinţa şi tehnica cea mai avansată.

Cu tot caracterul ei internaţional, revoluţia ştiinţifică şi tehnică contemporană se desfăşoară în cadrul unor state naţionale determinate. Stiinţa şi tehnica nu se dezvoltă izolat şi de aceea se impune desfăşurarea unei cooperări internaţionale reciproc avantajoase, pe baza respectării independenţei şi suveranităţii fiecărui stat, a fiecărei naţiuni.

In lumina prevederilor Programului Partidului Comunist Român, ale Directivelor Congresului al XII-lea al partidului cu privire la dezvoltarea economico-socială a României în cincinalul 1981-1985 şi orientările de perspectivă pînă în 199o, direcţiile principale de desfăşurare a revoluţiei ştiinţifice şi tehnice , a progresului tehnic în ţara noastră au în vedere :

a) crearea unor unelte de muncă calitativ noi şi trecerea la sisteme automatizate de maşini, conduse după program de instalaţii cibernetice;

b) realizarea unor obiecte de muncă calitativ noi, respectiv a unor materiale sintetice cu proprietăţi care nu se găsesc în natură, ceea ce presupune noi realizări în fizica corpurilor solide, trecerea treptată la tehnologii care modifică proprietăţile fizice ale substanţei din natură (electrotehnică, chimică, biochimică etc.) şi extinderea acestora;

c) trecerea treptată la folosirea unor surse şi procedee noi pentru obţinerea energiei electrice, pe baza energiei nucleare, termonucleare, geotermice, solare, eoliene etc. ;

d)aplicarea sistemelor cibernetice de dirijare şi conducere a proceselor de producţie,pe baza folosirii maşinilor electronice de calcul. Astfel, civilizaţia pe care o făureşte socialismul se întemeiază pe producţia automatizată şi cibernetizată, cu o înaltă productivitate a muncii, pusă în slujba dezvoltării multilaterale a vieţii materiale şi spirituale a omului.

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare a României spre comunism,documentele Congresului al XII-lea al partidului acordă o însemnătate de prim ordin aplicării în procesul dezvoltării economico_sociale a ţării noastre a cuceririlor revoluţiei ştiinţifice şi tehnice-contemporane. In raportul prezentat de către tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul al XII-lea al partidului,se menţionează că "un rol tot mai important revine ştiinţei-factor determinant al dezvoltării societăţii.

Orientarea de bază a programului-directivă o constituie afirmarea revoluţiei tehnico_ştiinţifice în toate domeniile de activitate, creşterea rolului ştiinţei în modernizarea economiei naţionale, a întregii vieţi sociale,în conducerea societăţii,legarea tot mai strînsă a cercetării de producţie,accentuarea contribuţiei creaţiei ştiinţifice româneşti la progresul multilateral şi dinamic al ţării noastre,la îmbogăţirea tezaurului cunoaşterii universale, astfel încît deceniul următor să devină cu adevărat deceniul ştiinţei, tehnicii, calităţii şi eficienţei"[1].

Epoca contemporană ca epocă a trecerii omenirii la socialism,cuprinde, astfel, ca un proces definitoriu ampla revoluţie ştiinţifică şi tehnică desfăşurată pe plan mondial.

4. Programul Partidului Comunist Român şi documentele Congresului al XII-lea cu privire la principalele tendinţe şi procese ale dezvoltării mondiale contemporane.

In elaborarea şi aplicarea strategiei şi tacticii lor politice,partidele comuniste şi muncitoreşti,forţele revoluţionare şi progresiste trebuie să pornească, în primul rînd, de la analiza condiţiilor concrete în care acţionează-condiţii de o mare diversitate şi complexitate - şi, totodată,

1)Nicolae Ceauşescu,op.cit.,p.43-44.

să ţină seama de transformările care au loc în ansamblul societăţii umane, în raportul de forţe pe plan mondial, de caracteristicile, tendinţele şi direcţiile principale ale dezvoltării istorice.

a. Tendinţa fundamentală a dezvoltării mondiale contemporane este trecerea popoarelor la socialism. In secolul nostru, revoluţia socialistă a ieşit victorioasă într-un şir de ţări din Europa, Asia şi America, care au trecut la edificarea noii orînduiri sociale. Ideile socialismului şi comunismului pătrund tot mai larg în conştiinţa popoarelor, devenind o uriaşă forţă ideologică internaţională, o puternică forţă materială transformatoare. In zilele noastre, socialismul constituie nu numai o ideologie ştiinţifică, ci şi o realitate socială în plină dezvoltare.

In prezent, numeroase ţări, în special ţări care au scuturat jugul colonial în perioada postbelică, îşi afirmă opţiunea pentru o dezvoltare socialistă. Orînduirea socialistă se impune tot mai mult drept unica perspectivă a dezvoltării istorice a omenirii.

Succesele de seamă obţinute de ţările socialiste în dezvoltarea economică şi socială, politica lor externă consacrată cauzei progresului şi păcii în lume exercită o înrîurire crescîndă asupra vieţii internaţionale, a întregii dezvoltări istorice contemporane. Creşterea forţei şi influenţei socialismului, afirmarea superiorităţii sale, impun, totodată, înlăturarea unor fenomene negative în dezvoltarea economico-socială a ţărilor socialiste, soluţionarea justă a problemelor economice, ca şi a altor probleme, dezvoltarea în continuare a democraţiei socialiste, perfecţionarea conducerii societăţii pe baze ştiinţifice. "Trebuie să acţionăm astfel - arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu la şedinţa activului central de partid şi de stat din 3 august 1978 - încît să demonstrăm în practică, prin fapte şi realităţi, prin realizări concrete, superioritatea organizării socialiste a societăţii "[1].

In acelaşi timp, în evoluţia istorică a omenirii, ţărilor socialiste le revine o mare răspundere pentru statornicirea unui tip nou de relaţii internaţionale - bazat pe egalitate în drepturi, respect reciproc şi întrajutorare, pe

1) Nicolae Ceauşescu, Expunere la Sedinţa activului central de partid şi de stat, 3 august 1978.

principiile independenţei şi suveranităţii internaţionale - menit să constituie un model de relaţii pentru toate popoarele lumii.

Depăşirea divergenţelor, soluţionarea problemelor care apar între ţările socialiste prin discuţii şi tratative directe între părţile interesate, evitarea accentuării divergenţelor şi contradicţiilor, întărirea unităţii şi solidarităţii între toate ţările angajate pe calea făuririi noii orînduiri reprezintă o cerinţă fundamentală a principiilor relaţiilor de tip nou, o premisă a creşterii forţei şi înrîuririi socialismului pe arenă mondială.

Subliniind înrîurirea deosebită pe care o exercită ţările socialiste asupra cursului vieţii internaţionale, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al partidului că : "Noi şi noi popoare se pronunţă pentru trecerea la organizarea societăţii pe baze socialiste ca singur mod de lichidare a exploatării şi asupririi, de înfăptuire a aspiraţiilor de libertate şi bunăstare, de dreptate socială şi naţională.

b. O altă caracteristică de bază a epocii contemporane este creşterea puternică a luptei popoarelor, a forţelor progresiste de pretutindeni pentru lichidarea dominaţiei imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, pentru aşezarea relaţiilor dintre state şi naţiuni pe principii noi.

Prăbuşirea sistemului colonial al imperialismului şi crearea noilor state independente - procese fundamentale ale epocii noastre - au descătuşat energia revoluţionară a popoarelor oprimate în trecut, mase uriaşe de oameni angajîndu-se în lupta pentru libertate, democraţie şi progres social. Formarea noilor state independente a determinat limitarea exploatării directe a resurselor lor materiale şi umane de către monopolurile străine, a lovit în sistemul relaţiilor de dependenţă, inegalitate şi subjugare, creat de imperialism.

In prezent, în faţa noilor state suverane se ridică sarcina lichidării complete a dominaţiei imperialiste şi colonialiste, creării unei economii proprii, consolidării independenţei naţionale - continuare a luptei de eliberare naţională a popoarelor.

Inlăturarea urmărilor dominaţiei coloniale, dez-

voltarea de sine stătătoare a țărilor eliberate agravează problemele din lumea capitalistă, reduc posibilitățile puterilor imperialiste de a-și rezolva dificultățile interne pe seama popoarelor eliberate, contribuie la ascuțirea tuturor contradicțiilor capitalismului. Statele eliberate, țările în curs de dezvoltare se manifestă ca o forță de seamă în lupta pentru promovarea ideilor păcii,libertății și independenței popoarelor.

Soluționarea prin tratative a conflictelor și neînțelegerilor apărute între țările în curs de dezvoltare, întărirea colaborării și solidarității dintre aceste țări, cît și consolidarea,pe plan intern, a unității forțelor naționale reprezintă o condiție esențială pentru progresul economico-social mai rapid al țărilor în curs de dezvoltare, pentru consolidarea independenței și suveranității lor naționale.

c. O altă caracteristică și totodată o tendință principală a epocii contemporane constă în restrîngerea continuă a sferei de acțiune și de influență a sistemului mondial capitalist, a imperialismului. Triumful luptei revoluționare și trecerea la construirea socialismului într-un șir de țări, prăbușirea sistemului colonial și formarea noilor state independente, adîncirea tuturor contradicțiilor societății bazată pe exploatare și asuprire evidențiază caracterul istoricește perimat al orînduirii capitaliste. Actuala fază a crizei sistemului capitalist, care a cuprins toate laturile vieții economico-sociale, demonstrează că vechile relații interne și internaționale create de orînduirea capitalistă nu mai corespund noilor forțe de producție, nu mai pot oferi soluții corespunzătoare problemelor complexe ce preocupă lumea contemporană. "Legitățile obiective, dialectica socială, necesitățile progresului societății - subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu - reclamă sfărîmarea vechilor cătușe, care pun în pericol însăși civilizația umană, cer făurirea unei lumi a dreptății sociale și naționale, atît în cadrul fiecărui stat, cît și pe plan mondial, care să asigure un nou avînt al forțelor de producție, al științei și culturii, al progresului general".

d. Epoca contemporană se caracterizează, de asemenea, prin desfășurarea unei impetuoase revoluții tehnico-

ştiinţifice mondiale, cu profunde implicaţii asupra dezvoltării sociale şi politice. Marile progrese din ştiinţă şi tehnică crează condiţii optime pentru dezvoltarea rapidă a forţelor de producţie şi satisfacerea, pe această bază, a necesităţilor de viaţă ale tuturor popoarelor.In acelaşi timp, consecinţele revoluţiei tehnico-ştiinţifice se află în strînsă legătură cu natura orînduirii social-politice. In condiţiile capitalismului, revoluţia tehnico-ştiinţifică are urmări contradictorii : paralel cu progresul economic, ea contribuie la agravarea tuturor contradicţiilor sociale, la adîncirea contradicţiilor dintre statele dezvoltate şi în curs de dezvoltare.

In condiţiile socialismului, cuceririle ştiinţei şi tehnicii sînt puse integral în slujba dezvoltării accelerate a economiei, satisfacerii nevoilor materiale şi spirituale ale omului.

e. In lumea contemporană se manifestă acţiunea unor multiple şi diverse contradicţii. In ţările capitaliste, contradicţia fundamentală rămîne şi în prezent contradicţia dintre clasa muncitoare şi burghezie; totodată, accentuarea exploatării capitaliste generează noi antagonisme, conturează o tot mai pronunţată contradicţie între un grup restrîns de mari monopoluri şi majoritatea covîrşitoare a naţiunii.

Contradicţia dintre socialism şi capitalism reprezintă,pe plan mondial,contradicţia fundamentală a epocii noastre; rezolvarea ei este menită să asigure trecerea treptată a întregii omeniri la socialism. Evoluţia dialectică a acestei contradicţii nu exclude, ci, dimpotrivă, impune, în planul relaţiilor internaţionale, coexistenţa paşnică între statele cu orînduiri social-economice diferite, cooperarea strînsă între toate statele şi popoarele lumii.

In epoca contemporană se accentuează, de asemenea, contradicţia dintre imperialism şi ţările în curs de dezvoltare,dintre politica de dominaţie şi dictat şi popoarele angajate pe calea dezvoltării de sine stătătoare, care acţionează pentru a fi stăpîne pe bogăţiile naţionale, pentru instaurarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale.

Remarcînd faptul că lichidarea subdezvoltării şi

instaurarea noii ordini economice, întărirea rolului O.N.U. şi participarea, în condiţii de deplină egalitate a tuturor ţărilor la soluţionarea complexelor probleme ale lumii de azi - cerinţe de prim ordin ale progresului şi păcii în epoca noastră, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, sublinia în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al partidului că "noua ordine economică trebuie să aşeze relaţiile dintre toate statele pe principii de egalitate şi echitate, să asigure accesul ţărilor slab dezvoltate şi în curs de dezvoltare la tehnologiile moderne, la cuceririle ştiinţei contemporane, să favorizeze progresul lor rapid şi multilateral".

Schimbările produse în lume, în raportul de forţe internaţional determină,totodată, ascuţirea contradicţiilor dintre diferite state şi grupări de state în lupta pentru împărţirea lumii, a sferelor de influenţă; aceasta poate duce la noi conflicte şi războaie, punînd în pericol pacea şi securitatea tuturor popoarelor. Incercarea cercurilor imperialiste de a ieşi din criză prin intensificarea exploatării maselor populare din propriile ţări şi prin aruncarea consecinţelor acesteia pe seama altor popoare, prin crearea de noi monopoluri supranaţionale, prin politica de înarmări şi acţiuni militare nu este în măsură decît să adîncească contradicţiile mondiale.

2. Marile mutaţii petrecute pe plan naţional şi mondial, restrîngerea continuă a sferei de acţiune a imperialismului se reflectă pregnant şi în sfera relaţiilor internaţionale. In raportul de forţe pe arena mondială au loc schimbări importante în favoarea forţelor păcii şi progresului social.

Una din caracteristicile situaţiei internaţionale contemporane o constituie afirmarea tot mai puternică a voinţei popoarelor de a pune capăt cu desăvîrşire politicii imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, de dominaţie şi dictat, de a deveni stăpîne pe bogăţiile naţionale, pe destinele proprii, de a-şi asigura dezvoltarea economico-socială, liberă şi independentă. In ultimele decenii a crescut rolul ţărilor mici şi mijlocii, al ţărilor în curs de dezvoltare în viaţa internaţională. Mişcarea ţărilor nealiniate - în marea lor majo-

ritate ţări în curs de dezvoltare - reprezintă o forţă de seamă în lupta antiimperialistă, pentru promovarea unei politici noi, de deplină egalitate şi echitate. Are loc o dezvoltare fără precedent a unei conştiinţe noi a popoarelor, care înţeleg tot mai bine de ce forţă uriaşă dispun, că de ele depinde lichidarea stărilor de lucruri anacronice, transformarea înnoitoare a societăţii, instaurarea unor relaţii de prietenie, încredere şi colaborare, în care fiecare naţiune să se dezvolte liber, corespunzător voinţei sale.

Totodată, analiza cursului evenimentelor internaţionale evidenţiază unele fenomene negative, o tendinţă de deteriorare a climatului internaţional. Are loc o ascuţire a contradicţiilor în viaţa internaţională, se intensifică tendinţele de reîmpărţire a zonelor de influenţă, de întărire a dominaţiei în diferite părţi ale lumii. Aceste contradicţii şi tendinţe sînt strîns legate şi de criza economică, monetară şi energetică, care au creat o situaţie grea într-un şir de state, precum şi de faptul că încercările de a ieşi din criză nu au dat rezultatele aşteptate. In politica de dominaţie şi reîmpărţire a zonelor de influenţă se manifestă două tendinţe principale : pe de o parte, tendinţa de recurgere la forţă, la căile militare, iar, pe de altă parte, tendinţa de folosire, sub diferite forme, a mijloacelor economice. Recurgerea la forţă, folosirea căilor militare reprezintă, astăzi, pericolul principal în viaţa internaţională.

Folosirea forţei, a "ajutorului militar" de către unele state nu contribuie la rezolvarea problemelor care preocupă astăzi omenirea ci, dimpotrivă, stimulează cursa înarmărilor, pune în pericol independenţa naţională şi progresul economico-social al popoarelor respective, duce la accentuarea încordării în viaţa internaţională, pune în pericol pacea şi securitatea întregii omeniri. Această situaţie pune pe prim plan necesitatea desfăşurării unor acţiuni ferme pentru diminuarea tensiunii şi încordării create, pentru renunţarea la forţă, la folosirea mijloacelor militare în soluţionarea problemelor, pentru asigurarea continuării cursului spre destindere, a politicii de colaborare şi pace.

In opoziţie cu tendinţele de reîmpărţire a zone-

lor de influenţă şi dominaţie, se afirmă tot mai puternic o politică nouă, de colaborare între state, pe baza deplinei egalităţi în drepturi, a principiilor independenţei şi suveranităţii naţionale, a neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc - singura care poate asigura o evoluţie democratică a vieţii politice mondiale, raporturi de prietenie şi colaborare între toate naţiunile, întărirea păcii şi securităţii generale. Forţele progresiste, revoluţionare, ţările socialiste au datoria de a sprijini această politică, de a face totul pentru impunerea şi generalizarea ei pe arena mondială.

In zilele noastre, acţionează largi şi extrem de diverse forţe sociale şi politice progresiste, înaintate. Clasa muncitoare se afirmă drept cea mai însemnată forţă socială a lumii contemporane; o importantă forţă politică în organizarea şi conducerea luptei revoluţionare o reprezintă partidele comuniste şi muncitoreşti. In ultimele decenii a sporit rolul partidelor comuniste în viaţa ţărilor lor, ca şi pe arena internaţională; totodată au crescut forţa şi influenţa multor partide socialiste şi social-democrate. Desfăşurarea cu succes a luptei pentru pace şi progres impune realizarea unităţii de acţiune a clasei muncitoare, colaborarea şi unitatea strînsă între comunişti, socialişti şi social-democraţi. Dezvoltarea contemporană arată că forţele sociale progresiste sînt în ascensiune, obţinînd noi şi importante poziţii, că ele pot impune pacea şi securitatea omenirii.

In lupta pentru pace şi progres, un rol important îl au ţărănimea, intelectualitatea, femeile, tineretul, categoriile mijlocii ale populaţiei, militarii progresişti ş.a. Se impune a fi relevată influenţa pe care o exercită în lumea contemporană mişcările de eliberare naţională, forţele democratice, diferitele organizaţii obşteşti, numeroasele cercuri şi pături sociale de cele mai diferite convingeri şi orientări politice, filozofice şi religioase. Unirea strînsă a acestor forţe, creşterea influenţei partidelor comuniste şi muncitoreşti, în rîndul lor, constituie un factor determinant pentru transformarea revoluţionară a societăţii omeneşti, pentru instaurarea egalităţii, colaborării şi respectului reciproc între naţiuni[1].

1. Programul PCR,..., p.211.

In prezent, omenirea este confruntată cu mari și deosebit de complexe probleme, de a căror rezolvare depind libertatea, pacea și progresul tuturor popoarelor : înfăptuirea securității și păcii în Europa și în întreaga lume; lichidarea subdezvoltării și făurirea noii ordini economice și politice internaționale; realizarea dezarmării generale, în primul rînd a dezarmării nucleare; democratizarea relațiilor dintre state. Rezolvarea tuturor acestor problema impune sporirea combativității popoarelor de pretutindeni, creșterea rolului opiniei publice, al maselor largi populare în viața internațională. Se impune crearea condițiilor pentru participarea activă la viața internațională a tuturor statelor, în primul rînd a statelor mici și mijlocii, cele mai interesate în soluționarea democratică, pe cale pașnică a tuturor problemelor ce se ridică astăzi în fața popoarelor, în asigurarea independenței și dezvoltării lor libere. Este necesar, în același timp, să se asigure creșterea rolului ONU, al altor organisme internaționale în rezolvarea problemelor lumii contemporane, în afirmarea unei politici de egalitate între toate țările lumii.

Ținînd seama de realitățile și tendințele lumii contemporane, Partidul Comunist Român consideră că desfășurarea evenimentelor internaționale în următoarele decenii deschide perspective pentru noi transformări și schimbări în raportul de forțe mondial în favoarea forțelor progresului, ale socialismului. Noi popoare vor trece pe calea socialismului, restrîngînd aria mondială a capitalismului; se va intensifica procesul de așezare a relațiilor dintre state pe principiile deplinei egalități în drepturi, respectul independenței și suveranității naționale; va crește și mai mult rolul forțelor antiimperialiste, ale socialismului și păcii în accelerarea progresului social, a dezvoltării democratice a societății umane.

"Soluționarea gravelor și complexelor probleme din viața mondială - arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XII-lea al partidului - impune intensificarea eforturilor pentru democratizarea relațiilor dintre state".

Partidul Comunist Român și Republica Socialistă România se afirmă ca factori activi în lupta pentru triumful

idealurilor de libertate şi independenţă, de pace şi progres social ale tuturor popoarelor lumii. România întăreşte continuu prietenia şi colaborarea cu toate ţările socialiste, dezvoltă legăturile de colaborare cu ţările în curs de dezvoltare, cu ţările nealiniate, extinde relaţiile cu toate ţările, fără deosebire de orînduirea socială, participă activ la schimbul mondial de valori materiale şi spirituale. In acelaşi timp, Partidul Comunist Român, detaşament activ al mişcării comuniste mondiale, militează cu consecvenţă pentru dezvoltarea, pe baze noi, a colaborării şi solidarităţii cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti, cu partidele socialiste şi social-democratice, cu mişcările de eliberare naţională, cu forţele progresiste, antiimperialiste, de pretutindeni, în interesul luptei victorioase pentru pace şi progres în lume.

CAPIT.III.CAPITALISMUL CONTEMPORAN ŞI DECLINUL SAU ISTORIC

1. Criza capitalismului ca sistem social-economic şi politic.
2. Congresul al XII-lea al P.C.R. despre formele noi ale contradicţiilor economice, social-politice şi ideologice ale capitalismului contemporan; trecerea la socialism.

Societatea omenească a cunoscut în dezvoltarea sa diferite etape calitativ deosebite între ele, a luat înfăţişarea unor formaţiuni social-economice distincte.

Fiecare formaţiune social-economică îşi are legile sale istorice deosebite. Totodată există legi generale care acţionează în toate formaţiunile şi care le leagă pe acestea într-un singur proces legic în istoria universală. Trecerea de la o formaţiune socială la alta nu se produce în mod întîmplător, ci pe baza unor legi necesare, în virtutea dezvoltării în sînul vechii societăţi a contradicţiilor, care o duc la destrămare, la dispariţie şi crează baza pentru apariţia şi victoria unei orînduiri noi, mai progresiste.

La baza înlocuirii unei formaţiuni social-economice cu alta stă legea obiectivă a concordanţei relaţiilor de producţie cu caracterul forţelor de producţie. In societatea împărţită în clase antagoniste, trecerea de la o formaţiune social-economică la alta se înfăptuieşte în urma luptei dintre clase. Astfel, lupta clasei muncitoare în epoca contemporană, duce la răsturnarea puterii capitaliştilor şi la instaurarea orînduirii socialiste.

x

x x

Criza capitalismului ca sistem social-economic şi politic.

In cadrul procesului istoric universal al succesiunii formaţiunilor sociale, formaţiunea sau societatea capitalistă ocupă o perioadă îndelungată, fiindu-i marcat începutul prin victoria relaţiilor de producţie burgheze în ţările

din apusul Europei la începutul secolului al XVII-lea,continuînd să existe încă şi astăzi într-o parte a lumii, dar îndreptîndu-se ireversibil spre dispariţia ei totală.

In lucrarea sa monumentală "Capitalul"[1] ,Karl Marx, reluînd ideile cuprinse în "Manifestul Partidului Comunist", analizează pentru prima dată ştiinţific şi cu profunzime,pe baza materialismului dialectic şi istoric fizionomia societăţii capitaliste, procesele de producţie şi fenomenele ce o caracterizează, descoperind legile apariţiei, dezvoltării şi dispariţiei acestei orînduiri sociale. El a fundamentat teza că relaţiile sociale capitaliste reprezintă o formă istorică, trecătoare a producţiei.

Această formă apare ca o lege naturală pe o anumită treaptă a dezvoltării sociale, dar tot pe baza unor legi trebuie să dispară, cedînd locul unor forme de viaţă socială noi, mai progresiste. In anumite limite şi într-o anumită etapă istorică, modul de producţie capitalist determină realizarea unui progres mai rapid decît cel care a avut loc în altă formaţiuni social-economice. Acest progres se obţine,în primul rînd, cu preţul unei risipe prădalnice a principalei forţe de muncă - forţa de muncă a proletariatului; în al doilea rînd, această dezvoltare are un caracter unilateral, înfăptuindu-se în mod extrem de inegal, împiedicînd dezvoltarea unei serii de ramuri ale producţiei şi, în al treilea rînd, ea este fatală pentru însuşi capitalism, deoarece intră într-o contradicţie de neîmpăcat cu relaţiile de proprietate privată, ceea ce impune trecerea la alte relaţii sociale superioare, mai progresiste.

Stabilind treptele calitativ determinate ale dezvoltării societăţii, materialismul dialectic şi istoric permite definirea conceptului de societate capitalistă.

Astfel, societatea capitalistă reprezintă acea formaţiune socială din istoria omenirii, în care se afirmă două clase fundamentale ale societăţii ; burghezia şi proletariatul, iar categoria marfă devine forma generală a produselor muncii,caracterizîndu-se în esenţă prin existenţa proprietăţii privat capitaliste asupra mijloacelor de producţie, prin dominaţia burgheziei în viaţa economică,socială,politică şi spirituală.

1)Primul volum din "Capitalul" a apărut în 1867.

Apariţia societăţii capitaliste a însemnat instaurarea unui nou tip de exploatare.In teoria sa despre plusvaloare,Marx scoate la iveală esenţa exploatării capitaliste a muncitorilor salariaţi, adevăraţii creatori ai tuturor bunurilor materiale şi spirituale, a bogăţiei societăţii burgheze. El a descoperit baza existenţei claselor din societatea capitalistă,a demonstrat esenţa exploatării capitaliste, ascunsă şi astăzi cu mult zel de ideologii burgheziei imperialiste contemporane. Muncitorul lucrează pentru capitalist,vînzînd acestuia forţa sa de muncă, care de regulă este plătită prin salariu sub valoarea ei. El creează însă valori mult mai mari. Intreaga diferenţă dintre valoarea mărfii create de muncitor şi salariul, echivalentul unei părţi a valorii formează baza profiturilor capitaliştilor. Clasa capitaliştilor se opune proletariatului, ţărănimii muncitoare şi celorlalţi oameni ai muncii, ca un exploatator colectiv, ca o clasă unitară, a cărei existenţă se bazează pe însuşirea plusvalorii. Goana capitalului după plusvaloare duce la o permanentă creştere a gradului de exploatare a muncii în capitalism. Prelungirea zilei de muncă, exploatarea cruntă a muncii femeilor şi copiilor, distrugerea forţei de muncă, schilodirea fizică a milioanelor de muncitori - iată mijloacele la care recurge capitalistul pentru a satisface lăcomia pentru supramuncă.

Folosirea maşinilor, introducerea mecanizării şi automatizării,dezvoltarea forţelor de producţie nu constituie pentru capital un mijloc de economisire a muncii, ci un mijloc de sporire a ratei plusvalorii. Pe măsură ce capitalismul se dezvoltă, exploatarea clasei muncitoare creşte, situaţia ei se înrăutăţeşte. Dezvoltarea relaţiilor capitaliste şi folosirea maşinilor în societatea capitalistă duc la apariţia şomajului, la crearea unei armate de rezervă a muncii. Aceasta constituie surplusul forţei de muncă, care exercită o permanentă presiune asupra pieţii muncii şi permite capitalismului să reducă salariile, să le stabilească sub valoarea forţei de muncă.

"Acumularea de bogăţie la un pol este deci,în acelaşi timp, acumularea de mizerie, de chinuri, de muncă, de robie, de ignoranţă, de brutalizare şi de degradare morală la celălalt pol, adică la clasa care îşi produce propriul său pro-

dus sub formă de capital" - remarca Marx în "Capitalul" [x].
Dezvoltarea acestei societăţi nu deschide clasei muncitoare nici o perspectivă de îmbunătăţire a situaţiei sale în cadrul orînduirii capitaliste. Tocmai de aceea proletariatul este clasa ale cărei interese sînt îndreptate direct împotriva bazelor orînduirii capitaliste.

Cauza fundamentală a dezvoltării istorice se află în dialectica internă a însăşi producţiei materiale, în interacţiunea elementelor ei. Fiind condiţie de bază a existenţei societăţii capitaliste, producţia materială trebuie să se reînnoiască continuu. Acţionînd asupra naturii, omul îi dezvăluie însuşirile,relaţiile,legile, descoperă noi obiecte ale muncii şi noi mijloace de a acţiona asupra lor.

Rolul determinant în cadrul modului de producţie capitalist revine în mod obiectiv forţelor de producţie. Dezvoltarea forţelor de producţie în cadrul capitalismului,caracterul din ce în ce mai social al acestora intră în conflict cu relaţiile de producţie capitaliste, bazate pe proprietatea privată,determinînd necesitatea înlocuirii lor cu relaţii noi, socialiste, întemeiate pe proprietatea obştească asupra mijloacelor de producţie.

Producţia materială, în toate societăţile şi,prin urmare, şi în societatea capitalistă, presupune un anumit mod de unire a uneltelor de producţie cu forţa de muncă.

Pe baza marii industrii mecanizate are loc procesul spontan al socializării muncii şi producţiei. In locul micilor ateliere bazate pe tehnică manuală apar mari fabrici şi uzine, în care lucrează mii şi zeci de mii de muncitori din diferite profiluri. Toate întreprinderile şi toate ramurile industriale sînt legate între ele şi depind unele de altele, accentuîndu-se diviziunea muncii. Astfel, uzinele cons uctoare de maşini nu pot lucra fără produsele uzinelor metalurgice, acestea din urmă nu pot lucra fără cărbuni, minele depind de uzinele constructoare de maşini şi de alte uzine. Aşadar,producţia capătă un caracter social.

In acelaşi timp însă, în capitalism toate întreprinderile precum şi pămîntul şi bogăţiile subsolului, se află în proprietate privată. Produsele muncii sociale sînt însuşite de capitalişti. Ia naştere şi se dezvoltă contradicţia dintre

caracterul social al producţiei şi forma social-capitalistă a însuşirii,care acţionează în toate domeniile cu rolul de contradicţie fundamentală a capitalismului.

Legătura reciprocă, interacţiunea dialectică dintre elementele componente ale modului de producţie capitalist explică mecanismul mişcării şi dezvoltării acestuia. Ea are un caracter legic,necesar,reprezintă conţinutul legii concordanţei relaţiilor de producţie cu caracterul şi nivelul de dezvoltare a forţelor de producţie.

Socializînd tot mai mult producţia, capitalismul devine totodată o frînă în calea dezvoltării continue a forţelor de producţie ale societăţii. Pentru a înlătura această frînă trebuie lichidată proprietatea privat-capitalistă. Dezvoltînd forţele de producţie, capitalismul naşte propriul său groapar, proletariatul, forţa socială menită să lichideze proprietatea privată şi să instaureze în locul ei proprietatea socială socialistă.

Suprastructura politică a societăţii capitaliste se caracterizează prin creşterea rolului domeniului politic în ansamblul vieţii sociale, prin egalitatea formală în drepturi a cetăţenilor, prin organe de conducere statală reprezentative,ca şi prin apariţia partidelor politice ca instrumente organizate ale luptei pentru putere.

Aceste trăsături iniţiale ale societăţii capitaliste au cunoscut mutaţii sensibile potrivit evoluţiei capitalismului,intereselor de clasă ale burgheziei,esenţa orînduirii social-economice şi politice rămînînd însă neschimbată.

Statornicirea modului de producţie capitalist, formarea pieţii naţionale prin desfiinţarea barierelor care menţineau fărămiţarea economică în feudalism, au reprezentat baza obiectivă care a dus la formarea şi dezvoltarea naţiunilor.

Dezvoltarea ştiinţelor, a artelor, literaturii, extinderea învăţămîntului au amplificat, cu toate limitele de clasă inerente, rolul culturii spirituale în viaţa socială.

Elementele caracteristice formaţiunii sociale capitaliste au generat şi un anume mod de viaţă întemeiat pe alte fundamente şi principii, pe alt sistem de valori, decît în societăţile anterioare.

Analiza proceselor economice şi sociale evidenţiază

caracterul social al producţiei şi forma social-capitalistă a însuşirii, care acţionează în toate domeniile cu rolul de contradicţie fundamentală a capitalismului.

Legătura reciprocă, interacţiunea dialectică dintre elementele componente ale modului de producţie capitalist explică mecanismul mişcării şi dezvoltării acestuia. Ea are un caracter legic, necesar, reprezintă conţinutul legii concordanţei relaţiilor de producţie cu caracterul şi nivelul de dezvoltare a forţelor de producţie.

Socializînd tot mai mult producţia, capitalismul devine totodată o frînă în calea dezvoltării continue a forţelor de producţie ale societăţii. Pentru a înlătura această frînă trebuie lichidată proprietatea privat-capitalistă. Dezvoltînd forţele de producţie, capitalismul naşte propriul său gropar, proletariatul, forţa socială menită să lichideze proprietatea privată şi să instaureze în locul ei proprietatea socială socialistă.

Suprastructura politică a societăţii capitaliste se caracterizează prin creşterea rolului domeniului politic în ansamblul vieţii sociale, prin egalitatea formală în drepturi a cetăţenilor, prin organe de conducere statală reprezentative, ca şi prin apariţia partidelor politice ca instrumente organizate ale luptei pentru putere.

Aceste trăsături iniţiale ale societăţii capitaliste au cunoscut mutaţii sensibile potrivit evoluţiei capitalismului, intereselor de clasă ale burgheziei, esenţa orînduirii social-economice şi politice rămînînd însă neschimbată.

Statornicirea modului de producţie capitalist, formarea pieţii naţionale prin desfiinţarea barierelor care menţineau fărămiţarea economică în feudalism, au reprezentat baza obiectivă care a dus la formarea şi dezvoltarea naţiunilor.

Dezvoltarea ştiinţelor, a artelor, literaturii, extinderea învăţămîntului au amplificat, cu toate limitele de clasă inerente, rolul culturii spirituale în viaţa socială.

Elementele caracteristice formaţiunii sociale capitaliste au generat şi un anume mod de viaţă întemeiat pe alte fundamente şi principii, pe alt sistem de valori, decît în societăţile anterioare.

Analiza proceselor economice şi sociale evidenţiază

că desvoltarea uriaşă a forţelor de producţie şi,implicit,a productivităţii muncii, precum şi continua, neîntrerupta socializare a procesului de producţie constituie cele mai importante elemente de progres economic pe care l-au adus capitalismul în viaţa societăţii. Realizat în cadrul relaţiilor de producţie capitaliste, întemeiate pe exploatare şi pe proprietatea privată, pregresul înfăptuit de formaţiunea social-economică capitalistă a fost însă limitat şi contradictoriu, iar elementele lui principale au devenit premise ale propriei sale subminări, ale apariţiei unui nou tip de progres social.

Pornind de la contradicţia fundamentală a capitalismului(dintre muncă şi capital-adică dintre proletariat şi burghezie),de la consecinţele economice şi politice ale legii plusvalorii şi a celorlalte legi specifice acestei orînduiri, Karl Marx a dedus caracterul vremelnic al modului de producţie capitalist, determinat de însăşi tendinţa istorică a acumulării şi socializării capitaliste,întrucît,inevitabil, "centralizarea mijloacelor de producţie şi socializarea muncii ajung la un punct la care devin incompatibile cu învelişul lor capitalist".

Demonstrînd, în mod ştiinţific, tendinţa istorică a capitalismului şi direcţia principală a evoluţiei lui, inevitabilitatea revoluţiei socialiste şi a victoriei socialismului,K.Marx şi Fr.Engels, la vremea lor, n-au putut şi nici nu şi-au propus a prevedea timpul,ritmul, formele concrete pe care le vor cunoaşte în desfăşurarea lor aceste tendinţe şi legităţi.

Varietatea condiţiilor în care au acţionat legile obiective specifice capitalismului au imprimat o evoluţie diferită luptei de clasă,procesului de acumulare a factorilor obiectivi şi subiectivi care influenţează asupra tendinţei istorice a capitalului, au determinat forme şi ritmuri ale evoluţiei sociale nu numai foarte diverse,dar şi imprevizibile.

Analiza dialectică a desvoltării formaţiunii social-economice capitaliste vădeşte evoluţia ei în condiţiile existenţei pieţei mondiale şi a sistemului mondial capitalist,

ale afirmării economice şi ale influenţei politice şi ideologice a marelui capital din statele imperialiste, în confruntarea deschisă cu sistemul mondial socialist care a devenit forţa hotărîtoare a contemporaneităţii.

In evoluţia sa, capitalismul a trecut prin mai multe stadii: al liberei concurenţe, monopolist şi capitalismul monopolist de stat.

In direcţia trecerii de la capitalismul liberei concurenţe la imperialism, a acţionat, în primul rînd, dezvoltarea forţelor de producţie în sînul societăţii capitaliste.

Pe baza dezvoltării forţelor de producţie, a ascuţirii luptei de concurenţă, s-a accelerat procesul eliminării întreprinderilor mici şi mijlocii de către întreprinderi mari, au început tot mai des să se înfiinţeze societăţi pe acţiuni, să apară un număr tot mai mare de uniuni ale capitaliştilor; acestea au devenit una dintre temeliile întregii vieţi economice a capitalismului monopolist. Lupta de concurenţă capătă un aspect nou o dată cu formarea uniunilor capitaliste, întrucît pe prim plan ea se desfăşoară între aceste uniuni, între grupuri mari şi puternice de capitalişti.

Un şir de ţări insuficient dezvoltate au fost atrase în orbita capitalismului şi condamnate să servească drept anexe agrare şi de materii prime pentru ţările capitaliste industrial avansate. La începutul secolului al XX-lea, procesul de formare a sistemului colonial a fost în linii mari desăvîrşit. Astfel, capitalismul a devenit un sistem mondial de exploatare a celor ce muncesc, de asuprire a unor ţări de către altele.

Formarea sistemului mondial al economiei capitaliste a început încă în perioada premonopolistă. Sistemul mondial al economiei capitaliste s-a format şi desăvîrşit nu prin colaborarea unor popoare egale în drepturi, ci prin instaurarea dominaţiei unor ţări asupra altora, prin subordonarea economiei ţărilor majorităţii lumii de către marele capital din ţările capitaliste dezvoltate.

Aşadar, economia capitalistă s-a statornicit ca sistem mondial pe o anumită treaptă a producţiei şi circulaţiei de mărfuri capitaliste, cînd dominaţia capitalului a ajuns la o asemenea extindere internaţională, încît economia ţărilor capi-

taliste a devenit un sistem legat prin diviziunea internaţională capitalistă a muncii, printr-o piaţă mondială şi prin sistemul relaţiilor interstatale.

Trebuie subliniat că desăvîrşirea formării sistemului mondial al economiei capitaliste o dată cu trecerea în stadiul imperialist n-a însemnat transformarea fiecărei verigi a acestui sistem, a fiecărei ţări într-o ţară imperialistă. Procesele care au dus, în principalele state capitaliste, la statornicirea capitalismului monopolist nu s-au petrecut în mod automat şi în celelalte ţări; acestea din urmă au continuat să se găsească pe diferite trepte ale dezvoltării.

Intrarea capitalismului într-o nouă fază s-a reflectat în ascuţirea contradicţiilor lui.

Inainte de toate s-a agravat contradicţia fundamentală a capitalismului dintre relaţiile de producţie capitaliste şi forţele de producţie, care a căpătat forme de manifestare, afirmîndu-se pe plan social prin contradicţia dintre proletariat şi burghezie şi demonstrînd că perpetuarea capitalismului contravine intereselor vitale ale marii majorităţi a omenirii.

Caracterul social al forţelor de producţie s-a extins, într-o mare măsură, s-a adîncit considerabil diviziunea internaţională capitalistă a muncii, repartiţia a devenit şi mai accentuat privată, iar de roadele sporirii productivităţii muncii sociale profită înainte de toate un mănunchi din ce în ce mai restrîns de mari capitalişti. Dominaţia de clasă a burgheziei în ansamblul ei se menţine, dar în realitate, domneşte o fracţiune a ei - oligarhia financiară [1].

Toate acestea duc la o uriaşă ascuţire şi a celorlalte contradicţii ale capitalismului, care sînt expresia diverselor forme de manifestare a contradicţiei sale fundamentale.

Contradicţia dintre caracterul social al producţiei şi forma privat-capitalistă de însuşire se manifestă pe tărîm social în contradicţia dintre muncă şi capital. Intensificînd într-un grad înalt exploatarea clasei muncitoare, capitalismul monopolist contemporan face ca revoluţia să devină unica ieşire, o chestiune a practicii directe. Totodată, intensificarea

1. In opera sa "Imperialismul-stadiul cel mai înalt al capitalismului"-scrisă în 1916 şi publicată în 1917, precum şi în alte lucrări, V.I.Lenin a făcut analiza stadiului imperialist al capitalismului, formulînd concluzii de mare însemnătate teoretică şi practică pentru lupta clasei muncitoare.

exploatării maselor muncitoare de către monopoluri împinge tot mai mult aceste mase spre alianţa cu proletariatul în vederea luptei pentru doborîrea capitalismului. In aceste condiţii se manifestă necesitatea imperioasă a unui partid al clasei muncitoare, care să organizeze şi să conducă lupta pentru victoria revoluţiei socialiste.

Unul dintre antagonismele profunde ale capitalismului, care se manifestă cu putere crescîndă în ultimele decenii, este contradicţia dintre burghezia monopolistă şi toate celelalte clase şi pături ale naţiunii. Pe tărîm economic, această contradicţie îşi are izvorul în jefuirea întregului popor de către monopoluri. In Programul Partidului Comunist Român, se menţionează, în această privinţă, că se crează conditii favorabile, în perioada actuală, pentru desfăşurarea unor acţiuni comune ale celor mai largi mase ale poporului îndreptate împotriva dominaţiei monopolurilor.

Apreciind afirmarea hotărîtă a voinţei maselor largi populare în lupta împotriva dominaţiei burgheziei monopoliste din ţările capitaliste în etapa actuală, tovarăşul Nicolae Ceauşescu remarca, în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, că "In numeroase ţări, partidele comuniste şi muncitoreşti au obţinut importante succese în activitatea revoluţionară, s-au întărit şi şi-au sporit influenţa în mase, afirmîndu-se tot mai puternic ca promotoare ale intereselor fundamentale ale oamenilor muncii. Ele joacă de asemenea un rol tot mai important pe arena internaţională, afirmîndu-se ca principale forţe ale democraţiei, progresului şi păcii"[1].

O contradicţie proprie capitalismului contemporan este aceea dintre monopolurile din ţările imperialiste şi ţările în curs de dezvoltare şi dependente care şi-au cîştigat independenţa în urma destrămării sistemului colonial. Popoarele luptă pentru o dezvoltare independentă, iar, în această luptă, după cum a arătat viaţa, rezidă un factor de subminare şi slăbire a sistemului imperialist. Tot mai şubrede au devenit poziţiile imperialismului în Asia, Africa şi America Latină.

Societatea capitalistă din zilele noastre este tot mai

---

1) Nicolae Ceauşescu, Raport prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, Editura politică, Bucureşti, 1979, p.114.

puternic zguduită de contradicţia dintre diferitele grupuri financiare şi puteri imperialiste în lupta pentru reîmpărţirea lumii. Recurgînd tot mai mult la sprijinul statului, monopolurile au încheiat tranzacţii sub lozinca "integrării",dar,departe de a duce la înlăturarea contradicţiilor, acestea se ascut, deoarece nu pot înlătura lupta pentru pieţe de desfacere, resurse de materii prime, sfere de investiţii de capital, criza energetică, valutară, financiară, etc.

Apariţia sistemului socialist, influenţa pe multiple planuri a ţărilor socialiste în viaţa internaţională, implicaţiile revoluţiei ştiinţifice şi tehnice contemporane agravează toate contradicţiile capitalismului.

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu, remarcînd tendinţele ce se evidenţiază în epoca noastră, subliniază că imperialismul se manifestă prin tendinţa de dominare economică şi politică a altor popoare, prin încălcarea dreptului lor la libertate, independenţă şi suveranitate naţională, prin promovarea colonialismului şi neocolonialismului. Străduindu-se din răsputeri să oprească transformarea revoluţionară a lumii, procesele progresiste ale societăţii contemporane, cercurile imperialiste acţionează în direcţia răsturnării unor regimuri şi guverne progresiste, sprijină forţele cele mai retrograde din diferite ţări, în special din ţările în curs de dezvoltare , încercînd să le împiedice să păşească de sine stătător, pe calea unei evoluţii democratice.

Acţiunea legilor capitalismului, agravarea şi multiplicarea contradicţiilor lui în condiţiile imperialismului fac ca dispariţia orînduirii capitaliste şi înlocuirea ei cu societatea socialistă să fie inevitabilă.

In prezent, în ansamblul sistemului mondial capitalist există un mozaic de relaţii de producţie : capitalism aflat pe cea mai înaltă treaptă de dezvoltare a sa în ţările imperialiste; un capitalism în curs de dezvoltare în ţările mai puţin dezvoltate, precum şi relaţii feudale sau chiar rămăşiţe ale proprietăţii sclavagiste şi ale orînduirii gentilice în ţările cu structuri postcoloniale. Formele economice de exploatare coexistă, deoarece au un element într-un anumit sens comun - proprietatea privată asupra mijloacelor

de producţie. Dar forma dominantă, căreia îi sînt subordonate toate celelalte în imperialism, este aceea a proprietăţii monopoliste asupra mijloacelor de producţie. Aceasta imprimă societăţii capitaliste contemporane caracterul de economie subordonată interesului marelui capital monopolist.

Sistemul economiei mondiale capitaliste este constituit dintr-un ansamblu de verigi reprezentînd economiile naţionale ale diferitelor ţări. Acestea se deosebesc simţitor între ele în privinţa gradului de dezvoltare a forţelor de producţie, a structurii economiei şi a potenţialului economic şi uman de care dispun, a nivelului de trai al populaţiei etc. Deosebiri există şi în privinţa relaţiilor de producţie dominante într-o ţară sau alta. Economia mondială capitalistă se caracterizează prin concentrarea producţiei industriale în cîteva ţări, cele mai dezvoltate, şi transformarea majorităţii ţărilor lumii în furnizoare de materii prime şi produse agrare pentru economia statelor dezvoltate. Această situaţie are la bază orientarea economică impusă de monopolurile din ţările capitaliste dezvoltate ţărilor pe care le-au subjugat; baza economică o constituie monopolul ţărilor imperialiste asupra producţiei de utilaj şi maşini.

Piaţa mondială capitalistă este dominată de aceleaşi ţări care au poziţii privilegiate în producţia ţărilor capitaliste. Aceasta reiese din următoarele date : exportul total a 7 ţări din lumea capitalistă (Anglia, Germania, Franţa, Italia, Statele Unite, Canada şi Japonia) în totalul exportului ţărilor capitaliste a reprezentat 50,4% în 1883, iar în 1980 aproape 60,8%.

Schimbul neechivalent joacă un rol important în exploatarea ţărilor înapoiate de către marile puteri imperialiste.

Formarea şi extinderea capitalului financiar produce anumite modificări în sînul clasei burgheze,care, în esenţă, se concretizează în faptul că un grup de capitalişti, restrîns numericeşte, proprietari ai capitalului financiar reuşesc să-şi instaureze domnia în economia şi politica ţării. Aceşti magnaţi ai finanţei formează oligarhia financiară.

Formele concrete pe care le îmbracă dominaţia capita-

lului financiar, instituţiile şi instrumentele acestei dominaţii, precum şi structura oligarhiei financiare evoluează de la o perioadă la alta, de la o ţară la alta, între ele existînd deosebiri importante.

In prezent, în fiecare ţară imperialistă există un număr restrîns de grupuri financiare[1]. In ultimele decenii a avut loc completarea instituţiilor"tradiţionale" ale oligarhiei financiare - băncile - cu altele noi, casele de asigurare, trusturile de investiţii, precum şi perfecţionarea şi diversificarea metodelor de extindere a dominaţiei oligarhiei financiare. Toate acestea au permis oligarhiei financiare să-şi lărgească clientela, să-şi sporească capacitatea de mobilitate a resurselor băneşti.

Printre metodele de subordonare a capitalului social folosite de către oligarhia financiară o însemnătate primordială prezintă sistemul participanţilor, care schimbă raportul de forţe dintre reprezentanţii unui grup financiar. In anul bugetar 1979-198o, în S.U.A., controlul asupra a 79 de mari corporaţii industriale era exercitat de cei care dispuneau de mai puţin de 1o% din numărul total al acţiunilor.

In ultimele decenii se simte tot mai mult intervenţia statului capitalist în economie. Dacă statul a jucat un rol important în procesul acumulării primitive a capitalului, în perioada liberei concurenţe, la sfîrşitul secolului trecut au început să se simtă tot mai mult tendinţe de etatizare a vieţii economice. Ele au fost comentate de Fr.Engels în celebra sa lucrare "Anti-Dühring". Pe atunci aceste tendinţe se manifestau în condiţiile unui nivel relativ scăzut de socializare a producţiei, constituind instrumente ale unor politici determinante.

Chiar dacă a fost accelerată sub impulsul unor factori interni sau internaţionali, transformarea capitalismului monopolist în capitalism monopolist de stat îşi are cauza

1)In SUA, în fruntea marilor monopolişti se situează un număr de opt mari grupuri monopoliste.Locul prim continuă să-l ocupe grupul Morgan. Intemeietorul acestei"dinastii",J. Morgan, a deţinut la început cîteva bănci în Philadelphia, Londra, Paris. Astăzi controlează piaţa mondială capitalistă cu grupul Rockefeller.

în însuşi modul de producţie. O schimbare structurală de asemenea amploare şi importanţă nu poate fi decît rezultatul unei nevoi interne a modului de producţie capitalist. Ea este înainte de toate un rezultat al dezvoltării contradicţiei fundamentale a capitalismului, contradicţia dintre caracterul social tot mai accentuat al forţelor de producţie şi proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producţie.

Datorită posibilităţilor oferite de monopoluri, caracterul social al forţelor de producţie a progresat considerabil. Aceasta şi-a găsit expresia în fenomene multiple ca: sporirea uriaşă a concentrării producţiei, apariţia a numeroase ramuri noi, adîncirea diviziunii sociale a muncii şi multiplicarea relaţiilor dintre diversele ramuri, sporirea productivităţii muncii sociale, creşterea rolului surselor externe de materii prime, a pieţelor externe şi, în general, a schimbului internaţional de activităţi. In anii de după cel de al doilea război mondial s-a dezvoltat intervenţia statelor capitaliste în economie. In S.U.A., acest impuls a fost dat iniţial de militarizare şi de aplicarea programelor de "ajutor" şi de expansiune externă, în forme statale, a monopolurilor. In ţările Europei occidentale şi în Japonia impulsul iniţial l-au dat nevoile refacerii economiei; ca răspuns la aceste nevoi, în Franţa şi Anglia s-au aplicat importante programe de naţionalizări. Pretutindeni în societatea capitalistă contemporană, statul devine un factor permanent al vieţii economice,un instrument în mîinile burgheziei pentru intensificarea dominaţiei sale de clasă.

Intervenţia statului în economie se dezvoltă în perioada postbelică prin încercările de a combate crizele şi inflaţia, de a stimula mai buna folosire a resurselor, pentru creşterea competitivităţii şi sporirea potenţialului economic, de politica de înarmări şi pregătiri militare.

Dezvoltarea capitalismului monopolist de stat a fost accelerată de toate procesele în care îşi găseşte expresia criza generală a capitalismului. Avînd loc în condiţiile creşterii pe scară naţională şi internaţională a forţelor clasei muncitoare şi a existenţei sistemului socialist, transformarea capitalismului monopolist în capitalism monopolist de stat re-

prezintă etapa finală a societăţii capitaliste, căreia îi urmează, pe baza acţiunii legilor obiective, trecerea tuturor popoarelor la socialism.

II. Congresul al XII-lea al P.C.R.despre formele noi ale contradicţiilor economice, social-politice şi ideologice ale capitalismului contemporan; trecerea la socialism

Transformările revoluţionare,sociale şi naţionale, structurale ce au loc în epoca contemporană confirmă previziunile lui Karl Marx,afirmate în "Capitalul", că "monopolul capitalului devine o cătuşă pentru modul de producţie care a înflorit o dată cu el şi prin el. Centralizarea mijloacelor de producţie şi socializarea muncii ajung la un punct la care devin incompatibile cu învelişul lor capitalist".

Evoluţia societăţii capitaliste în ultimele decenii, evidenţiază agravarea tuturor contradicţiilor sale. În perioada postbelică, societatea capitalistă a cunoscut - în principalele ţări ale Europei occidentale, în S.U.A. , în Japonia, Republica Federală Germania, Anglia, Italia şi în alte ţări - importante şi semnificative mutaţii în care îşi găsesc reflectarea încercările capitalului monopolist de a se adapta noii situaţii create în lume. Apariţia şi dezvoltarea sistemului mondial socialist, prăbuşirea sistemului colonial şi semicolonial al imperialismului, noul raport de forţe pe arena internaţională, implicaţiile economice şi social-politice ale revoluţiei ştiinţifice şi tehnice şi-au pus şi îşi pun amprenta, în forme diferite şi cu consecinţe variate, asupra raportului intern al forţelor de clasă din fiecare stat capitalist, asupra relaţiilor interimperialiste, asupra politicii interne şi externe a burgheziei monopoliste din diferite state.

SSM

În condiţiile unei conjuncturi favorabile şi folosind pe scară relativ largă cuceririle ştiinţei şi tehnicii contemporane, în principalele state capitaliste a fost realizată o dezvoltare în ritm susţinut a forţelor de producţie şi, implicit,creşterea producţiei şi a productivităţii muncii, urmărindu-se totodată o adaptare a relaţiilor de producţie la noile condiţii economice şi sociale, în care scop a cunoscut

o accentuată şi continuă extindere capitalismul monopolist de stat, intervenţia tot mai activă a statului în toate domeniile vieţii sociale şi, în primul rînd, în domeniul economic.

Prin politica de programare economică şi de credite, prin politica fiscală,prin naţionalizări în avantajul marilor capitalişti, prin preluarea celei mai mari părţi din cheltuielile necesitate de cercetarea ştiinţifică, capitalismul monopolist de stat contribuie la apărarea poziţiilor privilegiate ale burgheziei monopoliste,la creşterea imensă a profiturilor oligarhiei financiare şi industriale.

Capitalismul contemporan cunoaşte însemnate realizări ale ştiinţei şi tehnicii,adaptîndu-se cerinţelor de emancipare a maselor, a sporit în proporţii apreciabile producţia bunurilor de consum - ceea ce a dat naştere teoriilor apologetice despre un capitalism radical nou, lipsit de contradicţii, despre "societatea bunăstării" (Wiliam Rostow), "capitalismul popular"(Maurice Duverger), "noul capitalism" (Raymond Aron şi Pitirin Sorokin).

Considerînd că sistemul capitalist este menit a se transforma treptat într-o societate superioară - ca rezultat al automatizării producţiei, al folosirii energiei atomice-,numeroşi teoreticieni (economişti,filozofi, sociologi) au emis diferite variante ale teoriei "societăţii industriale", societăţii "industriale-tehnocratice", societăţii "industriale unice", sau "societăţii convergenţei", "societăţii atomice" etc., ajungîndu-se la o aşa numită societate"postindustrială".

Realitatea lumii capitaliste dovedeşte că această orînduire nu şi-a schimbat însă fizionomia ei de bază, nu a abandonat principiile ei de organizare :proprietatea privată, exploatarea si exploataţii, însuşirea muncii de către burghezie.

In perioada ce a urmat celui de al doilea război mondial, după o perioadă de relativă creştere economică,sistemul capitalist parcurge în ultimii ani o etapă de criză ale cărei manifestări au un caracter global.Tările capitaliste dezvoltate cunosc fenomenele unei slăbiri accentuate a conjuncturii economice favorabile.In decursul ultimilor ani s-a produs o

încetinire a creşterii economice cu puternice tendinţe de recesiune; şomajul a crescut extrem de rapid, asigurînd proporţii uimitoare.

Consecinţele negative ale acestor fenomene au fost puternic amplificate de criza de materii prime şi de energie, repercutată pe plan intern în măsuri nepopulare de austeritate economică, adoptate de guvernele ţărilor occidentale, cu multiple implicaţii economice şi politice internaţionale. Se manifestă tot mai evident inegalitatea de poziţii economice.

Din acest punct de vedere, situaţia lumii capitaliste este caracterizată în prezent de fenomenele unei acute crize ciclice, care coexistă şi se întrepătrund cu cele ale crizei de mai lungă durată şi cu profunde implicaţii care afectează însăşi funcţionalitatea capitalismului monopolist de stat, accentuată tot mai mult încă din anii 1972-1973. Analizînd în lumina materialismului dialectic şi istoric, procesele ce caracterizează evoluţia capitalismului contemporan, tovarăşul Nicolae Ceauşescu remarca, în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, că "A continuat, de asemenea, să se amplifice criza economică, petrolieră şi financiară şi, pe această bază, criza socială şi politică a lumii capitaliste, s-au intensificat şi s-au ivit noi contradicţii între diferite state şi grupări de state, ceea ce a dus la agravarea conflictelor existente şi la apariţia altora noi, în diferite zone ale lumii, momente de încordare şi la accentuarea instabilităţii în viaţa internaţională".

Ca rezultat al adîncirii crizei economice şi sociale, în ţările capitaliste are loc o diminuare a ratei investiţiilor productive paralel cu creşterea în ritm înalt a cheltuielilor militare. Toate acestea au loc pe fondul unei etape de agravare a crizei generale a sistemului capitalist, determinată de schimbarea raportului de forţe pe plan mondial în favoarea socialismului. Criza economică se împleteşte cu criza vieţii politice, a culturii şi vieţii spirituale a capitalismului.

Instrăinarea muncii, ca esenţă a înstrăinării economice duce la deprecierea condiţiei umane din această societate.

In Programul P.C.R. se subliniază că "Viaţa arată că imperialismul, capitalismul în general, nu mai poate asigura dezvoltarea forţelor de producţie pe plan mondial, că politica sa economică duce la risipă de bunuri materiale şi de forţă de muncă, generează crize. Toate acestea demonstrează că orînduirea capitalistă şi-a încheiat misiunea sa istorică".

Capitalismul monopolist de stat contemporan reprezintă o formă de dominaţie a capitalului monopolist, care constă în contopirea aparatului monopolurilor cu aparatul de stat şi subordonarea statului burghez, de către burghezia monopolistă în scopul asigurării profiturilor maxime, al expansiunii imperialiste şi al intensificării exploatării clasei muncitoare şi a celorlalţi oameni ai muncii.

Capitalismul monopolist de stat se manifestă în zilele noastre sub forma întreprinderilor de stat, apărute fie pe baza naţionalizărilor burgheze, fie prin investiţiile directe ale statului pentru comenzi militare, care aduc mari profituri monopolurilor şi care intensifică militarizarea economiei, sub forma reglementării şi controlului economic din partea guvernului, exercitate în interesul capitalului financiar.

Sub toate aceste forme are loc redistribuirea unei mari părţi din venitul naţional în favoarea monopolurilor şi pe seama maselor populare.

Capitalismul monopolist de stat este o expresie a ascuţirii contradicţiei fundamentale a capitalismului, a agravării crizei sale generale.

Situaţia economică şi socială a capitalismului contemporan infirmă născocirile ideologilor burghezi care pretind că, în zilele noastre, capitalismul s-a transformat în "capitalism popular", în aşa-numitul "stat al prosperităţii generale". Capitalismul monopolist de stat contemporan nu schimbă natura şi situaţia principalelor clase în sistemul producţiei sociale, nu schimbă natura imperialismului ci, dimpotrivă, adînceşte contradicţia dintre muncă şi capital, dintre majoritatea naţiunii şi monopoluri. El nu poate înlătura anarhia în producţie şi crizele economice, cauzate de contradicţia fundamentală a capitalismului, ci dimpotrivă, accentuează caracterul anarhic al economiei şi agravează toate con-

tradicţiile proprii capitalismului.

Asistăm în ultima vreme la o ascuţire a contradicţiilor în viaţa internaţională, la o intensificare a tendinţelor de reîmpărţire a zonelor de influenţă , de întărire a dominaţiei în diferite părţi ale lumii. Aceste contradicţii şi tendinţe sînt strîns legate de criza economică, monetară, energetică , care au creat o situaţie grea într-un şir de state, precum şi de faptul că încercările de a ieşi din criză nu au dat pînă acum rezultatele aşteptate.

Numeroasele contradicţii economice dintre ţările capitaliste dezvoltate sînt deosebit de puternice, iar aceste ţări acţionează fiecare în parte pentru a-şi întări poziţiile dominante în diferite părţi ale lumii şi, totodată, caută fiecare în cadrul colaborării să obţină avantaje cît mai multe.

Restrîngerea sferei de dominaţie a capitalului, prăbuşirea edificiului colonialist, instabilitatea economică şi politică în ţările capitalului sînt procesele caracteristice crizei generale a capitalismului. Ea constituie o trăsătură majoră a epocii noastre - epoca trecerii omenirii de la capitalism la socialism.

Procesele care, prin amploarea şi complexitatea lor, exercită o înrîurire asupra dezvoltării sociale contemporane polarizează atenţia cercurilor celor mai largi. Atragerea a noi şi noi categorii de oameni ai muncii şi popoare la lupta pentru realizarea marilor obiective cerute de mersul înainte al societăţii contemporane lărgeşte baza socială a ideilor înaintate, sfera de răspîndire a ideilor socialismului, puterea de atracţie a socialismului ştiinţific. Tocmai de aceea, revoluţia socialistă este singura cale de trecere de la capitalism la socialism.

Adîncirea contradicţiilor social-economice şi politice, amploarea mişcărilor sociale revendicative şi contestatare constituie realităţi ale lumii capitaliste care infirmă teoriile cu privire la dispariţia situaţiilor antagonice şi la crearea unei societăţi care, ca urmare a îmbunătăţirii nivelului de trai şi a extinderii unei "psihologii a consumului", ar determina renunţarea la orice tendinţe revoluţionare.

Procesele şi fenomenele care au loc în principalele state capitaliste, cît şi la nivelul sistemului mondial capitalist prezintă o mare complexitate, reflectă interacţiunea a numeroşi factori obiectivi şi subiectivi. Marele capital monopolist dispune însă de însemnate rezerve şi foloseşte toate mijloacele - economice, politice, ideologice, militare - pentru a-şi menţine şi consolida poziţiile. Dar, în pofida oricăror încercări, desfăşurarea vieţii social-politice internaţionale demonstrează că tendinţa istorică obiectivă a capitalismului îşi deschide drum. Procesul legic al dezvoltării progresiste a societăţii poate cunoaşte sinuozităţi, refluxuri, dar nu poate fi oprit. Victoriile socialismului, valul luptei revoluţionare, mişcările popoarelor pentru libertate socială şi naţională, pentru independenţă au constrîns societatea capitalistă, imperialismul, să-şi restrîngă sfera de dominaţie. Existenţa mizeriei, exploatarea şi chiar accentuarea fenomenelor de sărăcie continuă să fie, în ţările capitaliste, factori declanşatori ai unor mişcări sociale profunde, inclusiv ai revoluţiei socialiste.

Realităţile lumii contemporane confirmă întrutotul aprecierile Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român că noi şi noi popoare se pronunţă pentru trecerea la organizarea societăţii pe baze socialiste ca singur mod de lichidare a exploatării şi asupririi. Aceasta demonstrează forţa ideilor socialismului, creşterea influenţei şi prestigiului socialismului pe plan mondial.

CAPIT.IV. CLASELE SI LUPTELE SOCIAL-POLITICE IN CAPITALISMUL CONTEMPORAN

1. Schimbări în structura socială din țările capitaliste dezvoltate. Clasa muncitoare-principala forță socială a luptei pentru democrație și progres social.
2. Luptele social-politice din din capitalismul contemporan. Importanța unității de acțiune a clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice antimonopoliste.

In societatea capitalistă, ca urmare a acțiunii unor factori obiectivi, se constituie o structură socială și de clasă specifică.

Raporturile dintre diferitele categorii sociale alcătuiesc în capitalism un tablou complex. Baza interacțiunii dintre categoriile sociale ce alcătuiesc structura de clasă o constituie interesele, în primul rînd, cele economice.

I. Schimbări în structura socială din țările capitaliste dezvoltate. Clasa muncitoare-principala forță socială a luptei pentru democrație și progres social.

Structura socială este determinată obiectiv de structura economică a societății, nivelul de dezvoltare a forțelor de producție, diviziunea socială a muncii, structura ramurilor economiei, tipurile și formele de proprietate și, în funcție de acestea, de caracterul relațiilor de producție etc.

Analiza științifică a structurii sociale, a conținutului și trăsăturilor luptei de clasă în condițiile capitalismului era ca fundament conceptul de clasă socială și criteriile principale ale împărțirii societății în clase și grupuri de oameni cu interese și preocupări specifice, în lumina materialismului istoric.

Descoperirea esenței și caracterului istoric al clasei sociale și a scopului luptei de clasă aparțin lui Karl Marx. Referindu-se la aportul său în analiza claselor și a rolului acestora în viața socială, K.Marx arăta următoarele: " In ce mă privește, nu-mi revine meritul de a fi descoperit nici existența claselor în societate modernă și nici lupta

dintre ele... Ceea ce am făcut eu nou se rezumă la : am dovedit că existenţa claselor este legată numai de anumite faze istorice de dezvoltare a producţiei"[1].

In lumina concepţiei socialismului ştiinţific,prin clase sociale se înţeleg mari grupuri de oameni care se deosebesc între ele după locul pe care-l ocupă într-un anumit sistem de producţie socială istoriceşte determinat,după raportul lor faţă de mijloacele de producţie, după rolul lor în organizarea socială a muncii şi, deci, după modul de obţinere şi după mărimea acelei părţi din avuţia socială de care dispun ele. Clasele sînt categorii de oameni, dintre care un grup îşi poate însuşi munca altuia datorită locului diferit pe care îl ocupă într-un anumit sistem de economie socială, istoriceşte determinat.

Din lucrările teoretice ale fondatorilor socialismului ştiinţific se desprind factorii economici hotărîtori şi criteriile principale, obiective ale împărţirii societăţii în clase cu interese diferite, care decurg din structura economică a societăţii şi evidenţiază inegalitatea şi subordonarea în raporturile dintre clase cît şi mobilul principal al luptelor sociale.

Fundamentînd ştiinţific atît noţiunea de clasă, cît şi caracterul obiectiv şi istoric al structurii sociale şi de clasă, făuritorii socialismului ştiinţific au elaborat teoria despre rolul luptei de clasă în dezvoltarea societăţii umane, teorie confirmată de evoluţia istoriei.

Dezvoltarea capitalismului a adus schimbări fundamentale şi în structura socială şi de clasă a societăţii. Clasele caracteristice societăţii feudale - nobilimea şi iobagii - au dispărut şi au apărut,dezvoltîndu-se,noi clase şi pături sociale,determinate de modul de producţie capitalist. Societatea capitalistă nu a desfiinţat inegalitatea socială şi ca stare nici împărţirea societăţii în clase cu interese opuse; această societate a înlocuit unele dintre vechile clase şi categorii sociale cu altele noi, a creat condiţii noi de asuprire, forme noi ale luptei de clasă.

Structura socială în capitalism se bazează pe prezenţa

---
1) K.Marx şi Fr.Engels,Opere,vol.28,Bucureşti,Ed.politică, 1967, p.456-457.

Marx - „Capitalul" - arată cum din plusval. şi [illegible] capitalul.

a două clase fundamentale - burghezia şi proletariatul; ea se caracterizează prin existenţa unor pături şi categorii sociale intermediare.

Existenţa claselor fundamentale se explică prin cauze şi condiţii obiective, determinate de dezvoltarea economică şi socială. Ele au fost generate de proprietatea privată capitalistă asupra mijloacelor de producţie. Pe această bază a apărut şi s-a dezvoltat burghezia - clasă exploatatoare şi s-a format şi a crescut continuu proletariatul - clasă exploatată.

Tocmai datorită faptului că grupurile şi clasele sociale au o determinare obiectivă, este neîntemeiată părerea unor sociologi şi filozofi burghezi, care pun accentul pe criterii de ordin subiectiv în definirea claselor sociale.

Astfel, de exemplu, sociologul american Lloyd Warner stabileşte clasele sociale după posibilităţile de consum şi reprezentările colective ale diferitelor grupuri sociale. El menţionează şase clase în funcţie de nivelul veniturilor obţinute.

Potrivit părerii sociologului francez, Raymond Aron, clasele sociale ar constitui ansambluri socio-economice mai mult sau mai puţin reale, motivînd aceasta, în principal, prin faptul că unii indivizi nu ştiu din ce categorie socială fac parte.

Urmărind să demonstreze că nu se poate ajunge niciodată la o societate bazată pe egalitate socială, economistul american J.A.Schumpeter susţine că "ultimul reazem pe care se sprijină exostenţa claselor sociale este deosebirea dintre capacităţile individuale" (Imperialism and Social classes).

Analiza ştiinţifică a structurii sociale şi de clasă din societatea capitalistă demonstrează că încadrarea indivizilor într-o clasă sau alta nu are loc potrivit unor criterii subiective, ci pornind de la factorii obiectivi, al căror rol este determinant.

a)Burghezia reprezintă clasa proprietară a principalelor mijloace de producţie, pe care le foloseşte în scopul obţinerii de profit, prin exploatarea muncitorilor şi altor categorii de salariaţi, însuşindu-şi plusvaloarea creată de aceş-

tia.

In societatea capitalistă, această clasă dispune de cea mai mare parte din bogățiile țării respective, are rolul conducător în organizarea socială a muncii, deține puterea politică pe care o folosește în interese proprii de clasă. De aceea, burghezia reprezintă clasa dominantă în cadrul societății capitaliste, iar prin poziția față de mijloacele de producție, prin rolul în organizarea socială a muncii, prin tendințele ei generale, sociale și politice, se afirmă ca o clasă distinctă.

In capitalismul contemporan, deosebirile de avere și profituri crează tot mai mult diviziuni în cadrul burgheziei. Astfel aceasta nu apare ca o clasă omogenă.

In cele mai dezvoltate țări capitaliste, un număr restrîns de mari capitaliști controlează ramuri întregi de producție, în unele cazuri întreaga viață economică. Un grup puțin numeros de magnați ai industriei și finanțelor posedă nu numai principalele resurse economice, ci deține și puterea politică. Pe lîngă acești magnați ai capitalului, organizați în monopoluri și care au rolul hotărîtor în viața economică și politică, clasa burgheză mai cuprinde lumea multiplă a capitaliștilor mijlocii și mici, nemonopoliști, simpli participanți minori la capitalul marilor întreprinderi, precum și unii directori sau garanți de întreprinderi mici și mijlocii, persoane ce dețin posturi principale administrative etc.

Burghezia se împarte, după domeniile vieții economice, în:

- industrială
- financiară
- comercială
- agricolă etc.

După mărimea proprietății și profiturilor este categorisită în:

- monopolistă
-mareaburghezie
- burghezia mijlocie
- mica burghezie.

Trăsătura comună definitorie a tuturor grupurilor și straturilor burgheziei constă în faptul că acestea își obțin veniturile din exploatarea muncii altor clase și categorii sociale. Caracteristica întregii burghezii contemporane se evidențiază în aceea că trăiește din împărțirea plusvalorii create de clasa muncitoare și de alte categorii de oameni ai muncii. Această clasă nu poate exista decît prin plusvaloarea pe care o sustrage, din profitul pe care îl realizează pe seama altor categorii sociale.

Datorită procesului de concentrare și centralizare a capitalului, în epoca contemporană, se evidențiază tendința de reducere a puterii economice a păturilor burgheziei nemonopoliste. Monopolurile se detașează tot mai mult de masa burgheziei, își sporesc veniturile în detrimentul celorlalte grupări burgheze.

Paralel se desfășoară tot mai intens procesul de deposedare de mijloace de producție nu numai a micilor producători, ci și a unor capitaliști.

Consecința socială a acestor procese este descreșterea ponderii burgheziei în ansamblul populației din țările capitaliste dezvoltate. Astfel în S.U.A., în 1976, burghezia reprezenta 4% din totalul populației active, în Anglia 8,1% iar în Republica Federală Germania 9,5%.

Burghezia, în capitalismul contemporan, se transformă tot mai mult într-o clasă parazitară, iar în aceste condiții se dezvoltă celelalte categorii sociale și, în primul rînd, proletariatul.

Concentrarea puterii economice și politice în mîinile unor grupuri financiare, interesate în obținerea unor profituri cît mai mari și care frînează progresul general al societății, prezintă un pericol pentru destinele omenirii.

b)Proletariatul reprezintă clasa muncitorilor salariați, lipsiți de mijloace de producție, nevoiți să trăiască din vînzarea forței de muncă, exploatați și asupriți de către capitaliști.

In ceea ce privește sfera și compoziția clasei muncitoare, în literatura marxistă contemporană există puncte de ve-

Sub 5 ... – mobilizare – creșterea rapidă a muncitorilor de înaltă pregătire profesională

Misiunea istorică – transf. rev. a societății capit. în făurirea orînd. socialiste și comuniste. Principala forță a progr. social

dere diferite. Unii cercetători includ în cadrul clasei muncitoare din țările capitaliste dezvoltate și unele grupuri de salariați cum sînt lucrătorii de birou, lucrătorii comerciali etc.; alții vorbesc de clasa oamenilor muncii care ar cuprinde principala masă a salariaților.

In cadrul clasei muncitoare din societatea capitalistă, principal, se pot include grupurile de muncitori care lucrează în ramurile productive ale economiei, sau în ramurile legate de acestea, ținînd seama de poziția față de mijloacele de producție și rolul pe care îl au în cadrul producției și vieții sociale diferitele categorii de oameni ai muncii, comparativ cu muncitorii.

In cadrul organizării procesului de producție și a vieții sociale în ansamblu, clasa muncitoare este o categorie socială subordonată față de burghezie – clasa dominantă în societatea capitalistă.

Clasa muncitoare este nu numai necesară, ci și o clasă principală în capitalism, deoarece procesul de producție nu se poate desfășura fără participarea acesteia, iar prin lupta sa economică și politică, ea se impune ca principala forță socială a progresului istoric.

Desfășurarea procesului de industrializare, transformarea industriei în ramură conducătoare a economiei, implicațiile revoluției științifice și tehnice în toate ramurile producției materiale, precum și în alte sectoare de activitate umană, au atras după sine mari prefaceri în structura socială, dintre care una dintre cele mai de seamă o reprezintă dezvoltarea continuă a clasei muncitoare.

In țările capitaliste cele mai dezvoltate, clasa muncitoare este în creștere, avînd și pondere ridicată în cadrul populației active. Astfel, de pildă, în anul 1980, în S.U.A., clasa muncitoare reprezenta aproape 45% din populația activă, în Franța muncitorii reprezentau 40% din populația activă a țării, în Suedia 39%, în Italia 38% etc. Muncitorii sînt concentrați în principala ramură a economiei – industria – unde constituie marea majoritate a salariaților.

Revoluţia ştiinţifică şi tehnică contemporană determină schimbări importante în compoziţia clasei muncitoare. In cadrul proletariatului industrial are loc o creştere a muncitorilor ocupaţi în ramurile industriei prelucrătoare, comparativ cu ramurile industriei extractive.

Cerinţele progresului ştiinţific şi tehnic au impus schimbări însemnate în privinţa calificării şi structurii profesionale a clasei muncitoare. A crescut gradul de cunoştinţe şi orizontul de cultură al muncitorilor. S-a schimbat raportul dintre cheltuirea de energie fizică în favoarea cheltuirii de energie intelectuală.

Totodată, pe lîngă stricta specializare, se resimte tot mai mult necesitatea unei pregătiri pe o bază universală, care să permită o recalificare rapidă, potrivit cerinţelor noi ale dezvoltării tehnice.

Spre deosebire de alte categorii sociale din capitalism, clasa muncitoare este în esenţă o clasă omogenă. In cadrul ei se disting însă şi anumite grupuri: muncitori industriali, agricoli, din transporturi etc., muncitori din sectorul particular, muncitori din sectorul de stat, din reţeaua de servicii etc.

Condiţiile de viaţă ale clasei muncitoare din ţările capitaliste dezvoltate se deosebesc în prezent de cele din trecut. Printr-o luptă de multe decenii, muncitorii au impus burgheziei retribuirea mai echitabilă a muncii, diverse sisteme de asigurări sociale, alte îmbunătăţiri sociale, care au lichidat în bună parte mizeria şi foamea, ce caracterizau în trecut condiţiile de trai ale muncitorilor.

Pornind de la aceste modificări din situaţia materială a unei părţi a clasei muncitoare, în literatura economică şi politică burgheză occidentală, ţările capitaliste dezvoltate industrial sînt prezentate ca societăţi în care domneşte opulenţa, belşugul, bunăstarea generală, societăţi ale consumului de masă. Fără a contesta nivelul relativ ridicat de viaţă ce s-a realizat printr-o luptă îndelungată a oamenilor muncii, într-o serie de ţări capitaliste dezvoltate din punct de vedere economic, există însă diferenţieri mari între veniturile şi nivelul de trai al diferitelor clase şi pături sociale.

Patronii şi reprezentanţii acestora folosesc progresul tehnic şi organizarea producţiei şi a muncii pentru a intensifica ritmul de muncă. Creşte gradul de epuizare a muncitorilor, sporeşte numărul accidentelor de muncă, se măreşte numărul şomerilor. După statisticile O.N.U., în 1981, există un număr de peste 17 milioane şomeri în lumea capitalistă. In 1977, erau: în Anglia 964.000, în Italia 1.300.000, în R.F.Germania 550.000, în Japonia 1.200.000, în Canada 850.000, în S.U.A. 5.600.000. O consecinţă mai îndepărtată a intensificării ritmului de muncă o constituie pierderea timpurie a capacităţii de muncă, Toate acestea evidenţiază antagonismul fundamental dintre burghezia monopolistă şi proletariat, iar, pe un plan mai larg, masa salariaţilor.

c)Pe lîngă cele două clase fundamentale, în societatea capitalistă au existat şi continuă să existe şi în prezent,categorii şi pături sociale mijlocii, care în cadrul producţiei şi a vieţii sociale în ansamblu nu au un rol şi loc independent.Aceştia sînt micii producători de la oraşe şi sate, micii comercianţi, meseriaşii cu ateliere proprii etc. Prezenţa lor este determinată de existenţa sectorului micii producţii de mărfuri. In cadrul sectorului micii producţii de mărfuri din unele ţări capitaliste, grupul social cel mai puternic şi mai numeros îl reprezintă ţărănimea muncitoare. Acest grup este în descreştere datorită ruinării gospodăriilor agricole mici şi mijlocii - proces care, în ultima perioadă, s-a accentuat continuu.

d)O categorie socială,în condiţiile societăţii capitaliste, o constituie intelectualitatea a cărei dezvoltare a fost obiectiv determinată de noile cerinţe ale progresului social, de nivelul atins de mijloacele de producţie, de complexitatea producţiei şi a organizării întregii vieţi sociale,de rolul crescînd al ştiinţei în societate. Pe măsura înaintării societăţii capitaliste,rîndurile intelectualităţii sporesc. Creşterea numerică a intelectualităţii din ţările capitaliste dezvoltate se explică prin noile condiţii ce le crează revoluţia ştiinţifică şi tehnică. Astăzi în S.U.A. sînt 10.600.000 de intelectuali la o populaţie de circa 230 milioane locuitori.

Cercetarea științifică, îmbunătățirea continuă a tehnologiilor, producția de război, dezvoltarea mijloacelor de comunicație de masă (presa, radio, televiziunea, cinematograful etc.) în scopul influențării politice și ideologice a oamenilor muncii, industria reclamei, au impus creșterea lucrătorilor ocupați în domeniul muncii intelectuale.

Dacă o parte restrînsă a intelectualității -cea tehnică-științifică-participă la mecanismul exploatării,marea majoritate a intelectualității este supusă tot mai mult exploatării marelui capital.

e)O altă categorie socială, în continuă dezvoltare în capitalism, este cea a funcționarilor. Funcția socială a acestei categorii a apărut pe măsura creșterii gradului de organizare a activității productive, a complicării aparatului de stat. Interesele majorității acestei categorii sînt opuse marii burghezii. Vîrfurile funcționărimii - înalții funcționari, managerii-sînt bine plătite, au interese comune cu burghezia monopolistă și servesc interesele acesteia.

Unii sociologi, ca Wiliams Rostow, Pitirin Sorokin, susțin că aceasta ar fi o clasă nouă, de viitor, în locul burgheziei și proletariatului.

Teoria tehnocrației este folosită pentru a justifica exploatarea capitalistă. In societatea capitalistă sînt și resturi ale fostelor categorii din societățile precedente: moșierimea, clerul, liber profesioniștii.

Socialismul științific demonstrează că clasele sociale nu constituie ceva împietrit. In structura lor au loc permanent mari deplasări. Capitalismul contemporan nu numai că nu schimbă situația principalelor clase în sistemul producției sociale, dar adîncește prăpastia dintre muncă și capital.

In ultimile decenii ale secolului nostru, se constată tot mai evidente preocupări în politologia și sociologia din Occident privind structurile sociale, relațiile sociale, relațiile dintre factorii de producție și schimbările ce au loc în structura și suprastructura capitalismului contemporan.

Importantele deplasări structurale din țările capitaliste, izolarea burgheziei pe plan social și politic, adîncirea contradicțiilor dintre monopoluri și națiune, precum și a celorlalte contradicții, implicațiile sociale ale revoluției științifice și tehnice, afirmarea ideilor socialismului determină unele reconsiderări ale tezelor mai vechi și apariția unor teorii noi ale politologilor și sociologilor burghezi cu privire la clase și lupta de clasă. Teoria sociologică burgheză a "stratificării" sociale urmărește crearea iluziei privind absența contrastelor sociale principale din societatea capitalistă contemporană. In prezent, un rol însemnat îl au teoriile burgheze cu privire la apariția "clasei de mijloc", care coexistă cu teoriile ceva mai vechi ale societății "industriale" și "postindustriale". In negarea proletariatului ca clasă, mulți sociologi nemarxiști din Occident se bazează pe doctrina așa numitei "revoluții a administratorilor",care ar așeza pe planul principal tehnicienii și funcționarii

O caracteristică principală a societății capitaliste contemporane o reprezintă generalizarea în măsură tot mai mare a forței de muncă ca forță de muncă salariată.

Cunoașterea structurii sociale și de clasă are o deosebită însemnătate în organizarea și antrenarea maselor de oameni ai muncii în lupta pentru transformarea revoluționară a societății.

II. Luptele social-politice din capitalismul contemporan. Importanța unității de acțiune a clasei muncitoare, a tuturor forțelor democratice antimonopoliste.

Orice schimbări ar avea loc în evoluția claselor și grupurilor sociale din societatea capitalistă, atît timp cît va exista proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producție, chiar dacă numărul posesorilor acestei proprietăți se va reduce la cei mai puternici, exploatarea clasei muncitoare nu numai că va exista, dar se va extinde continuu asupra celorlalte categorii de oameni ai muncii.

In activitatea din cîmpul muncii, în ansamblul vieții sociale, clasele și păturile sociale se află în mod necesar în

anumite raporturi, într-o continuă interdependență, interacțiune și influență reciprocă.

Dacă structura socială și de clasă este deteterminată de factori obiectivi, în principal de baza ecpnomică și de nivelul forțelor de producție, în stabilirea și dinamica relațiilor dintre grupurile sociale, pe lîngă factori obiectivi, intervin și factori de ordin subiectiv, cum sînt conștiința oamenilor, nivelul lor de cultură, activitatea politică etc.

Raporturile dintre diferitele categorii alcătuiesc în capitalism un tablou mult mai complex, mai nuanțat și mai variat decît în societățile anterioare, bazate pe clase antagoniste.

Datorită caracterului contradictoriu al relațiilor de producție din capitalism și al intereselor principalelor clase, muncitorii și burghezia se află în raporturi antagoniste. Acest antagonism de interese, care are loc indiferent de situația materială, de nivelul de trai atins într-o țară sau alta, generează lupta de clasă, cu multiplele sale forme de manifestare.

Baza interacțiunii dintre diferite categorii sociale o constituie interesele oamenilor și în primul rînd cele materiale.

In societatea capitalistă, pe primul plan se situează raporturile dintre clase muncitoare și burghezie, avînd în vedere rolul și locul acestora în activitatea, viața și lupta socială.

Datorită antagonismului dintre interesele fundamentale ale clasei muncitoare și burgheziei, între aceste clase se desfășoară o luptă antagonistă, neîntreruptă în toate domeniile. Relațiile dintre burghezie și diferitele categorii de salariați sînt de o mare diversitate, variind în funcție de gradul de exploatare, caracterul și rolul muncii efectuate de un anumit grup de salariați, cît și de gradul de înțelegere a propriilor lor interese etc.

Astfel relațiile dintre burghezie și vîrfurile salariate se caracterizează printr-o conlucrare strînsă a acestora cu

capitaliştii,în timp ce raporturile cu celelalte categorii asigură exploatarea de către burghezue.Relaţiile dintre clasa muncitoare şi categoriile sociale mijlocii sînt,de asemenea variate.

Prin natura acestor categorii sociale, asemenea relaţii nu pot fi obiectiv antagoniste, ci de colaborare, atît în procesul muncii, cît şi în activitatea social-politică.

Evoluţia situaţiei păturilor mijlocii din societatea capitalistă spre o tot mai pronunţată subordonare faţă de marele capital, intensificarea gradului lor de exploatare extinde baza obiectivă pentru apropierea intereselor acestor categorii sociale de interesele clasei muncitoare.

In rîndul aliaţilor clasei muncitoare, un loc deosebit îl ocupă ţărănimea muncitoare şi intelectualitatea,pături sociale, care prin poziţia lor socială, rolul şi influenţa pe care le pot avea, potenţialul revoluţionar de care dispun, pot aduce o contribuţie de seamă la lupta pentru promovarea progresului întregii societăţi.

Condiţiile realizării alianţei clasei muncitoare cu aceste categorii de oameni ai muncii diferă de la ţară la ţară, în raport cu rolul şi locul acestora în viaţa social-politică.

In ţările în care masele ţărăneşti deţin o pondere considerabilă în ansamblul populaţiei, alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea are o mare importanţă, constituind o condiţie absolut necesară în răsturnarea puterii burgheziei şi construirea societăţii socialiste.

In cadrul alianţei tuturor oamenilor muncii în lupta împotriva burgheziei şi a întregii societăţi capitaliste,rolul de forţă socială conducătoare revine clasei muncitoare,deoarece ea reprezintă cea mai importantă categorie socială anticapitalistă, este supusă în modul cel mai direct exploatării, este privată de orice proprietate asupra mijloacelor de producţie şi nu aspiră la exploatarea altor categorii sociale; avînd condiţii specifice de muncă, această clasă se caracterizează printr-un spirit colectiv şi tendinţa obiectivă de solidaritate; ea este purtătoarea unui nou mod de producţie, bazat pe relaţii de colaborare între oameni; prin poziţia sa obiectivă, clasa muncitoare este o clasă consecvent revoluţionară, dispune de o ideo-

logie științifică, fundamentală și sistematică, avînd posibilitatea organizării politice superioare celorlalte categorii de oameni ai muncii.

In literatura social-politică nemarxistă contemporană sînt emise teze care neagă caracterul revoluționar al clasei muncitoare,rolul ei de forță principală anticapitalistă.

Pornind de la premise false, prin care se evidențiază numai conflictele de ordin social și nu și cele economice, A.Touraine - sociolog și politolog francez, ajunge la concluzia că studenții, cadrele tehnice și alți intelectuali din întreprinderi și instituții, ar reprezenta forțele cele mai active în luptele sociale din țările capitaliste dezvoltate.

In lucrarea "Omul unidimensional", Herbert Maecuse, sociolog american de origine germană, fără să nege categoric rolul istoric al clasei muncitoare de principal motor al transformărilor sociale, atribuie rolul de promotor al conștiinței și acțiunilor revoluționare unor grupări sociale cum sînt: "tînăra intelectualitate neconformistă",populația săracă aruncată la periferia vieții sociale (în țările capitaliste dezvoltate), păturile "subprivilegiate" ale clasei muncitoare din țările capitaliste slab dezvoltate și proletariatul din țările lumii a treia.

In timpul și după cel de al doilea război mondial, unii istorici și sociologi, ca Toynbee, Sorokin, A.Weber, G.Gurvitch etc. au reușit să depășească, în parte, pozițiile idealiste și să se apropie de explicația social-istorică sau sociologică a crizei generale a capitalismului, a structurii sociale și claselor sociale, și, în special, a vieții spirituale a capitalismului contemporan, dar ei au rămas pătrunși de fatalismul secretat de o societate care, chiar cînd nu o recunoaște, își simte afîrșitul măcar pe plan spiritual.

Prin concepțiile sale, Robert Merton - un alt politolog și sociolog american - discipolul lui Parsons, s-a abătut serios de la structuralismul funcționalist, care avea menirea de a înfățișa societatea capitalistă ca beneficiind de o unitate sau structură model. Acesta și L.Coser au început să fie preocupați de problemele diferențierii, ale stratificării și

chiar de conflictele sociale.

Problemele structurilor sociale și ale raporturilor de clasă sînt studiate sub diferite forme de Herbert Marcuse, Erich Fromm, Charles Reich, Kenneth Kenniston, Peter Lasleth, negrul Ebridge Cleaver, Norman Mailer, Ken Kesey și încă de mulți alții.

Cunoașterea structurii sociale și de clasă, a dinamicii acesteia are o însemnătate deosebită în organizarea și antrenarea maselor largi de oameni ai muncii în lupta pentru transformarea societății pe calea progresului. Această problemă este unul din obiectivele fundamentale ale luptei ideologice și social-politice din țările capitaliste.

Dacă în trecut, diferiți sociologi burghezi căutau să prezinte împărțirea societății în clase antagoniste ca o caracteristică permanentă a vieții sociale, în ultimele decenii, au fost elaborate numeroase teorii, după care în țările capitaliste dezvoltate ar avea loc un proces de atenuare continuă a deosebirilor de clasă, nu ar mai exista clase cu interes opus, s-ar produce o omogenizare a societății.

Unii dintre acești teoreticieni neagă,paradoxal, pe de o parte, realitatea claselor sociale, iar, pe de altă parte atribuie burgheziei merite și drepturi specifice și exclusive în organizarea societății.

Concepțiile burgheze cu privire la conținutul relațiilor de clasă sînt infirmate de realitatea social-politică contemporană, de amplele mișcări sociale desfășurate în ultimii ani în multe țări capitaliste dezvoltate, în care rolul principal a revenit clasei muncitoare și organizațiilor ei revoluționare. Așa cum a dovedit experiența istorică, clasa muncitoare se poate impune ca forță conducătoare a luptei sociale numai după ce atinge un anumit grad al conștiinței de clasă și are un partid revoluționar marxist combativ,maturizat și călit în lupte, în stare să elaboreze un program pe care să-l realizeze printr-o politică științifică, să organizeze și să conducă masele populare.

Esența raporturilor dintre clase cu interese opuse o constituie lupta de clasă, fenomen social complex,determinat

obiectiv de existenţa exploatării şi a dominării majorităţii societăţii de către o clasă.

Lupta clasei asuprite împotriva clasei exploatatoare dominante se caracterizează în fiecare orînduire socială prin forme de manifestare specifice şi prin anumite trăsături fundamentale, datorită naturii claselor, condiţiilor sociale generale economice, politice, ideologice etc. din societatea respectivă. Astfel, spre deosebire de lupta claselor exploatate din sclavagism şi feudalism, lupta clasei muncitoare în capitalism tinde şi cu timpul devine o luptă unită pe plan naţional,cu multiple legături de solidaritate pe plan internaţional.Totodată ea capătă treptat un caracter conştient şi organizat.

Proletariatul îşi desfăşoară lupta în toate domeniile principale ale vieţii sociale: economic, politic, ideologic.

Manifestările concrete de luptă în aceste direcţii sînt strîns legate şi corelate între ele, exprimînd împotrivirea proletariatului faţă de burghezie, pentru condiţii mai bune de muncă şi de viaţă.

a.-Obiectivele luptei proletariatului în domeniul economic sînt diferite, în funcţie de etapele istorice, de specificul fiecărei ţări, ele se referă în general la sporirea salariului, condiţii mai bune de muncă în producţie, garanţii şi condiţii cu privire la securitatea locului de muncă, ajutor de şomaj, asistenţă socială, dreptul de concediu, ajutor material la bătrîneţe etc.

Forma cea mai cuprinzătoare pe plan economic a luptei de clasă este mişcarea grevistă.

Grevele în capitalismul contemporan, fiind organizate sub conducerea partidelor comuniste, sînt declanşate în întreprinderi, instituţii, sectoare economice, ajungînd în multe cazuri generale, la care participă, alături de muncitori, şi celelalte categorii de oameni ai muncii. In ultimul timp, au un tot mai evident caracter politic, fiind asociate cu demonstraţii ample de stradă.

Atingerea obiectivelor luptei economice implică lupta pentru o serie de revendicări cu caracter social-cultural,care

au influență directă sau mai puțin directă asupra condițiilor de viață, muncă și luptă ale muncitorilor și altor categorii sociale. Printre acestea se pot menționa: dreptul la cultură și la învățătură, reforme democratice în învățămînt, reducerea taxelor de școlarizare, posibilități egale de calificare,asistență socială etc.

Un pas înainte în lupta împotriva burgheziei îl constituie momentul în care o serie de revendicări capătă un caracter politic.

Satisfacerea unor revendicări pe plan economic, social-cultural ale proletariatului și ale altor categorii de oameni ai muncii smulse burgheziei, nu ating esența orînduirii capitaliste.

b.-Domeniul luptei politice cuprinde o serie de obiective general-democratice care se încadrează în ansamblul necesităților progresiste sau o serie de obiective proprii ale proletariatului cu interesele sale, printre care menționăm:dreptul de întrunire, dreptul de asociere în organizații profesionale, politice și în partide, dreptul de a alege și a fi ales, dreptul de a-și trimite reprezentanți în parlament, dreptul de a declara greve, de a organiza demonstrații, dreptul de a avea ziare proprii, de a-și propaga ideologia cu ajutorul unor instituții de stat (radio, televiziune etc.).Forma superioară a luptei de clasă pe tărîm politic o constituie lupta dintre partidele politice și celelalte organizații ale clasei muncitoare, pe de o parte, și partidele politice ale claselor exploatatoare, pe de altă parte.

Etapa hotărîtoare a luptei politice a proletariatului este revoluția socialistă, care realizează prefaceri adînci în viața socială, instaurează puterea oamenilor muncii sub conducerea clasei muncitoare.

c.-Activitatea și lupta ideologică reprezintă procesul de formare și dezvoltare a teoriei revoluționare a proletariatului - marxismul - precum și procesul de răspîndire a acestei teorii în rîndul clasei proletare și a aliaților săi.

Lupta ideologică mai presupune combaterea ideilor,concepțiilor, teoriilor care ar putea să abată proletariatul de la

lupta sa. Activitatea ideologică a partidelor clasei muncitoare cere combativitate şi spirit de discernămînt ştiinţific în confruntările contemporane.

In expunerea prezentată în faţa activului central de partid şi de stat din 3 august 1978, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că: "In lumea capitalistă, afectată profund de fenomene de descompunere socială şi morală, datorită faptului că unii oameni nu întrevăd o cale de rezolvare a problemelor economice şi sociale şi de trecere la o nouă orînduire, mai dreaptă, apar tot felul de concepţii nihiliste, anarhice-unele de extremă stîngă, altele de dreapta - care nu au nimic comun cu efortul de soluţionare a problemelor arzătoare ale maselor de transformare democratică, socialistă a societăţii"[1].

O trăsătură distinctă a luptei de clasă din capitalismul contemporan, constă în caracterul ei deosebit de cuprinzători şi complex.

Inegalităţile social-economice în lumea capitalului sînt, evident, numeroase şi variate. Poziţia diferită faţă de proprietate a diferitelor grupuri sociale este o premisă a capitalismului, funcţionarea mecanismului capitalist implicînd reproducerea acestei inegalităţi fundamentale.

Masele populare se ridică cu hotărîre la luptă împotriva dominaţiei burgheziei monopoliste, pentru apărarea democraţiei, înlăturarea mizeriei sociale, pentru condiţii mai bune de viaţă. In numeroase ţări, partidele comuniste şi muncitoreşti au obţinut importante succese în activitatea revoluţionară, conducînd lupta oamenilor muncii pentru transformări progresiste, democratice în societate. Acţionînd unite, masele populare, forţele sociale progresiste obţin succese hotărîtoare în lupta de eliberare socială şi naţională. In raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că "Inflăcăratul apel revoluţionar lansat de Marx şi Engels cu aproape un secol şi jumătate în urmă "Proletari din toate ţările uniţi-vă!" este

1)Nicolae Ceauşescu, Expunere la Sedinţa activului central de partid şi de stat, 3 august 1978.

mai actual ca oricînd. In noile condiții istorice el ar trebui însă completat cu apelul:"Muncitori, țărani, intelectuali, forțe progresiste,antiimperialiste de pretutindeni, popoare din toate țările, uniți-vă în lupta pentru pregres și pace, pentru lichidarea imperialismului și colonialismului, pentru libertate națională și socială,pentru dezvoltarea liberă și independentă!".

La marile bătălii de clasă, alături de muncitori, participă pe scară tot mai amplă și celelalte categorii de oameni ai muncii. Intensificarea mișcării greviste - forma clasică a luptei muncitorimii pentru cucerirea și apărarea drepturilor economice și politice-demonstrează amploarea luptei de clasă. Mișcarea grevistă capătă un caracter politic,evident,tranformîndu-se în mișcare cu caracter național. Intre anii 1960-1978, numărul grevelor naționale în statele capitaliste dezvoltate s-a ridicat ajungînd la peste 400. Fenomenele de criză economică și socială din ultimii ani, creșterea curbei șomajului din țările capitaliste dezvoltate au contribuit la intensificarea luptelor de clasă.

In Programul P.C.R., se apreciază că "imperialismul,capitalismul în general... accentuează inegalitățile pe plan mondial, împărțirea lumii în bogați și săraci. Toate acestea demonstrează că orînduirea capitalistă și-a încheiat misiunea istorică".

Numeroasele contradicții și conflicte din țările capitaliste în etapa actuală, ridicarea la luptă a clasei muncitoare și celorlalți oameni ai muncii evidențiază cu pregnanță nu numai necesitatea și realitatea luptei anticapitaliste, ci și necesitatea transformării socialiste a societății.

CAPIT.V.ORGANIZAREA POLITICA SI RELATIILE POLITICE DIN CAPITALISMUL CONTEMPORAN

1. Relaţiile politice în societatea capitalistă şi evoluţia lor în condiţiile capitalismului contemporan.
2. Statul capitalist contemporan şi funcţiile sale.
3. Conţinutul democraţiei burgheze. Limitele şi instabilitatea democraţiei burgheze în condiţiile capitalismului contemporan.

Analiza fenomenelor politice constituie unul din domeniile principale ale teoriei socialismului ştiinţific. In prezent, activitatea social-politică trece printr-un proces de intensificare, ca urmare a faptului că masele de oameni ai muncii, tot mai numeroase naţiuni ale lumii, cele mai largi forţe sociale luptă pentru emancipare , pace, democraţie, independenţă naţională, pentru construirea unei societăţi lipsită de exploatare şi dominaţie.

Problemele de importanţă majoră pentru întreaga omenire, cum sînt asigurarea păcii, promovarea progresului social, etc., sînt probleme politice vitale ale tuturor popoarelor, cu o influenţă directă asupra personalităţii umane.

Rolul important al gîndirii social-politice determină ca pregătirea şi activitatea politică să devină o preocupare şi o obligaţie patriotică a tuturor membrilor societăţii noastre, în condiţiile înfăptuirii Programului Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi trecerii treptate la comunism în România.

I. Relaţiile politice în societatea capitalistă şi evoluţia lor în condiţiile capitalismului contemporan

Conceptul de politică desemnează o activitate umană desfăşurată în diferite sfere ale vieţii sociale de către clase şi grupuri sociale, de popoare şi naţiuni, precum şi de

către reprezentanții acestora. Sistemul politic al societății capitaliste cuprinde domeniul specific care constă în ansamblul relațiilor, organizațiilor, instituțiilor, formelor de conștiință, prin intermediul cărora clasele și categoriile sociale din această orînduire acționează pentru a-și promova interesele proprii la nivel social general.

In concepția revoluționară a materialismului istoric, relațiile politice reprezintă în esență, raporturi între clase cu interese opuse sau diferite, dar și de conlucrare între categorii sociale pentru cucerirea puterii în stat.

K.Marx, referindu-se la raporturile dintre proletariat și burghezie, a apreciat ca fiind politice orice mișcări ale categoriilor sociale dominate, prin care acestea se împotrivesc presiunilor burgheziei în numele clasei sau revendică anumite drepturi sub forma unor cerințe generalizate la nivelul clasei. In anul 1871, polemizînd cu dușmanii socialismului științific, Marx scria că: "Din mișcările economice izolate ale muncitorilor, izvorăște pretutindeni o mișcare politică, adică o mișcare a clasei cu scopul de a-și impune interesele într-o formă generală, într-o formă care să aibă o forță generală de constrîngere în societate".Relațiile politice sînt, prin urmare, expresia cea mai evoluată, concentrată a raporturilor economice.

Astfel, politicul este determinat, în ultimă instanță, de structura economică a societății, căruia îi revine un rol hotărîtor în generalizarea și determinarea conținutului diferitelor interese ale claselor și categoriilor sociale.

Lupta de clasă din societățile cu clase antagoniste ca esență a relațiilor politice,are la bază,în primul rînd, interese economice, în satisfacerea cărora puterea politică servește ca principal instrument pentru dominația de clasă și promovarea intereselor economice. Politicul reprezintă factorul activ prin intermediul căruia are loc reglarea sistemului social, în raport cu aceste interese.

In societatea capitalistă, politicul are un caracter contradictoriu, conflictual,dat fiind faptul că în această sferă acționează nu numai burghezia, cu ajutorul organizații-

lor şi instituţiilor sale politice, cît şi alte categorii ale poporului, masele de oameni ai muncii.

Structura politică a societăţii capitaliste este dominată de complexul de relaţii,forme de organizare şi instituţii statale şi nestatele, prin care burghezia (sau un grup al acesteia) îşi impune întregii societăţi propriile interese, realizîndu-şi dominaţia sa de clasă.

In sfera puterii politice, se înscriu statul, partidele politice,precum şi alte organizaţii care concură la realizarea obiectivelor burgheziei.

Categoriile sociale dominate şi exploatate, aflîndu-se pe poziţii antagoniste faţă de burghezie, promovează şi îşi apără interesele lor imediate şi de perspectivă, urmăresc să obţină instituţionalizarea participării lor la conducere, iar, în final, cucerirea puterii politice.

Are loc, astfel, o permanentă înfruntare între interesele opuse ale claselor fundamentale, în jurul cărora se polarizează,într-o formă sau alta, interesele celorlalte categorii şi pături sociale.

Sfera relaţiilor politice cuprinde şi poziţia diferitelor categorii sociale intermediare faţă de clasele fundamentale, care pot fi raporturi de luptă sau de alianţă şi colaborare în scopul promovării unor interese specifice.

Pe lîngă relaţiile politice din interiorul statelor s-au dezvoltat şi relaţii politice interstatale, internaţionale care reflectă pe plan extern,poziţia şi interesele claselor dominante din interiorul ţării respective.

In condiţiile capitalismului monopolist de stat,relaţiile politice au devenit extrem de complexe, reflectînd antagonismul dintre grupările monopoliste şi toate categoriile de oameni ai muncii, contradicţia dintre monopoluri şi burghezia nemonopolistă, precum şi lupta dintre diferite cercuri ale burgheziei monopoliste pentru acapararea puterii în stat.In fiecare ţară capitalistă regimul politic poartă, inevitabil, amprenta unor condiţii concrete istorice, a unei evoluţii economice şi sociale specifice.

In funcţie de raportul forţelor politice, de contradicţiile caracteristice diferitelor perioade, burghezia îşi exercită puterea prin regimuri politice bazate pe democraţie reprezentativă, cît şi prin regimuri autoritare, dictatoriale, inclusiv regimuri fasciste, prin dictatură făţişă, teroristă a celor mai reacţionare cercuri ale oligarhiei financiare.

Locul central în ansamblul relaţiilor politice capitaliste revine puterii de stat, iar statul capitalist avînd, prin întreaga sa activitate, rolul principal în asigurarea dominaţiei burgheziei monopoliste.

II. Statul capitalist contemporan şi funcţiile sale

In ansamblul relaţiilor politice capitaliste, locul central îl are puterea de stat, care, prin întreaga sa activitate, asigură dominaţia burgheziei şi reglează mecanismul de funcţionare a societăţii capitaliste, în vederea păstrării echilibrului şi stabilităţii acestei orînduiri.

Statul caracteristic orînduirilor sociale cu clase antagoniste a fost confruntat întotdeauna cu contradicţia dintre rolul său de a apăra interesele claselor dominante şi de a ţine seama de unele cerinţe ale claselor dominate, ca o condiţie a funcţionării sistemului global. In această privinţă, Karl Marx scria că "Puterea de stat a fost întotdeauna o putere de menţinere a ordinii, adică a orînduirii sociale existente, şi prin urmare, a subordonării şi exploatării clasei producătoare de către clasa acaparatoare".

Statul îndeplineşte însă şi unele activităţi administrative care nu au caracter de clasă, cum sînt evidenţa populaţiei, administrarea localităţilor şi căilor de comunicaţie, diverse acţiuni de ordin edilitar, controlează funcţionarea serviciilor către populaţie etc. In lucrarea "Originea familiei, a proprietăţii private şi a statului", Fr.Engels arăta că "La baza dominaţiei politice a stat pretutindeni exercitarea unei funcţii sociale; iar dominaţia politică a putut fi durabilă numai atunci cînd îşi îndeplinea această funcţie socială".

Statul, ca fenomen social, are un caracter istoric, a

apărut pe o anumită treaptă de dezvoltare a societății, a cunoscut o anumită evoluție, în raport direct cu dezvoltarea societății, cu interesele claselor sociale deținătoare ale puterii politice.

Apariția statului a fost un rezultat al dezvoltării forțelor de producție, al instaurării proprietății private asupra mijloacelor de producție, a împărțirii societății în clase cu interese opuse, antagonice.

Statul a apărut acolo și atunci cînd clasa dominantă din punct de vedere economic a resimțit nevoia - determinată de acuitatea crescîndă a conflictului dintre exploatați și exploatatori - de a deveni dominantă și din punct de vedere politic. In acest scop, clasa dominantă să poată dispune de o forță organizată, cu ajutorul căreia să-și asigure supunerea claselor asuprite și exploatate, să reprime manifestarea oricărei nemulțumiri sau revolte din partea acestora.

Făuritorii teoriei socialismului științific, punînd în evidență caracterul și rolul istoric al statului, au dezvăluit esența sa de clasă, precizînd că, în condițiile antagonismului de neîmpăcat între clase sociale, a devenit necesară "o forță care, stînd în aparență deasupra societății, să atenueze conflictul, să-l țină în limitele ordinei". Această forță, ieșită din sînul societății, dar, care situîndu-se de-asupra ei, se înstrăinează din ce în ce mai mult de ea, este statul.

Socialismul științific consideră caracterul de clasă drept un element definitoriu al statului, arătînd că acesta reprezintă "un mecanism de reprimare a unei clase de către alta" (K.Marx), „o forță specială de reprimare" (Fr.Engels), așadar, un organ de dominație a unei clase asupra altor categorii sociale ale poporului. Așadar, statul este produsul și manifestarea caracterului ireductibil al contradicțiilor de clasă. Statul apare acolo, atunci și în măsura în care, contradicțiile de clasă nu pot fi obiectiv împăcate. Si invers: existența statului dovedește că contradicțiile de clasă sînt de neîmpăcat.

Istoria dezvoltării societății confirmă că tipurile de stat proprii orînduirilor împărțite în clase antagoniste reprezintă organizarea politică a clasei dominante, activitatea acestor state fiind esențial orientată spre apărarea și consolidarea

bazelor economice ale dominației unei (sau unor)clase asupra altora.

In aceste orînduiri sociale, puterea de stat constituie instrumentul prin care clasa dominantă respectivă își impune propriile interese și propria sa voință întregii societăți. Astfel, indiferent de formele pe care le-a cunoscut, statul orînduirii sclavagiste era, în esență, un stat al proprietarilor de sclavi, avînd drept principală funcție menținerea regimului sclavagist, exploatarea și oprimarea sclavilor. Statul feudal reprezenta organizarea politică a nobilimii feudale în vederea asupririi și exploatării țăranilor iobagi. Tot astfel, în ceea ce privește conținutul său esențial, statul capitalist modern este instrumentul burgheziei, menit să asigure stabilitatea și consolidarea bazelor sistemului exploatării muncii salariate de către capital.

In majoritatea lor, teoriile burgheze despre stat pornesc de la considerarea statului drept o categorie imuabilă și de la ignorarea sau negarea rolului și caracterului de clasă al statului capitalist. De exemplu,Maurice Duverger prezintă statul drept o categorie "deasupra claselor sociale", avînd rolul unui "arbitru imparțial" și urmărind prin activitatea sa "armonizarea intereselor de clasă", "apărarea intereselor tuturor claselor și categoriilor sociale" etc., iar, drept corolar, interesele capitalului monopolist sînt prezentate ca interese ale întregului popor, ale întregii națiuni; la baza activității statele fiind puse "relația liber acceptată de către guvernanți și cei guvernați", "asigurarea ordinii în societate"etc.

Statul capitalist îndeplinește, ca orice alt tip de stat, o serie de atribuții de interes social general privind securitatea persoanei și a avutului cetățenilor, întreținerea căilor de comunicații și de telecomunicații, înfăptuirea unor măsuri de ordin edilitar și altele. Aceste atribuții nu au o legătură directă cu ceea ce este esențial în natura și în activitatea statului capitalist, nu afectează și nu modifică caracterul său de clasă.

Caracteristic rămîne faptul că indiferent de forma și de particularitățile pe care le poate cunoaște funcționarea mecanismului statal în diferite țări, esența statului capita-

list, caracterul său de clasă, îl constituie dominația burgheziei, impunerea intereselor ei întregii societăți.

In etapa actuală prin care trece societatea capitalistă, capitalul monopolist subordonează întreaga activitate a statului unui grup al burgheziei monopoliste.

Statul capitalist, apărut pe ruinele statului feudal, în procesul revoluțiilor burgheze, a fost denumit încă de către Engels "comitet pentru conducerea afacerilor comune ale capitaliștilor"[1].Această caracterizare este în fond valabilă și astăzi. Statul capitalist urmărește prin întreaga sa activitate menținerea dominației politice, economice și ideologice a exploatatorilor asupra majorității covîrșitoare a populației. In perioada imperialistă, îndeosebi o dată cu dezvoltarea capitalismului monopolist de stat, relațiile dintre stat și clasa conducătoare au suferit schimbări importante. Formarea și dezvoltarea monopolurilor a fost însoțită de diferențierea tot mai accentuată a clasei burgheze, iar puterea de stat a trecut, treptat, sub influența grupurilor celor mai puternice ale capitalului financiar (grupuri care au reușit astfel să subordoneze și să controleze în bună parte destinele unor state și continente).Astfel, s-a confirmat din nou că statul este condus,de regulă, de cercurile cele mai puternice economicește.Deci., în perioada imperialismului, nu se schimbă esența statului exploatator, dat fiindcă nu intervin schimbări fundamentale calitative în situația claselor, în sistemul producției sociale și rămîne neschimbată delimitarea fundamentală a societății în exploatatori și exploatați.

Sarcinile fundamentale ale statului capitalist sînt: 1.apărarea, menținerea dominației politice și economice a claselor dominante,ceea ce se realizează prin diferite forme ale reprimării îndreptate împotriva maselor populare; 2.reglementarea relațiilor și contradicțiilor interne ale clasei dominante; 3.rezolvarea unor sarcini care privesc întreaga societate capitalistă, determinate de dezvoltarea forțelor de producție, de nivelul vieții contemporane și ceea ce este,

1)Fr.Engels, Anti-Dühring, ESPLP, București, 1955, p.308.

desigur, mai pregnant încă - de necesitatea de a asigura clasei dominante - posibilitatea de exploatare continuă a maselor muncitoare. Această sarcină fundamentală reprezintă nu numai un cadru general care are totdeauna un conținut social-politic, istoric și economic concret, diferit de la o epocă istorică la alta, în funcție de necesitățile producției sociale, relațiile de clasă, relații internaționale etc.

Din esența de clasă și sarcinile ce le are de îndeplinit derivă <u>funcțiile statului capitalist</u>.

a) <u>Funcția de reprimare</u> (care răspunde nemijlocit sarcinii fundamentale a statului exploatator și este direct legată de esența, de caracterul politic de clasă al statului) rămîne funcția fundamentală a statului capitalist contemporan. Ea este îndreptată, în principal, împotriva mișcării revoluționare a clasei muncitoare și a partidelor sale politice, împotriva celorlalte mișcări și organizații democratice. Intensitatea și formele concrete de manifestare a acestei funcții variază de la țară la țară, în raport direct cu specificul politic.

b) <u>Funcția economică</u>. Rolul economic considerabil al statului constituie trăsătura caracteristică a capitalismului monopolist de stat. Statul burghez nu a fost niciodată o forță neutră sau pasivă în viața economică; în prima perioadă însă, s-a limitat la apărarea proprietății private capitaliste, la asigurarea cadrului juridic al producției capitaliste, fără a se amesteca nemijlocit în desfășurarea proceselor economice. Dezvoltarea capitalismului a determinat o anumită politică intervenționistă a statului în economie. Intervenția statului în economie s-a manifestat deosebit de puternic cu ocazia crizelor economice și în perioada de război. Intervenționalismul statal a devenit treptat un sistem general și permanent în perioada formării și dezvoltării capitalismului monopolist de stat.

Atenția deosebită acordată de către statul capitalist contemporan problemelor economice, se explică prin faptul că toate aspectele vieții moderne, toate activitățile statului

-realizarea funcţiilor sale interne şi externe şi chiar existenţa sa- de stat exploatator- depind în mare măsură de puterea, de nivelul de dezvoltare al economiei.

Proprietatea de stat se extinde azi asupra unor ramuri întregi sau sectoare largi din economia ţării, iar prefacerile care au loc reliefează tendinţa spre lărgirea continuă a acestui sector.

Statul efectuează şi controlează în mod direct investiţiile (a devenit cel mai mare consumator). In ultimele decenii a crescut considerabil rolul statului în domeniul cercetării ştiinţifice.

Cheltuielile în domeniul cercetării ştiinţifice au atins în toate ţările capitaliste dezvoltate sume considerabile.

Este semnificativ că, în domeniul cercetării ştiinţifice, în SUA sînt mai mulţi salariaţi decît în domeniul bancar, la 100.000 de locuitori revenind, în 1977 - 39 lucrători ştiinţifici. Conform unor aprecieri, pînă în 1985, numărul cercetătorilor şi al inginerilor va creşte în SUA cu circa 30-40%, în Japonia cu 25-30%, în R.F.Germania cu 35-38%.

Transformarea cercetării tehnico-ştiinţifice într-o sferă distinctă, indispensabilă a reproducţiei sociale reprezintă unul din factorii obiectivi care acţionează în direcţia creşterii rolului statului ca agent nemijlocit al vieţii economice.

In ultimii ani, în ţările capitaliste dezvoltate, statului îi revin peste 60% din totalul cheltuielilor pentru cercetarea ştiinţifică.

Rolul statului în sfera cercetării ştiinţifice nu se reduce la acela de principal investigator; politica în domeniul programării ştiinţei a devenit o componenţă importantă a politicii economice a guvernelor.

Statul capitalist exercită o anumită influenţă asupra economiei prin politica sa de influenţare a volumului şi structurii investiţiilor, împrumuturilor, creditelor, taxelor, prin reglementarea circulaţiei monetare şi financiare, a schimbului intern şi extern. Statul capitalist contemporan influenţează corelaţia dintre consumaţie şi investiţie, nivelul repartiţiei

veniturilor prin fixarea prețurilor și salariilor.

Statul participă, de asemenea, la concurența între monopoluri pe plan internațional, susține expansiunea economică a monopolurilor (exportul de capital se realizează azi atît în forma exportului de capital de stat cît și în forma exportului de capital privat stimulat și garantat de stat). Statul stimulează și acordă numeroase avantaje la exportul de mărfuri .

Statul capitalist contemporan - pe de o parte - deținător al unei anumite părți a mijloacelor de producție, se caracterizează ca un factor activ în organizarea producției în anumite ramuri ale economiei naționale. De asemenea, ca proprietar al mijloacelor de producție, ca producător, consumator și controlor al activității economice, acest stat își face simțită prezența la nivelul întregii economii naționale.

Activitățile economice ale statului capitalist contemporan apar în forma unor programe sau planuri de dezvoltare economică pe scară națională sau pe plan local.

Merită a fi reținut și faptul că, pe măsura întinderii preocupărilor în acest domeniu, indicatorii prevăzuți în plan s-au diversificat, iar tehnicile folosite la elaborarea planului au cunoscut un proces de perfecționare.

Depășind faza simplelor prognoze, programele de dezvoltare economică elaborate în diferote țări capitaliste nu asigură și nici nu pot asigura organizarea și echilibrarea în ansamblu a economiei. Proprietatea monopolistă, subordonată într-o măsură importantă acestor programe, intereselor anumitor grupări monopoliste, crează un cadru limitat pentru intervenția guvernamentală.

Activitatea economică a statului capitalist contemporan se realizează prin intermediul unor organe "tradiționale", ministere, departamente și direcții înființate încă la sfîrșitul secolului al XIX-lea sau începutul secolului XX. (ministerele economiei, agriculturii, finanțelor etc.), precum și prin numeroase organe de stat nou create în ultimele două-trei decenii, investite cu atribuții economice.

Prin recunoaşterea funcţiei economice a statului burghez contemporan, devine şi mai evidentă natura lui de instrument principal de dominaţie politică şi economică a exploatatorilor, în general, şi a monopolurilor în special. Statul capitalist contemporan este un stat al dictaturii capitalului monopolist; monopolurile folosesc statul pentru a exploata majoritatea covîrşitoare a poporului.

Formarea şi dezvoltarea funcţiei economice a statului capitalist contemporan, este determinată de factori obiectivi printre care amintim: 1. adîncirea contradicţiilor capitaliste şi dereglarea mecanismului spontan care ducea la reglementarea pieţii şi prin aceasta a producţiei capitaliste; 2. adîncirea caracterului social al producţiei; 3. concentrarea înaltă a producţiei şi a capitalului în mîinile monopolurilor; 4. folosirea pe scară tot mai largă a rezultatelor revoluţiei ştiinţifice tehnice contemporane şi stimularea acesteia, care cere eforturi financiare uriaşe, dezvoltarea sectorului de stat şi necesitatea de a da o anumită orientare pe scara întregii economii naţionale activităţii monopolurilor, tuturor întreprinderilor particulare etc.

Reliefînd consecinţele dezastruoase ale investiţiilor statelor capitaliste în scopuri militare, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român arăta că astăzi "Realitatea, viaţa demonstrează că bu se va mai putea continua mult timp situaţia în care cheltuielile militare depăşesc creşterea veniturilor naţionale. Deja în momentul de faţă se poate spune că în multe state, ţinînd cont şi de rata inflaţiei, nu se realizează nici o creştere a nivelului economic, dimpotrivă, asistăm chiar la a reducere a acestuia. Astfel se adîncesc tot mai mult decalajele dintre state, se agravează sărăcia şi mizeria a sute de milioane de oameni din diferite zone şi ţări ale lumii". Alături de aceste aspecte interne, trebuie avută în vedere apariţia şi dezvoltarea sistemului socialist mondial, efectele destrămării sistemului colonial şi al imperialismului.

Apariţia şi dezvoltarea funcţiei economice este deci o manifestare a procesului larg de unire a puterii monopolurilor

ca puterea statului, trăsătură specifică imperialismului contemporan.

c) Funcţia socială (despre care se poate vorbi în ultimele două-trei decenii).

Statul capitalist contemporan are preocupări vaste şi multiple în domeniul asistenţei şi dezvoltării sociale.

In majoritatea statelor capitaliste dezvoltate, în funcţie de potenţialul economic şi condiţiile social-culturale există o bogată şi vastă activitate consacrată diverselor domenii şi aspecte ale problemelor sociale. In unele ţări ca de exemplu în SUA, Anglia etc., există programe sau acţiuni cu caracter social pe scară naţională. Planurile, obiectivele sociale stabilite sînt concrete, au caracter de program guvernamental şi sînt adoptate de guverne sau de organul legislativ suprem al ţării. Aceste programe, măsuri sau acţiuni sînt finanţate parţial sau integral de stat, care îşi asumă rolul coordonator al tuturor factorilor care concură la realizarea obiectivelor fixate.

Activităţile sociale ale statului capitalist contemporan au devenit activităţi generale, permanente şi vaste. Funcţia socială a statului capitalist dispune de un mecanism extrem de vast şi ramificat cu un număr foarte mare de angajaţi. Clasa muncitoare a reuşit, prin forţa sa organizatorică şi politică, să cucerească în ultimele decenii numeroase drepturi sociale. Ca un rezultat al acestei lupte cercurile conducătoare din statele capitaliste au fost nevoite să legifereze şi să aplice în practică numeroase reforme sociale. Activităţile sociale ale statului capitalist nu pot duce la rezolvarea problemelor sociale în condiţiile capitalismului. Orînduirea capitalistă, prin natura sa, crează perturbări sociale de neînlăturat şi nici o activitate socială realizată de către puterea de stat capitalistă nu este în măsură să le elimine.

Funcţia ideologică. Prin funcţia ideologică, statul capitalist urmăreşte identificarea intereselor de clasă ale burgheziei, respectiv ale monopolurilor, cu interesele întregii societăţi.

Influenţarea ideologică a clasei muncitoare, a maselor

populare de către burghezie are scopul să împiedice formarea condițiilor subiective de eliberare politică de sub dominația capitalistă. In epoca imperialismului, rolul și importanța factorului ideologic în activitatea politică a crescut enorm, datorită faptului că s-au creat condițiile obiective ale cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare.

In centrul atenției burgheziei, în lupta ideologică stă influențarea opiniei publice și prin aceasta a gîndirii, atitudinii și acțiunii oamenilor față de evenimentele, problemele politice, economice și sociale. Statul capitalist imprimă opiniei publice, prin mijloacele sale multiple, un caracter general burghez în apărarea orînduirii capitaliste.

Una din principalele forme ale influențării ideologice este educația generală. Cu toate diferențele existente în privința accesului la învățătură, deosebirii privind nivelul învățămîntului de la un stat la altul, de la o clasă la alta în cadrul națiunilor burgheze, educația generală este considerată o problemă socială de cea mai mare importanță în rezolvarea căreia statul își asumă răspunderi tot mai mari. Statul capitalist asigură din bugetul său o parte pentru nevoile învățămîntului, își planifică activitățile legate de această preocupare (construcția de școli, dotarea lor cu laboratoare, pregătirea cadrelor corespunzătoare, orientarea profesională). Dacă timp îndelungat societatea burgheză a negat legătura strînsă dintre aparatul politic și învățămînt, astăzi nu se face un secret din acest lucru. Se recunoaște că toată educația este pusă în serviciul unor principii morale, religioase, politice etc.

Deosebit de important este astăzi rolul politic-cultural și științific îndeplinit în viața socială de presă, cinematograf, radio și televiziune. Acești mari factori de informare exercită o influență excepțională asupra opiniei publice, a concepțiilor, vederilor, preferințelor oamenilor.

Ceea ce caracterizează propaganda modernă este că ea se bazează pe ultimele cuceriri ale științei și tehnicii, cunoaște o arie de răspîndire foarte largă și reușește să pătrundă în toate domeniile vieții.

<u>Functiile specifice externe</u> ale statului capitalist contemporan sînt: funcţia de apărare a teritoriului, a statului, funcţia de cucerire sau de subordonare în diferite forme a unor teritorii sau state mai slabe (funcţii caracteristice statelor imperialiste), funcţia de cooperare în variate domenii ale relaţiilor internaţionale.

Funcţiile externe apar de cele mai multe ori strîns legate de activitatea economică, socială sau ideologică a statului.

Cucerind puterea politică, burghezia nu distruge maşina de stat creată în perioada absolutismului monarhic feudal, ci o reorganizează şi o adaptează necesităţilor istorice specifice noii orînduiri. Burghezia monopolistă a dezvoltat în proporţii nemaiîntîlnite aparatul de stat, folosindu-l împotriva forţelor revoluţionare. Acest aparat este format din organele puterii şi administraţiei de stat, din cele ale justiţiei, parchet, închisori şi lagăre de concentrare.

După victoria revoluţiei burgheze, parlamentul a jucat un rol progresist, dar o dată cu intrarea capitalismului în stadiul imperialist rolul său a scăzut vertiginos.

Gradul de declin al parlamentului burghez şi al dependenţei sale, în fapt, de alte organe de stat variază de la stat la stat, în raport cu unele particularităţi de esenţă şi formă. Ceea ce este însă caracteristic, e creşterea ponderii organelor executive în viaţa politică a statului burghez contemporan.

In activitatea practică a statului burghez, organul suprem "de facto " este guvernul. Acesta stabileşte pe calea decretelor şi altor acte normative cursul politicii interne şi externe a statului, numeşte şi revocă demnitarii, este un instrument în mîna uniunilor monopoliste. Guvernului îi sînt delegate drepturi legislative, în timp ce drepturile parlamentului se îngrădesc. Totodată creşte componenţa ministerelor, departamentelor, comandamentelor, comisiilor, adică a organelor executive, conduse nemijlocit de monopoluri.

Activitatea executivă este îndeplinită de un imens apa-

rat administrativ, care este condus de guvern. O dată cu intrarea capitalismului în imperialism, acest aparat birocratic devine din ce în ce mai greoi și mai amplificat.

Armata nu este folosită numai în acțiuni militare de război, ci și împotriva propriilor popoare (represiuni împotriva demonstrațiilor populare, pentru spargerea grevelor etc.). Bughezia pretinde că armata se găsește "deasupra claselor", ca și "justiția", ilustrînd această afirmație demagogică cu argumentul că armata nu participă formal la alegerile parlamentare și deci, la viața politică (fiind o "mare mută").In realitate, prin această înșelătorie, oamenii muncii chemați să efectueze stagiul militar sînt privați de dreptul de vot. Nu înseamnă însă că armata burgheză este străină într-adevăr de politica burgheziei ci, dimpotrivă, este cel mai puternic instrument de represiune a poporului. Ostașii nu votează, dar sînt obligați să participe la acțiuni represive împotriva oricăror manifestări de nemulțumire față de exploatarea capitalistă. Echiparea și întreținerea forțelor militare a statelor burgheze la nivelul tehnicii contemporane termonucleare și de rachete costă popoarele sume fabuloase, ce afectează hotărîtor nivelul lor de viață.

Poliția este prezentată drept un organ menit să asigure și să apere ordinea publică, în interesul întregii societăți. In realitate, aparatul polițienesc al statului burghez este format din detașamente de oameni înarmați și instruiți în mod special pentru apărarea ordinei și rînduielilor avantajoase și convenabile burgheziei.

Poliția statului burghez este organizată în două direcții de activitate: a.poliția propriu-zisă,menită să urmărească pe infractorii de drept comun, să împrăștie mitingurile și demonstrațiile muncitorești interzise de autoritățile burgheze etc.;b.poliția politică, menită să urmărească "infracțiunile" politice,adică apartenența la un anumit partid sau organizație politică interzisă, răspîndirea propagandei anticapitaliste etc. Această ramură a poliției burgheze are un regim special și interesează clasa dominantă în mod deosebit, deoarece acțiunile politice pun în pericol însăși dictatura burgheză.

Principalele state imperialiste încearcă să-și mențină

intîietatea pe piaţa mondială, să pregătească terenul pentru acţiuni agresive, să-şi asigure zone de influenţă cît mai avantajoase, să lovească în mişcarea muncitorească internă şi internaţională, în mişcarea de eliberare naţională a popoarelor.

"In momentul de faţă - sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu încă la şedinţa activului central de partid şi de stat din 3 august 1978 - pe plan mondial, asistăm la două tendinţe principale de dominaţie şi reîmpărţire a zonelor de influenţă: pe de o parte, tendinţa de recurgere la forţă, la căile militare pentru promovarea intereselor de dominaţie, pentru obţinerea sau consolidarea zonelor de influenţă şi, pe de altă parte, tendinţa de folosire, în principal, a mijloacelor economice, sub diferite forme, pentru întărirea dominaţiei monopolurilor şi societăţilor multinaţionale, pentru consolidarea influenţei unor state în diferite zone ale lumii".

III. Continutul democratiei burgheze.Limitele şi instabilitatea democratiei burgheze în conditiile capitalismului contemporan.

Democraţia burgheză este rezultatul unei dezvoltări istorice îndelungate legată de cea a statului. Ea a jucat la început un rol progresist în dezvoltarea societăţii.

Prin proclamarea lozincii de libertate,egalitate şi fraternitate, a dreptului de vot universal şi egal, a parlamentarismului şi a altor prevederi constituţionale, a dus la distrugerea definitivă a orînduirii sociale şi de stat feudale. A sfărîmat formele retrograde politico-sociale ale societăţii feudale, a înlăturat de la putere nobilimea aristocratică şi a constituit o ruptură cu instituţiile statale feudale, cu organizarea lor ierarhică şi cu privilegiile nobiliare; de asemenea, încă în faza incipientă a democraţiei burgheziei, proletariatul a început să se organizeze ca clasă, creîndu-şi organizaţii politice revoluţionare.

In perioada de început a societăţii capitaliste, democraţia burgheză i-a atras pe cei ce muncesc la viaţa politică,a creat unele condiţii relativ prielnice pentru formarea şi călirea lor revoluţionară. Cu toate că din punctul de vedere

al intereselor majorităţii poporului muncitor are un caracter limitat, democraţia burgheză a constituit totuşi un pas înainte în evoluţia concepţiei cu privire la organizarea societăţii, deoarece prin ideologii ei, mai ales în faza incipientă, a manifestat o semnificativă încercare de înălţare a omului şi a măreţiei sale la un principiu general valabil şi astfel a creat anumite premise pentru evoluţia ulterioară a personalităţii umane, care urma să cunoască o adevărată înflorire abia în condiţiile democraţiei socialiste. De aceea, unele dintre cuceririle democraţiei burgheze au exprimat cerinţe generale ale omului.

Afirmarea democraţiei burgheze este strîns legată de apariţia organelor reprezentative. Cu toate că nu exprimă în întregime conţinutul, esenţa complexă a acesteia, existenţa instituţiilor reprezentative alese constituie unul din elementele distincte ale democraţiei burgheze, de altfel şi ale altor tipuri de democraţii. In perioada de ascensiune a burgheziei, din necesitatea de a-şi asigura puterea faţă de aristocraţie, ia naştere parlamentarismul. Cu timpul parlamentul devine şi arena de compromisuri atît între cercurile aristocratice şi moşiereşti, cît mai ales între diferitele grupări ale burgheziei în vederea împărţirii puterii. Pe măsură ce s-a dezvoltat mişcarea muncitorească, regimul parlamentar a devenit unul dintre mijloacele prin care forţele capitaliste au tins să limiteze acţiunile forţelor populare, dar reprezintă şi o tribună de luptă pentru cuceriri democratice. Laturile negative ale parlamentarismului se accentuează din ce în ce mai mult în capitalismul contemporan. O bună parte a numărului de deputaţi se constituie din reprezentanţii nemijlociţi ai capitaliştilor şi din politicieni de profesie, care sînt exponenţii direcţi ai burgheziei monopoliste. In afara acestor categorii de deputaţi, în prezent, din aceste organe fac parte, -într-un număr mai mare şi cu o activitate mult mai intensă ca în trecut - şi deputaţi care reprezintă interesele claselor de oameni ai muncii, precum şi ai unor grupuri şi pături sociale cu interese opuse cercurilor reacţionare. A crescut mai ales numărul de deputaţi - în ţările capitaliste dezvoltate - ai clasei muncitoare, ai partidelor comuniste şi muncitoreşti. Este o reflectare a schimbărilor social-economice,

politice şi ideologice care au loc în ţările capitaliste. In organele reprezentative ale statului capitalist pătrunde un număr din ce în ce mai mare de deputaţi care reflectă într-adevăr interesele majorităţii populaţiei. In această situaţie, deputaţii partidelor burgheze se simt obligaţi, pentru a-şi asigura realegerea, să-şi respecte cu mai multă răspundere promisiunile date alegătorilor.

Potrivit legilor constituţionale, organele reprezentative burgheze au drept de control asupra activităţii organelor executive ale statului. Dar, în epoca contemporană, cercurile burgheziei monopoliste caută prin toate mijloacele să reducă prerogativele şi să supună organele reprezentative guvernului, ca organ executiv. In prezent, rolul lor este foarte limitat. Consecinţa acestei stări de lucruri este tendinţa de creştere a rolului organelor executive, al guvernului, în special al şefului guvernelor care concentrează în mîinile sale prerogative foarte largi. Această tendinţă urmăreşte de fapt, să împiedice convenirea unor adevăraţi reprezentanţi ai oamenilor muncii la conducerea ţărilor capitaliste respective. In SUA, de pildă, anumite cercuri de dreapta desfăşoară o intensă activitate în direcţia privării partidului comunist de dreptul legal de a participa la alegeri, iar în unele ţări ale Europei apusene cercurile monopoliste depun eforturi în vederea înfăptuirii unor măsuri îndreptate împotriva reprezentării proporţionale şi pentru îngrădirea drepturilor legale ale parlamentului însuşi.Sistemele electorale sînt modificate pentru a servi cît se poate mai bine interesele monopolurilor şi a denatura adevărata voinţă a alegătorilor.In Franţa,după cum se ştie, partidul comunist este puternic. Datorită însă sistemului electoral care favorizează partidele de dreapta, P.C.F. a primit la ultimele alegeri doar 73 de mandate în loc de 1o6 cît i s-ar fi cuvenit faţă de numărul de voturi. In acelaşi timp, partidul de guvernămînt - favorizat de sistemul electoral - a obţinut 245 de mandate, cu 68 mai mult decît i se cuveneau pe baza voturilor acordate în alegeri. Această situaţie paradoxală demonstrează că parlamentele burgheze nu oglindesc totdeauna raportul real al forţelor de clasă, iar partidele proletare -avînd sprijin în sînul maselor- adeseori nu dispun în parlamente de un număr corespunzător de reprezentanţi.

Burghezia,folosindu-se de diferite "tehnici" electorale,îşi menţine dominaţia politică,sprijinindu-se pe organele asupririi - poliţie, armată, tribunal, legislaţie, care sînt puse în slujba capitalului monopolist. Atîta timp cît într-o anumită ţară, dominată de capital, clasa muncitoare nu a reuşit să clatine poziţiile fundamentale ale dominaţiei capitaliste şi democraţia burgheză este destul de largă, s-ar părea că ea poate fi extinsă şi perfecţionată mai mult. Atunci cînd clasa muncitoare întreprinde acţiuni care, pun sub semnul întrebării dominaţia de clasă a burgheziei, aceasta din urmă începe să lichideze una după alta libertăţile democratice.

In multe din ţările cu cel mai înalt grad de concentrare a capitalului şi de dezvoltare a capitalismului monopolist de stat, cu toate că tradiţiile democratice sînt foarte puternice, în zilele noastre se manifestă tendinţe de extremă dreaptă, îşi intensifică activitatea diferite organizaţii reacţionare,în timp ce activitatea organizaţiilor progresiste, democrate este îngrădită. Se intensifică tendinţa monopolurilor de a reduce la o ficţiune organele parlamentare şi reprezentative, de a le lipsi de conţinutul democratic.

Libertăţile politice (libertatea cuvîntului, a presei, a asocierii, a demonstraţiilor)sînt prevăzute în constituţiile burgheze, fiind însoţite adesea însă de anumite clauze care reduc posibilitatea realizării lor. De exemplu, Constituţia SUA prevede dreptul de asociere al cetăţenilor,dar în practică,în ultimele două decenii, o serie de acte ale guvernului federal şi ale guvernatorilor diferitelor state au dus la ştirbirea acestui drept. Prin urmare, chiar şi atunci cînd legislaţia burgheză înscrie "de jure" unele drepturi şi libertăţi democratice, aplicarea şi exercitarea lor "de facto" este incompletă, ciuntită . In plus, presa este, în cea mai mare parte, în mîna marilor trusturi de presă care nu permite publicarea de materiale care contravin intereselor statului burghez, iar clasa muncitoare nu poate să-şi aibă, întotdeauna, organele ei de presă care să aducă la cunoştinţa maselor adevărul despre societatea burgheză. Marile trusturi de presă, radioul şi televiziunea sînt în slujba marilor monopoluri, indiferent dacă sînt proprietate de stat sau proprietate a diferitelor companii.

Nu există nici o constituţie burgheză care să nu prevadă egalitatea cetăţenilor în faţa legii. Insă inegalitatea economică crează privilegii capitalului, atît din punct de vedere faptic cît şi juridic, care îngăduie burgheziei să ocolească legile sau prevederile legii care nu-i convin.

Din punct de vedere formal, inegalitatea femeii cu bărbatul în domeniul politic a fost înlăturată în majoritatea statelor burgheze, deşi participarea femeilor la viaţa politică este mult mai redusă. Dar inegalitatea se menţine pe scară largă în domeniul economic, deoarece femeile primesc un salariu mai mic decît al bărbatului, deşi îndeplinesc muncă egală.

In unele state capitaliste, în ciuda numeroaselor îngrădiri de clasă, clasa muncitoare a reuşit să-şi lărgească sfera de acţiune în lupta pentru satisfacerea revendicărilor sale economice şi sociale, întărindu-şi totodată forţa sa politică. Drept urmare, alături de clasa muncitoare şi sub conducerea ei, sînt atrase şi celelalte grupuri ale poporului care, antrenate într-o largă mişcare democratică, contribuie la exercitarea presiunii dinafară şi dinăuntru, prin deputaţii lor şi alte mijloace ale acţiunii politice asupra organelor de stat eligibile. Astfel, sub presiunea maselor populare şi în urma acţiunilor energice ale partidelor comuniste şi muncitoreşti, au fost adoptate constituţii, cuprinzînd importante prevederi. democratice. Exemplu sînt în această privinţă constituţiile din Franţa şi Italia, adoptate în 1946, şi ale altor state capitaliste. Numeroase dintre aceste prevederi însă nu şi-au găsit, nici pînă astăzi reflectarea în realităţile societăţii capitaliste contemporane, aplicarea lor fiind, pe diferite căi, dar sistematic, eludată de guvernele burgheze care s-au succedat la putere în aceste ţări.

Burghezia a proclamat în perioada ei de ascensiune, printre alte idei şi lozinca dreptului de vot universal, ca un mijloc de manifestare a voinţei maselor.

In diferite state capitaliste,legile electorale cuprind prevederi care,direct sau indirect, restrîng şi în această privinţă accesul la viaţa politică a unor importante categorii sociale (femei, militari, o parte a tineretului etc.).

In prezent, încă în multe ţări capitaliste masele muncitoare sînt silite să lupte pentru recunoaşterea formală a dreptului de participare la alegeri.

Pentru înlăturarea oamenilor de la exercitarea dreptului electoral în sistemele electorale din ţările capitaliste sînt folosite o gamă variată de censuri şi măsuri respective - de avere, naţional-rasial, de sex, profesional, capacitar, domiciliar, de vîrstă etc., îmbinate cu teroarea făţişă. Burghezia a fost silită, în general, să renunţe la censul de avere, recurgînd la variatele forme ale censului indirect de avere, la impozitul electoral.

Deşi votul universal este proclamat din punct de vedere constituţional în majoritatea ţărilor capitaliste, oamenii muncii şi partidele lor revoluţionare sînt silite să lupte pentru respectarea şi traducerea sa în practică.

In ţările capitaliste, în opoziţie cu votul secret, s-a practicat mai multă vreme votul public, mijloc nedemocratic folosit pentru a determina masele de alegători să voteze conform voinţei burgheziei. Datorită luptei clasei muncitoare, burghezia a fost silită să renunţe la sistemul votului public. Totuşi, votul secret este departe de a fi o realitate pentru multe ţări capitaliste.

In capitalism, datorită sistemului de organizare şi funcţionare a producţiei, puterea de decizie aparţine celor ce stăpînesc mijloacele de producţie - care o exercită personal sau prin reprezentanţii lor -, muncitorii fiind excluşi din sfera acestei activităţi. Partidele comuniste şi muncitoreşti, precum şi alte organizaţii şi grupări democratice, în unele cazuri chiar şi oamenii politici burghezi se pronunţă pentru democratizarea organismelor care adoptă decizii economice, pentru accesul reprezentanţilor organizaţiilor sindicale la activitatea consiliilor de administraţie ale intreprinderilor, a organelor statale de planificare.

Se emit propuneri menite să contribuie la democratizarea planificării economice, la accesul reprezentanţilor maselor la adoptarea directivelor de plan şi includerea unor prevederi care să reflecte interesele oamenilor muncii. Oamenii

muncii cer, de asemenea, lărgirea atribuţiilor comisiilor parlamentare, astfel încît acestea să dispună de posibilitatea reală de a studia şi alege diferitele variante ale soluţiilor propuse de tehnicieni în problemele economice.

In ultimii ani, acţiunile muncitoreşti promovează tot mai accentuat revendicări care privesc participarea la gestiunea intreprinderilor şi a securităţii sociale, extinderea atribuţiilor comitetelor de intreprindere, planificarea democrată a economiei etc.,împotriva dominaţiei atotputernice a monopolurilor, pentru lărgirea drepturilor politice şi economice ale celor ce muncesc.

In Programul PCR, se arată că masele largi de oameni ai muncii şi păturile mijlocii îşi pot apăra cu succes interesele economice şi politice şi prin folosirea activă a instituţiilor democratice. In felul acesta, lupta politică împotriva asupririi monopolurilor, pentru păstrarea şi întărirea democraţiei, este adusă la ordinea zilei, la calitatea de condiţie necesară pentru apărarea intereselor economice ale marii majorităţi a populaţiei şi schimbării direcţiei de dezvoltare social-politică a ţărilor capitaliste dezvoltate. In condiţiile actuale, există posibilitatea creării unui front popular unic al luptei pentru democraţie, dat fiind că interesele majorităţii poporului sînt aceleaşi în ce priveşte scopurile fundamentale ale acestei lupte. In raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român,tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că"Schimbările sociale şi naţionale cu caracter revoluţionar care au avut loc şi continuă să se producă în lume au dus la afirmarea tot mai puternică a partidelor comuniste şi muncitoreşti, îndeosebi în Europa, a altor forţe progresiste, care se pronunţă pentru soluţionarea problemelor complicate din societatea capitalistă, a crizei economice, pe cale democratică, în folosul maselor largi populare."*

Partidele comuniste şi muncitoreşti adoptă tactica unirii tuturor forţelor progresiste în lupta pentru prefacerea societăţii. Masele populare din ţările capitaliste dezvoltate cer să participe activ la rezolvarea problemelor economice,sociale şi politice de interes general. Fără să ridice problema

lichidării neîntîrziate a relațiilor capitaliste și înlocuirii lor cu cele socialiste, această mișcare duce în schimb la o hotărîtă schimbare a raportului de forțe, unde rolul de frunte îl va avea mișcarea democratică, sub conducerea clasei muncitoare. La rîndul său, toate acestea vor crea condiții prielnice pentru schimbări social-economice ulterioare. De aceea, partidele comuniste consideră că și în țările capitaliste dezvoltate lupta pentru democrație este o parte componentă a luptei pentru socialism. Totodată,lupta pentru democrație este inseparabilă de lupta pentru pace,împotriva militarizării economiei, împotriva dominației imperialiste.

Comuniștii, pretutindeni, luptă pentru apărarea fiecărei libertăți democratice, pentru instaurarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor acolo unde ele nu există și pentru lărgirea lor, acolo unde au fost restrînse.

Situîndu-se în fruntea maselor, organizînd și conducînd clasa muncitoare, partidele comuniste și muncitorești, pornind de la realitățile concrete ale țării lor, preconizează reforme democratice consecvente,menite să deschidă calea orînduirii socialiste, care crează, pentru prima dată în istorie, condițiile înfăptuirii realei libertăți politice, economice, culturale, ale afirmării depline a persoanlității și demnității umane în toate domeniile activității sociale.

CAPIT.VI.PARTIDELE POLITICE IN SOCIETATEA CAPITALISTA. ROLUL ISTORIC AL PARTIDULUI CLASEI MUNCITOARE.

1. Conceptul de partid politic. Corelaţia dintre structura de clasă şi partide politice în capitalism.

2. Programele şi activitatea partidelor politice burgheze. Sistemele politice principale din capitalismul contemporan.

3. Partidele politice ale clasei muncitoare din societatea capitalistă. Obiectivele luptei partidelor comuniste şi muncitoreşti din capitalismul contemporan.

4. Programul Partidului Comunist Român cu privire la reconcilierea istorică dintre socialişti şi comunişti în etapa actuală.

Lumea contemporană, în care are loc procesul universal de trecere a omenirii de la capitalism la comunism, se caracterizează printr-o continuă şi accentuată dinamică a vieţii politice. In această epocă are loc fenomenul destrămării şi al dispariţiei treptate a forţelor politice ale claselor exploatatoare şi al afirmării tot mai viguroase a unor partide şi grupări politice ce reprezintă interesele clasei muncitoare şi ale celorlalte categorii de oameni ai muncii. In centrul evenimentelor se situează acele forţe sociale şi politice care acţionează în direcţia evoluţiei omenirii spre socialism şi comunism.

Schimbările survenite în structura social-economică a capitalismului contemporan se oglindesc în toate domeniile suprastructurii, inclusiv în suprastructura politică, în diversitatea şi multitudinea organizaţiilor politice, care, prin modul cum se afirmă şi acţionează formează regimul politic burghez.

De aceea, pentru înţelegerea dinamicii mecanismului luptei de clasă, o importanţă deosebită are analiza activităţii

partidelor politice, a programelor şi doctrinelor acestora din capitalismul contemporan.

I. Conceptul de partid politic. Corelatia dintre structura de clasă şi partide politice în capitalism.

Importanţa partidelor în viaţa politică este remarcată de legătura directă ce există între partide, stat şi sistemul democraţiei.

Legile economice ale dezvoltării societăţii au ca rezultat importante mutaţii pe planul suprastructurii şi cu deosebire în modul de organizare a oamenilor.

Diversele forme de organizare politică au apărut încă în timpurile cele mai îndepărtate, o dată cu împărţirea societăţii în clase. Intotdeauna organizarea politică a avut un caracter de clasă, a purtat amprenta intereselor categoriilor sociale pe care le servea, constituind pentru clasele exploatatoare un mijloc de dominaţie în societate, iar pentru masele populare, un instrument de organizare a luptei pentru drepturi şi libertăţi, pentru posibilitatea de a participa la conducerea societăţii.

Partidul politic în accepţia clasică a noţiunii, ca asociaţie cetăţenească, bazată pe comunitate de idei, a apărut încă în perioada revoluţiilor burgheze, din necesitatea organizării şi mobilizării maselor populare în lupta împotriva orînduirii feudale.

In decursul istoriei moderne şi contemporane, partidele politice s-au constituit ca rezultat al activităţii conştiente, ideologico-politice, reprezentînd o formă de unire a celor mai activi reprezentanţi ai claselor şi grupurilor sociale.

Structura de clasă din capitalismul contemporan este diversificată şi complexă, ca urmare a complexităţii relaţiilor de producţie existente, ceea ce face ca interesele claselor şi diferitelor grupări sociale să fie reprezentate de partide şi de o multitudine de alte organizaţii politice, care fac parte din suprastructura politică a orînduirii capitaliste.

Pentru a înţelege rolul şi activitatea partidelor poli-

tice din societatea capitalistă se impune determinarea conceptului de partid politic ca o categorie a structurii şi stabilirea locului care-l ocupă în conexiunea factorilor social-politici.

Analiza conceptului de partid politic privit ca fenomen social, cuprinde ca probleme esenţiale: 1.ce este partidul politic; 2.raportul partidului politic cu clasa; 3.care sînt tipurile de manifestare; cum se afîrmă şi activitatea ce o desfăşoară; 4.care sînt mijloacele de înfăptuire a scopurilor partidului politic. Intreaga problematică a conceptului de partid politic cuprinde toate aceste chestiuni, care sînt în cea mai strînsă legătură unele cu altele şi formează la un loc sistemul partidului politic[1].

Pe baza acestor categorii sociologice se poate analiza sistemul partidelor politice, locul şi rolul ce-l au organizaţiile politice în evoluţia generală a societăţii.

Partidul politic, fiind un fenomen social, cu implicaţii în toate domeniile societăţii, trebuie analizat în legătură cu întreaga complexitate de factori economici, sociali şi spirituali.

Teoria socialismului ştiinţific evidenţiază că partidul politic este o asociaţie liberă de cetăţeni, uniţi în mod permanent prin interese şi idei comune,asociaţie ce reprezintă interesele unei clase sau grupări sociale, urmărind să ajungă la putere şi să înfăptuiască un program social, să guverneze pentru realizarea unui ţel comun în societate şi care îşi desfăşoară activitatea după un statut de funcţionare şi un program de acţiune.

Aşa dar, partidul politic cuprinde partea cea mai conştientă, cea mai activă şi cea mai organizată a unei clase sau a

1)Concepţia materialismului dialectic şi istoric demonstrează că un partid este întotdeauna parte dintr-un tot,iar cuvîntul "pars"(parte), de origine latină,indică sugestiv aceasta din punct de vedere etimologic. Partid înseamnă,deci, o parte dintr-o comunitate şi raporturile cu celelalte părţi ale acesteia. Aşa se vorbeşte de partide politice,de partide filozofice sau partide ştiinţifice. In examinarea ce urmează nu ne vom ocupa de partide în general,ci numai de o formă a lor specială şi anume de partidul politic.

unei pături sociale, care exprimă interesele acesteia şi o conduce la lupta pentru promovarea lor.

Spre deosebire de modul în care prezentau conceptul partidului politic sociologii burghezi, care puneau accent pe factori spirituali[1], conceptul de partid politic în lumina materialismului istoric cuprinde toate elementele lui constitutive, adică acele elemente fără de care un grup social nu poate fi conceput ca partid politic.

Partidul politic, prin scopurile sale, se deosebeşte de acele asociaţii ce-şi propun scopuri profesionale, culturale, filantropice, sau pur economice şi care nu-şi stabilesc ca obiectiv, în mod direct, obţinerea puterii de stat.

Fiind exponentul unei clase sociale, partidul politic trebuie să aibă strînse legături cu clasa care l-a generat şi ale cărei interese le reprezintă. Prin această particularitate, partidul politic se deosebeşte de toate celelalte organizaţii sociale. Istoria societăţii umane cunoaşte grupări politice, ce şi-au propus scopuri de guvernare, dar care n-au ajuns să se constituie în partide, lipsindu-le unitatea şi legăturile organice cu o clasă sau o grupare socială. Astfel de asociaţii, în condiţiile capitalismului, sînt cercurile din jurul monarhului sau al acelor personalităţi care au ascendent la conducerea treburilor publice. Pentru reprezentanţii claselor exploatatoare este mai uşor de a atrage bunăvoinţa monarhului sau a unei mari personalităţi din fruntea statului, decît de a obţine adeziunea poporului pentru ţelurile propuse în lupta politică.

Aşa se explică de ce, adesea, se crează o <u>camarilă</u> în jurul monarhilor, sau chiar în jurul unor anumite personalităţi influente şi cu rol conducător. Astfel de grupări nu sînt partide politice propriu-zise, pentrucă n-au asentimentul clasei şi nu reprezintă interesele colective ale clasei, ci ale persoanelor cu poziţii puternice în economie sau în viaţa politică.

<u>In analiza</u> acestui aspect al problemei, trebuie să

1) A se vedea în această privinţă şi lucrările sociologilor români D.Gusti şi P.P.Negulescu.

se aibă în vedere că în condițiile capitalismului, se crează posibilitatea ca orice partid politic al claselor dominante să părăsească principiile de bază ale constituirii unui partid, să degenereze într-o clică, atunci cînd majoritatea membrilor acestuia urmărește specularea statului, exploatarea și spolierea acestuia, făcînd din guvernare un mijloc de îmbogățire personală.

Partidele politice - fiind partea cea mai hotărîtă și mai conștientă a unei clase sociale - apar, în genere, deschis, afirmîndu-se public ca exponentul intereselor clasei respective[1].

Elementul fundamental de care teoria socialismului științific ține seama în stabilirea rolului pe care-l au partidele politice în societate îl constituie corelația dintre grupările politice și clasele sociale.

Lupta dintre partide este cea mai închegată expresie a luptei politice dintre clase. Această teză își păstrează valabilitatea în orice condiții și în orice timp.

Un partid politic are întotdeauna rădăcini adînci, necesare, în viața socială și anume atît în substratul ei economic, concentrate sub formă de interese, cît și în cel spiritual cristalizate în idei. Partidul politic este, prin urmare, un îndoit produs economic și ideologic al unei stări sociale într-un moment istoric dat, fie că atîrnă de ea, ori ia atitudine față de aceasta. De aceea lupta dintre partide în societatea capitalistă își are rațiunea socială în antagonismul indeterselor economice și în ideile contradictorii sau opuse din societate.

Partidul politic reprezintă interesele economice, concep-

1) Ca urmare a unor condiții specifice, în perioada regimurilor de dictatură din anumite țări capitaliste, se constituie însă partide politice ce-și desfășoară activitatea, o bună perioadă de timp, în mod conspirativ. Așa a fost partidul decembrist în timpul țarismului, partidul junilor turci în timpul lui Abdul Hamid, ori carbonarii și apoi faimoasa organizație patriotică pentru a scăpa Italia de dominația străină și al cărui suflet a fost Mazzini. Organizații de acest tip au apărut în toată epoca modernă și se constituie în prezent, acolo unde condițiile impun, în perioada desfășurării procesului universal al trecerii omenirii de la capitalism la socialism.

ţiile sau ideile generale ale unei clase sociale dintr-o etapă istoriceşte determinată. Interesele economice sînt însă pentru existenţa partidelor de o însemnătate hotărîtoare.

Fireşte că varietatea fenomenologică a partidelor politice din capitalism nu îngăduie o schematizare abstractă a lor. Sînt partide care pun în evidenţă mai mult interesele economice, altele mai mult ideile politice, religioase ori filozofice. In realitate însă, ideea pentru a avea puterea şi a conduce în societate este întotdeauna însoţită de interesele economice, iar forţa economică nu se poate impune fără idei. Aşa, spre exemplu, în Anglia sau Franţa, în timpul revoluţiilor burgheze, partidele politice burgheze, exprimînd interesele economice ale clasei burgheze, cereau înlăturarea barierelor vamale din interiorul statelor, crearea unor înlesniri pentru dezvoltarea producţiei industriale şi adoptarea unei legislaţii favorabile burgheziei. In Germania, la sfîrşitul secolului al XIX-lea, agrarienii - şi politica protecţionistă la care acest partid a împins guvernul imperial-nu reprezentau altceva decît apărarea intereselor economice ale juncherilor germani, periclitate prin importarea grînelor străine, iar industrialii, care li se opuneau, reflectau interesele economice ale clasei industriaşilor.

Se înţelege că, alături de luptele economice, se răsfring în partidele politice burgheze şi alţi factori - ideile religioase sau culturale - încît partidele politice se pot diferenţia şi pe baza influenţei acestor din urmă factori. Astfel sînt partidele catolice ce poartă diverse denumiri în Italia, Franţa, Germania şi alte ţări occidentale. Toate curentele politice reflectă însă ideologia bazei economice a societăţii dintr-o etapă istoriceşte definită.

Aceste interese materiale sau morale, care se înfăţişează ca interesele unor clase sociale, sînt în realitate totalitatea intereselor individuale ale tuturor membrilor care fac parte din clasa care constituie baza partidului respectiv . In perioada de ascensiune a capitalismului, partidele politice ale burgheziei propagau linia dezvoltării industriei,fiindcă fiecare burghez avea nevoie de aceasta.Partidele proletariatului-reprezentînd noile tendinţe ale dezvoltării societăţii-cer înfăptuirea revoluţiei socialiste,trecerea în proprietatea poporului

a mijloacelor de producţie şi împărţirea echitabilă a produsului muncii, că fiecare membru al clasei proletare şi al partidului său de avangardă are drept deziderat înlăturarea oricărei forme de exploatare a omului de către om. Aceste interese individuale comune unui grup de oameni, mai mult sau mai puţin restrîns, alcătuiesc substratul pe care se înalţă grupările sau partidele politice.

Partidele politice însă se alcătuiesc nu numai pe baza reprezentării acestor interese individuale, generalizate în interes de clasă. Adeseori, în stratul lor conducător se întîlnesc oameni care iau apărarea unor principii ce nu sînt ale clasei din care au plecat. Asemenea orientare manifestă unele personalităţi din partidele politice ale burgheziei de azi din ţările capitaliste, care se ridică, de multe ori, deasupra vederilor strîmte ale clasei lor, privind cu luciditate problemele general-democratice ce se impun a fi rezolvate în sprijinul unor pături largi ale maselor populare sau în relaţiile internaţionale.

Intr-un partid politic din societatea capitalistă se adună şi alte elemente atrase de împrejurări - şi mai ales de nevoile zilnicei existenţe - pe care o pot ocroti mai bine sub steagul unui partid politic. Principala atracţie a diverselor persoane din diferite straturi sociale este perspectiva funcţiilor statului şi a altor foloase ce pot fi împărţite partizanilor săi de partidul politic respectiv, ajuns la guvernare.

Acest fenomen este bine cunoscut şi în istoria României pînă la cel de al doilea război mondial, unde, din motive istorice cunoscute, asemenea mijloc de recrutare a partizanilor politici devenise o practică a tuturor partidelor burgheziei şi moşierimii.

Sociologia burgheză contemporană, negînd caracterul de clasă al partidelor, susţine ideea falsă că partidele politice nu ar fi decît grupări de indivizi care caută să se surpianteze unii pe alţii în funcţii de stat. Această teză ignorează analiza ştiinţifică a societăţii capitaliste contemporane, deoarece, în perioada capitalismului monopolist de stat, deplasările şi regrupările politice au loc pe fondul problema-

lor economice, în condițiile unei ascuțite lupte de clasă. Făcînd confuzie între puterea de stat și partide politice, M. Duverger este de părere că lupta pentru ocuparea unor posturi în conducerea societății și în aparatul statului capitalist este esența luptelor dintre partide politice[1]. Cei mai mulți reprezentanți ai gîndirii social-politice burgheze neagă caracterul de clasă al partidelor politice, fiind prezentate ca factori de echilibrare sau de împăcare a contrastelor sociale, ca exponente ale întregii națiuni. Realitatea social-politică demonstrează că, în condițiile capitalismului contemporan, devin mai complexe problemele sociale, ale luptei pentru lărgirea democrației și ale eliberării naționale și sociale, care complică viața politică și de care trebuie să țină seama partidele burgheze, atunci cînd își formulează programul și orientarea doctrinară.

Contopirea intereselor economice, pe care le încheagă partidele politice în capitalismul contemporan și care sînt generalizate la o clasă întreagă formează baza teoretică sau ideologia, alcătuiesc doctrina ce servește ca îndrumar în organizarea forțelor, în stabilirea programului, a mijloacelor și modului de acțiune.

Viața politică a României burgheze reflectă acest adevăr, deoarece din punct de vedere al intereselor economice nu au existat între partidele politice ale claselor exploatatoare deosebiri esențiale în adevăratul sens al noțiunii, iar dacă se poate găsi o deosebire dintre acestea și partidele din apusul Europei, aceasta nu poate fi decît - așa cum susținea istoricul A.D.Xenopol - în împrejurarea că "în România proporția intereselor curat individuale este mai mare decît în țările apusului european"[2].

Rolul și funcțiile sociale ale partidelor politice sînt determinate de natura și poziția în societate a clasei sau categoriei sociale ale cărei interese le reprezintă. De aceea, partidele claselor revoluționare, în ascensiune, acționează <u>în sensul realizării</u> acțiunii legilor obiective, în timp ce,

1)M.Duverger,Les partis politiques,Paris, 1963, p.433.
2)A.D.Xenopol, Istoria partidelor politice în România, vol.I, 1910,p.514.

partidele claselor reacţionare frînează progresul social şi dezvoltarea istorică.

Printre funcţiile importante ale partidelor politice în statele democratice burgheze un loc important îl ocupă cele referitoare la conducerea luptei pentru cucerirea puterii guvernamentale, sau pentru a participa la exercitarea acestei puteri. Cucerirea puterii este legată indisolubil de lupta parlamentară, de organizarea şi conducerea luptei electorale pentru cîştigarea unui număr cît mai mare de voturi şi, ca atare, cît mai multe locuri în parlament. Datorită acestei principale funcţii, partidele burgheze sînt, în primul rînd, uriaşe maşini specializate în organizarea campaniei electorale[1]. Un număr însemnat de funcţii ale partidelor din capitalismul contemporan se referă la conducerea societăţii, cu ajutorul aparatului de stat.

Studierea partidelor politice, în structura, compoziţia, doctrinele şi programele lor, trebuie să ţină seama de interdependenţa dintre conştiinţa politică a claselor sociale şi partidele ce le reprezintă, de faptul că disciplina, puterea de iniţiativă şi solidaritatea lor, orizontul lor cultural şi concepţiile pe care sînt capabile să le aibă, sînt valori politice esenţiale, care trec de la clasă la partidul politic corespunzător şi determină valoarea acestuia.

II. Programele şi activitatea partidelor politice burgheze. Sisteme politice principale din capitalismul contemporan.

Obiectivul fundamental al activităţii partidelor politice este lupta pentru cucerirea puterii sau pentru menţinerea acesteia.

Valoarea şi viitorul partidelor politice rezidă în programele şi doctrinele în care ele îşi fixează atitudinea faţă de problemele fundamentale ale vremii cît şi în adaptarea la condiţiile interne şi externe, pe care le crează procesul evoluţiei generale. In măsura în care partidele politice răspund cu succes acestor cerinţe, ele îşi îndeplinesc rolul lor social, şi, ca atare, în conformitate cu interesele claselor pe care le reprezintă, pot avea un rol pozitiv sau negativ în

1) M. Duverger, Sociologie politique, p.359.

istoria poporului, iar acţiunea, doctrina şi programul lor corespund sau nu idealurilor naţiunii şi aspiraţiilor maselor populare.

Scopul şi mijloacele de acţiune ale partidelor burgheze contemporane sînt cuprinse în programe.

Concepţiile teoretice şi politice ale partidelor burgheze, exprimate în programe, cunosc o mare diversitate, exprimînd interesele generale ale burgheziei şi ale diferitelor pături mic-burgheze.

Programele multor partide politice burgheze din capitalismul contemporan însă constituie instrumente de propagandă electorală, iar denumirile care şi le iau ca "democrate", "populare", "naţionale", "dreptăţii" etc. nu corespund conţinutului acţiunilor practice.

Concurenţa dintre diferite monopoluri, care, căpătînd caracterul unei ascuţite lupte politice face ca, în sînul burgheziei, să apară diverse grupuri ale căror interes nu coincid pe deplin întotdeauna. În spatele acestor grupări stau monopolurile care îşi constituie partide politice, reprezentînd interesele aceleiaşi clase burgheze, dar deosebindu-se după metodele folosite pentru deţinerea puterii de stat, zonele de influenţă economică sau orientarea politicii externe.

Pe de altă parte, categoriile sociale ale micii burghezii contribuie la apariţia mai multor partide, întrucît ea nu poate avea platformă unică. Ca urmare a acestei poziţii oscilante, o anumită parte din mica burghezie îşi constituie partide proprii, alta se încadrează în partidele marii burghezii sau le sprijină pe acestea, iar o altă parte aderă la principiile proletariatului revoluţionar. Elementele cele mai instabile ale micii burghezii - ce-şi fac idealuri din micile reforme - merg după partidele social-reformiste. Partidele micii burghezii n-au prea multă independenţă în activitatea lor şi nici stabilitate, deoarece aderă cînd la acţiunile întreprinse de partidele burgheziei, cînd la cele muncitoreşti.

O serie de cauze subiective determină, la rîndul lor, apariţia mai multor grupări politice. Deosebirile de păreri între liderii unui partid burghez în legătură cu înţelegerea

intereselor de clasă, adoptarea tacticii sau metodele pentru exercitarea dictaturii burgheze duc la formarea, prin desprindere, a mai multor partide sau la regrupări de partide. Prin faptul că rolul hotărîtor în politica unui partid burghez nu-l au congresele naţionale sau opinia membrilor de rînd, ci liderii acestui partid, între lideri se desfăşoară uneori o luptă violentă pentru postul cel mai bun în cadrul ierarhiei partidului respectiv.

Partidele politice burgheze apar în condiţiile cînd burghezia, organizînd lupta împotriva feudalismului, este nevoită să creeze unele organizaţii politice prin care să poată atrage şi menţine masele sub influenţa sa politică. Proclamarea unor drepturi şi libertăţi a creat posibilitatea ca o bună parte a populaţiei să poată participa la viaţa politică. Această posibilitate creşte şi mai mult o dată cu lărgirea dreptului de vot. De aceea, partidele politice au de îndeplinit sarcini precise, atît în campaniile electorale cît şi înainte de aceste campanii, pentru a menţine orînduirea capitalistă. Sarcinile partidelor politice sînt cuprinse în programe, urmărind realizarea următoarelor obiective:

a) Asigurarea puterii în mîinile burgheziei, în care scop partidul de guvernămînt îşi împarte rolul conducător în societatea capitalistă cu partidele burgheze de opoziţie: partidul de guvernămînt adoptă măsurile cerute de interesele burgheziei, iar cel de opoziţie, pentru a manevra masele, trebuie să critice aceste măsuri, promiţînd în acelaşi timp o nouă politică. Această metodă este utilă burgheziei, deoarece crează posibilitatea de schimbare a guvernului compromis. Pe de altă parte, partidele politice burgheze au menirea să menţină disciplina în rîndul membrilor majorităţii parlamentare, pe care se sprijină guvernul, în vederea aprobării hotărîrilor guvernului, care este format din liderii partidului respectiv.

b) Pe de altă parte, partidele politice burgheze se străduiesc să rezolve sarcina menţinerii maselor sub influenţa politică a burgheziei pe calea folosirii aparatului de propagandă, a promisiunilor şi a prezentării denaturate a realităţii din ţările capitaliste. Această sarcină devine deosebit

de actuală în timpul campaniilor electorale, cînd atitudinea critică dintr-un partid sau altul față de problemele economico-sociale se manifestă în mod evident[1].

Partidele politice burgheze au trecut și continuă să treacă printr-un proces continuu de schimbare a compoziției de clasă, fapt care de-a lungul istoriei existenței lor le-a imprimat și unele schimbări de orientare. Astfel, din punct de vedere programatic, partidele burgheziei din perioada capitalismului monopolist de azi se împart în două mari grupe:

1. partide politice care reflectă doctrina tradițională a burgheziei, reprezentînd interesele marii burghezii și ale marilor proprietari funciari;

2. partide politice de orientare neoliberală care reprezintă interesele burgheziei mijlocii și ale micii burghezii.

Această deosebire dispare treptat în perioada capitalismului monopolist, care subordonează întreaga viață politică.

Evoluția orientării programatice a partidelor burgheziei din capitalismul contemporan reflectă mutațiile intervenite în concepțiile și pozițiile politice ale clasei burgheze. In ultimele decenii, se constată tendința spre restrîngerea democrației, ca o consecință a restrîngerii bazei materiale a puterii burgheziei monopoliste, în urma apariției sistemului mondial al socialismului.

Consecința acestei tendințe, pentru relațiile politice din capitalismul contemporan, este lupta pentru democrație - obiectiv politic central al tuturor forțelor progresiste din epoca noastră.

Influența și gradul de consolidare ca partide de guvernămînt diferă de la țară la țară, în raport cu specificul economico-social, tradiții sau puterea ideologică a vechilor clase dominante. In capitalismul contemporan, se constată adîncirea procesului de concentrare și centralizare a capitalului, urmată de o continuă dezagregare a forțelor sociale și

1) Pierre Lalumière et André Demichel, Les régimes parlementaires européens, Press Universitaires de France, Paris, 1966, p.6.

politice ale burgheziei; se adînceşte contradicţia fundamentală a lumii capitaliste, îmbrăcînd o diversitate de forme.

De aceea, ca o reacţie a forţelor sociale în descompunere, sînt revizuite şi adaptate noilor condiţii ale capitalismului monopolist contemporan programele şi doctrinele vechilor partide burgheze, se întăresc grupările politice de extremă dreaptă ultrareacţionare, ca cele ale Partidului naţional democrat din Republica Federală Germania, elementele neofasciste din Italia, în Statele Unite ale Americii care desfăşoară activitate teroristă. In multe ţări capitaliste îşi întăresc activitatea partidele catolice, se consolidează anumite grupări clericale. In această privinţă biserica catolică din Spania, Portugalia, Italia, Republica Federală Germania, din ţările Americii Latine joacă un rol din cele mai influente în politică.

Cu toate acestea, ca urmare a unor deplasări spre partidele progresiste, partidele ce exprimă interesele reacţionare ale burgheziei monopoliste sînt într-un continuu declin[1].

Situaţia cea mai elocventă în această privinţă este în Italia, unde democraţia creştină rămîne în principiu partidul cel mai puternic şi coloana vertebrală a guvernului "de centru stînga", iar în această ţară mişcarea se fracţionează şi prezintă simptome de dizlocare. O aripă a democraţiei creştine caută să se apropie de comunişti şi consideră colaborarea mai strînsă cu extrema stîngă ca indispensabilă pentru a călăuzi ţara spre un viitor mai bun şi pentru a o salva de consecinţele ofensivei din ce în ce mai intense şi mai eficiente a elementelor neofasciste din Mişcarea Socială Italiană şi ale celor teroriste. Alte elemente consideră că conducerea partidului a mers pînă la ultimele trepte ale concesiilor, constituind guvernul de coaliţie de centru stînga.

Promovarea principiului restrîngerii activităţii partidelor este o trăsătură caracteristică a doctrinei şi a practicii puterii personale din statele capitaliste, unde agenţii claselor dominante pretind să guverneze, "sprijinindu-se" direct pe popor, suprimînd luptele politice. După unii sociologi

1)"Combat" din 18 octombrie 1972.

şi burgheziei imperialiste, rivalitatea partidelor ar avea în societatea capitalistă contemporană rolul de a estompa şi escamota interesele superioare ale ţării. Intre argumentele acestora un loc important îl ocupă critica activităţii partidelor şi a regimului parlamentar, campania de denigrare a sistemului de guvernare, bazat pe partide, care a găsit credit în rîndul poporului. In această privinţă trebuie remarcat că modul de comportare în viaţa publică al celor mai multe partide burgheze constituie un ajutor pentru o asemenea apreciere[1]. Anticomunismul practicat o îndelungată perioadă de timp, alianţele politice reacţionare sînt îndreptate împotriva tendinţei tot mai accentuate de organizare politică a maselor; ele duc la violarea normelor democratice, care dau posibilitatea afirmării în viaţa politică a poporului. In final, burghezia monopolistă urmăreşte dezorganizarea unei părţi a clasei muncitoare, pentru a slăbi sentimentul datoriei cetăţeneşti şi a alimenta campania demagogică împotriva partidelor, a regimului parlamentar şi al democraţiei[2].

In cadrul regimului parlamentar şi al democraţiei burgheze - cu toate limitele acesteia - într-o serie de ţări capitaliste, partidele comuniste au posibilitatea să contribuie la unirea partidelor republicane, pe baza unui program comun, conform voinţei majorităţii poporului, în scopul de a se opune grupărilor politice ale marelui capital. Aceasta justifică de ce comuniştii nu sînt de acord cu desfiinţarea partidelor politice de către burghezia monopolistă, căci comportarea acestor partide, oricît de criticabilă ar fi ea, nu poate justifica dispariţia lor, deoarece nu existenţa partidelor este cauza, ci activitatea ce o desfăşoară grupările politice burgheze face ca cea mai mare parte din ele să violeze normele democratice. Democraţia nu va fi mai bine respectată, atunci cînd vor fi suprimate partidele, ci dimpotrivă, suprimarea tuturor partidelor, fără cel al puterii marilor monopoluri, va consacra sistemul partidului unic, baza regimului de dictatură din capita-

1)Raymond Aron, La developpement de la société industrielle et la stratification sociale, Paris, C.D.U., p.132.

2)Nicolae Ceauşescu, Cuvîntare la Consfătuirea internaţională a partidelor comuniste şi muncitoreşti, Moscova, iunie, 1969, p.16.

lismul contemporan. Forțele democratice sînt hotărîte să lupte pentru dreptul la existență al partidelor.

Ideologii marii burghezii încearcă să mascheze legăturile care există între clase sociale și partide și care se reflectă în programele acestora. Formulele "fără partide" sau chiar guvernare în afară și "deasupra partidelor" sînt preconizate adesea de partidul marii burghezii, care domină viața economică și politică din multe state capitaliste. Este lansată teza că în viitor va exista o "clasă politică, o categorie de cetățeni care vor alege cariera politică prin vocație, prin spiritul de arivism, de politicieni de profesie, într-un anumit fel, detașați de clasele sociale și neavînd nici un raport cu ele[1]. Această "clasă politică" - planînd deasupra claselor[2] ce există obiectiv - este concepută în domeniul imaginar, deoarece singurele clase reale existente sînt clasele sociale generate de modul de producție.

Existența partidelor politice n-a fost mai necesară ca în zilele noastre, cînd este urgentată cursa înarmărilor și se accentuează activitatea celor mai reacționare cercuri politice.

După cel de al doilea război mondial, în toate țările capitaliste se observă o instabilitate a vieții politice; sînt partide burgheze care se constituie și apoi se transformă sau dispar după dificultățile de moment. Un exemplu tipic în această privință îl oferă evoluția vieții politice din Franța, multitudinea de partide burgheze din această țară ca: U.D.R., Alianța democratică, Mișcarea Republicană Populară, Independenții, Poujadiștii, apoi Republicanii Sociali și în sfîrșit Uniunea pentru Noua Republică (U.N.R.), partid care servește intersele marelui capital, al oligarhiei financiare[3]. Trăsături similare ale vieții politice și ale regrupării forțelor politice burgheze se constată în majoritatea țărilor capitaliste avansate din punct de vedere economic.

Toate aceste schimbări influențează asupra evoluției

---

1) x x x -Cahiers du communisme, 1-2, janvier-fevrier, 1962, p.87
2) Raymond Aron, Le developpement de la société industrielle et la stratification sociale, Paris, C.D.U., p.52
3) Fără să mai amintim micile grupări politice burgheze cu adepți în diferite arondismente ale Franței.

compoziţiei şi programelor diferitelor partide.

In ţările în care mişcarea muncitorească nu a atins un nivel satisfăcător de dezvoltare şi nu foloseşte sistematic şi insistent formele superioare ale luptei de clasă, burghezia utilizează sistemul bipartidic, cînd întreaga viaţă politică este dominată de două partide care, pe rînd, trec la conducerea ţării.

Un sistem politic bipartidic consolidat în epoca contemporană s-a stabilit în Anglia şi în SUA, unde partidul laburist şi conservator şi respectiv cel democrat şi republican au o situaţie de monopol asupra vieţii politice din ţară, schimbîndu-se unul pe altul la putere, privînd partidele mici de posibilitatea de a participa la formarea organelor reprezentative ale statului[2]. Friedrich Engels, referindu-se la sistemul bipartidic din statele burgheze, arată că "fiecare din cele două mari partide, cărora le revine alternativ puterea, este la rîndul său condus de oameni care fac din politică o afacere, speculează mandatele din adunările legislative... sau care trăiesc de pe urma propagandei făcute pentru partidul lor, şi sînt răsplătiţi cu slujbe după victoria acestuia"[3].

Sistemul politic din capitalismul contemporan are un caracter profund contradictoriu şi conflictul. Mecanismul rotaţiei electorale a partidelor politice ale marii burghezii asigură menţinerea echilibrului politic în multe ţări capitaliste[4].

---

1)Sistemul bipartidic a luat naştere în Anglia încă în secolul al XVIII-lea, cînd partidul conservator şi cel liberal se înlocuiau unul pe altul la conducerea statului. Mai tîrziu locul liberalilor a fost ocupat de partidul laburist. Trebuie deosebit sistemul bipartidic din SUA de cel existent în Anglia, Canada sau Noua Zeelandă; partidul democrat şi cel republican din SUA au aceeaşi compoziţie de clasă, reprezintă fără nici o deosebire interesele aceloraşi clase, pe cîtă vreme partidul conservator şi cel laburist din Anglia nu au aceeaşi compoziţie de clasă.

2)Clinton Rossiter, Démocrats et républicains, Paris, 1965.

3)K. Marx şi Fr. Engels, Opere alese (în două volume), vol. I, ed-a II-a, Bucureşti, ESPLP, 1955, p.509.

4)Maurice Duvergers, Introduction à la politique, Paris, Gallimard, 1964, p.382.

In ultimele decenii, se constată o întărire a grupărilor politice de stînga, ce reprezintă interesele păturilor intermediare din țările capitaliste, ca urmare a procesului de adîncire a contradicțiilor societății capitaliste și ascuțirii conflictului dintre monopoluri și masele oamenilor muncii.

In perioada în care burghezia consideră că raportul de forțe este încă în favoarea ei, folosește metoda liberalismului, a democrației burgheze, cînd - fără a renunța la exploatarea intensă a clasei muncitoare - acordă un minim de posibilități legale, negarantate material, pentru ca masele să-și poată desfășura lupta economică, politică și ideologică.

In ultimii ani, s-au intensificat acțiunile maselor populare în diferite zone ale lumii împotriva nedreptăților sociale, pentru o lume mai dreaptă, din care să fie eliminată orice inegalitate socială și națională.

III. Partidele politice ale clasei muncitoare din societatea capitalistă. Obiectivele luptei partidelor comuniste și muncitorești din capitalismul contemporan.

Clasa muncitoare își poate îndeplini misiunea sa istorică în măsura în care este organizată în vederea înfruntării cu burghezia, pentru apărarea intereselor proprii și ale celorlalți oameni ai muncii. Victoria asupra claselor exploatatoare depinde în mod hotărîtor de existența unei forțe politice organizate, a unui partid capabil să ridice muncitorimea la nivelul înțelegerii și stăpînirii legilor obiective ale dezvoltării sociale."In lupta pe care o duce împotriva puterii colective a claselor avute - scria Marx -, proletariatul poate acționa ca clasă numai dacă se organizează el însuși într-un partid politic aparte, opus tuturor partidelor vechi, formate de clase avute. Această organizare a proletariatului într-un partid politic este necesară pentru asigurarea victoriei revoluției sociale și pentru scopul ei suprem - desființarea claselor".

Transformarea proletariatului într-o clasă independentă din punct de vedere politic s-a înfăptuit treptat. Aceasta a fost determinată, pe de o parte, de adîncirea contradicțiilor de neîmpăcat dintre proletariat și burghezie, iar pe de altă

parte, de creşterea conştiinţei de clasă a proletariatului.

Prin natura sa de clasă, prin ideologia, organizarea şi politica sa revoluţionară, partidul clasei muncitoare reprezintă singura forţă politică în stare să pregătească şi să înfăptuiască revoluţia socialistă, să edifice o nouă orînduire socială, lipsită de exploatare.

Partidul politic revoluţionar al proletariatului este produsul necesar al maturizării mişcării muncitoreşti, al experienţei ei îndelungate, fiind rezultatul unirii şi înarmării mişcării muncitoreşti spontane cu teoria socialismului ştiinţific. Prin unirea socialismului ştiinţific cu mişcarea muncitorească, partidul devine interpretul conştient al mişcării istorice reale, iar clasa muncitoare se afirmă ca o forţă unitară, orientată spre înlăturarea sistemului capitalist.

Partidul revoluţionar al clasei muncitoare se deosebeşte radical de partidele celorlalte clase sociale prin faptul că reprezintă un organism politic ce se defineşte printr-o structură proprie, printr-o fizionomie specifică. Notele sale definitorii, distincte sînt imprimate, pe de o parte de natura sa de clasă, iar pe de altă parte, de modul său de organizare şi de activitate, la baza căruia se află principii şi norme cristalizate de-a lungul întregii sale istorii în procesul activităţii practice şi teoretice.

Principiile activităţii şi organizării partidului revoluţionar al proletariatului, întreaga sa structură izvorăsc din cerinţele obiective ale luptei de clasă, ale revoluţiei socialiste. Partidul comunist reprezintă avangarda revoluţionară a clasei muncitoare.

Caracterizînd fizionomia detaşamentului de avangardă al mişcării muncitoreşti, K.Marx şi F.Engels subliniau în Manifestul Partidului Comunist că, din punct de vedere practic, el reprezintă, în ansamblul mişcării, partea cea mai hotărîtă,mai înaintată, care dă impuls forţei revoluţionare a acestei clase, iar din punct de vedere teoretic are, faţă de masa largă a proletariatului,superioritatea înţelegerii limpezi a condiţiilor, mersului şi rezultatele generale ale mişcării proletare. O importanţă deosebită în activitatea partidului în lupta pentru

afirmarea rolului său conducător o are elaborarea unei linii politice generale, a unei strategii și tactici corespunzătoare condițiilor și cerințelor pe care le ridică transformarea revoluționară a societății.

Partidul revoluționar al clasei muncitoare devine treptat conducătorul politic recunoscut al tuturor oamenilor muncii, al tuturor forțelor progresului social, exponentul intereselor și năzuințelor lor fundamentale. Realizarea și lărgirea continuă a legăturilor partidului comunist cu masele reprezintă un princiu al activității de partid, condiție absolut necesară pentru ca partidul revoluționar proletar să poată deveni în fapt conducătorul și organizatorul clasei muncitoare, al maselor de oameni ai muncii, în vederea mobilizării lor la acțiuni revoluționare.

Creșterea permanentă și intensificarea activității mișcării muncitorești, relativa maturizare politică marcată de luptele de clasă de la mijlocul secolului al XIX-lea au adus la ordinea zilei, ca o necesitate imperioasă, problema creării unui partid politic al proletariatului, capabil să dea conținut luptei maselor muncitoare, să conducă această luptă în spiritul teoriei revoluționare. Aceasta se impune cu atît mai mult, cu cît, în acea perioadă, existau în mișcarea muncitorească un număr însemnat de curente care răspîndeau idei mic-burgheze, utopice, străine proletariatului.

Principiile programatice de bază ale partidului revoluționar proletar au fost fundamentate de Marx și Engels în lucrarea "Manifestul Partidului Comunist" și îmbogățită apoi pe baza generalizării experienței de luptă a clasei muncitoare.

In "Manifestul Partidului Comunist" și apoi în "Adresa Organului Central către Liga comuniștilor", Marx și Engels au arătat că partidul comunist trebuie să apere interesele fundamentale, comune ale întregului proletariat, indiferent de naționalitate sau rasă, să reprezinte întotdeauna interesele mișcării proletare în totalitatea ei, să fie în activitatea practică partea cea mai hotărîtă a clasei muncitoare din orice țară, fiind înarmat cu înțelegerea limpede a condițiilor și a luptei revoluționare. Acest partid este conceput ca un partid indepen-

dent, în stare să lupte împotriva burgheziei și a rămășițelor feudale, separat de toate celelalte partide, închegat din punct de vedere organizatoric și cu o orientare ideologică consecventă revoluționară.

Partidul revoluționar al proletariatului a fost realizat pentru prima oară în istorie sub forma unei asociații internaționale în anul 1864 din inițiativa lui Marx și Engels. Apărută într-o perioadă de avînt a mișcării muncitorești, Internaționala I (Asociația Internațională a Muncitorilor) avea ca sarcină unirea într-un singur torent a mișcării revoluționare. O astfel de organizație, în condițiile istorice de atunci, putea fi creată numai pe scară internațională, deoarece mișcarea muncitorească și organizațiile naționale ale proletariatului din diferite țări erau în acea vreme prea slabe, atît organizatoric cît și ideologic, pentru ca, în mod izolat, să facă față coaliției internaționale a burgheziei.

In "Manifestul Constitutiv al Asociației Internaționale a Muncitorilor" și în "Statul Asociației", Marx a dezvoltat tezele fundamentale abordate mai înainte în "Manifestul Partidului Comunist", stabilind sarcinile organizației muncitorești pentru a asigura victoria socialismului științific în mișcarea muncitorească, înlăturînd teoriile socialiste de esență mic-burgheză și înlocuind organizațiile izolate (pseudo-socialiste, trade-unioniste, lassalleaniste, anarhiste), cu o adevărată organizație de luptă a clasei muncitoare. Totodată ea trebuie să făurească o tactică unitară a proletariatului din diferite țări. Internaționala I a fost forța care a sprijinit în mod activ Comuna din Paris, în martie 1871, ca primă revoluție proletarră ce și-a pus drept scop lichidarea statului capitalist și crearea unui stat de tip nou,capabil să reprime pînă la capăt forțele contrarevoluționare, să pună bazele noii societăți socialiste. In anul 1876, la Congresul de la Philadelphia,s-a hotărîtautodizolvarea ei,într-un moment cînd începea o nouă perioadă istorică în dezvoltarea mișcării muncitorești.

In anii care au premers, ca și în cei care au urmat autodizolvării Internaționalei I, s-au creat în principalele țări ale Europei și în SUA partide politice ale clasei muncitoare.

Necesitatea introducerii în continuare a marxismului în mişcarea muncitorească şi a transformării partidelor social-democrate şi muncitoreşti în partide revoluţionare de masă, a impus constituirea Internaţionalei a II-a, prin congresul întrunit la Paris la 14 iulie 1889.

In a doua perioadă a Internaţionalei a II-a (după moartea lui Friedrich Engels, în 1885), s-au conturat în cadrul acesteia trei curente politice: a)curentul revizionist sau reformist; b)curentul centrist; c)curentul revoluţionar.

In Internaţionala a II-a, partidul bolşevic, partidul social-democrat din România, partidul social-democrat din Serbia, gruparea strîmţilor tesniaci din Bulgaria şi alte partide muncitoreşti au militat pentru delimitarea ideologică şi oarganizatorică de oportunişti, la congresul de la Stuttgart (19o7), faţă de pregătirile ce se făceau în vederea izbucnirii războiului mondial[1].

După Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie 1917, la sfîrşitul primului război mondial, forţele consecvent revoluţionare din mişcarea muncitorească s-au constituit în partide comuniste, urmînd linia stabilită de Marx şi Engels -făuritorii primului partid revoluţionar al proletariatului, devenind stegarul luptei pentru libertate socială şi naţională a popoarelor.

Partidele comuniste, cucerind puterea politică într-un număr însemnat de ţări, au creat un sistem economic şi social-sistemul mondial socialist - care îmbrăţişează înaltele concepte ale umanităţii, reprezentînd viitorul omenirii. Comuniştii sînt la putere în ţări aşezate pe trei continente, cuprinzînd popoare de peste 1 miliard de locuitori. Viaţa şi evoluţia istorică contemporană este de neconceput fără comunişti. Desfăşurarea evenimentelor demonstrează că de peste 6 decenii, comuniştilor le aparţine iniţiativa istorică.

Acest fapt se datoreşte partidelor comuniste şi muncitoreşti, ideologiei lor şi programului de acţiune ce şi-l fixează. Popoarele din întreaga lume ştiu că regimurile de

---

1)Nicolae Ceauşescu, România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialismului, vol.2, p.481.

dreptate socială ce există astăzi în țările sistemului mondial socialist n-au fost întotdeauna și că ele au apărut ca urmare a procesului legic, obiectiv, de dezvoltare a lumii spre progres și civilizație. In rîndul mișcării comuniste - pe lîngă partidele comuniste din țările sistemului mondial socialist - se numără partide comuniste influente din țările capitaliste, ca cel francez, italian, japonez, britanic, austriac și altele.

In prezent există partide comuniste în peste 9o de țări, cuprinzînd mai mult de loo de milioane de mebri, iar procesul creării de partide comuniste continuă[1]. In unele țări, își desfășoară activitatea în adîncă ilegalitate, iar în altele sînt legale. Nu există țară cu mișcare muncitorească în care să nu se resimtă puternic influența comuniștilor.

Scopul final urmărit de partidul politic revoluționar al proletariatului este răsturnarea burgheziei de la putere, înfăptuirea revoluției socialiste și instaurarea într-o formă sau alta a noii puteri de stat socialiste, apărarea consecventă a intereselor clasei muncitoare pe tot parcursul activității sale, edificarea socialismului și comunismului.

In epoca contemporană, teoria socialismului științific - ideologia partidelor comuniste și muncitorești - exercită principala înrîurire asupra minților și inimilor oamenilor, asupra evenimentelor politice și sociale.

Una din caracteristicile luptei revoluționare este accentuarea diversității de condiții și împrejurări, în care partidele comuniste și muncitorești își desfășoară activitatea. Aceasta determină sarcini și preocupări diferite de la partid la partid, deosebiri privind atît linia tactică și strategică, obiectivele concrete ale luptei revoluționare și ale construcției socialiste, modul de a acționa într-o împrejurare sau alta, cît și abordarea unor probleme teoretice, ideologice privind evoluția lumii cintemporane.

Cu mai bine de loo de ani în urmă, Karl Marx afirma că "Intrucît diferitele detașamente ale clasei muncitoare din fiecare țară și clasa muncitoare din diferite țări se dezvol-

1)Cahiers du communisme, janvier-fevrier, 1973, p.45

tă în condiţii extrem de diferite, este inevitabil ca şi concepţiile lor teoretice, care reflectă mişcarea reală, să se deosebească între ele". De aceea la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român s-a subliniat faptul că absolutizarea oricăror forme şi metode ale luptei revoluţionare,oricăror experimente ale construirii socialismului nu poate ajuta partidelor comuniste să rezolve problemele complexe care le ridică viaţa şi dezvoltarea socială.

Existenţa ţărilor socialiste, cu toate dificultăţile ce se mai manifestă, oferă centrul atenţiei universale. In ţările socialiste europene, de pildă, ultimul deceniu apare ca o etapă de creştere rapidă pe tărîmul vieţii economice. Producţia industrială din aceste ţări a progresat considerabil. Clasa muncitoare,care înfăptuieşte cu fermitate conducerea operei de edificare a noii orînduiri, asigură dezvoltarea remarcabilă a economiei şi culturii socialiste, a bunăstării oamenilor muncii. Acestea sînt rezultatul socialismului ştiinţific şi al transpunerii lui în practică, care demonstrează că lumea evoluează spre comunism, aşa cum au prevăzut-o fondatorii socialismului ştiinţific.

In capitalismul monopolist contemporan,necesitatea obiectivă a organizării în partide politice a clasei muncitoare se realizează în forme diferite şi în momente diferite de la ţară la ţară, în funcţie de dezvoltarea specifică, ritmul precum şi gradul de maturizare a respectivei mişcări muncitoreşti. Acest proces este influenţat şi de o serie de factori externi, cum ar fi stadiul de dezvoltare a capitalismului pe plan mondial, gradul şi formele de realizare ale solidarităţii internaţionale a clasei muncitoare, influenţa sectoarelor mai înaintate ale mişcării muncitoreşti internaţionale etc. De aceea este posibilă apariţia unei diversităţi de forme organizatorice ale proletariatului şi, prin urmare, existenţa mai multor tipuri de partide în mişcarea muncitorească, cu deosebiri programatice şi de practică politică.

In unele ţări capitaliste îşi desfăşoară activitatea, alături de partidul comunist şi partidele socialiste şi social-democrate. In epoca noastră, partidele social-democrate şi

socialiste din țările capitaliste, ducîndu-și concepțiile de revizuire a marxismului spre obiective noi - fără a părăsi punctul de vedere inițial, care le desparte de marxism cu privire la revoluția socialistă, căile de trecere la socialism și alte probleme teoretice fundamentale - au proclamat învățătura lui Marx drept învechită și încearcă s-o înlocuiască prin teorii neștiințifice despre "integrarea pașnică a capitalismului în socialism", despre "democratizarea capitalului", "societatea industrială", "statul prosperității generale" etc.

In esență, partidele social-democrate susțin împăcarea claselor sociale, "colaborarea" între proletariat și burghezie în perioada de transformare socialistă a societății, dispariția și contopirea claselor sociale în însuși capitalismul monopolist contemporan.

Conducătorii unor partide socialiste din importante țări capitaliste susțin concepții opuse celor ale socialismului științific și nu reușesc să-și formuleze clar programul care să delimiteze aceste partide de partidele burgheze neoliberale.

Cînd ajung să formeze guverne, fiind la putere în anumite țări, partidele social-democrate se limitează la reforme general-democratic ,în cadrul modului de producție capitalist, fără a atinge bazele orînduirii capitaliste. Astfel, în Suedia, unde au guvernat toată perioada de după cel de al doilea razboi mondial, proprietatea monopolistă asupra mijloacelor de producție a rămas intactă. In Anglia,Norvegia, Danemarca, Austria unde au guvernat mulți ani, deși au inițiat anumite naționalizări în diverse ramuri ale economiei, n-au abolit capitalismul și exploatarea omului de către om, nu le-au înlăturat, chiar atunci cînd aveau majoritatea absolută în parlament. Acolo unde aceste partide, acționînd singure fără colaborarea cu partidele comuniste, au fost la conducere timp îndelungat, n-au reușit să pună în aplicare nici într-o parte reforme sociale fundamentale.

Istoria ultimelor decenii a demonstrat ineficiența căii reformiste cu privire la schimbarea modului de producție capitalist și a orînduirii generate de aceasta. Din marea diversitate de nuanțe ale programelor politice,rezultă că aceste

partide se pronunţă -de regulă- pentru transformarea capitalismului în socialism,fără revoluţie şi nu în sensul dat de marxism acestui proces istoric[1].

Cu toate aceste poziţii şi orientări anacronice, în programele şi doctrinele social-democraţiei contemporane şi în activitatea partidelor social-democrate şi socialiste din ţările capitaliste se observă unele tendinţe ce reprezintă un progres faţă de trecut. In ultimii ani, în numeroase partide socialiste creşte numărul partizanilor reformelor democratice, at unităţii de acţiune cu partidele comuniste şi ai unirii tuturor forţelor clasei muncitoare -ca principală condiţie a succesului în lupta pentru democraţie şi progres social. Se constată o creştere a numărului membrilor acestor partide care luptă contra primejdiei de război şi a ofensivei monopolurilor împotriva nivelului de trai al oamenilor muncii. Un mare număr de organizaţii şi de activişti ai Partidului socialist francez, din Partidul socialist italian, Partidul socialist japonez, Partidul laburist englez, Partidul muncitoresc norvegian şi altele se pronunţă pentru îmbunătăţirea relaţiilor dintre ţările socialiste şi luptă împotriva blocurilor militare şi înarmărilor,pentru unele măsuri progresiste în propriile lor ţări.

Condiţiile specifice, particulare din fiecare ţară impun o temeinică analiză şi un înalt simţ al discernământului în privinţa programelor, doctrinelor, activităţii, metodelor şi mijloacelor de acţiune ale fiecărui partid muncitoresc în parte.Trebuie ţinut seama că există legi obiective ale revoluţiei socialiste universal valabile şi să socialismul ştiinţific subliniază necesitatea unei mari diversităţi în formele ce trebuie adoptate în perioada de trecere de la capitalism la socialism în funcţie de condiţiile şi obiectivele acţiunii variabile de la o ţară la alta.

In raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că "în epoca noastră, partidele comuniste şi muncitoreşti îşi desfăşoară activitatea în condiţii economice, sociale, istorice extrem de diferite de la o ţară la alta, fiind permanent con-

1)Georges Cogniot,Social democratisme et leninisme,Cahiers du communisme,no.10,octobre,1968.

fruntate cu numeroase probleme specifice, ncl. Aceasta impune fiecărui partid să-şi elaboreze de-sine-stătător linia politică, strategia şi tactica revoluţionară, în concordanţă cu realităţile din ţara respectivă, pentru găsirea soluţiilor corespunzătoare în vederea transformării revoluţionare a societăţii".

Contradicţiile din sînul unor partide social-democrate au ca rezultat apariţia, în cadrul lor, a unor curente sau fracţiuni de stînga, ce constituie uneori chiar partide de sine stătătoare.

Partidele comuniste din ţările capitaliste, încă cu mulţi ani în urmă, au lansat teza prin care se pronunţă fără echivoc pentru cooperare deschisă cu partidele care reclamă în programele lor democraţia şi socialismul - şi în primul rînd cu partidele social-democrate şi socialiste - atît în lupta pentru socialism cît şi pentru exercitarea puterii socialiste, fiind convinse că această cooperare va găsi forme specifice şi originale de desfăşurare.

Punînd în aplicare acest principiu, comuniştii acordă o însemnătate deosebită acţiunilor comune întreprinse cu alte organizaţii revoluţionare ale proletariatului şi în primul rînd cu partidele socialiste şi social-democrate , sindicatele bazate pe lupta de clasă sau cu alte organizaţii politice în vederea realizării unităţii de acţiune a clasei muncitoare în lupta împotriva burgheziei monopoliste, pentru pace, democraţie, progres şi socialism.

Partidul Comunist Român întreţine şi dezvoltă legături cu partidele socialiste, social-democrate - între care multe au participat, prin reprezentanţii lor, la ultimele congrese şi conferinţe ale partidului, aceasta corespunzînd necesităţii întăririi unităţii clasei muncitoare, peste deosebirile de ordin ideologic şi politic existente între diferitele sale detaşamente, în lupta pentru drepturi şi libertăţi democratice, pentru cauza socialismului şi păcii în lume.

In prezent, partidele comuniste din ţările capitaliste -prin natura şi prin ţelurile lor revoluţionare- se afirmă ca avangardă a mişcărilor socialiste şi naţionale, democratice şi progresiste. Partidele comuniste sînt călăuzite în activitatea

lor de interesele clasei muncitoare, care exprimă în modul cel mai consecvent aspirațiile imensei mase a poporului, ale întregii națiuni.

In expunerea la Ședința activului central de partid și de stat din 3 august 1978, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că în prezent "... o serie de partide comuniste și muncitorești și-au întărit pozițiile, joacă un rol sporit și exercită o influență mai puternică, atît în viața politică națională cît și pe plan internațional. Aceasta demonstrează că orientarea partidelor spre o politică independentă, bazată pe realitățile istorice naționale din țările respective, este pe deplin justă".

Partidele comuniste și muncitorești din epoca noastră acționează în prezent, într-o gamă foarte variată de condiții sociale și economice, în țări cu regimuri politice diferite, cu niveluri diferite de dezvoltare, în situații politice dintre cele mai variate.

a. In țările socialiste, partidele comuniste și muncitorești conduc și poartă răspunderea pentru făurirea societății socialiste și comuniste.

b. In țările capitaliste dezvoltate sau relativ dezvoltate, a crescut numărul și influența comuniștilor în rîndurile celorlalți oameni ai muncii. Comuniștii se manifestă ca o forță politică hotărîtă în lupta pentru apărarea democrației, pentru progres, pace și apărarea independenței și suveranității națiunilor.

c. Alte partide comuniste se afirmă și se dezvoltă ca forțe politice înaintate în țări recent eliberate, sau care luptă pentru cucerirea independenței lor naționale.

In pofida condițiilor grele, rolul și influența partidelor comuniste în în viața politică a țărilor capitaliste au sporit, ceea ce își găsește expresia în succesele pe care le obțin în alegerile parlamentare sau pentru organele administrației locale, în rolul lor tot mai important în conducerea acțiunilor împotriva exploatării monopoliste pentru drepturi economice și libertăți politice, pentru independență națională.

Intr-o serie de ţări capitaliste dezvoltate, Italia, Franţa, Japonia, Spania, Portugalia, ş.a., partidele comuniste, prin numărul de membri şi prin influenţa pe care o exercită asupra întregii vieţi sociale, se situează pe primul plan al luptei pentru democraţie, fiind printre cele mai puternice forţe politice naţionale.

Unele partide politice ale clasei muncitoare -comuniste şi muncitoreşti- sînt nevoite să acţioneze în ilegalitate, înfruntînd teroarea şi prigoana, iar, în unele cazuri, şi represiuni sîngeroase. Cu toate acestea, în asemenea condiţii, înrîurirea ideologică şi politică a comuniştilor, a legăturilor lor indisolubile cu poporul se manifestă cu vigoare.

În perspectiva istorică a schimbărilor revoluţionare ce se vor produce în lume, capătă o însemnătate excepţională obiectivele ce constituie programul de luptă al partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările capitaliste şi căile ce le vor urma.

4. Programul Partidului Comunist Român cu privire la reconcilierea istorică dintre socialişti şi comunişti.

Realităţile lumii contemporane evidenţiază existenţa mai multor partide politice ale clasei muncitoare, a unor grupări politice progresiste şi democratice care acţionează împotriva burgheziei imperialiste, a reacţiunii, a forţelor care frînează procesul transformărilor în direcţia emancipării maselor, a eliberării sociale şi naţionale. Astăzi, mai mult ca oricînd, se impune realizarea unităţii de acţiune a tuturor forţelor antiimperialiste, pentru dezvoltarea liberă a popoarelor pe calea progresului.

Punînd în aplicare acest principiu, comuniştii acordă o însemnătate deosebită acţiunilor comune întreprinse şi cu alte organizaţii revoluţionare ale proletariatului, ca sindicatele bazate pe lupta de clasă (grupate în Federaţia Sindicală Mondială), organizaţii de tineret, ce-şi propun obiective pentru democratizarea învăţămîntului şi emanciparea tineretului din fabrici şi ţărănesc, organizaţii de femei, asociaţii culturale, organizaţii ale luptei pentru pace, asociaţii ale combatanţilor

antifasciști și altele. Dar în cadrul acestor relații ale partidelor comuniste cu organizațiile politice și de masă democratice, un loc important îl ocupă raporturile cu partidele socialiste și social-democrate sau cu alte organizații politice, în vederea realizării unității de acțiune a clasei muncitoare în lupta împotriva burgheziei monopoliste, pentru pace, democrație, progres și socialism.

Partidul Comunist Român întreține și dezvoltă legături cu partidele socialiste, social - democrate - dintre care multe au participat prin reprezentanții lor la ultimele congrese și conferințe ale partidului - aceasta corespunzînd necesității întăririi unității clasei muncitoare, peste deosebirile de ordin ideologic și politic existente între diferitele sale detașamente, în lupta pentru drepturi și libertăți democratice, pentru cauza socialismului și păcii în lume.

Surprinzînd aceste tendințe din mișcarea muncitorească și democratică internațională din epoca contemporană, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că "tocmai partidele care pun pe primul plan dezvoltarea colaborării cu toate forțele revoluționare și democratice naționale în lupta împotriva dominației străine,pentru apărarea intereselor naționale și pentru dezvoltarea independentă a țărilor respective au și cele mai bune rezultate se bucură de un înalt prestigiu în rîndul popoarelor... menționez, în acest cadru, succesele înregistrate în Chile în colaborarea dintre comuniști, socialiști și alte forțe democratice, acordul realizat între comuniștii și socialiștii francezi asupra unui program comun, lărgirea colaborării dintre comuniști ,socialiști și alte forțe democratice din Italia, succesele importante obținute de Partidul Comunist Spaniol în colaborare cu alte forțe socialiste democratice și antifranchiste în lupta pentru o Spanie democratică și independentă."

In examinarea tendințelor și orientărilor doctrinare și programatice ale social-democrației contemporane din Occident, este necesar să avem în vedere că astăzi noi forțe revoluționare se pronunță pentru dezvoltarea socialistă. Faptul că tot mai multe popoare doresc să pășească pe calea socialistă reprezintă una din marile schimbări ale lumii con-

temporane, demonstrează că prestigiul socialismului crește tot mai mult, că popoarele înțeleg că numai astfel își pot asigura dezvoltarea economico-socială rapidă și independentă, bunăstarea și progresul.

Intr-o perioadă în care partidelor comuniste și muncitorești le revin sarcini hotărîtoare pentru destinele omenirii, cînd unitatea forțelor revoluționare este mai necesară ca oricînd, în lupta pentru apărarea drepturilor economice și libertăților democratice, a independenței și suveranității naționale pășesc alături de clasa muncitoare, în frunte cu comuniștii, mase largi ale țărănimii, noi pături și categorii ale populației. In această luptă se unesc comuniștii și socialiștii, organizații sindicale de diferite orientări, organizații de tineret, de femei, mișcări larg democratice și alte organizații obștești.

Ideea închegării unui larg front împotriva dominației monopolurilor, pentru interesele vitale ale maselor cîștigă tot mai mult teren.

Există multe puncte de vedere comune, atît în probleme ale situației interne cît și în aprecierea evenimentelor din relațiile internaționale, pe baza cărora se poate realiza unitatea de acțiune între comuniști și socialiști. Astfel, la Congresul al XX-lea al Partidului Comunist Francez, Georges Marchais, secretarul general al Comitetului Central al partidului remarca că "... Aplicarea programului comun de guvernare nu va echivala cu instaurarea socialismului, și cu atît mai puțin a comunismului. Socialismul înseamnă -cel puțin proprietatea colectivă asupra principalelor mijloace de producție și de schimb și puterea clasei muncitoare și a aliaților săi. Programul comun nu merge pînă acolo. Nu trebuie diluată semnificația reală a unei transformări socialiste a societății".

Apoi, în continuare, sublinia, referindu-se la esența regimului politic ce ar fi urmat eventualei victorii în alegerile parlamentare că "Democrația nouă, a cărei instaurare o va permite realizarea programului comun, va crea cele mai bune condiții pentru ca poporul nostru să hotărască atunci să

treacă la etapa ulterioară. Cum? Datorită slăbirii pozițiilor marelui capital, întăririi ponderii clasei muncitoare în viața națională, consolidării unității sale și uniunii tuturor oamenilor muncii a căror experiență își va arăta binefacerile.

De fapt, democrația economică și politică la care va duce realizarea programului comun - care corespunde cu ceea ce noi numim, fără a avea fetișismul cuvintelor, o "democrație avansată" - constituie o etapă de tranziție posibilă spre socialism".

Evident, există un număr însemnat de deosebiri principiale între socialiști și comuniști privind conținutul obiectivelor, metodele și mijloacele de acțiune.

Françios Mitterand, primul secretar al Partidului Socialist Francez a confirmat, de exemplu, opoziția între socialiști și comuniști în privința problemelor fundamentale ale Europei de după cel de al II-lea război mondial. De asemenea, Partidul Socialist este pentru efectuarea unor "naționalizări democratice".Pe baza unor asemenea naționalizări vor rămîne în Franța multe și mari întreprinderi nenaționalizate (Ex. B.S.N. și Michelin).

Realizarea unității de acțiune a comuniștilor și socialiștilor crează îngrijorare în cercurile politice burgheze. Astfel, în timpul recentei companii electorale, V.Giscard d'Estaing, ministrul economiei și finanțelor al Franței, în guvernul partidului gaullist, remarcă despre programul comun, de guvernare, încercînd să-i combată conținutul măsurilor radicale, că "Răsturnarea structurilor economiei franceze care ne este propusă, crearea unei birocrații confiscatoare, respinsă de toate țările occidentale avansate, liberale sau socialiste, ar distruge planul nostru economic și ar ridica într-un termen de 18 luni, problema șomajului, și cea a deficitului exterior-Aceste teorii absurde nu mai sînt astăzi apărate nicăieri. Socialiștii germani nu au revenit la putere decît în ziua în care le-au respins. Hotărît socialismul francez nu a găsit încă un Willy Brand".

Programul comun de guvernare al comuniștilor și socialiștilor francezi cuprinde însă și unele formulări neclare,

care crează echivoc, prevederi de oportunitate discutabilă, ceea ce a favorizat atoul forțelor politice adversare din Franța. Printre altele, programul anunța că Franța va "renunța la forța nucleară strategică. Se anunța serviciul militar de 6 luni. Va fi desființată orice armată de profesie, ieșirea din Alianța Atlantică... guvernul socialist și comunist va elabora o strategie militară în stare să respingă orice agresor, oricare ar fi el...".

Partidele comuniste își așează lupta pe asemenea obiective strategice ca:

-organizarea unor sisteme largi de alianțe populare în lupta împotriva burgheziei monopoliste, în care privință un rol însemnat dobîndește programul comun de acțiune cu partidele socialiste și social-democrate(care cuprind revendicări social-politice zilnice și obiective strategice).

-lupta pentru instaurarea unui regim de democrație națională.

-acțiuni hotărîte pentru participarea la guvernare și cucerirea treptată a puterii politice în stat, scoaterea tuturor categoriilor de oameni ai muncii de sub influența partidelor burgheze.

-desfășurarea unor susținute acțiuni politico-educative pentru răspîndirea conștiinței înaintate în rîndurile proletariatului și celorlalte categorii de oameni ai muncii - răspîndirea ideologiei clasei muncitoare.

Partidele comuniste din țările capitaliste trebuie să fie pregătite să folosească atît mijloace pașnice cît și cele nepașnice,în funcție de condițiile concrete, pentru a cuceri puterea politică și a trece la transpunerea în practică a obiectivelor revoluției socialiste.

Diversitatea condițiilor social-economice și politice concrete, particularitățile și tradițiile istorice ale fiecărei țări determină o gamă largă a căilor și mijloacelor pentru cucerirea puterii politice din țările capitaliste.

In Programul Partidului Comunist Român se menționează că " Datoria partidelor comuniste este de a ține seama de condițiile specifice, de a elabora în fiecare caz platforma

politică, care să facilizeze antrenarea în șuvoiul revoluționar a tuturor categoriilor interesate în schimbarea rînduielilor sociale".

Abordarea mai largă, mai complexă a problematicii rolului partidelor clasei muncitoare, a opțiunilor lor strategice și tactice, a politicii de alianță cu toate forțele progresiste și revoluționare constituie reflectarea noilor procese și tendințe care au loc în cadrul procesului revoluționar, exprimă spiritul novator și creator, mereu viu și ancorat în realitățile social-politice, al teoriei socialismului științific, al politicii revoluționare a clasei muncitoare. In această privință, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că "Partidele comuniste și muncitorești, tactica și strategia lor revoluționară nu pot fi apreciate după criteriul zonelor sau regiunilor în care își desfășoară activitatea, ci după modul în care soluționează problemele fundamentale ale transformării societății, ale dreptății și echității sociale și naționale din fiecare țară. Noi am înțeles însă prin eurocomunism o expresie a faptului că partidele respective doresc să promoveze o politică independentă, să acționeze în lupta revoluționară în concordanță cu condițiile din țara respectivă, cu interesele și dorințele marii majorități a poporului"[1)].

Apreciind activitatea partidului nostru în direcția întăririi solidarității și colaborării tuturor forțelor antiimperialiste, la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că "Partidul nostru și-a amplificat relațiile cu partidele socialiste,social-democrate, cu toate organizațiile muncitorești, democratice, antiimperialiste, considerînd că aceasta are o importanță esențială pentru dezvoltarea vieții internaționale pe o cale nouă, democratică".

Axul principal al strategiei partidelor comuniste din țările capitaliste în etapa actuală îl constituie înfăptuirea unor adînci prefaceri democratice radicale, care, ținînd seama de condițiile din fiecare țară, au drept obiectiv înfăptuirea unor reforme structurale pentru transformarea revoluționară a societății.

1) Nicolae Ceaușescu, Expunere la Ședința activului central de partid și de stat, 3 august 1978.

CAPIT.VII. NATIUNEA SI RELATIILE NATIONALE IN SOCIETATEA CAPITALISTA

1. Naţiunea-comunitate umană specifică epocii moderne şi contemporane; critica teoriilor burgheze cu privire la naţiune.
2. Relaţiile naţionale în societatea capitalistă; principiile de rezolvare revoluţionară a problemei naţionale.
3. Afirmarea naţiunilor îm epoca contemporană. Lupta forţelor progresiste pentru apărarea independenţei şi suveranităţii naţionale.

Mult discutată în literatura social-politică, categoria de "naţiune" întruneşte şi în prezent ample dezbateri teoretice. Politologi, sociologi şi filosofi de orientare materialistă sau idealistă dezbat şi trag concluzii teoretice şi practice care se reflectă direct ori indirect în viaţa politică. Unii teoreticieni merg pînă acolo, încît neagă în epoca noastră chiar existenţa naţiunii, considerînd naţiunea ca o categorie istoriceşte depăşită, iar alţii apreciază că ar fi devenit o frînă în calea progresului forţelor de producţie contemporane.

De pe poziţii consecvent revoluţionare, Partidul Comunist Român apreciază în Programul său, cît şi în alte documente, că naţiunea şi statul naţional sînt o prezenţă vie, au un rol de mare importanţă în viaţa şi progresul popoarelor, reprezentînd cadrul cel mai adecvat pentru dezvoltarea economico-socială în epoca modernă şi contemporană.

I. Naţiunea-comunitatea umană specifică epocii moderne şi contemporane; critica teoriilor burgheze cu privire la naţiune

Este o sarcină importantă a ştiinţei politice marxiste, de a dezvălui adevărul în domeniul locului şi rolului ce-l îndeplineşte naţiunea în lumea contemporană, inclusiv în societatea capitalistă, de a combate încercările unor cercuri reacţionare şi ale unor ideologi aflaţi în slujba acestora de

a prezenta denaturat problemele teoretice şi practice cu privire la naţiune şi problema naţională.

Studierea unei societăţi ca sistem global presupune analiza sociologică a principalelor sale sisteme parţiale - economice, organizare socială, politic, cultură-precum şi alte componente ale realităţii sociale: forma de comunitate umană prin care această societate există istoriceşte. In acest sens, comunitatea umană corespunzătoare fundamentelor structurale şi funcţionale ale capitalismului o constituie naţiunea - naţiunea burgheză.

Indiferent de timp şi de loc, apariţia capitalismului în istoria unui popor a determinat constituirea unui nou tip de comunitate umană, superioară comunităţilor umane precedente, care este naţiunea.

Produs al dezvoltării societăţii, naţiunea apare în succesiunea formelor de comunitate umană ca un proces obiectiv, necesar. Sa se constituie în perioada de destrămare a feudalismului, cînd se cristalizează relaţiile de producţie capitaliste, care înlătură fărîmiţarea şi izolarea economică, determinînd apariţia comunităţii de viaţă economică caracterizată prin economia de piaţă, ceea ce asigură centralizarea economică şi politică, creînd posibilitatea formării naţiunii şi statelor naţionale, care au cuprins, mai mult sau mai puţin, în limitele unui teritoriu comun, membrii comunităţii de aceeaşi origine şi limbă.

In această perioadă istorică, burghezia şi masele populare au fost principalele forţe sociale care au acţionat pentru formarea naţiunii, ca o necesitate obiectivă a progresului istoric.

Apariţia şi consolidarea naţiunii au influenţat pozitiv procesele economice, politice, culturale şi organizarea statală din cadrul orînduirii capitaliste, impulsionînd puternic dezvoltarea socială. Definiţiile date naţiunii presupun întotdeauna existenţa unei orientări determinate, o concepţie generală despre societate a autorilor lor.

Interpretările idealist-burgheze despre naţiune se grupează în două mari orientări: spiritualiste şi biologiste.

a.Concepţiile spiritualiste-cu o arie largă de răspîndire în capitalismul contemporan - au fost stimulate direct de curentul ideologic psihologizant al "psihologiei popoarelor" de la sfîrşitul secolului al XIX-lea.

Apărută ca o reacţie la conceptele psihologiei tradiţionale individualiste, care considera omul ca produs eminamente biologic, desprins din contextul social, concepţia spiritualistă despre naţiune consideră că viaţa în comun crează reprezentări, sentimente, stări de spirit, aspiraţii colective, care formează laolaltă un suflet colectiv - sufletul (sau spiritul) poporului - cristalizat în norme şi instituţii, obiective faţă de individ şi acţionînd asupra lui. O dată fundamentată, această categorie a stimulat posibilitatea interpretării în termeni spiritualişti şi a naţiunii, ca formă de comunitate umană. Teza spiritualistă reduce naţiunea la o existenţă psihică.

Sociologii Wilhelm Wundt (german) sau Ernest Renan (francez) susţin că naţiunea este un fenomen de voinţă, un principiu spiritual; ea este o reuniune prin libera alegere a celor ce o alcătuiesc.

In timpul regimului burgheziei şi moşierimii din România din prima jumătate a secolului al XX-lea, unii filosofi şi sociologi ca Dimitrie Gusti, Petre Andrei, Ctin.Rădulescu-Motru, Lucian Blaga, Mircea Djuvara etc. şi-au făcut din problematica naţiunii, a etnicului preocupări majore, unii din ei acţionînd şi-n planul politicii sub semnul unor concepţii spiritualiste.

Mircea Djuvara, de exemplu, considera că naţiunea are ca trăsătură caracteristică un suflet comun şi anumite aspiraţii şi sentimente care domină pe toţi membrii săi. Caracteristica naţiunii se va găsi în terenul psihologic şi anume în voinţa de a trăi împreună. El susţinea că elementul sufletesc,care strînge la un loc pe toţi membrii naţiunii,este conştiinţa instinctivă a unor valori actuale şi posibile care trebuie apărate. Astfel se nasc acele comunităţi sufleteşti pe care noi le numim astăzi naţiuni, ele presupun o comunitate de aspiraţii şi tendinţe culturale.

Dimitrie Gusti definea naţiunea prin cultură,remarcînd faptul că naţiunea este substanţa sufletească care dă individu-

/ explice nat ca o realit soc istoric

lui legitimitate culturală, deşi acesta sublinia rolul activ al naţiunii în viaţa socială, încadrîndu-i apariţia şi existenţa în desfăşurarea concretă a istoriei.

In ideologia nemarxistă, concepţiile psihologiste sînt răspîndite pe un plan larg şi astăzi, deşi aparatul lor de argumentare este mult mai evoluat decît înainte de cel de al doilea război mondial. Esenţa rămîne însă aceeaşi: naţiunea este identificată cu o entitate psihică (O asemenea concepţie a fost exprimată la cel de al IX-lea Colocviu internaţional de filosofie politică de la Florenţa din iulie 1965, unde Mario Albertini susţinea că naţiunea este "ideologia statului birocratic centralizat".

b. Cea de a doua categorie, teoriile biologizante, încearcă să explice naţiunea ca o realitate naturală, care ţine de rasă şi nu o realitate social-istorică. In această orientare naţiunea există numai în măsura în care ţesătura de factori biologici pe care se întemeiază nu se destramă. Din aceasta, rezultă că pentru a asigura stabilitatea şi puritatea acesteia se impune cu necesitate păstrarea purităţii biologice. Formele cele reliefate ale acestor concepţii le-au reprezentat teoriile fasciste. Rasismul a constituit unul din fundamentele politicii statelor fasciste. Astfel plecînd de la ideea unei presupuse arii etnice germane pure, ideologia hitleristă preconiza încorporarea tuturor teritoriilor pe care se vorbea limba germană, inclusiv Austria şi o parte din Cehoslovacia şi Polonia. Unele teritorii fasciste mai sînt încă vehiculate şi astăzi de către anumite cercuri ale burgheziei monopoliste.

Asemenea teorii au fost susţinute şi de ideologi fascişti din România. Spre exemplu, A.C.Cuza susţinea în lucrarea <u>Naţionalitatea în artă</u> că o naţie este totalitatea indivizilor de acelaşi sînge.

Cu toată marea lor diversitate, teoriile care se înglobează în aceste două direcţii principale în interpretarea naţiunii au totuşi o vizibilă notă comună: antiistorismul. In cele din urmă, naţiunea apare ca o entitate atemporală. Caracterul neştiinţific al acestor teorii este generat de lipsa unui sistem de referinţă la care să fie raportată naţiunea ca formă de comunitate umană.

Teorii neştiinţifice, idealiste cu privire la naţiune sînt formulate şi în prezent de către apologeţi ai imperialismului, iar alţii îi contestă rolul său contemporan.

"Astăzi -remarca tovarăşul Nicolae Ceauşescu- asistăm la o critică împotriva naţiunii din mai multe direcţii... atacurile din partea ideologilor imperialismului şi concepţiile cosmopolite oglindesc tendinţa cercurilor imperialiste de dominaţie mondială; pentru aceste cercuri, întărirea statelor naţionale constituie o piedică în realizarea scopurilor lor".

Studiind minuţios anatomia şi fiziologia societăţii moderne, clasicii marxismului au ajuns la concluzia că forma de comunitate proprie capitalismului şi a perioadei de trecere şi edificare a comunismului este naţiunea. Deşi n-au închegat o teorie de sine stătătoare despre naţiune, numeroasele referiri privitoare la apariţia şi dezvoltarea naţiunii, la raportul dintre aceasta şi viaţa economică şi politică a societăţii capitaliste, la legătura dintre lupta de eliberare socială a clasei muncitoare şi lupta de eliberare naţională, permit studierea profund ştiinţifică a naţiunii.

Concepţia materialist-dialectivă, pe baza analizei obiective a vieţii sociale, a făcut posibilă înţelegerea naţiunii ca rezultat al unui proces istoric îndelungat, determinat în primul rînd de factori materiali,de afirmarea noilor forţe şi relaţii de producţie capitaliste. Dar necesitatea obiectivă a închegării naţiunilor nu s-a realizat în mod spontan, ci a fost încununarea luptei maselor populare pentru afirmarea fiinţei naţionale, apariţia naţiunii ca formă de comunitate umană şi dezvoltarea vieţii naţionale a popoarelor fiind un proces social-istoric legic, o etapă necesară şi obligatorie în evoluţia tuturor popoarelor.

Procesul complex de închegare a naţiunilor, de cristalizare a conştiinţei naţionale, început în epoca destrămării feudalismului şi afirmării modului de producţie capitalist, continuă şi în epoca noastră, în condiţiile prăbuşirii sistemului colonial al imperialismului, care a frînat procesul de închegare a naţiunilor în multe zone ale lumii,în epoca afirmării socialismului. Dacă de epoca ascensiunii modului de

producţie capitalist este nemijlocit, în mod obiectiv, legat procesul de apariţie a naţiunii, epocii contemporane îi este propriu procesul de constituire a acestei forme pentru numeroase popoare, de afirmare a ei ca forţă a progresului social la scară internaţională.

In raport cu formele de comunitate umană anterioare (gintă, trib, popor) naţiunea reprezintă o comunitate de oameni istoriceşte constituită, care se caracterizează prin comunitatea de teritoriu, prin comunitatea vieţii economice, bazată pe o producţie maşinistă industrială, pe o economie naţională, prin comunitatea de limbă, de cultură spirituală şi de particularităţi psihice, ce se manifestă la nivelul întregii naţiuni, caracteristici ce exprimă individualitatea şi personalitatea naţiunii.

Aceste trăsături trebuie privite ca un ton unitar, ca un sistem, deoarece numai astfel o grupare naţională dobîndeşte calitatea de naţiune. In acelaşi timp însă, aceste caracteristici nu trebuie absolutizate, deoarece naţiunile se formează plecînd de la condiţii istorice diferite, proprii vieţii popoarelor, de la structuri economice, sociale şi politice deosebite, de la tradiţii seculare specifice, foarte diferite.

Trăsăturile generale comune ce caracterizează naţiunile nu exclud ci presupun, în mod obiectiv, deosebirile între ele, atît în privinţa condiţiilor vieţii materiale cît şi în fizionomia lor spirituală, în particularităţile lor psihice, care îşi găsesc expresie în cultura lor, în literatură şi artă, în cîntecele şi dansurile populare, în poezia populară, în proverbe, zicători, sculptură, arhitectură, în obiceiurile şi tradiţiile lor.

In procesul de închegare a naţiunilor, o mare însemnătate a avut constituirea statelor naţionale. Fără a ignora caracterul de clasă al statului, el reprezintă forma de organizare politică a naţiunii şi, în mod obiectiv, statul naţional joacă un rol de seamă în procesul consolidării naţiunii prin condiţiile pe care le crează pentru apărarea integrităţii teritoriului şi suveranităţii poporului, pentru dezvoltarea comunităţii economice şi a vieţii spirituale a naţiunii.

Constituirea poporului român ca națiune este rezultatul unui proces istoric îndelungat, care reflectă condițiile obiective universale de transformare a popoarelor în națiuni, dar în același timp, evidențiază particularitățile dezvoltării istorice a comunității umane pe teritoriul patriei noastre.

Ceea ce caracterizează dezvoltarea poporului nostru este faptul că peste granițele politice care i-au fost impuse, care l-au despărțit sute de ani, românii s-au dezvoltat ca o singură națiune, prin originea lor comună, prin limba și cultura lor, unitară, prin multiplele legături care s-au creat între țările române, prin comunitatea intereselor fundamentale, în apărarea ființei lor, în dezvoltarea lor pe calea progresului social. Națiunea română și-a constituit statul său național.

Revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, revoluția burghezo-democratică de la 1848, Unirea Principatelor (Moldova și Țara Românească) din 1859, obținerea independenței de stat din 1877, desăvîrșirea procesului de unificare politică prin Unirea Basarabiei, Bucovinei și Transilvaniei cu patria mamă în 1918, constituie momente hotărîtoare în afirmarea națiunii române, în formarea statului național unitar român. Socialismul a dus mai departe procesul de dezvoltare a națiunii române, început în epoca burgheză, creînd condiții pentru afirmarea deplină a vieții naționale a poporului român.

Analizînd procesul formării națiunii în lumina materialismului dialectic și istoric, rezultă că națiunea s-a constituit în urma unui complex proces istoric progresist într-o perioadă de intensă dezvoltare a societății; ea este o comunitate umana relativ tînără, apărută o dată cu capitalismul.

Cristalizîndu-și unele trăsături distinctive încă la începuturile sale, națiunea a exercitat o puternică influență pozitivă asupra mersului înainte al popoarelor, a mobilizat masele largi la luptă pentru scuturarea jugului străin, pentru o existență independentă și suverană, a stimulat energii și talente în realizarea unor remarcabile valori ale civilizației materiale și spirituale, a inspirat contribuții originale la tezaurul mondial de cultură și artă, de știință și tehnică.

Burghezia însă, la scurt timp după cucerirea puterii, devenind o clasă reacționară și folosind puterea împotriva intereselor fundamentale ale imensei majorități a populației muncitoare a națiunii, a promovat o politică de diviziune a maselor populare după criteriile apartenenței naționale, ale limbii etc. pe plan intern, în timp ce pe plan extern a divizat și subordonat alte națiuni și state, oprimîndu-le și exploatîndu-le. Astfel s-au conturat și s-au perpetuat grave disparități între diferite state și popoare ale lumii, s-au creat și accentuat decalaje enorme, lumea ajungînd în zilele noastre să includă un număr restrîns de țări dezvoltate și altele - multe la număr - rămase în urmă, îndeosebi din punct de vedere al vieții economice.

Potrivit concepției științifice, revoluționare a Partidului Comunist Român în lumina materialismului istoric, națiunea este un concept teoretic și politic principal, un fenomen supus legilor determinismului social. Națiunea este cea mai înaltă formă de comunitate etnico-socială a epocii moderne și contemporane, constituită ca o entitate de sine stătătoare în limitele unui teritoriu pe baza unei economii naționale proprii, organizată politic și administrativ într-un stat național, avînd o viață spirituală specifică, manifestată în limba, psihicul, cultura și conștiința națională.

"Istoria - spunea secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu - arată că apariția națiunii ca formă de comunitate umană și dezvoltarea vieții naționale a popoarelor, este un proces social legic, o etapă necesară și obligatorie, în evoluția tuturor popoarelor". La timpul său Karl Marx avertiza asupra faptului că perioadele obiectiv necesare ale dezvoltării sociale nu pot fi suprimate. Faptele demonstrează că încercarea de a trece peste etapa formării națiunii sau de a împiedica dezvoltarea acesteia aduc grave prejudicii intereselor popoarelor și păcii în lume. Analiza istorică nu oferă nici un singur exemplu cînd populația unei țări sau alteia să fi "sărit" peste această formă de comunitate umană, s-o fi ocolit sau evitat.

Analiza realității contemporane demonstrează că procesul formării națiunilor și statelor naționale este departe de a se

fi încheiat. In unele zone, acest proces se află abia în prima fază. Așa este cazul țărilor recent eliberate, după destrămarea imperiilor coloniale. Chiar și în țările unde națiunea s-a constituit cu sute de ani în urmă, sentimentele naționale, năzuințele spre apărarea independenței naționale și a suveranității constituie factori primordiali ai transformărilor democratice și naționale, ai progresului social. Asemenea obiective majore, cum sînt salvgardarea suveranității, o autentică independență națională și altele, străbat din plin întregul angrenaj al evenimentelor și luptelor sociale în țările capitaliste în care națiunile au bogate tradiții, au ajuns la maturitatea dezvoltării lor.

Evident, că, în astfel de condiții, rolul națiunii de forță motrice a progresului este mult frînat de natura relațiilor social-economice, de dominația burgheziei, îndeosebi a celei monopoliste. Este și terenul pe care acționează clasa muncitoare ca detașament național, ca exponent al intereselor vitale ale națiunii.

Forțe sociale progresiste în frunte cu clasa muncitoare, mobilizează masele largi populare împotriva politicii monopolurilor de hegemonie și dominație politică.

Tendința de a forța desființarea statelor naționale și a trece la formarea unor organisme supranaționale constituie, în esență, o formă nouă de aspirație la dominație asupra altor popoare, o încercare de a masca asuprirea de clasă, de a abate masele populare de la lupta pentru transformarea revoluționară a societății.

Partidul Comunist Român consideră că numai în condițiile dezvoltării nestingherite a fiecărei națiuni sînt posibile realizarea unei rodnice colaborări multilaterale, propășirea fiecărui popor și a întregii umanități, asigurarea unei păci trainice în lume.

II. Relațiile naționale în societatea capitalistă; principiile de rezolvare revoluționară a problemei naționale

Dezvoltarea relațiilor de producție capitaliste a creat

condiţii noi pentru intensificarea şi adîncirea legăturilor economice şi culturale dintre comunităţi umane, dintre state. Ele au generat însă şi forme noi de asuprire a unei comunităţi de către alta. In condiţiile capitalismului, datorită însăşi esenţei lui, este inevitabilă asuprirea naţională şi, implicit, lupta împotriva acesteia, lupta de eliberare naţională.

Statele burgheze mai puternice tind să subordoneze şi să exploateze statele şi popoarele mai slabe.

Burghezia din aceste state urmăreşte să îmbine exploatarea oamenilor muncii din propria ţară cu asuprirea altor popoare. Ideologia ei are ca una din trăsături naţionalismul şi şovinismul, dispreţul şi ura împotriva altor popoare.

Relaţiile de supunere şi dominare din interiorul naţiunii burgheze s-au extins şi asupra relaţiilor dintre naţiuni. Au apărut astfel vrajba naţională, problema naţională, mişcările naţionale.

Iniţial, problema naţională se limita la diferite state, în special la acelea care, în virtutea condiţiilor istorice, s-au format ca state multinaţionale sub conducerea naţiunii celei mai puternice din punct de vedere economic (Rusia ţaristă, Imperiul habsburgic).

Naţiunile oprimate încep lupta împotriva naţiunilor asupritoare, pentru independenţă naţională, pentru făurirea unui stat propriu, care să le asigure dezvoltarea nestingherită.

Un alt aspect al relaţiilor naţionale în capitalism îl constituie faptul că, datorită unor împrejurări istorice, în cadrul aceleiaşi ţări există, alături de naţiune (în cadrul statului naţional unitar), grupuri naţionale, care nu constituie naţiuni, dar au, într-o măsură mai mare sau mai mică, anumite trăsături caracteristice, ca limba, unele tradiţii, elemente psihice. Asemenea grupuri naţionale, strîns legate în mod obiectiv de naţiunea în mijlocul căreia trăiesc, constituie naţionalităţi conlocuitoare.

Aşadar, problema naţională apare pe o anumită treaptă a dezvoltării istoriei umane. In capitalism, ea se înfăţişează ca o problemă a raporturilor dintre naţiunile şi naţionali-

tățile asuprite și națiunile dominante ca aspect al luptei unor națiuni și naționalități pentru o dezvoltare egală și liberă, de lichidare a asupririi naționale.

In condițiile capitalismului, inegalitățile economice și sociale, interesele claselor dominante determină o politică de asuprire națională, care ațîță vrajba națională, crează momente de tensiune între diferitele naționalități.

Politica dusă de clasele exploatatoare nu poate însă șterge comunitatea de viață, tradițiile de luptă comună, unitatea de aspirații ce apropie pe oamenii muncii indiferent de naționalitatea căreia aparțin.

De aceea numai noua organizare social-politică realizată de clasa muncitoare acordă drepturi și libertăți depline tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate.

In schimbarea și structurarea națiunilor și relațiilor naționale pe baze socialiste, un rol deosebit revine cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea și cu alte categorii de oameni ai muncii. Marx și Engels, subliniind importanța realizării acestui obiectiv, arătau că "... proletariatul trebuie să cucerească mai întîi puterea politică, să se ridice la rangul de clasă națională, să se constituie el însuși în națiune".

Conducerea politică de către clasa muncitoare a întregului proces revoluționar crează cadrul obiectiv pentru realizarea convergenței intereselor de clasă și a intereselor naționale.

In acest sens, în Programul Partidului Comunist Român, se menționează că: "In abordarea problemei naționale și a națiunii, Partidul Comunist Român pornește de la concepția marxist-leninistă, de la adevărul puternic confirmat de viață că nu poate fi liber un popor care asuprește alt popor. In concordanță cu această concepție, partidul consideră necesar ca între națiuni, între state să se stabilească relații noi, bazate pe deplina egalitate în drepturi, pe respectul reciproc al independenței, al dreptului fiecărui popor de a se dezvolta corespunzător voinței sale".

Incă făuritorii socialismului științific subliniau importanța deosebită a acestor principii. In acest spirit, Fr. Engels arăta că: "fără restaurarea independenței și unității fiecărei națiuni nu s-ar fi putut înfăptui nici unirea internațională a proletariatului, nici colaborarea pașnică, rațională a acestor națiuni pentru atingerea unor scopuri, comune". Numai în condițiile dezvoltării nestingherite a fiecărei națiuni sînt posibile realizarea unei rodnice colaborări multilaterale, propășirea fiecărui popor și a întregii umanități.

Analiza dezvoltării sociale în lumina materialismului dialectic și istoric demonstrează că națiunea nu și-a încheiat rolul în istorie. Dimpotrivă, viața atestă cu putere că națiunea, statul național sînt chemate să aibă în continuare pentru o lungă perioadă de timp un rol de mare însemnătate. Statele naționale independente și suverane reprezintă o necesitate obiectivă, un factor determinant al progresului economico-social rapid al popoarelor.

De aceea comuniștii, revoluționarii, forțele progresiste au datoria să militeze neabătut pentru consolidarea națiunilor, a statelor naționale ce se pronunță pentru dezvoltarea liberă și independentă.

O dată cu victoria socialismului într-un număr însemnat de state independente, problema națiunii și a statelor naționale, a noilor perspective ale națiunii capătă o importanță deosebită pentru afirmarea superiorității socialismului în lume. Socialismul eliberează omul de orice asuprire națională și socială și totodată deschide un cîmp larg afirmării și înfloririi fiecărei națiuni, dezvoltării tuturor statelor naționale independente. Așa cum arăta V.I.Lenin: "numai o atenție cu totul deosebită față de interesele diverselor națiuni face să dispară baza oricăror conflicte, înlătură neîncrederea reciprocă și teama de intrigi crează -mai ales în rîndul muncitorilor și țăranilor care vorbesc limbi diferite- acea încredere fără de care atît relațiile pașnice între popoare, cît și dezvoltarea cu succes a tot ce este valoros în civilizația de astăzi sînt absolut imposibile".

Partidul Comunist Român pornește de la faptul că, atît în perioada construirii socialismului cît și în societatea comunistă, pentru multă vreme, națiunea și statul național au de îndeplinit un rol de mare însemnătate.

In această perioadă istorică de dezvoltare a societății oamenilor pe o treaptă superioară, întărirea națiunii și a statelor naționale independente constituie o necesitate logică obiectivă; acesta este un factor obiectiv, primordial al făuririi cu succes a socialismului și comunismului.

Partidul Comunist Român consideră că preocuparea pentru înflorirea națiunii socialiste și a statului național independent nu poate fi opusă în nici un caz și în nici un fel preocupării de a dezvolta colaborarea, solidaritatea și întrajutorarea între țările socialiste, că grija pentru întărirea continuă a statului național nu poate fi opusă internaționalismului proletar. In același timp, solidaritatea și colaborarea dintre țările socialiste, internaționalismul proletar nu pot fi opuse dezvoltării națiunii și statelor naționale independente. Fr.Engels afirma că "O mișcare internațională a proletariatului este în general posibilă numai între națiuni independente".

Adevărul istoric este că și astăzi în unele țări ale Europei de vest problema națională este o problemă social-politică reală, indiferent dacă cercurile dominante recunosc sau nu acest fapt, și că ea -sub raportul egalității sociale și naționale- a rămas nesoluționată chiar și în țări care se pretind bastioane ale democrației și libertății umane, pentru că regimul social-economic capitalist se bazează pe inegalitate socială și națională.

Perspectiva rezolvării democratice consecvente a problemei naționale, a asigurării egalității depline în drepturi pentru minorități în toate domeniile vieții sociale, economice, politice și culturale apare o dată cu înfăptuirea revoluției socialiste.

Programul Partidului Comunist Român reliefează principiul că numai în procesul revoluției și construcției socialismului își poate găsi și problema națională o rezolvare

corespunzătoare nivelului dezvoltării orînduirii sociale pe trepte superioare, în socialism şi comunism.

3. Afirmarea naţiunilor în epoca contemporană. Lupta forţelor progresiste pentru apărarea independenţei şi suveranităţii naţionale

Una din trăsăturile distincte ale procesului de transformare revoluţionară a omenirii o constituie lichidarea dominaţiei imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, afirmarea independentă şi suverană a naţiunilor.

In Programul Partidului Comunist Român, cît şi în documentele Congresului al XII-lea al partidului se apreciază că epoca contemporană se caracterizează prin mari transformări sociale şi naţionale, prin profunde schimbări în raportul mondial de forţe. In viaţa internaţională se manifestă cu putere tendinţa de consolidare şi reîmpărţire a zonelor de influenţă, iar criza economică şi îndeosebi, criza petrolieră accentuează aceste tendinţe, creează probleme deosebit de grave pentru dezvoltarea şi stabilirea economică şi politică mondială. Totodată, popoarele se ridică cu tot mai multă hotărîre la lupta împotriva vechii politici imperialiste, pentru apărarea şi consolidarea independenţei naţionale, pentru dreptul de a fi deplin stăpîne pe propriile destine. Epoca contemporană este, de fapt, epoca afirmării independenţei naţionale, a dorinţei popoarelor de a fi pe deplin libere şi independente.

In prima jumătate a anului 1980, au avut loc evenimente care au dus la o încordare extremă în viaţa internaţională, creînd grave pericole pentru politica de destindere şi pace, pentru libertatea şi independenţa popoarelor. In această situaţie deosebit de periculoasă, opinia publică mondială, un mare număr de popoare şi de state s-au ridicat cu hotărîre şi au desfăşurat o activitate susţinută împotriva politicii de încordare, pronunţîndu-se pentru soluţionarea prin tratative politice a problemelor litigioase, pentru continuarea politicii de destindere şi pace, de respect al independenţei naţionale.

Condiţia sine qua non a păcii şi securităţii mondiale o constituie respectarea neabătută a dreptului fiecărui popor de

1-şi hotărî singur soarta, fără nici un amestec din afară, generalizarea în viaţa internaţională a principiilor deplinei egalităţi în drepturi, respectului independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc, renunţării la forţă şi la ameninţarea cu forţa.

In acest spirit, Partidul Comunist Român şi Republica Socialistă România consideră că trebuie rezolvate principalele probleme ale lumii contemporane. Situaţia din Orientul Mijlociu reclamă adoptarea de măsuri pentru o soluţie globală care să ducă la retragerea Israelului din teritoriile arabe ocupate în urma războiului din 1967, la înfăptuirea dreptului la autodeterminare al poporului palestinian, inclusiv la crearea unui stat propriu, independent, la asigurarea independenţei şi suveranităţii tuturor statelor din zonă.

In acelaşi spirit, prin mijloace politice, trebuie să fie soluţionate problemele ce privesc independenţa şi autodeterminarea popoarelor din Asia de sud-est, din Namibia şi restul Africii australe, cît şi din alte zone ale lumii.

Situaţia actuală pe planul resurselor, criza energetică, a materiilor prime în general, reprezintă una din manifestările crizei profunde pe care o străbat de mai mulţi ani ordinea economică mondială, relaţiile economice internaţionale şi diviziunea internaţională a muncii făurite de capitalism.

A devenit o necesitate obiectivă stringentă soluţionarea de ansamblu a resurselor în cadrul unor noi relaţii internaţionale, ceea ce presupune lichidarea anomaliilor proprii vechiului sistem pe calea unor transformări structurale radicale, care să se bazeze pe înlăturarea hotărîtă a vechilor relaţii de inechitate, a asupririi unor popoare de către altele, pe lichidarea politicii imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, pe statornicirea unor relaţii internaţionale de factură nouă, superioară, caracterizate prin deplina egalitate în drepturi între toate naţiunile lumii, prin respectarea dreptului fiecărui popor de a fi stăpîn pe bogăţiile naţionale, de a decide în mod suveran asupra folosirii lor.

O constantă majoră a eforturilor întreprinse pe plan

extern de către România constă în preocuparea pentru democratizarea reală şi profundă a vieţii internaţionale, pentru afirmarea puternică a statelor naţionale suverane în soluţionarea tuturor problemelor de care depind, în zilele noastre, independenţa, securitatea şi pacea popoarelor.

CAPIT.VIII.CULTURA SPIRITUALA SI CONSTIINTA IN SOCIETATEA CAPITALISTA

1. Corelaţia dintre cultura spirituală şi conştiinţa claselor şi grupurilor sociale în capitalism. Contradicţiile culturii în societatea capitalistă.

2. Unele consideraţii critice cu privire la sociologia contemporană a culturii. Criza sistemului axiologic al culturii burgheze.

Criza spirituală a capitalismului contemporan este un fenomen deosebit de complex care cere o analiză adîncă, investigaţii în toate domeniile, inclusiv în substanţa culturii. Revoluţia ştiinţifică şi tehnică contemporană reclamă cu necesitate depăşirea stărilor de înstrăinare economică şi spirituală, impune o nouă concepţie despre om, un nou mod de a înţelege locul şi rolul său în sistemul social. Această cerinţă capitalismul nu o poate realiza decît trunchiat, unilateral deoarece în condiţiile societăţii capitaliste se produce o ruptură dramatică între dimensiunea civilizatoare a culturii şi cea internă, de ordin moral.

Condiţiile sociale de înstrăinare a omului în capitalism, în raport cu criteriile profitului egoist, a setei de înavuţire, a lipsei de scrupule morale în lupta acerbă de concurenţă crează o situaţie în care omul însuşi este considerat ca obiect. Tocmai de aceea negarea radicală a capitalismului constituie atît o necesitate economică cît şi o condiţie pentru înnoirea spirituală a întregii societăţi.

I.-Corelaţia dintre cultura spirituală si constiinta claselor şi grupurilor sociale în capitalism. Contradictiile culturii în societatea capitalistă.

In capitalism, ideologia burgheză dominantă exercită o

puternică influenţă asupra întregii societăţi.

Una dintre componentele esenţiale ale suprastructurii spirituale a societăţii capitaliste o constituie conştiinţa socială, care reprezintă totalitatea ideilor, teoriilor, concepţiilor, emoţiilor, tradiţiilor, mentalităţilor, sentimentelor, stărilor de spirit etc., caracteristice acestei societăţi. Ca şi existenţa socială, conştiinţa socială cunoaşte un îndelungat proces de dezvoltare, în care îşi diversifică şi îmbogăţeşte conţinutul şi formele ei de manifestare.

In capitalism, viaţa spirituală a societăţii reflectă imaginea unei confruntări neîntrerupte între deprinderile, mentalităţile, modul de viaţă şi, mai ales, între ideologia clasei dominante şi ideologia claselor şi categoriilor dominate. Conştiinţa socială, ca proces general, există numai în şi prin conştiinţa unor oameni concreţi, individuali. Nu există o conştiinţă socială în genere, supraindividuală, independentă de gîndirea şi sentimentele membrilor societăţii. Ea are totdeauna un caracter determinat, corespunde unei anumite epoci istorice, reflectă o anumită existenţă socială, aparţine unei colectivităţi. Ca parte integrantă a ansamblului conştiinţei sociale, cultura spirituală este puternic influenţată de toate componentele conştiinţei sociale şi îndeosebi de ideologie.

Viaţa spirituală a societăţii capitaliste se manifestă prin conştiinţa claselor şi grupurilor sociale, avînd un caracter contradictoriu, fiind într-un proces de continuă schimbare şi dezvoltare. Structura socială eterogenă a societăţii capitaliste imprimă şi conştiinţei sociale o structură diferită.

Manifestîndu-se prin conştiinţa claselor şi grupurilor sociale şi avînd un caracter istoric, viaţa spirituală a societăţii capitaliste include elementele conştiinţei burgheze, ale conştiinţei clasei muncitoare, elemente ale concepţiilor feudale, mic-burgheze etc. Cele două planuri ale vieţii spirituale – cognitiv şi axiologic – se manifestă în ansamblul ideilor, concepţiilor şi teoriilor politice, juridice, filozofice, morale, artistice, ştiinţifice, religioase, precum şi sentimentele, stările de spirit, latura voliţională istoriceşte

determinată de existența socială.

Corelațiile dintre cultura spirituală și conștiința claselor și grupărilor sociale în condițiile capitalismului include și o anumită independență relativă a unor elemente ale culturii, precum și specificul național al componentelor culturii în realizarea lor concret-istorică. Eterogenitatea vieții spirituale din capitalismul contemporan pe multiplele planuri - ideologic, axiologic, cognitiv, precum și funcțiile diferite pe care le îndeplinesc componentele culturii evidențiază o evoluție extrem de contradictorie a culturii societății capitaliste.

In virtutea rolului dominant din punct de vedere economic și politic, burghezia - stăpînă pe mijloacele de producție - urmărește să-și asigure și dominația spirituală în societate. Marx și Engels remarcau în acest sens că "ideile clasei dominante sînt în fiecare epocă ideile dominante, ceea ce înseamnă că clasa care reprezintă forța materială a societății, este totodată și forța ei spirituală dominantă".

Conștiința de sine a burgheziei se formează prin intermediul unor mijloace culturale ca filozofia, gîndirea social-politică, gîndirea economică, arta și religia, care, într-o formă sau alta, în moduri și forme, prin intensități diferite, directe, direct sau indirect, afirmă interesele și dominația burgheziei. O parte din elementele culturii burgheze n-au caracter de clasă, dar sînt folosite pentru promovarea intereselor de clasă ale burgheziei. Dominația social-politică și spirituală a burgheziei are importante consecințe în procesul formării și dezvoltării conștiinței celorlalte clase și grupuri sociale. Dar, viața spirituală a celorlalte clase și grupuri sociale - cu toată influența burgheziei - are un conținut propriu, o conștiință care exprimă esența condițiilor proprii de viață, interesele acestora și aspirațiile lor.

In opoziție cu conștiința de sine a burgheziei, conștiința de sine a clasei muncitoare este autentică și eficientă, în măsura în care se formează pe baza cunoașterii științifice și implicit, și pe baza reflectării veridice a realității. Valorile politice autentice ale clasei muncitoare -spre deosebire

de cele ale burgheziei - se pot constitui numai pe o intemeiere ştiinţifică şi numai ca o sinteză a unui larg proces al cunoaşterii filosofice, sociologice şi economice, ceea ce le conferă şi o profundă valoare cognitivă. Intre dezvoltarea conştiinţei politice, cultură şi promovarea intereselor de clasă ale proletariatului există un raport direct de interdependenţă. Apariţia ideologiei clasei muncitoare, a forţelor democratice pe baza celor mai valoroase cuceriri, implică o luptă consecventă pentru asimilarea acestor valori de către întreaga clasă. Cultura devine astfel o necesitate pentru dezvoltarea conştiinţei clasei muncitoare, iar conştiinţa politică a acesteia constituie o armă de luptă pentru cucerirea dreptului de a beneficia de roadele culturii şi de a o dezvolta.

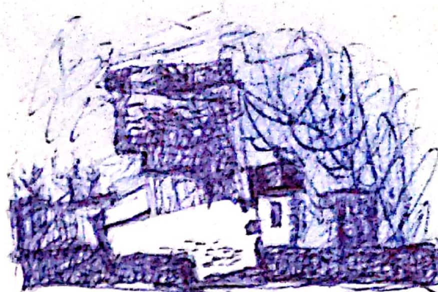
In domeniul literaturii şi artei, critica marxistă are în vedere imperativul de a interpreta, în primul rînd, conţinutul politico-ideologic al unor curente, al unor mişcări de idei, - chiar al acelora care se definesc, în funcţie nu atît de profilul lor estetic - acesta fiind eterogen - ci tocmai de finalitatea socială. De aceea, în această privinţă trebuie să ţinem seama de faptul că în era noastră, critica burgheză dintre cele două războaie mondiale, a denaturat esenţa unor curente din mişcarea culturală. Astfel sămănătorismul fondat de Nicolae Iorga - sau poporanismul "Vieţii Româneşti", de sub conducerea lui C.Stere, erau înfăţişate ca expresie a tradiţiei romantice de naţionalizare a culturii, îndrumare a ei spre realităţile autohtone, fără a se preciza în ce accepţie este utilizat în sarcinile protagoniştilor acestor curente conceptul de cultură naţională. In reprezentarea lui Al.C.Cuza "naţionalitatea în artă" însemna şovinism şi rasism. Aurel C.Popovici profesa un naţionalism îngust, retrograd, unit cu antidemocratism fanatic. Trebuie menţionat că dacă am considera că totul într-o operă literară sau artistică se reduce la politic şi social, aceasta ar însemna realmente sociologism vulgar. O dată explicată concepţia ideologică - de pildă a lui Blaga, Arghezi, Barbu, Matei I.Caragiale etc.- este necesară analiza temeinică a concepţiei estetice a autorilor.

Prin urmare, în cultura spirituală a societăţii capitaliste există în afara gîndirii filosofice şi sociale, în aceea

a literaturii şi artei, o contradicţie între componentele care legitimează societatea capitalistă, reflectă ideologia burgheziei şi componentele care contestă şi se opun societăţii capitaliste, dezvăluind cu profunzime coordonatele condiţiei umane, diversitatea contradicţiilor şi conflictelor în care se desfăşoară. Aceasta este partea din cultura societăţii capitaliste, care contribuie la pregătirea spirituală a revoluţiei socialiste, şi care se proiectează în viitorul socialist al omenirii. Contribuind la conştientizarea condiţiei umane şi a contradicţiilor societăţii capitaliste - ca premisă a rezolvării lor -, aceste componente ale culturii spirituale constituie substratul ideologic al orientării forţelor sociale opoziţioniste din capitalism.

Caracterul contradictoriu al vieţii spirituale din capitalism se manifestă în domeniul învăţămîntului, ştiinţei, pregătirii cadrelor etc. Accesul restrîns în anumite instituţii de învăţămînt pe baza condiţiei sociale, faptul că o mare cantitate de cunoştinţe sînt accesibile numai unui număr mic de specialişti, larga răspîndire a unor concepţii mistico-religioase, stări de spirit înapoiate - alături de remarcabilele cuceriri ale cunoaşterii - sînt aspecte ale adîncilor contradicţii din viaţa spirituală a capitalismului contemporan. Un aspect contradictoriu îl reprezintă şi rămînerea în urmă a concepţiei despre lume şi a ideologiei burgheze faţă de dezvoltarea cunoaşterii ştiinţifice.

Posibilităţile de a cunoaşte marile realizări ale geniului uman pe tărîmul literaturii şi artei rămîn apanajul unui grup minoritar din rîndurile populaţiei, cu toate progresele realizate de mijloacele de difuzare a culturii în mase. Prin organizarea sa, ca urmare a structurii economice şi sociale, prin relaţiile politice ce o caracterizează, societatea capitalistă nu poate să realizeze decît incomplet şi contradictoriu cerinţele raportului dintre cultura de specialitate şi cultura generală a poporului. Realizarea acestor cerinţe, deşi constituie o necesitate obiectivă, intră în conflict cu interesele economice ale burgheziei. Natura contradictorie a societăţii capitaliste generează, pe tărîmul vieţii spirituale şi a

conştiinţei, tendinţe care se ciocnesc, deoarece alături de tendinţa de dezvoltare nelimitată a ştiinţei se manifestă tendinţa de monopolizare şi de restringere a sferei de răspîndire, iar alături de bogăţia şi posibilităţile uriaşei dezvoltări a culturii se menţine într-o măsură destul de mare analfabetismul, ignoranţa, sărăcia şi mizeria spirituală pentru milioanele de oameni ai muncii.

Consecinţa cea mai gravă a evoluţiei societăţii capitaliste o constituie înstrăinarea umană-socială şi individuală.

Marxismul consideră că înstrăinarea omului nu trebuie definită în raport cu un om ideal, ci în raport cu unul concret, cu propria lui activitate de care se detaşează, care îi devine străină şi, întorcîndu-se împotriva lui, îl stăpîneşte, în loc de a fi condusă şi reglementată de către el.

Acest fenomen a fost analizat, cu un secol în urmă, de Karl Marx, dezvăluindu-i existenţa şi cauzele, remarcînd că este un însoţitor al existenţei umane în formaţiunile bazate pe exploatare. Acest fenomen se manifestă cu cele mai complexe şi mai profunde consecinţe în capitalism "... Munca îi este exterioară muncitorului, adică nu ţine de esenţa sa, că de aceea, el nu se afirmă, ci se neagă în munca sa, nu se simte mulţumit, ci nefericit, nu-şi desfăşoară liber energia fizică şi spirituală, ci îşi mortifică trupul şi-şi distruge spiritul" -remarca Karl Marx despre cauzele înstrăinării în capitalism[1].
In condiţiile societăţii bazată pe proprietatea privată şi pe exploatare, munca - mijlocul principal de realizare a esenţei umane - nu constituie o activitate liberă, ci impusă prin constrîngere, devenind pentru cei mai mulţi o povară şi singura posibilitate de a supravieţui. Lipsaţi de satisfacţia muncii creatoare, oamenii devin străini unii de alţii, dezumanizîndu-se şi pierzînd sensul real al legăturilor dintre ei. In felul acesta, întreaga viaţă a oamenilor este inversată, întemeindu-se pe iluzia că omul se poate realiza în afara muncii, că îşi poate găsi mulţumirea în acumularea a cît mai numeroase bunuri de consum.

Această desfăşurare a sensului existenţei umane - rezul-

---

1)K.Marrx-Fr.Engels,Scrieri din tinereţe,Bucureşti,Ed.Politică, 1968,p.553.

tat firesc al societății în care producția nu are drept scop satisfacerea nevoilor sociale, ci aceea de a asigura profituri monopolurilor - este analizată de numeroși gînditori din lumea capitalistă. Alain Touraine în Franța sau M.Harrington în Statele Unite ale Americii consideră că lipsa de satisfacție generată de imposibilitatea realizării ființei umane devine mai apăsătoare pe măsură ce se acumulează condițiile pentru accentuarea alienării politice și a vieții spirituale[1].

Capitalismul se dovedește incapabil să satisfacă cerințele obiective ale societății moderne. Lipsa de satisfacție generală, de imposibilitatea realizării ființei umane devine mai apăsătoare pe măsură ce se acumulează condițiile pentru accentuarea alienării politice și a vieții spirituale. Neparticiparea efectivă a maselor la conducerea treburilor obștești, împiedicarea afirmării lor ca subiect istoric nemijlocit reprezintă esența înstrăinării politice, specifică societății capitaliste. Caracterul contradictoriu al vieții spirituale, conținutul antidemocratic al sistemului de învățămînt, orientarea cercetării științifice potrivit intereselor monopolurilor, tendința burgheziei de a limita posibilitățile masei muncitoare de a beneficia de valorile culturale, constituie realități care ilustrează alienarea spirituală.

Introducerea progresului tehnic în toate domeniile solicită o calificare superioară a muncitorilor și tehnicienilor de toate categoriile, dar funcționarea predominant-spontană a economiei capitaliste, la baza căreia stă proprietatea privată, nu permite o planificare completă, generează disproporții în repartizarea forțelor de producție, duce la risipă de forțe productive, menține și accentuează șomajul ca o permanentă amenințare a oamenilor muncii, impunîndu-se reorganizarea societății. În condițiile revoluției științifice și tehnice contemporane, dezvoltarea continuă a capacității creatoare a omului devine factorul determinant și cel mai eficient al reproducției lărgite, al forțelor de producție. Muncitorul calificat, muncitorul intelectualizat înțelege tot mai

1)Confruntări despre om și cultură,sub redacția academicianului C.I.Gulian,Ed.Academiei RSR,București,1972,p.78.

bine rolul său de subiect, de factor primordial al procesului de producție, atacînd astfel una din consecințele cele mai nefaste ale fenomenului înstrăinării.

Omul muncii, în capitalismul contemporan se simte manipulat pentru satisfacerea intereselor unei producții și unui consum de masă, care sînt controlate nu de către societate, ci de către marile aparate cărora le crește puterea și influența lor asupra colectivității. Astfel că rațiunea și sensibilitatea omului modern suportă mai greu mecanismul ilogic, anarhic și inuman al capitalismului, suportă tot mai greu condiția de exploatare, subordonare și frustrare.

Conținutul, consecințele economice și social-politice ale revoluției științifice și tehnice contemporane au dat noi dimensiuni problemei înstrăinării în condițiile capitalismului. Referindu-se la acest fenomen, Herbert Marcuse apreciază că are loc un proces de "înstrăinare totală". El remarcă existența alienării în viața economică, politică, cultural-spirituală a lumii capitaliste contemporane și consecințele ei nefaste, concretizate în diverse forme, care merg de la "psihologia consumului" și a "integrării", pînă la odioasele forme ale înstrăinării și dezumanizării pe care le reprezintă criminalitatea și toxicomania în continuă creștere în țările capitaliste[1].

Triumful tehnicii este numai o față a progresului în capitalism, dincolo de ușurarea imediată a vieții casnice și sporirea distracțiilor se arată zarea întunecată a vidului sufletesc, lipsa unor scopuri care să dea sens vieții. De aici fenomenul marcant al "revoluției culturale", al "subculturii" sau "contraculturii" tineretului.

Oricît ar fi de confuz, de ambiguu, acest fenomen denotă o insatisfacție spirituală, nevoia unui alt mod de viață, căutarea unui conținut al vieții în stare să echilibreze inechitatea socială cît și protestul față de mecanizarea vieții umane[2].

1)Herbert Marcuse, L'Homme unidimensionnel, Paris, Editions de Minuit, 1968, p.58

2)Vezi C.I.Culian, Criza capitalismului contemporam și Critica civilizației, în revista Era socialistă nr.3,1974, p.49.

Desigur fenomenul înstrăinării se adînceşte pe măsură ce mecanizarea atinge trepte superioare, însă nu trebuie subestimate tendinţele de dezalienare în rîndul unor categorii de oameni ai muncii, tendinţe şi elemente care au ca bază de susţinere revoluţia ştiinţifică şi tehnică în condiţiile limitate pe care le crează capitalismul[1].

Prin automatizare şi cibernetizare, revoluţia ştiinţifică şi tehnică impune reaşezarea normală a raportului subiect-obiect, dînd subiectului prioritate. Oricît de complexă şi perfecţionată ar fi, maşina rămîne supusă omului - singurul produs al naturii înzestrat cu imaginaţie, raţiune şi spirit de creaţie ştiinţifică. Astfel, una din consecinţele cele mai caracteristice ale revoluţiei ştiinţifice este creşterea continuă a ponderii muncitorilor calificaţi necesari proceselor economice şi tehnologiilor mereu mai complicate. Proporţiile muncitorilor calificaţi, în masa generală a oamenilor muncii, diferă de la o ţară la alta, dar tendinţa de creştere este generală. Potrivit statisticilor prezentate de Biroul Internaţional al Muncii din Geneva, la sfîrşitul anului 1973, circa 28% din muncitorii ţărilor capitaliste dezvoltate aveau o înaltă calificare, 40% erau muncitori calificaţi cu un nivel mediu de pregătire, 20% muncitori semicalificaţi şi 12% muncitori necalificaţi[2].

Pătrunşi de sentimentul demnităţii şi al răspunderii faţă de munca lor, aceşti muncitori se manifestă ca elemente combative, îşi constituie organizaţii politice şi de masă proprii, afirmă revendicări democratice avansate. De aceea, în capitalismul contemporan, nu se poate vorbi de o anumită indiferenţă politică a maselor populare, ca urmare a faptului că masele populare şi-au pierdut încrederea în eficienţa luptei politice în cadrul oferit de sistemul democraţiei burgheze. Indiferenţa politică este totdeauna relativă, ea poartă în sine un mare potenţial politic, care se poate declanşa şi poate deveni o explozie revoluţionară în funcţie de evenimentele care intervin neprevăzut. Fenomenul înstrăinării din capitalism al cărui conţinut a fost descoperit de Marx încă în condiţiile

1) F. Bon et M.A. Burnier, Les nouveaux intellectuels, Paris, Editions du Seuil, 1971, p.149.
2) Statistica se referă la ţările capitaliste din Europa, SUA, Canada şi Japonia.

primei revoluţii industriale - trebuie considerat, în dinamica sa, în legătură cu declanşarea şi desfăşurarea revoluţiei ştiinţifice şi tehnice contemporane.

Faptele confirmă existenţa, pe o scară largă în viaţa spirituală a societăţii capitaliste, a unor creaţii remarcabile (operele lui Camus, Sartre, Dürenmatt, Brecht, Hemingway etc.), dar în afară de acestea, cultura spirituală cuprinde şi non valori avînd ca efect pervertirea gustului, deformarea caracterelor sau urmărind o abilă diversiune socială şi ideologică. Conţinutul unui mare număr de filme, de emisiuni televizate, de lucrări literare, ca şi alte mijloace de difuzare a culturii propagă instinctele primare, violenţa, erotismul vulgar.

Instrăinarea omului faţă de om, golirea conţinutului relaţiilor sociale de umanism, s-a materializat în modul cel mai pregnant în fascism, ale cărui ideologie şi practică, impregnate de rasism şi şovinism au exprimat şi exprimă conţinutul inuman al orînduirii capitaliste.

Umanismul tinde, în mod esenţial, să redea omului umanitatea şi să-i manifeste grandoarea sa originală, făcîndu-l să participe la tot ceea ce poate să-l îmbogăţească în natură şi în istorie şi totodată cere ca omul să-şi dezvolte virtuozităţile conţinute, forţele sale creatoare în viaţa naţiunii, să lucreze pentru a face din puterile lumii fizice instrumente ale libertăţii.

Astfel înţeles, umanismul este inseparabil de civilizaţie, de cultură, de socialism. In această privinţă tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că "Esenţa umanismului revoluţionar - spre deosebire de aceea a umanismului burghez care cultivă instinctul egoist, individualismul, lupta pentru bunăstarea personală în dauna bunăstării semenilor - constă în situarea omului în centrul întregii preocupări şi activităţi a societăţii şi, în acelaşi timp, în stabilirea unor raporturi armonioase, organice între individ şi colectivitate"[1).

1)N.Ceauşescu, Expunere prezentată la Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste, 2 iunie 1976, Ed.politică, Bucureşti, 1976, p.69.

II. Unele considerații critice cu privire la sociologia contemporană a culturii. Criza sistemului axiologic al culturii burgheze

Analizînd viața spirituală a lumii contemporane, curentele, tendințele și orientările filosofice, politico-sociale, estetice ori etice rezultă că domeniului culturii îi sînt consacrate însemnate preocupări teoretice.

In cele ce urmează vom urmări și analiza procesul apariției și evoluției unor teorii de sociologie a culturii în capitalismul contemporan, problematica abordată, ideologiile ce le influențează.

Sociologia a apărut ca filosofie socială prin trecerea de la abstract la concret, de la generalități la cercetarea meticuloasă, de teren, a fenomenelor sociale.

Sociologia culturii ca ramură a sociologiei reprezintă, în cadrul curentelor contemporane ale gîndirii social-politice domeniul explicației social-politice a fenomenelor de cultură sau de civilizație.

Trebuie să facem o distincție între modul cum concepe problematica și metoda sociologiei culturii filosofia nemarxistă și felul cum studiază fenomenele spirituale și cultura în general marxismul.

Teoria marxistă a culturii implică aplicarea dialecticii ca analiză multilaterală, ca metodă universală în întregul univers spiritual.

Analiza multilaterală a fenomenului culturii înseamnă, așa dar, cuprinderea atît a structurii, cît și a evoluției și a contradițiilor culturii, a progresului și a crizelor ei, a funcțiilor, a sensului culturii, a necesității, cît și a valorilor ei.

Inceputul cristalizării sociologiei culturii ca domeniu distinct îl constatăm în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea.

Sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea prezintă o mare și remarcabilă înviorare și aprofundare a problematicii teoriei istoriei și implicit a culturii.

Intensificarea contradicţiilor social-politice,dezvoltarea şi răspîndirea marxismului în numeroase ţări, apariţia partidelor clasei muncitoare au făcut ca gîndirea socială şi filosofică - chiar şi nemarxistă - să vădească un interes tot mai pronunţat pentru problemele sociale şi istorice. Este epoca în care trăiesc şi crează Engels, Lenin, Mehring , Dylthey şi Durkheim, Taine, Tönnies şi Tarde, Rickert, Windelband, Xenopol, Simmel şi Sombart.

Apariţia sociologiei ca ştiinţă autonomă a inaugurat studiul faptelor sociale ca atare.

In ultimii 5o de ani ai secolului nostru problematica teoriei culturii s-a diversificat, a căpătat înfăţişarea unei ştiinţe moderne, în acelaşi timp multilaterală şi capabilă de aprofundarea problemelor, păstrînd abordarea marilor construcţii din trecut, dar preluînd mai hotărît din experienţa şi din uriaşul material acumulat de istorie, sociologie, etnografie şi cercetările speciale de istoria literaturii şi artei, filosofiei, a dreptului, a moralei şi religiei. Astfel se preia pe baze noi, moderne, cu mijloace mai eficiente, încercarea grandioasă a lui Hegel de a îmbrăţişa istoria universală ca istorie şi istoria culturii.

O trăsătură izbitoare a problematicii culturii în epoca noastră este situarea pe prim plan a fenomenului declinului, decadenţei şi dezintegrării vieţii spirituale burgheze, într-un cuvînt a "crizei" culturii societăţii capitaliste contemporane.

Vom schiţa o trecere în revistă a unor teorii a culturii, cu circulaţie în prezent, urmărind mai ales felul în care, filosofia speculativă, abstractă a culturii a trebuit să cedeze teren concepţiei istorico-sociale şi felul în care sociologia marxistă sau curentele progresiste, materialiste chiar burgheze, au contribuit la înfrîngerea poziţiilor spiritualiste, deşi au lăsat probleme încă deschise.

In cadrul tabloului care îl vom schiţa, bogăţia curentelor, autorilor şi a concepţiilor va fi redată sumar, alegînd un autor pentru a ilustra un curent, o poziţie teoretică sau vom grupa autorii în jurul unei probleme.

Unul din fondatorii sociologiei culturii ca ştiinţă,dar

şi curent de gîndire filosofică este filosoful, psihologul şi sociologul german Wilhelm Dilthey (1833-1911). Acesta este autorul aşa-numitei "filosofii a vieţii". In ciuda explicaţiei sale idealiste a culturii, Dilthey are meritul de a se fi ocupat direct de fenomenul istoriei culturii. A scris despre trăire şi poezie, despre poezia şi muzica germană, a făcut o remarcabilă analiză a omului, începînd cu Renaşterea şi Reforma.

Impotriva interpretărilor individualiste subiective, Dilthey a subliniat că individul trăieşte în complexitatea relaţiilor social-istorice, iar omul este o fiinţă istorică integrată în istoria ordonărilor sociale. In teoriile sale, a avansat ideea unei tipologii a concepţiilor despre lume: naturalismul, idealismul obiectiv panteist şi "idealismul libertăţii", - tipologie psihologică, bazată pe predominanţa fie a sentimentului fie a voinţei. Aceste tipuri de viziune ar străbate în diferite înfăţişări concrete ale istoriei spirituale a omenirii.

Dilthey accentuează că faptul relativităţii este "ultimul cuvînt al concepţiei istorice despre lume, totul aflîndu-se în devenire şi nimic nefiind stabil". Această viziune istorică i-a apărut lui Dilthey pe baza unei analize ştiinţifice confirmînd existenţa legităţii în istorie, care acţionează şi stă deasupra oamenilor, dar totodată acordă libertatea de a ne integra şi dărui mersului istoriei.

Dilthey a oscilat însă între orientarea obiectivă,adică spre obiectul concret al istoriei - omul încadrat în ansambluri social-istorice-şi conştiinţă. Tendinţa psihologistă şi spiritualistă a contracarat aportul lui indiscutabil la formarea conştiinţei istorice şi la raportarea ei la forţele sociale obiective.

Meritul incontestabil de a fi transformat sociologia într-o ştiinţă socială autonomă şi de a fi formulat un program de cercetări în domeniul vieţii spirituale, fundamentînd bazele sociologiei culturii i-a revenit filosofului şi sociologului francez Emile Durkheim (1858-1917).

Durkheim a îmbogăţit sociologia culturii cu noi noţiuni, puncte de vedere şi probleme.

In lucrările sale "De la division du travail social"

(Despre împărţirea muncii sociale) şi "Le suicide"(Sinuciderea), în cursurile sale universitare sau în diverse studii publicate postum, ca L'éducation morale, Philosophie et sociologie, Durkheim a deschis orizonturi noi sociologiei, religiei, moralei, cunoaşterii.

Cu toate criticile care se pot aduce azi teoriei lui Durkheim despre esenţa şi originea religiei - deoarece s-au descoperit, între timp, noi fapte de către etnografie şi istoria religiilor -, acesta a pus problema teoretică a rolului şi funcţiei religiei în societăţile arhaice, a atras atenţia asupra bazei sociale a tottemismului şi în general a riturilor şi jertfelor, a simbolurilor şi reprezentărilor religioase. El a arătat, pe drept, că religia nu este o "iluzie" cum credeau iluminiştii, dar a ajuns la teza eronată despre religie ca rădăcină a tuturor formelor culturii arhaice, ignorînd numeroasele ei aspecte pragmatic- raţionale sau axiologice.

Indiferent de rezervele ce le avem astăzi asupra operei şi concepţiei lui Durkheim, despre reprezentările religioase, teoria sa reia în felul ei teza lui Marx despre căutarea explicaţiei religiei" nu în sine însăşi", ci în baza ei reală din societate.

In ceea ce priveşte sociologia cunoaşterii, Durkheim a pornit de la premisele care scot în relief funcţia gîndirii. A văzut, totodată, că înrădăcinarea cunoaşterii în realitatea socială nu compromite validarea ştiinţei. El a ajuns însă la concluzia care identifică raţiunea cu societatea, considerînd că trebuie să ajungem la o societate din care să lipsească tensiunile sociale şi antagonismele interne, în particular lupta de clasă. De asemenea, nu putem nesocoti problema axiologică a valorizării formelor culturii. Deşi Durkheim înclină spre "relativism", el nu-şi pune problema: care este raportul dintre sociologia cunoaşterii şi istoria (valorizantă) a ştiinţei şi filosofiei.

Etapa nouă în şcoala filosofică şi de sociologia culturii creată de Durkheim a fost continuată în secolul nostru, între cele două războaie mondiale şi chiar în prezent de o serie de discipoli ai săi: Georges Gurvitch, Levy-Bruhl, Marcel Mauss

şi alţii.

Nici unul nu şi-a pus problema explicării de ansamblu a principalelor forme ale culturii şi civilizaţiei. Nici chiar în tratatul de sociologie culturii a sociologului francez Georges Gurvitch nu este reflectat acest fapt. Aproape toţi, însă,au adus contribuţii însemnate în dezvoltarea sociologiei civilizaţiei.

Este interesant de relevat influenţa marxismului asupra lui Levy-Bruhl, care susţinea că cerinţa progresului constă adesea într-o modificare profundă ce se produce într-o altă serie de evenimente sociale, aproape totdeauna în serie economică.

O nouă fază a teoriei culturii începe cu studiile lui Oswald Spengler (1880-1936) - filosof idealist german, care a încercat un efort impunător pentru a aborda problema concretului în istoria culturii, să descifreze tipurile de cultură, să adîncească acea categorie a stilului culturii de-abia schiţată pînă atunci şi să-şi spună cuvîntul asupra sensului şi destinului culturii contemporane.

Cartea lui "Declinul Occidentului" se integrează în seria marilor eforturi inaugurate de Herder şi Hegel cu mult timp înainte. Spengler a fost primul teoretician al crizei culturii europene contemporane. El a văzut criza culturii însă numai sub unghiul epuizării unei clase, de pe poziţiile unei clase, care îşi simţea sfîrşitul istoric ("Declinul Occidentului" a apărut în perioada avîntului mişcării muncitoreşti de după Marea Revoluţie Socialistă din Octombrie).Prin concepţia sa înaintată se impune lui Albert Schweitzer şi N.Berdiaev, lui P.Sorokin sau Arnold Toynbee. Dar Oswald Spengler este în concepţia sa idealist. Teza centrală spengleriană este ostentativ idealistă. După punctul său de vedere, culturile nu depind de societate, de structura şi tendinţele ei, de primitivismul sau dezvoltarea ei tehnică, de nevoile şi ţelurile oamenilor reali, ci invers, popoarele depind de cultură.

Spengler susţine că formele spirituale ale marilor culturi nu pot fi explicate cauzal prin fenomene sociale, etice şi politice; ele sînt expresia numai a ceva sufletesc.

Cultura nu este deci expresia unei societăţi într-o anumită fază istorică,ci filosofia, arta, politica şi economia toate la un loc fără nici o distinctie sînt "simboluri" sufleteşti.

Spengler foloseşte analogia dintre "cultură" şi "organism", după ce sociologia se străduise să izgonească din ştiinţele sociale concepţia biologistă "organicistă". Concepînd cultura ca un organism, Spengler o izola de baza ei umană, de nevoile şi dezideratele oamenilor, care se cristalizează în artă, morală, gîndire.

Impingînd pînă la ultimele consecinţe teza idealistă a determinismului sufletesc, ajunge la afirmaţii mai speculative decît ale idealismului german de la 18oo. El susţine, de pildă, că poporul arab n-a creat o cultură arabă; acest popor reprezintă numai comunitate de credinţă şi este produsul culturii magice. Nu există, deci o istorie a popoarelor, a societăţii în timp şi spaţiu "ci numai o istorie a "marilor culturi". Istoria şi teoria cauzală a culturilor este înlocuită cu fizionomia culturilor, de care depinde pînă la urmă destinul acesteia.

Dincolo de limitele concepţiei sale, argumentaţia lui Spengler constituie o cotitură prin mărturisirea crizei culturii şi societăţii burgheze.

Dintr-o galerie de filosofi nemarxişti contemporani care se grupează într-un curent aparte de sociologia culturii şi se apropie prin modul de interpretare, păstrînd totuşi nuanţele distincte, menţionăm pe Max Scheler, Max Weber, Alfred Weber şi Karl Jaspers, Georges Gurvitch, Arnold Toynbee. Ne vom opri, pe scurt, asupra concepţiilor manifestate pr planul filosofiei culturii şi sociologiei culturii de către Arnold Toynbee, născut în 1889 şi mort în 1976, istoric şi sociolog idealist englez, care neagă unitatea procesului obiectiv, considerînd că istoria reprezintă succesiunea unor civilizaţii independente una de alta (civilizaţia elenistică, civilizaţia occidentală creştină).

După Toynbee, toate civilizaţiile de pînă acum au parcurs, fiecare într-o modalitate particulară irepetabilă, o mişcare în cerc: apariţie, înflorire, decădere şi pieire. Vor-

bind în ton fatalist despre "sinuciderea" civilizaţiilor şi semnalînd doar aspectul negativ al crizelor, Toynbee îşi afirmă convingerea în progres, fără să neglijeze fenomenul repetiţiei, dar nu înţeleasă ciclic.

In ansamblul operei lui Arnold Toynbee, problema declinului şi a dezintegrării culturilor ocupă partea cea mai însemnată. Faptul este semnificativ şi foarte valoros pentru că Toynbee, în afară de predicarea unor noi biserici, ştie să pătrundă în starea de spirit a epocii noastre.

Raportîndu-se la cultură, ideologia constituie axul central al sistemului de valori al unei clase sociale, îşi exercită influenţa asupra culturii, pătrunzînd în toate sferele vieţii spirituale.

In cadrul culturii spirituale a societăţii capitaliste există mai multe ideologii, ceea ce imprimă culturii un caracter contradictoriu de clasă. Cele două ideologii fundamentale - a clasei burgheze şi a celei proletare - determină constituirea în principal, a două sisteme de valori, dar acestea nu epuizează întreaga bogăţie şi diversitate a creaţiei culturale.

Tuturor teoriilor nemarxiste, aflate în faţa "crizei culturii" le este comună incapacitatea de înţelegere social-istorică a fenomenelor. Nici un curent sau chiar reprezentant al său n-a izbutit să despartă dialectic momentul vechi de momentul nou sau contradicţiile care se ciocnesc în actuala "criză a culturii" occidentale. Nu-şi dau seama că apariţia caracterelor decadente ale artei, moravurilor, gîndirii şi, în genere, ale vieţii spirituale, nu semnifică sfîrşitul culturii europene, ci sînt numai simptomele spirituale ale decadenţei unei anumite categorii sociale, ostilă primenirii pe care o impune, în cultură, ridicarea maselor.

In general, putem admite că sociologia contemporană a culturii se împarte în mai multe tendinţe:

a. sociologia marxistă a culturii;

b. sociologia materialistă nemarxistă a culturii, care nu admite influenţa ideologiei în procesele şi fenomenele de cultură;

-c.sociologia culturii şi civilizaţiei influenţată de concepţiile religioase.

Sociologia burgheză a culturii din zilele noastre nu-şi dă seama că atît conţinutul, cît şi stilul unei culturi, oglindesc nevoi şi preocupări sociale determinate.

Din faptul că socialul a irupt în cultura contemporană, înăbuşind metafizica şi misticismul, promovînd valoarea cunoaşterii şi acţiunii politice, gînditorii idealişti au decretat "decadenţa" culturii. Ostilitatea etică faţă de năzuinţele maselor i-a împiedicat însă să înţeleagă baza sociologică a "crizei" culturii.

Contradicţia dintre etică şi politică din societatea capitalistă a determinat negaţia teoretică a ceea ce este nou, pozitiv şi necesar, adică istoric determinat, în fenomenul crizei culturii burgheze.

Astfel în secolul nostru, care cuprinde epoca de trecere de la capitalism la socialism, burghezia suferă înfrîngeri zdrobitoare pe tărînul vieţii spirituale şi în particular al culturii, reflectate în teoriile cu privire la sfîrşitul culturii burgheze occidentale.

CAPIT.IX.CONFRUNTARI IDEOLOGICE IN CAPITALISMUL CONTEMPORAN

1.Confruntarea dintre teoria social-politică a clasei muncitoare şi ideologia burgheză contemporană.

2.Criza concepţiilor burgheze.Probleme şi orientări în ideologia social-politică burgheză contemporană.Perspectiva socialistă.

Programul Partidului Comunist Român, documentele Congresului al XII-lea al partidului relieftează cu pregnanţă necesitatea desfăşurării unei lupte hotărîte împotriva concepţiilor reacţionare, a influenţelor ideologiei burgheze, pentru combaterea tuturor încercărilor forţelor reacţionare de a pune la îndoială capacitatea orînduirii socialiste -dovedită în practică- de a soluţiona marile probleme ale dezvoltării actuale sociale.

Ca o reflectare a profundelor prefaceri economice, sociale şi naţionale ce caracterizează dezvoltarea societăţii contemporane,are loc o confruntare ideologică, fără precedent prin amploarea şi profunzimea sa.

In expunerea la şedinţa activului central de partid şi de stat din 3 august 1978,tovarăşul Nicolae Ceauşescu menţiona că "în lumea contemporană,ca de altfel întotdeauna de-a lungul istoriei,există o intensă confruntare ideologică între forţele revoluţionare şi progresiste,pe de o parte,şi clasele exploatatoare şi cercurile reacţionare,pe de altă parte, în legătură cu o serie de probleme fundamentale ale dezvoltării sociale,ale organizării societăţii,ale drepturilor şi libertăţilor maselor, ale condiţiei umane,ale gîndirii filozofice

şi creaţiei spirituale".

Astăzi nimeni nu mai poate ascunde sau nega că epoca în care trăim, cu toate procesele, fenomenele şi tendinţele ei contradictorii, este nu numai epoca matematicii şi fizicii, a ciberneticii şi automatizării, a energiei nucleare şi astronauticii, ci şi epoca unor transformări înnoitoare fără precedent în domeniul relaţiilor sociale, politice, naţionale.

Poziţia faţă de asemenea procese şi fenomene în care se exprimă esenţa şi legităţile dinamicii sociale contemporane reprezintă piatra de încercare a fiecărei concepţii social-politice, în definirea curentelor social-politice.

I. Confruntarea dintre teoria social-politică a clasei muncitoare şi ideologia burgheză contemporană.

In examinarea locului, rolului şi caracterului confruntării dintre concepţia social-politică a clasei muncitoare şi ideologia burgheză e necesar să pornim de la cîteva consideraţii cu caracter general. Principalul conţinut al gîndirii social-politice îl constituie ideile, teoriile, concepţiile care exprimă atitudinea diferitelor grupuri sociale sau clase faţă de orînduirea socială şi de stat existentă, poziţia acestora în relaţiile cu alte clase sau pături sociale, cu partidele şi celelalte organizaţii politice, poziţia în problema relaţiilor dintre state şi naţiuni, atitudinea faţă de procesul istoric contemporan în ansamblu.

Fiecare orînduire se caracterizează prin relaţii economice determinate, cărora le corespund anumite structuri sociale. Condiţiile existenţei şi dezvoltării sociale se prezintă înainte de toate ca interese, în virtutea cărora oamenii, masele realizează procesul neîntrerupt al mişcării istorice, făuresc istoria. "Relaţiile economice ale unei societăţi date - sublinia Engels - se prezintă în primul rînd ca interese". In multitudinea de interese pe care le cunoaşte societatea, cele economice, materiale au o însemnătate hotărîtoare. Situaţia obiectivă a diverselor clase şi categorii sociale sub aspectul raporturilor economice, al intereselor lor materiale

fundamentale se reflectă, mai mult sau mai puţin adecvat, în poziţia politică a fiecărei clase sau categorii sociale şi, privite în ansamblul lor, în relaţiile politice ce caracterizează societatea într-o etapă dată.

Ideologia social-politică subiectivizează, conştientizează într-o formă sau alta, şi, pe această bază, justifică şi argumentează interesele fundamentale şi imediate ale clasei sau categoriei sociale date; elaborează scopurile, căile şi mijloacele pentru apărarea şi promovarea intereselor de clasă, organizarea politică corespunzătoare, formele luptei de clasă. Prin însăşi natura funcţiei pe care o îndeplineşte, ideologia social-politică are un pronunţat caracter de clasă. In sfera ei se exprimă în modul cel mai concentrat, mai evident, se argumentează programele politice ce călăuzesc lupta claselor. Ideologia social politică mediază într-o măsură însemnată acţiunea structurilor economice şi sociale, a intereselor de clasă asupra celorlalte forme ale conştiinţei sociale.

La cele de mai sus trebuie adăugat că, în calitatea lor de elemente de suprastructură, concepţiile social-politice au o anumită independenţă relativă. Practica socială pe care o reflectă îşi manifestă şi în acest caz, numai în ultimă instanţă, rolul de factor determinant.

Doctrinele filozofice, şi în multe cazuri chiar cele religioase, îşi pun şi ele amprenta asupra diferitelor concepţii social-politice. Concepţiile filosofice idealiste alimentează, de regulă, iluzia unei independenţe absolute a ideologiei social-politice, a emancipării acesteia de mişcarea logică a procesului istoric, de practica socială, politică. O asemenea iluzie este întărită de faptul că, în condiţiile societăţii bazate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie, clasele dominante caută cu orice preţ să imprime ideologiei lor - care în fapt reprezintă expresia intereselor de clasă şi argumentarea acestor interese - o aparenţă de universalitate, şi o prezintă drept veşnică, imuabilă.

Pe baza unei ample analize critice a unor asemenea concepţii idealiste (în lucrări ca "Sfinta familie","Ideologia germană" ş.a.) şi în polemica cu astfel de concepţii, Marx şi

Engels au caracterizat ideologia ca o conştiinţă aberantă,deformată. O serie de gînditori contemporani, invocînd teza amintită, susţin că orice ideologie este o conştiinţă aberantă. In realitate, marxismul a făcut şi face o demarcaţie netă între ideologie ca reflectare deformată a realităţii şi ideologia ştiinţifică. Insăşi reflectarea mistificată în ideologie a unor raporturi reale nu e altceva decît rezultatul caracterului profund contradictoriu al relaţiilor dintre oameni în societatea bazată pe exploatare, rezultatul faptului că asemenea raporturi capătă în capitalism forma şi aparenţa de raporturi între lucruri, mărfuri, bani.

Condiţionarea complexă a ideologiei social-politice implică o anumită tendinţă a acesteia de a rămîne în urma schimbărilor ce au loc în practica socială, pericolul iluziilor, al îndepărtării de cerinţele dezvoltării sociale atunci cînd conştiinţa socială, mişcarea formelor ideologice nu sînt concepute ca laturi legice, necesare ale procesului istoric. Dar, prin natura sa, ideologia social-politică implică şi posibilitatea ca,intuind cerinţele mişcării istorice (cazul numeroaselor concepţii înaintate, progresiste, democratice) sau bazîndu-se pe cunoaşterea ştiinţifică a legilor dezvoltării sociale - aşa cum este cazul concepţiei social-politice a clasei muncitoare, să anticipeze şi să prevadă sensul dezvoltării istorice, să călăuzească activitatea de înfăptuire a unor transformări profunde, corespunzătoare cerinţelor progresului social.

In raport cu structurile sociale şi politice ce le caracterizează, formaţiunile sociale bazate pe existenţa claselor opuse cunosc concepţii social-politice diferite. In funcţie de schimbările ce intervin în condiţiile de existenţă ale formaţiunii date, de întreg complexul de intercondiţionări ce caracterizează societatea într-o anumită perioadă, concepţiile social-politice îşi modifică, într-o măsură sau alta, conţinutul. Concepţiile social-politice nu pot fi privite,prin urmare, în sine în afara timpului, a epocii, a condiţiilor şi intereselor pe care le reflectă şi pe care le servesc. Ele au un caracter istoric.

Deosebit de bogată în conţinut,de amplă şi ascuţită

e confruntarea ideologică ce caracterizează viața societății în perioada actuală, de trecere a omenirii de la capitalism la socialism. Acest lucru e firesc și inevitabil în condițiile scindării lumii în sisteme social-politice opuse, ale existenței societății împărțite în clase și forme sociale antagoniste, în împrejurările grandioaselor revoluții politice, sociale și de eliberare națională pe care le cunoaște societatea contemporană.

E drept că în legătură cu amploarea și conținutul confruntărilor ideologice contemporane există puncte de vedere diferite. Unii autori, reducînd în mod simplist, neștiințific, condiționarea confruntărilor ideologice la aspecte legate doar de nivelul de trai al maselor, consideră că în societățile industrializate, o dată cu soluționarea problemei referitoare la primum vivere, ar avea loc o diminuare a antagonismelor, o atenuare a conflictelor, un anumit proces de "depolitizare" și de îndepărtare de ideologie. Alții sînt de părere că într-o lume în care primum vivere va fi, în sfîrșit, satisfăcut se crează premise ca ideologiile și implicit confruntările ideologice să ocupe un loc cu mult mai mare, că oamenii se vor ocupa de „deintephilosophari", că anumite conflicte care par în prezent secundare, cele dintre sexe, dintre generații, ar risca să devină de prim rang și să capete o mare importanță. Realitățile lumii contemporane arată însă că nu pot fi simplificate cauzele confruntărilor ideologice. De altfel, M.Duverger, care împărtășește și el teza după care conflictele de clasă se atenuează pe măsura ridicării generale a nivelului de viață, recunoaște, atunci cînd face apel la anchetele sociologice, că în societățile industrializate o clasă destul de închisă continuă să domine viața economică și politică, că inegalitatea dintre capitaliști și necapitaliști și dominarea ultimilor de către cei dintîi, constituie fundamentul esențial al statelor din Occident, că lupta de clasă continuă. Viața ideologică nu poate fi redusă la problematica generată de deosebirile legate de nivelul de viață al oamenilor. Se înfruntă în acest domeniu idei, idealuri de viață și concepții care reprezintă rînduieli perimate sau în curs de perimare, raporturi bazate pe exploatare și

asuprire, idealuri de viață, concepția despre lume ce exprimă cerințele obiective ale mișcării istorice, de înnoire socială, de instaurare a societății socialiste chemată să lichideze tarele trecutului, să întruchipeze năzuințele spre bunăstare și fericire ale milioanelor și milioanelor de oameni.

Profunzimea deosebită a confruntărilor ideologice contemporane e condiționată de însuși caracterul transformărilor ce se realizează în condițiile trecererii de la capitalism la socialism. Nici una dintre revoluțiile anterioare nu și-a pus ca sarcină să desființeze proprietatea privată asupra mijloacelor de producție, să lichideze exploatarea omului de către om, să pună capăt existenței claselor antagoniste. Asemenea deziderate sînt pentru prima dată argumentate și realizate de revoluția socialistă. Ideologia burgheză, care s-a ridicat cu hotărîre împotriva orînduirii feudale, împotriva a tot ce frîna afirmarea capitalismului, n-a făcut decît să justifice necesitatea înlocuirii unei forme de exploatare cu alta. Ea a proclamat și apărat caracterul intangibil și etern al societății bazate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție sub înfățișarea societății capitaliste.

Reflectînd interesele vitale ale celor mai largi mase de oameni ai muncii, cerințele obiective ale progresului social contemporan, conștiința socialistă dezvăluie inevitabilitatea victoriei societății socialiste, lipsită de exploatare și asuprire, esența și superioritatea noii orînduiri față de cele anterioare, călăuzește activitatea forțelor sociale înaintate, care militează pentru instaurarea și dezvoltarea unei astfel de orînduiri. Ca urmare, confruntarea dintre concepția clasei muncitoare și ideologia burgheză, în mod inevitabil, capătă nu numai o ascuțime și aploare neîntîlnite în trecut, dar și o deosebită semnificație practică, revoluționară, transformatoare.

Descoperind legile mișcării istorice, marxismul a permis teoriei social-politice a clasei muncitoare să abordeze într-un mod nou problema dezvoltării societății. Analizînd riguros științific anatomia societății contemporane, marxismul permite în același timp înțelegerea tendințelor obiective ale dezvol-

tării sociale, a căilor şi forţelor capabile să transforme în realitate idealul socialist. Inepuizabila forţă de atracţie a teoriei socialismului ştiinţific rezidă tocmai în capacitatea acestuia de a prevedea în mod ştiinţific viitorul societăţii şi de a înarma, pe această bază, clasa muncitoare, masele, popoarele cu o perspectivă clară asupra dezvoltării istorice, dîndu-le astfel posibilitatea să înţeleagă fenomenele ce apar, să acţioneze în concordanţă cu cerinţele legilor obiective, să făurească istoria în mod conştient.

In această privinţă devine evident că teoria social-politică a clasei muncitoare nu poate fi considerată o concepţie printre altele pe care le cunoaşte societatea modernă şi contemporană, ci unica concepţie capabilă să prevadă în mod ştiinţific viitorul, devenirea socială. Marx şi Engels au dat omului conştiinţa lucidă a posibilităţilor sale creatoare, iar clasei muncitoare un program pentru construirea unei societăţi care să permită înflorirea omului, o metodă care este în acelaşi timp o metodă de luptă şi o metodă ştiinţifică pentru construirea acestei societăţi; marxismul îşi trece proba fecundităţii sale în multe domenii ale practicii. El a transformat viaţa economică şi socială a unor ţări imense; a permis milioanelor de oameni, aserviţi de milenii, să aibă acces la cultură şi să cucerească condiţii de viaţă umane.

Semnificaţia practică revoluţionară şi transformatoare a teoriei social-politice a clasei muncitoare este amplificată de apariţia, dezvoltarea şi maturizarea continuă a partidelor comuniste şi muncitoreşti. Chintesenţă a unirii cuceririlor autentice ale ştiinţei cu activitatea practică de transformare a societăţii, partidele revoluţionare ale clasei muncitoare îndeplinesc un rol de însemnătate uriaşă în conştientizarea oamenilor muncii, în organizarea, conducerea şi îndrumarea operei de creaţie istorică în concordanţă cu cerinţele obiective ale progresului social contemporan. Prin însăşi natura sa, prin înalta responsabilitate pe care o aplică faţă de cerinţele şi modul concret de manifestare a legilor obiective ale mişcării sociale, această operă de creaţie istorică conştientă nu se poate dezvolta cu succes fără realizarea unei ample munci teoretice; succesul activităţii fiecărui partid revoluţionar

este condiţionat de elaborarea şi promovarea unei linii politice care să exprime aplicarea creatoare a teoriei socialismului ştiinţific la realităţile istorice ale fiecărei ţări, ale fiecărei etape de dezvoltare a societăţii. Această împrejurare ridică la o înălţime necunoscută în trecut rolul teoriei de dezvoltare a societăţii, modifică în mod esenţial caracterul şi conţinutul confruntărilor ideologice, aplifică ponderea şi importanţa pe care o ocupă în cadrul acestei confruntări problemele ce privesc sensul istoriei, viitorul societăţii.

Complexitatea, ritmul şi amploarea transformărilor pe care le cunoaşte omenirea în zilele noastre sporesc şi ele rolul teoriei în viaţa societăţii, lărgesc considerabil frontul confruntărilor ideologice.

Ca rezultat, în miezul confruntărilor ideologice din zilele noastre se află asemenea probleme arzătoare cum sînt: conţinutul epocii actuale şi direcţia progresului istoric contemporan; esenţa şi destinul istoric al capitalismului; formele politice de organizare a societăţii şi instituţiile democraţiei; noua ordine economică şi politică internaţională şi lichidarea subdezvoltării; rolul şi dezvoltarea naţiunilor; relaţiile dintre state; problema păcii şi războiului. In legătură cu sporirea într-o măsură necunoscută în trecut a preocupării popoarelor pentru propriul lor viitor, a crescut simţitor interesul acestora pentru întreaga problematică referitoare la perspectivele evoluţiei ţărilor în curs de dezvoltare, la căile de consolidare a cuceririlor dobîndite în urma mişcărilor de eliberare, în lupta pentru independenţă şi suveranitate naţională, pentru progres social.

Prin însăşi natura şi conţinutul ei, marea confruntare contemporană dintre concepţia social-politică a clasei muncitoare cu ideologia burgheză angajează larg interesele vitale ale maselor, claselor, problemele fundamentale ale mişcării sociale, ale viitorului civilizaţiei, al omenirii. Această confruntare nu poate fi ocolită de nimeni şi nicăieri. Ea angajează toate curentele de gîndire şi toate zonele globului pămîntesc.

Avem de-a face cu o confruntare cu caracter mondial.

Creşterea puterii de atracţie a concepţiei social-politice a clasei muncitoare este indisolubil legată de prefacerile revoluţionare pe care le cunoaşte societatea contemporană. Desigur, nu se poate trece cu vederea faptul că numeroşi ideologi ai clasei exploatatoare fac eforturi susţinute pentru a prezenta maselor într-o formă mistificată, înfrumuseţată, orînduirea capitalistă. Au încă o anumită răspîndire concepţiile care alimentează iluziile cu privire la posibilitatea justiţiei sociale în capitalism, la transformarea de la sine a capitalismului în socialism, precum şi concepţiile care interpretează diversele procese şi fenomene ale lumii contemporane de pe poziţii de clasă străine intereselor vitale ale maselor, ale proletariatului sau care caută să nege ori să minimalizeze misiunea istorică a clasei muncitoare, existenţa claselor sociale ş.a.m.d. In unele ţări sînt relativ puternic înrădăcinate concepţiile religioase, care nu o dată sînt speculate în scopul menţinerii maselor sub influenţa politică a claselor exploatatoare.

Marile transformări revoluţionare ale lumii contemporane supun însă unei serioase verificări întreg ansamblul concepţiilor social-politice, existente, fac să crească interesul pentru analiza esenţei proceselor şi fenomenelor majore ale societăţii, pentru cunoaşterea legităţilor şi forţelor motrice ale acesteia, pentru înţelegerea mecanismului legilor sociale. E o realitate că mase mereu mai largi manifestă o exigenţă sporită faţă de modul în care o concepţie sau alta îşi demonstrează eficienţa în practica socială, faţă de felul în care pune şi rezolvă problemele majore ale zilelor noastre, dovedesc atracţie spre acele teorii care, explicînd just fenomenele sociale, dau totodată o perspectivă clară activităţii practice transformatoare, luptei popoarelor pentru noi trepte de progres şi civilizaţie,

Pentru dezvoltarea continuă a influenţei şi forţei de atracţie a ideilor socialiste, de cea mai mare însemnătate e verificarea acestora în practica transformărilor sociale. Viguroasa afirmare a socialismului în arena istoriei contemporane, realizările dobîndite de către popoarele ţărilor socialiste, capacitatea noii orînduiri de a pune şi dezlega într-un mod nou multiplele aspecte pe care le ridică mişcarea istorică

din zilele noastre, de a rezolva probleme ce s-au dovedit insolubile pînă la capăt în cadrul vechilor orînduiri, marile potențe și posibilități pe care socialismul le oferă progresului și civilizației, toate acestea își pun amprenta asupra conștiinței epocii în care trăim.

Faptul că procesul de transformare revoluționară a lumii contemporane se desfășoară, în ultimă instanță, în conformitate cu legile dezvăluite de materialismul istoric și în corcordanță cu previziunile sale științifice, îi sporește acestuia puterea de atracție, capacitatea de pătrundere în masă. Idealul socialist însuflețește mase largi de oameni ai muncii manuale și intelectuale din țările capitaliste. Ideile socialismului polarizează atenția a milioane de oameni din țările recent eliberate, din cele care luptă pentru emanciparea lor. Prin soluțiile teoretice și practice pe care le dă noilor probleme ridicate de dezvoltarea socială, prin uriașa sa putere de atracție și de prospectare a viitorului, marxismul se afirmă și s-a impus în mod irevocabil în avanscena întregii vieți spirituale a societății contemporane.

Extrem de importantă și în același timp semnificativă este creșterea influenței ideilor socialismului în rîndurile intelectualității interesate în progresul științei și culturii, al civilizației umane, ca și în rîndurile tineretului lumii capitaliste în general, al celui studios în special. Oamenii de știință, de cultură din toate țările capitaliste lipsiți de prejudecăți, frămîntați de esența fenomenelor și proceselor ce caracterizează cunoașterea în societatea contemporană, manifestă interes pentru studierea marxismului, pentru abordarea pe calea dialogului a problemelor ce privesc mersul înainte al științei, fenomenele și procesele lumii contemporane.

Puternica influență pe care o exercită marxismul se reflectă în evoluția multor intelectuali; ea este recunoscută de personalități proeminente ale vieții spirituale din țările capitaliste.

Așa cum arată diferitele întîlniri și manifestări științifice internaționale, ca și diversele studii, lucrări și articole apărute, în ultimii ani crește numărul gînditorilor burghezi

care adoptă şi integrează în propria lor concepţie teze,concluzii marxiste şi care totodată recunosc că marxismul oferă un instrument eficient pentru analiza schimbărilor şi problemelor ce caracterizează societatea contemporană. Marxismul oferă cadrul teoretic al unor însemnate manifestări, confruntări şi dialoguri ce au loc între marxişti în Franţa, în Italia şi alte ţări capitaliste. In Statele Unite, unde în timpul ultimei generaţii viaţa ideologică s-a resimţit puternic de pe urma influenţei "războiului rece" şi a focarelor de război şi unde s-au făcut şi se fac eforturi ca încă de pe băncile şcolii tinerii să fie crescuţi în spiritul aversiunii faţă de comunism, există, de asemenea, indici care atestă creşterea influenţei şi prestigiul ideilor socialiste. Tot mai mulţi sînt oamenii de ştiinţă şi intelectualii care recunosc că marxismul este o teorie ştiinţifică care trebuie privită cu seriozitate. In rîndul tineretului studios se manifestă dorinţa de a afla adevărul despre ţările socialiste, de a înţelege ce e comunismul.

Interesul sporit din partea multor gînditori burghezi faţă de marxism nu poate fi identificat, fireşte, cu aderarea acestora la concluziile fundamentale ale marxismului, cu acceptarea politicii partidelor revoluţionare ale clasei muncitoare de transformare socialistă a societăţii. Aşa cum, pe bună dreptate, s-a observat, numeroase curente filosofice, sociologice care, într-un fel sau altul recurg la teze marxiste, numeroşi filosofi şi sociologi care se ocupă de marxism ori adoptă unele teze ale lui, îşi exprimă rezerve faţă de socialism şi ridică obiecţii marxismului, îşi desfăşoară activitatea în afara mişcării comuniste şi, de multe ori, în opozie cu ea. Există gînditori care îşi însuşesc idei ale marxismului, le apreciază ca valori şi acţionează în practică pe baza lor, alţii se îndeletnicesc în mod special cu exegeza lucrărilor lui Marx, de "aducerea lor la zi". Aceasta atrage atenţia asupra poziţiilor diferite de pe care diverşi gînditori se preocupă de marxism;creşterea intereseului faţă de marxism nu înseamnă,după cum vom vedea, că ideologia burgheză şi-ar modifica automat esenţa sa de clasă, orientarea anticomunistă.

Este însă evident că, în ciuda unor poziţii rigide care

s-au manifestat, s-au creat noi posibilităţi pentru dialogul constructiv dintre marxişti şi nemarxişti, că s-au produs şi se produc fisuri în sistemul ideologiei anticomuniste,că există condiţii mai prielnice pentru afirmarea tot mai puternică a ideilor socialiste în confruntarea largă ,pe terenul marilor probleme ale contemporaneităţii. Ca expresie teoretică a cerinţelor obiective ale transformării revoluţionare a societăţii, socialismul ştiinţific nu numai că-şi găseşte o strălucită confirmare în procesele ce caracterizează înaintarea omenirii pe căile civilizaţiei noi, socialiste, dar, din experienţa istorică a profundelor transformări revoluţionare, el soarbe forţe proaspete,se îmbogăţeşte necontenit cu teze, cu concluzii noi.

Activitatea creatoare a partidelor comuniste şi muncitoreşti în domeniul teoriei socialismului ştiinţific, critica sistematică, argumentată a ideologiei burgheze şi reformiste au o semnificaţie deosebită pentru dinamica confruntării ideologice contemporane. Această activitate contribuie la sudarea şi călirea rîndurilor fiecărui partid comunist, la dezvoltarea combativităţii şi intransigenţei lui politice şi ideologice. De însemnătate uriaşă este activitatea partidelor revoluţionare pentru formarea şi dezvoltarea conştiinţei noi a clasei muncitoare, a maselor, întrucît ajută acestora să descopere influenţele ideologiei burgheze şi să lupte împotriva lor, să înţeleagă în mod just, ştiinţific, lumea contemporană cu întreg complexul transformărilor ce o caracterizează, rolul istoric al clasei muncitoare. Activitatea politică şi ideologică desfăşurată de partidele comuniste exercită o influenţă puternică asupra procesului de clarificare şi de unire a tuturor forţelor înaintate în lupta pentru înfăptuirea progresului social. Imbinînd lupta pentru democraţie şi socialism cu cea pentru apărarea valorilor reale ale culturii, partidele comuniste din ţările capitaliste militează pentru eliberarea învăţămîntului, ştiinţei, artei de constrîngerile generate de capitalism, pentru reforme democratice în aceste domenii, pentru transformarea cuceririlor ştiinţei, culturii, tehnicii într-un bun al întregii naţiuni.

In rîndurile partidelor comuniste şi muncitoreşti sub influenţa acestora se află în multe ţări capitaliste eminenţi

reprezentanţi ai ştiinţei, artei, literaturii. Ca membri de partid sau sub influenţa şi conducerea acestuia, cadrele de intelectuali găsesc calea cea mai eficientă pentru a-şi pune forţele lor creatoare în slujba poporului, pentru a participa la transformarea societăţii.

II. Criza concepţiilor burgheze. Probleme şi orientări în ideologia social-politică burgheză contemporană. Perspectiva socialistă.

Profundele transformări ce caracterizează societatea contemporană supun unei verificări continue întreg ansamblul de orientări şi concepţii. Incapabile să reziste exigenţelor mişcării istorice, o serie de concepţii şi orientări social-politice burgheze, mic-burgheze sau reformiste tradiţionale sînt părăsite. Altele, în rîndul cărora se numără uneori chiar concepţii cunoscute prin conservatorismul lor, sînt supuse "modernizării", adaptării în noile condiţii istorice. Se fac eforturi pentru a lansa "noi" concepţii. Este evidentă preocuparea sporită pentru teorie, pentru sinteze, atitudinea critică faţă de orientările empirice în cercetarea fenomenelor sociale.

S-a scris, nu fără temei, că secolul al XIX-lea a fost înainte de toate secolul liberalismului. Esenţa liberalismului rezidă în afirmarea necesităţii de a se lăsa cîmp larg de manifestare mecanismului spontan al orînduirii capitaliste. Pe plan politic, doctrinarii liberalismului au militat pentru guvernarea reprezentativă şi democraţia burgheză parlamentară.

In realitate, liberalismul nu s-a dovedit în măsură să înţeleagă sensul firesc al evoluţiei societăţii capitaliste şi nici să explice marile probleme şi procese ale perioadei istorice date. Evoluţia capitalismului a demonstrat că această orînduire nu numai că nu este în măsură să realizeze libertatea şi egalitatea tuturor indivizilor, să rezolve contradicţia fundamentală dintre muncă şi capital, dar că dimpotrivă, în virtutea propriilor legi de dezvoltare, ea pregăteşte, maturizează continuu premisele materiale şi subiective ale înlocuirii

societății bazate pe proprietate privată asupra mijloacelor de producție cu socialismul.

Criza generală a capitalismului, existența și afirmarea tot mai viguroasă pe arena istorică a socialismului au spulberat mitul despre caracterul etern și permanența atotcuprinzătoare a capitalismului, și, o dată cu acest mit, aureola concepțiilor și teoriilor care l-au alimentat. Criza liberalismului a devenit o realitate evidentă. O soartă asemănătoare au avut și alte orientări social-politice burgheze sau mic-burgheze.

Reacțiile la procesul de perimare a orientărilor social-politice burgheze tradiționale nu numai că nu au putut să înlăture, dar adesea au contribuit la adîncirea și accelerarea acestui proces de perimare.

In această ordine nu e lipsit de interes să amintim că fascismul, ca expresie a neputinței burgheziei reacționare de a mai guverna cu metodele clasice, parlamentare, a lansat o campanie demagogică împotriva liberalismului, împotriva jocului liber al intereselor economice. Ridicîndu-se împotriva principiilor democratice, a organizațiilor și manifestărilor democratice, negînd rolul luptei de clasă în dezvoltarea istorică, fascismul a contrapus acestora mitul rasei, șovinismul cel mai deșănțat, profesat obscurantismul și misticismul, a făcut cultul iraționalului, al elitei. Statul fascist, instrumentul dictaturii celor mai reacționare cercuri ale claselor exploatatoare, a realizat acțiuni fără precedent în istorie de exterminare sistematică a celor considerați de altă rasă.

In ultimele decenii se constată trecerea în prim planul preocupărilor ideologiei social-politice burgheze a problematicii referitoare la declinul civilizației și culturii. Problemele referitoare la declinul "Europei", "decăderea națiunilor","declinul Occidentului", "decăderea libertății", "criza civilizației" au devenit aproape o modă în perioada crizei generale a capitalismului. De pe poziții diferite biologizante, psihologiste, ale cultului forței sau teologizante, problemele decăderii civilizațiilor s-au discutat și se discută cu insistență. Oswald Spengler în "Declinul Occidentului", apărut în 192o, aplicînd societății un evoluționism de tip biologic, formulează teza după care orice

cultură parcurge aceleași faze ca și un organism viu: nașterea, copilăria, tinerețea, maturitatea, bătrînețea. Declinul, după Spengler, este inevitabil. Cauza principală a declinului o constituie, după Spengler, criza culturii burgheze, prezentată ca o criză a culturii umane în genere. Se neagă legitatea socială, progresul.

Arnold Toynbee, în "Studiu asupra istoriei", declară și el că civilizația europeană de după cel de al doilea război mondial e foarte avansată pe calea declinului. Pentru A.Toynbee, istoria reprezintă succesiunea unor civilizații independente una de alta, fiecare dintre aceste civilizații parcurgînd într-o modalitate irepetabilă mișcarea: apariție, înflorire, decădere, pieire. Dispariția civilizațiilor se datorează, după Toynbee, unor tensiuni și conflicte sociale înțelese doar de elită spirituală în măsură să comunice cu divinitatea, care guvernează de fapt procesul istoric. In această viziune, cu o puternică tentă teologizantă, Toynbee găsește totuși elemente pentru a formula concluzia că civilizația occidentală nu va urma neapărat calea pieirii.

In tentativa de depășire a crizei orientărilor social-politice tradiționale sînt frecvente eforturile de relansare a acestora într-o manieră "modernizată". Neoliberalismul,neotradiționalismul, neoconservatorismul, neoraționalismul reprezintă doar cîteva dintre formele pe care le îmbracă această tentativă.

Deplasări importante în cadrul ideologiei social-politice burgheze au avut și au loc mai ales în anii din urmă,ca rezultat al influenței exercitate de marile procese revoluționare pe care le cunoaște omenirea, al prestigiului mereu mai mare de care se bucură ideile marxismului.

In această privință este interesantă însăși evoluția pozițiilor ce s-au manifestat în ultimii ani față de conceptul de "dezvoltare",cu aplicare la viața societății.

Problemele dezvoltării se află în atenția a numeroase dezbateri importante atît sub aspectul general cît și din punctul de vedere al examinării mai adînci a diverselor laturi pe care ea le implică, a factorilor care o condiționează.

Schimbările științifice, economice, politice ce au loc în lume, ca urmare a revoluției științifice și tehnice contemporane, au determinat și în cadrul catolicismului anumite simptome ce merită a fi remarcate. In enciclice ca: "Pace în Terris"și"Populorrum progressio" sînt evidente tendințele de adaptare a concepțiilor bisericii catolice la relațiile lumii contemporane în probleme variate, adesea esențiale, căutarea unei linii mai realiste printr-o interpretare mai elastică a dogmelor religioase. Astfel, considerațiile privind demnitatea și drepturile omului depășesc prin frecvența lor pe cele tradiționale, privind umilința destinului uman. Sînt elogiate acțiunile oamenilor pentru salvgardarea păcii în lume. In Enciclica "Populorrum progressio", care reflectă într-o formă mai explicită și concretă problemele sociale și politice ale contemporaneității, se subliniază existența și agravarea discrepanțelor dintre nivelele de trai, teză care contrazice teoriile bazate pe o pretinsă atenuare a contradicțiilor capitalismului; se condamnă "scandalul cursei înarmărilor" și se propune ca o parte din cheltuielile înghițite în prezent de pregătirile de război să fie consacrate sprijinirii țărilor în curs de dezvoltare etc.

Această orientare, deși nu dezvăluie cauza fundamentală a discrepanțelor și contradicțiilor constatate - existența capitalismului - deși respinge soluționarea eficace și radicală a problemelor puse,pe calea socialismului, deschide totuși posibilități noi pentru dezvoltarea acțiunilor comune între oamenii muncii și democrații credincioși și necredincioși.

Procesele ce caracterizează evoluția ideologiei burgheze sînt contradictorii. Indiferent însă de nuanțele și deosebirile de poziții, ideologia social-politică burgheză îndeplinește o funcție socială determinată: apărarea intereselor de clasă ale burgheziei, justificarea relațiilor social-politice care corespund cît mai bine acestor interese, contracararea influenței ideilor ce exprimă interesele vitale ale clasei muncitoare, ale celor ce muncesc în genere, orientarea sa antisocialistă.

In această privință,trebuie remarcat că orientarea antisocialistă a fost proprie dintotdeauna ideologiei social-politice burgheze. Ideile socialismului s-au călit și și-au creat

drum spre mase într-un lung şi permanent proces de înfruntare a celor mai diverse concepţii şi teorii adversare şi foarte adesea înfruntînd măsurile politice, administrative sau poliţieneşti promovate de statul capitalist. Incă în "Manifestul Partidului Comunist", Marx şi Engels constatau că împotriva comunismului s-au unit într-o sfîntă hăituială, toate puterile bătrînei Europe ... Papa şi Ţarul, Metternich şi Guizot, radicali francezi şi poliţişti germani".

In trecut, cînd socialismul era cunoscut mai ales ca o teorie, adversarii ideilor socialiste îşi îndreptau eforturile principale în direcţia negării legitimităţii acestor idei, a prezentării comuniştilor ca purtători ai haosului social. Victoria revoluţiilor sociale, operă vastă,constructivă desfăşurată în mod conştient pentru făurirea şi consolidarea orînduirii noi a demonstrat inegalabilul rol mobilizator şi transformator al ideilor socialismului, uriaşa forţă organizatoare şi îndrumătoare a comuniştilor,rolul hotărîtor al partidelor comuniste în realizarea cerinţelor progresului social.

Transformările înnoitoare înfăptuite de ţările socialiste în domeniul industrializării, al reorganizării socialiste a agriculturii, eforturile ce se fac pe linia modernizării producţiei acesteia, cuceririle istorice din domeniul ştiinţei şi culturii au dat puternice lovituri orientărilor antisocialiste.

Concepţiile antisocialiste continuă să se adapteze noilor situaţii, considerînd drept raţiunea lor de a exista lupta împotriva marxismului, a socialismului. Sub steagul anticomunismului, reacţiunea imperialistă încearcă să-şi acopere adesea politica de amestec în treburile interne ale altor ţări, de agresiune menite să înăbuşe mişcarea popoarelor pentru independenţă şi suveranitate naţională, pentru libertăţi democratice şi progres social.

In ultimii ani sînt tot mai numeroşi exponenţii ideologiei burgheze care consideră că modul tradiţional, "static" de a trata capitalismul ca bun fără nici un fel de rezerve, ca şi întreaga dispută despre deosebirile radicale dintre capitalism şi socialism au devenit anacronice, că în locul acestuia trebuie

promovate concepţii "mai dinamice". Pentru a răspunde "provocă ideologice" a socialismului se fac eforturi intense pentru promovarea unor concepţii şi sisteme care, pornind de la schimbările ce au loc în lumea contemporană şi dînd acestora o interpretare adecvată intereselor claselor exploatatoare, să poată menţine şi întări influenţa ideologiei burgheze asupra maselor, să servească drept instrument ideologic de apărare a orînduirii capitaliste, să contracareze influenţa crescîndă a ideologiei clasei muncitoare.

In rîndul unor astfel de concepţii "dinamice", un loc deosebit îl ocupă cele care caută să evidenţieze aşa-zisa apropiere crescîndă dintre capitalism şi socialism."Societatea industrială unică", "societatea hibridă", concepţia despre "apropierea crescîndă", "unirea spontană" sînt variante şi denumiri diferite pe care le îmbracă preocupările de felul celor amintite.

Teoria "societăţii industriale unice" este de dată relativ recentă. Nu mai departe decît cu un deceniu în urmă, în cadrul ideologiei social-politice burgheze, un rol însemnat îl avea doctrina "capitalismului popular". Pornind de la teza conform căreia capitalismul secolului al XX-lea nu mai este identic cu cel al secolului trecut, pe care l-a cunoscut şi studiat Marx, o serie de autori printre care A.Berle în "Revoluţia capitalistă a secolului al XX-lea,M.Nadler în "Capitalismul popular" ş.a. considerau că "noul" capitalism s-ar caracteriza prin "democratizarea" capitalului şi "diseminarea" proprietăţii, prin "egalizarea veniturilor şi "dispariţia" proprietăţii, prin "egalizarea" veniturilor şi "dispariţia "claselor că el ar avea,chipurile, drept scop, "realizarea bunăstării generale pentru toţi membrii societăţii".

Apreciind în mod unilateral sau denaturat conţinutul unor astfel de schimbări, o serie de ideologi ai burgheziei au căutat să acrediteze idei după care schimbările ce au avut loc ar fi modificat însăşi esenţa orînduirii capitaliste ca orînduire bazată pe exploatare.

In concepţia lui Rostow, "societatea industrială unică" apare ca un model social caracterizat prin trăsăturile proprii oricărei societăţi contemporane dezvoltate din punct de vedere

a raporturilor dintre om şi natură, dar făcîndu-se abstracţie de esenţa relaţiilor de producţie, de relaţiile de producţie, de relaţiile existente între oameni în procesul producţiei şi reproducţiei vieţii lor materiale.

Relativ larg răspîndită teza convergenţei celor două sisteme sociale existente în lumea contemporană -capitalismul şi socialismul - e susţinută în variante diferite. La Pitirin A.Sorokin, de exemplu, această teză capătă forma "societăţii de tip integral". Sorokin consideră că dacă omenirea va scăpa de noi războaie mondiale, dacă ea va şti să evite toate actualele pericole, atunci tipul de societate dominant nu va fi nici societatea capitalistă şi nici societatea comunistă, ci un tip de societate originală, pe care o denumeşte tip de societate integrală. După Sorokin, acest tip de societate va reprezenta media dintre capitalism şi socialism şi, în acelaşi timp, se va deosebi în mod esenţial de prototipul capitalist şi de cel comunist.

Independent de nuanţele pe care le îmbracă sau denumirile diferite, nu se poate să nu se vadă ca o trăsătură comună încercarea tuturor concepţiilor referitoare la "societatea industrială", la "convergenţă" de a renunţa la ideile apărării unui capitalism ca atare. Reprezentanţii capitalismului popular susţineau că s-au schimbat anumite laturi, trăsături ale capitalismului, chiar "popular" capitalismul rămînînd deci capitalism. Pentru adepţii teoriei "societăţii industriale unice", ai "convergenţei", însăşi societatea capitalistă ca atare, dispare, ea fiind înlocuită de societatea industrială".

Sub acelaşi pretext al concluziilor ce se desprind din analiza societăţilor moderne industrializate, în ideologia burgheză se încearcă să se înlocuiască conceptul de clasă conducătoare cu cel de categorie şi pe această cale să se estompeze sau chiar să se nege deosebirile adînci, de ordin principial ce se manifestă între ţările capitaliste şi cele socialiste, în ce priveşte esenţa puterii politice, conţinutul, formele şi m... ...mele democraţiei. Inţelegînd prin categorii conducătoare ...ităţi care ocupă poziţii sau îndeplinesc funcţii de aşa manieră încît nu pot să nu aibă o influenţă asupra conducerii so-

cietăţii, Raymond Aron scrie că "pluralitatea categoriilor conducătoare reflectă una dintre trăsăturile caracteristice ale societăţilor moderne industrializate."

In ţările capitaliste,"categoria conducătoare" exprimă şi apără interesele clasei ce-şi bazează existenţa pe proprietatea privată de tip capitalist asupra mijloacelor de producţie, acţionează pentru apărarea orînduirii bazate pe exploatare. In ţările socialiste clasele exploatatoare au dispărut din arena vieţii sociale; există toate premisele ca să se realizeze conducerea societăţii în interesul oamenilor muncii şi cu participarea nemijlocită a acestora. In existenţa claselor antagoniste comunitatea intereselor fundamentale crează posibilitatea ca în socialism conducerea să exprime interesele şi năzuinţele tuturor claselor şi categoriilor sociale existente, interesele şi năzuinţele întregului popor.

Societăţile occidentale evoluează spre socialism, afirmă Maurice Duverger în "Introducere în politică", reluînd apoi această idee în concluziile lucrării "Democraţie fără popor". Această evoluare spre socialism se realizează, din punctul de vedere al autorului amintit, pe cîteva laturi: proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie nu mai este în aceste ţări de necontestat; chiar în America, unde aceasta rămîne mai respectată decît în alte părţi; la loc de frunte în scara valorilor se află în momentul de faţă tehnicienii şi savanţii şi nu antreprenorii sau "bug-bussinessii"; din punct de vedere tehnic, adaugă Duverger, o economie bazată pe profit devine mai puţin eficace decît o economie întemeiată pe organizarea colectivă din momentul în care progresul ştiinţific face posibil acest lucru.

Relativ larg răspîndite sînt şi tezele despre posibilitatea "transformării" treptate a capitalismului şi integrării lui în socialism, teze care, de asemenea, din punct de vedere metodologic pornesc de la minimalizarea deosebirilor esenţiale şi naturii diferite ce caracterizează cele două orînduiri.

Se invocă teza după care socialismul nu ar reprezenta o treaptă inevitabilă în dezvoltarea societăţii, că dezvoltarea societăţii ar urma calea reînnoirii "capitalismului, care,

treptat, ar sintetiza, chipurile, inițiativa privată și democrația burgheză cu egalitatea socială și bunăstarea generală.

Negînd inevitabilitatea socialismului, o serie de ideologi admit socialismul ca una din posibilitățile ce se prezintă omenirii în epoca contemporană. Pornind de la teza conform căreia teoria socialistă în nici un caz nu este "materialism determinist", capabil să prevadă acum cu precizie evoluția inevitabilă a societății, se susține că nu există determinism "global", că există doar un determinism "parțial", iar lupta pentru socialism este o luptă incertă, în care nimic și niciodată în mod definitiv nu se pierde și nu se cîștigă, în care totul și întotdeauna se află sub semnul întrebării.

Confruntările ideologice din capitalismul contemporan desfășurate într-o mare diversitate de condiții pun în fața partidelor comuniste și muncitorești probleme care se pot soluționa numai printr-o intensă activitate teoretică creatoare, prin studierea și cunoașterea aprofundată a cadrului social-istoric dat. Aceasta implică în mod necesar desfășurarea largă a spiritului de combativitate împotriva tuturor concepțiilor reacționare și retrograde, dezvoltarea gîndirii și practicii revoluționare de către fiecare partid.

Corespunzător cu înaltele exigențe și cerințe ale actualei etape de dezvoltare istorică a omenirii, Partidul Comunist Român acordă o mare atenție activității teoretice, ideologice, înarmării membrilor de partid și maselor largi cu ideile socialismului științific, cu linia politică a partidului în problemele interne și internaționale. Această activitate nu reprezintă un scop în sine, ci are ca țel aprofundarea problemelor actuale care se ridică în toate domeniile construcției socialiste, mobilizarea maselor în înfăptuirea sarcinilor de care depinde dezvoltarea economiei și culturii țării noastre, înțelegerea fenomenelor care au loc pe plan mondial.

Caracteristic pentru întreaga politică a partidului nostru este spiritul viu, creator, singurul în măsură să stimuleze larg gîndirea și acțiunea maselor. Partidul a pornit și pornește neabătut în elaborarea politicii sale de la studierea legilor obiective ale dezvoltării sociale, a relațiilor concrete ale

României, de la cerințele vieții, confruntînd permanent teoria cu practica și trecînd cu curaj peste ceea ce a devenit învechit, manifestînd o înaltă exigență și un ascuțit spirit critic, o mare receptivitate față de nou, preconizînd soluții și măsuri realiste, corespunzătoare mersului continuu înainte al societății noastre socialiste.

Partidul asigură călirea politică și ideologică a comuniștilor, a tuturor oamenilor muncii, învățîndu-i să gîndească creator, novator, să conceapă teoria socialismului științific ca o călăuză vie în acțiune, și nu ca o colecție de citate și definiții, de rețete, să dovedească neîmpăcare față de orice manifestare de sclerozare, să-și formeze o judecată dialectică și să analizeze prin această prismă întreg ansamblul fenomenelor sociale. Suflul creator al politicii partidului este indisolubil legat de combativitatea față de influențele ideologiei imperialiste, față de manifestările retrograde, față de cosmopolitism, naționalism, șovinism, față de orice alte concepții antisocialiste.

Partidul pornește de la premisa că gradul de cunoștințe, maturitatea ideologică nu se măsoară după numărul de citate memorate, după capacitatea de a reproduce definiții învățate pe de rost, ci după justețea răspunsului dat fenomenelor nou apărute în procesul dezvoltării sociale. "In condițiile cînd știința cucerește noi și mărețe victorii în cunoașterea legilor intime ale materiei și universului - subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu - cînd noile descoperiri demonstrează în modul cel mai convingător materialitatea lumii, confirmînd pe deplin valabilitatea concepției noastre revoluționare despre viață și societate, clasa muncitoare, partidele comuniste, forțele revoluționare, democratice dispun de puternice argumente și mijloace pentru a ridica la un nivel mai înalt activitatea ideologică, pentru a combate și înfrînge orice teorii idealiste, obscurantiste, mistice, orice gîndire retrogradă, pentru a asigura triumful concepțiilor înaintate, revoluționare despre lume".

O serie de cercuri reacționare din țările capitaliste încearcă să reînvie teorii de mult depășite cu privire la rolul și locul artei și culturii în viața socială, ridicîndu-se, în principal, împotriva răspunderii acestora în fața socie-

tăţii, susţinînd că ele se află deasupra ei. Se emit sau se reiau păreri potrivit cărora oamenii de literatură şi artă ar fi nişte "aleşi", revenindu-le monopolul înţelegerii a ceea ce este bun şi rău în lume, monopolul esteticii, al gustului. Se afirmă că aceştia sînt cei care trebuie să modeleze gustul public, iar masele largi, societatea trebuie să-şi însuşească în mod pasiv şi absolut gusturile, opiniile şi creaţiile lor. In aceste opinii, se exprimă cu putere tendinţa proprie ideologiei celei mai reacţionare, a negării rolului maselor în viaţa socială, în făurirea istoriei, urmărindu-se totodată dezarmarea şi demobilizarea forţelor revoluţionare, ruperea culturii şi artei de aceste forţe, punerea creaţiei spirituale în slujba intereselor claselor exploatatoare.

In expunerea din 3 august 1978 din faţa activului central de partid şi de stat, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că "viaţa impune ca, în legătură cu toate aceste teorii şi concepţii, forţele revoluţionare, progresiste şi, în primul rînd, partidele comuniste şi muncitoreşti să fie mai active, să nu se mai găsească pe o poziţie de defensivă, să desfăşoare o amplă şi susţinută activitate de clarificare politico-ideologică, combătînd cu fermitate şi demascînd pînă la capăt toate ideile şi tezele reacţionare, atît cele vechi, cît şi cele noi. In condiţiile cînd ştiinţa cucereşte noi şi măreţe victorii în cunoaşterea legilor intime ale materiei şi universului, cînd noile descoperiri demonstrează în modul cel mai convingător materialitatea lumii, confirmînd pe deplin valabilitatea concepţiei noastre revoluţionare despre viaţă şi societate, clasa muncitoare, partidele comuniste, forţele revoluţionare, democratice dispun de puternice argumente şi mijloace pentru a ridica la un nivel tot mai înalt activitatea ideologică, pentru a combate şi înfrînge orice teorii idealiste, obscurantiste, mistice, orice gîndire retrogradă, pentru a asigura triumful concepţiilor înaintate, revoluţionare".

In spiritul unui asemenea scop revoluţionar, manifestînd intransigenţă faţă de concepţiile reacţionare, retrograde, Programul Partidului Comunist Român cuprinde măsuri cu privire la educaţia ideologică a maselor, pentru dezbaterea largă a problemelor complexe, pentru a da oamenilor răspuns la preocupările [illegible] pentru a face ca toţi cetăţenii patriei noastre să

fie înarmați cu cele mai noi cuceriri ale științei , ale cunoașterii umane, să devină luptători activi pentru afirmarea concepțiilor revoluționare despre lume și viața noastră.

Ca o reflectare a profundelor prefaceri economice , sociale și naționale ce caracterizează dezvoltarea societății contemporane, în domeniul ideologic, al gîndirii social - politice are loc o confruntare fără precedent prin amploarea și profunzimea sa.

In raport cu structura socială și politică specifică, capitalismul contemporan cunoaște orientări ideologice și concepții social - politice diferite. Curentele ideologice și concepțiile social - politice nu pot fi privite atemporal , în afara epocii , a condițiilor și intereselor pe care le reflectă și pe care le servesc.

Caracterul istoric al confruntărilor contemporane din gîndirea social - politică cuprinde ca trăsătură caracteristică polarizarea către cele două ideologii fundamentale - socialistă și burgheză - a largului evantai de curente și tendințe din viața spirituală a omenirii. Gînditori , partide politice și clase sociale , cercuri ale opiniei publice - gravitînd spre cele mai variate școli filozofice , politologice, sociologice ori estetice - pînă la urmă , își direcționează preocupările , pentru a găsi soluțiile progresului uman ,

în funcţie de cele două sisteme axiologice fundamentale : cel al clasei muncitoare şi cel al forţelor sociale retrograde , condamnate de istorie la pieire . Intr-o lume în plin dinamism al transformărilor , într-o perioadă de profunde prefaceri în direcţia unui nou model de organizare - socialist -, confruntările ardente ideologice între forţele sociale în plin progres şi cele ale reacţiunii sînt obiective , necesare şi nu pot fi evitate.

Astfel , societatea capitalistă, în cadrul manifestării crizei sale generale , este zguduit de lupte şi confruntări ideologice, ce reflectă şi pe planul vieţii spirituale, conflictul dintre forţele înnoitoare ale societăţii , în frunte cu clasa muncitoare şi forţele reacţionare, conservatoare , depăşite de istoria omenirii.

Confruntarea ideologică şi din gîndirea social - politică dintre clasa muncitoare şi burghezie în etapa actuală apare deosebit de amplă şi ascuţită. In capitalismul contemporan , conştiinţa socialistă a proletariatului dezvăluie inevitabilitatea victoriei revoluţiei şi construcţiei societăţii socialiste,esenţa şi superioritatea noii orînduiri faţă de cele anterioare.Ca urmare,confruntarea dintre concepţia clasei muncitoare şi ideologia burgheză , în mod inevitabil,

capătă nu numai o ascuţime şi amploare neîntîlnită în trecut, dar şi o deosebită semnificaţie practică, transformatoare, revoluţionară.

Descoperind legile dezvoltării istorice, marxismul permite teoriei social-politice a clasei muncitoare să abordeze într-un mod nou problema dezvoltării societăţii. Analizînd riguros ştiinţific anatomia societăţii contemporane, marxismul permite în acelaşi timp, înţelegerea tendinţelor obiective ale dezvoltării sociale, a căilor şi forţelor capabile să transforme în realitate idealul socialist.

Inepuizabila forţă de atracţie a marxismului rezidă tocmai în capacitatea acestuia de a prevedea în mod ştiinţific viitorul societăţii şi de a înarma, pe această bază, clasa muncitoare, masele, popoarele cu o perspectivă clară asupra dezvoltării istorice, dîndu-le astfel posibilitatea să înţeleagă fenomenele ce apar, să acţioneze în concordanţă cu cerinţele legilor obiective, să făurească istoria în mod conştient.

In această privinţă devine evident că teoria social-politică a clasei muncitoare nu poate fi considerată o concepţie printre altele pe care le cunoaşte societatea modernă şi contemporană, ci unica concepţie capabilă să prevadă în mod ştiinţific viitorul, devenirea socială. Semnificaţia practică, revoluţionară şi transformatoare a teoriei social-politice marxiste este aplificată de apariţia partidelor comuniste şi muncitoreşti.

Fiind chintesenţa unirii cuceririlor autentice ale ştiinţei cu activitatea practică şi transformatoare a societăţii, partidele comuniste şi muncitoreşti îndeplinesc un rol de însemnătate uriaşă în conştientizarea maselor, în organizarea, conducerea şi îndrumarea operei de creaţie istorică în concordanţă cu cerinţele obiective ale progresului social-contemporan.

Succesul activității fiecărui partid revoluționar al clasei muncitoare este condiționat de elaborarea și promovarea unei linii politice care să exprime aplicarea creatoare a marxismului la realitățile istorice ale fiecărei etape de dezvoltare a societății.

Această împrejurare ridică la o înălțime necunoscută în trecutul dezvoltării societății rolul teoriei în progresul economic și social, modifică în mod esențial caracterul și conținutul confruntărilor ideologice, amplifică ponderea și importanța pe care o ocupă, în cadrul acestei confruntări, problemele ce privesc sensul istoriei, viitorul societății. Complexitatea, ritmul și amploarea transformărilor pe care le cunoaște omenirea în zilele noastre sporesc și ele rolul teoriei în viața societății, lărgesc considerabil frontul confruntărilor ideologice. In miezul acestor confruntări la care participă teoreticienii marxiști și de alte orientări, se află problema arzătoare ale contemporaneității, cum sînt:

-conținutul epocii actuale și direcția progresului istoric contemporan;

-clasele sociale și dinamica schimbărilor în structura socială;

-esența și destinul istoric al capitalismului;

-formele politice de organizare a societății și instituțiile democratice;

-rolul, dezvoltarea și perspectivele națiunilor;

-relațiile internaționale, raporturile dintre state și problema dreptului internațional;

-problemele păcii și ale războiului în epoca contemporană;

-perspectivele evoluției țărilor în curs de dezvoltare;

-lupta pentru independență, suveranitate și progres social și altele.

In prezent, există o confruntare cu caracter mondial, care are un conținut dinamic, demonstrînd creșterea prestigiului și autorității teoriei social-politice marxiste. Prin însăși natura și conținutul ei, marea confruntare contemporană dintre concepția social-politică a clasei muncitoare cu

ideologia burgheză, angajează larg interesele vitale ale maselor, claselor, problemele fundamentale ale mişcării sociale, ale viitorului civilizaţiei, al omenirii. Această confruntare nu poate fi ocolită de nimeni şi nicăieri. Ea angajează toate curentele de gîndire şi toate zonele globului pămîntesc.Sensul fundamental al acestui proces îl constituie creşterea continuă a forţei de atracţie a marxismului în ansamblul gîndirii social-politice contemporane. Creşterea puterii de atracţie a conceptului social-politic al clasei muncitoare este indisolubil legată de prefacerile revoluţionare pe care le cunoaşte societatea contemporană.

Lipsa de unitate a structurii economice şi sociale, progresul tehnic cît şi implicaţiile sale economice şi sociale, mutaţiile din viaţa spirituală a capitalismului contemporan, influenţa crescîndă a ideologiei clasei muncitoare au determinat apariţia unei diversităţi de orientări în gîndirea social-politică burgheză, interferenţa doctrinelor politice cu cele sociologice, căutări în domeniul esteticii, metodelor de creaţie, a locului şi rolului culturii spirituale în devenirea socială.

In ţările capitaliste cunosc o arie largă de răspîndire teoriile tehnocrate (R.Aron, W.Rostov, H.Marcuse, M.Duverger, A.Peccei etc.), care prezintă deformat raporturile dintre democraţie şi tehnică, interpretînd fals rolul ce-l are tehnica, pătura instruită, inclusiv elita politică în societate. Fie că sînt tehnocrate sau elitiste, fie că se referă la planificare şi dirigism economic şi cultural în condiţiile capitalismului, pornind de la psihanaliză sau de la orientări semantice, structuraliste sau corporatiste, în multe privinţe teoriile social-politice burgheze au meritul de a semnala anumite fenomene caracteristice din societatea capitalistă, însă interpretarea acestora şi orientările ideologice au un conţinut anticomunist. Acestea acceptă argumentaţia marxismului, îi folosesc materialul de analiză, dar îi refuză construcţia, interpretarea şi prognoza.

In linii mari, cercetarea implicaţiilor revoluţiei ştiinţifice şi tehnice în capitalismul contemporan se face, pe de o

parte, de pe pozițiile înaintate ale clasei muncitoare - aflată în centrul epocii noastre și interesată în renovarea și prefacerea revoluționară a societății. Această cercetare se realizează pe baza concepției marxiste, dezvoltată creator. Pe de altă parte, există teoriile care cercetează implicațiile industrialismului contemporan de pe pozițiile retrograde ale burgheziei, care este interesată în menținerea, într-un fel sau altul, a unei orînduiri care s-o avantajeze și care, în mod obiectiv, frînează progresul omenirii. Astăzi, aceste concepții, variate în funcție de interesele grupurilor naționale ale burgheziei stratificate, apreciază modificările survenite în mecanismul de funcționare a economiei capitalismului monopolist (de stat, în primul rînd) drept argumente ale pretinsei depășiri a capitalismului, iar epoca noastră este prezentată ca epoca deplasărilor spre industrialism și nu a trecerii de la capitalism la socialism[1).

Schimbările care au loc, ca urmare a revoluției științifice și tehnice contemporane, a proceselor de industrializare, a intervenției statului în economia capitalistă sînt apreciate de o serie de gînditori burghezi ca semne caracteristice ale apropierii sistemelor economice, ale constituirii unui nou tip de societate -cea de-a treia- care integrează procesele contemporane. J.K.Galbraith consideră că socialismul și capitalismul nu mai apar ca două sisteme social-economice cu structuri și țeluri deosebite, ci ca trepte care converg spre o nouă societate, unică, realizată prin împrumutul reciproc de procedee și mijloace de conducere și care s-ar putea numi societate: industrială, postindustrială, tehnocrată, a consumului de masă, populară etc.[2).

Studierea nivelurilor de dezvoltare ale țărilor lumii și a gradului de asimilare a revoluției tehnico-științifice a căpătat în "deceniile dezvoltării" o importanță deosebită. Din acest punct de vedere și cercetările de specialitate ale unor

1) In ultima vreme, circulă în societatea capitalistă mai multe variante ale societății postindustriale, dintre care se detașează două: a) varianta americană, susținută de J.K.Galbraith și b) varianta franceză, avînd ca reprezentant de seamă pe Alain Touraine.

2) Un punct de vedere asemănător îl susțin și W.Rostow, Pitirin Sorokin, Raymond Aron, Maurice Duverger.

oameni de știință nemarxiști, care în teoria generală susțin ideea "societăților postindustriale", prezintă interes pentru știință și practică în ce au ele rațional și realist. De numele unor economiști sau sociologi ca Fr.Perroux și J. Fourastié, J.K.Galbraith și W.W.Rostow, P.Neville și G.Friedman, ale unor politologi ca M.Duverger și G.Gurvitch, G.Bouthil și G.Balandier se leagă anumite contribuții în legătură cu rolul inovației în societatea actuală, al "efectului propagat" sau al "efectului de antrenare", al "complexului militar-industrial-guvernamental", al modificării stratificărilor profesionale ale populației muncitoare, ale efectelor decalajelor economice de azi etc.

Marea eroare pe care o comit aproape toți cei mai sus citați, și în genere promotorii teoriilor despre "societățile postindustriale" constă în disocierea cvasitotală a stadiilor dezvoltării de natura orînduirilor sociale; de aici și tratarea stadiilor dezvoltării în spiritul "convergenței sistemelor sociale".

Gîndirea social-politică și estetică din capitalismul contemporan nu ne oferă imaginea unui tablou cu concepții unitare, ci dimpotrivă, ea se prezintă ca un fel de mozaic alcătuit din numeroase curente și orientări, cu modalități proprii de tălmăcire a realității, materiei și dezvoltării sociale,care vin chiar în contradicție unele cu altele,se află în raporturi divergente în explicarea naturii și funcționalității sociale.

Orientările și tendințele nemarxiste din viața spirituală a lumii capitaliste reprezintă într-un anumit mod o continuare a curentelor filosofice idealiste, precontemporane, o dezvoltare a cunoscutelor concepții idealiste ca: agnosticismul, fideismul, empirismul. Astfel unele curente contemporane reprezintă continuări în forme noi a unor sisteme filosofice clasice: neohegelianismul, neotomismul, neopozitivismul etc., iar altele sînt născute în condițiile specifice ale revoluției pe planul social sau în domeniul științei și tehnicii(structuralismul,teoria acțiunii, pragmatismul, analiza logică etc.).

In structura acestor orientări ideologice contemporane,

întîlnim preocupări de a păstra şi a asigura continuitatea unor idei care, deşi s-au dovedit a fi în contradicţie cu datele ştiinţelor particulare, sînt menţinute şi apărate întrucît servesc interesele clasei dominante. Diversitatea de curente şi orientări reprezintă evoluţia tipică a degradării vieţii spirituale a societăţii burgheze, care, aşa cum remarca gînditorul progresist american, Paul Croseer, "... concepţiile lui James Dewey sînt o dovadă a bolii de care suferă cultura Occidentului". Acest fenomen este reflectat în incertitudinile şi degradarea stilurilor şi a metodelor de creaţie, care generează multitudinea de curente estetice: abstracţionismul, cubismul, fovismul, semantismul, structuralismul etc.

In pofida diferenţelor interne, aceste curente şi orientări, se dovedesc a fi unitare, ca expresie tipică a crizei gîndirii social-politice a capitalismului contemporan.

Criza vieţii spirituale burgheze , a societăţii capitaliste este o expresie a caracteristicilor epocii noastre. Ea derivă din problematica pusă de această epocă şi, în primul rînd, de implicaţiile revoluţiilor socialiste , care au loc cu mari transformări în toate domeniile în acest secol , din faptul că pe o parte a globului a fost înlocuit deja capitalismul cu orînduirea socialistă . Aceste orientări sînt o consecinţă a victoriilor înregistrate de mişcările de eliberare naţională, care au lichidat imperiile coloniale şi au însemnat începutul procesului de constituire şi dezvoltare a unor state independente, care implică în mod necesar o ascuţită luptă între vechi şi nou. Adîncirea crizei din cultura burgheză este determinată de marea revoluţie ştiinţifică şi tehnică contemporană, de marile cuceriri realizate de om în domeniul cunoaşterii cosmosului, al ştiinţelor naturii şi ştiinţelor sociale, precum şi de căutările din domeniul artei şi literaturii, în preocuparea de a găsi noi forme de exprimare a gîndirii şi simţirii umane. Esenţa acestei crize constă în neputinţa ideologilor burghezi de a formula un program pozitiv de rezolvare a problemelor pe care le ridică epoca noastră.Criza cronică din ideologia şi cultura burgheză reflectă agravarea tuturor contradicţiilor capitalismului.

In actualul stadiu al dezvoltării sociale mondiale,

cînd conţinutul principal al epocii îl constituie procesul revoluţionar de trecere de la capitalism la socialism, iar sistemul mondial socialist devine factorul hotărîtor al dezvoltării societăţii, ideile socialismului ştiinţific cuceresc tot mai mult conştiinţa popoarelor,creşte puterea lor de influenţare şi de atracţie. Uriaşa forţă transformatoare a ideilor comunismului, decurge din caracterul lor ştiinţific, din faptul că indică oamenilor muncii o cale reală,nu iluzorie pentru statornicirea unor relaţii cu adevărat umane între oameni.

Raţionalismul - bazat pe concepţia care recunoaşte ca singură sursă a cunoaşterii autentice şi certe -raţiunea-manifestă încredere în capacitatea omului de a cunoaşte lumea obiectivă. Raţionalismul este legat de convingerea că realitatea are un caracter legic, ordonat.

Influenţa raţionalismului orientat de ideologia clasei muncitoare se observă cu pregnanţă în opera unor creatori din capitalismul contemporan ca Louis Aragon, Romain Roland, George Amado, Nazim Hikmet, Pablo Neruda, Alberto Moravia, Bertrand Russel, etc. Totodată o înrîurire pozitivă în direcţia unei reflectări veridice a problematicii complexe din epoca noastră asupra tuturor domeniilor creaţiei spirituale exercită ştiinţa, arta şi literatura din ţările socialiste.

Forma superioară a raţionalismului în cultura secolului nostru o reprezintă creaţia spirituală orientată de filosofia şi gîndirea social-politică marxistă, care depăşeşte unilateralul, empirismul, cît şi vechiul raţionalism. Marxismul dezvăluie rădăcinile sociale ale iraţionalismului şi misticismului, arătînd că acestea trebuie căutate în dominaţia forţelor sociale spontane, oarbe şi neînţelese asupra oamenilor, generată de proprietatea privată asupra mijloacelor de producţie.

Socialismul ştiinţific implică afirmarea legilor obiective ale istoriei, a posibilităţii cunoaşterii lor şi, pe această bază, a convingerii că oamenii pot supune controlului lor raţional procesul propriei lor vieţi sociale.

Activitatea politică şi ideologică desfăşurată de partidele comuniste exercită o influenţă puternică asupra procesului de clarificare şi de unire a tuturor forţelor înaintate în lupta pentru înfăptuirea progresului social.

Imbinînd lupta pentru democraţie şi socialism cu cea pentru apărarea valorilor reale ale culturii, partidele comuniste din ţările capitaliste militează pentru eliberarea învăţămîntului, ştiinţei, artei de constrîngerile generate de capitalism, pentru reforme democratice în aceste domenii, pentru transformarea cuceririlor ştiinţei, culturii, tehnicii într-un bun al întregii naţiuni. Folosind presa proprie, precum şi anumite posibilităţi în cadrul complexului instituţional al statului capitalist, obţinute prin luptă, partidele comuniste desfăşoară o vastă operă de culturalizare şi conştientizare a maselor populare.

In acest sens, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, cu deosebită elocvenţă remarca referitor la analiza schimbărilor care au avut loc şi se accentuează în lume că "... trebuie să tragem concluzii corespunzătoare pentru activitatea viitoare. Să judecăm evenimentele în spiritul concepţiei ştiinţifice, materialist-dialectice şi istorice,văzînd în această concepţie o metodă de cercetare, de analiză a fenomenelor pentru înţelegerea realităţilor şi elaborarea sarcinilor de viitor. Numai acţionînd astfel poţi fi cu adevărat revoluţionar al epocii în care trăieşti, numai astfel poţi contribui atît la înţelegerea lumii, cît şi la transformarea ei revoluţionară"[1].

In rîndurile partidelor comuniste şi muncitoreşti din ţările capitaliste, sub influenţa acestora se află în multe ţări eminenţi reprezentanţi ai ştiinţei, artei şi literaturii. Ca membri de partid, cadrele comuniste de intelectuali sau cele ce se află sub influenţa partidelor comuniste,găsesc calea cea mai eficientă pentru a-şi pune forţele lor creatoare în slujba poporului, pentru a participa la transformarea revoluţionară a societăţii, în drumul ireversibil spre comunism.

Noua perioadă istorică în dezvoltarea marxismului se

---

1)N.Ceauşescu, România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol.7,Ed.politică,Bucureşti, 1973, p.598.

impune inițial ca o reacție multilaterală împotriva dogmatismului, care a sărăcit și deformat gîndirea marxistă însăși, a înăbușit potențele ei cognitive[1]. Acest reviriment al gîndirii marxiste, al socialismului științific se caracterizează prin efortul de revenire la sursele sale de bază, de restudiere a operelor fundamentale ale lui Marx și Engels pentru a regăsi elementele originale în bogăția și diversitatea lor, cît și prin deschiderea gîndirii marxiste și a întregii vieți spirituale a lumii spre contemporaneitate, prin efortul de a răspunde la întrebările noi ale practicii, ale diferitelor forme de manifestare.

x

x x

Procesele și fenomenele care au loc în principalele state capitaliste, cît și la nivelul sistemului mondial capitalist prezintă o mare complexitate, reflectă interacțiunea a numeroși factori obiectivi și subiectivi.

Confruntarea din viața spirituală a lumii contemporane evidențiază sporirea continuă a influenței concepției revoluționare a clasei muncitoare. Lărgirea ariei de acțiune a marxismului , reliefarea influenței covîrșitoare și a superiorității materialismului dialectic și istoric , economiei politice marxiste, socialismului științific impune o dezbatere la obiect, utilizarea unor argumente raționale, puternice, științifice.Studierea gîndirii social-politice, a evoluției vieții spirituale contemporane, în toate variantele și nuanțele ei, punerea în valoare a tot ceea ce este umanist și raționalist, criticarea a ceea ce ține de esența nedreaptă a unei orînduiri perimate, implică o mare responsabilitate.

In lumina Programului nostru pentru ridicarea nivelului general al cunoașterii și educația socialistă a maselor, analiza fenomenelor din cultura spirituală și conștiința socială a capitalismului contemporan, dă posibilitatea orien-

---

1) Vezi "Controverse în filosofia marxistă contemporană", în Revista de filosofie, tomul 21,1/1974, p.57.

țării în înțelegerea și realizarea drumului pe care îl parcurg popoarele - în virtutea acțiunii legilor economice și sociale - în perioada trecerii de la capitalism la comunism.

CAPIT.X. REVOLUTIILE DE ELIBERARE NATIONALA ANTIIMPERIALISTE DIN EPOCA CONTEMPORANA

1. Mişcările de eliberare naţională antiimperialiste - parte integrantă a procesului revoluţionar mondial.
2. Relaţiile politice şi puterea de stat în ţările în curs de dezvoltare. Noua ordine economică, premisă a lichidării subdezvoltării.

Epoca contemporană cuprinde ca un proces definitoriu lichidarea dominaţiei imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, este epoca aşezării relaţiilor dintre state şi naţiuni pe principii noi,bazate pe egalitate şi respect al independenţei şi suveranităţii naţionale. In această privinţă, Programul Partidului Comunist într-o largă perspectivă ştiinţifică menţionează că "Dezvoltarea internaţională pune la ordinea zilei necesitatea intensificării luptei pentru lichidarea totală a colonialismului şi neocolonialismului, a oricăror forme de exploatare şi asuprire a altor naţiuni, pentru dobîndirea independenţei naţionale de către toate popoarele lumii, pentru dezvoltarea lor economico-socială suverană"[1).

Prin eforturile unite ale popoarelor libere şi independente, următorul sfert de veac trebuie să ducă la lichidarea marilor decalaje dintre nivelurile de dezvoltare, la realizarea unui progres rapid al fiecărei ţări.

I. Mişcările de eliberare naţională antiimperialiste-parte integrantă a procesului revoluţionar mondial.

Sistemul colonial a apărut ca urmare a unor procese şi fenomene ce au caracterizat orînduirea capitalistă şi, înainte

1)Programul Partidului Comunist Român, Ed.politică, Bucureşti, 1975, p.148.

de toate, tendința de dominație și expansiune a capitalului

Din punct de vedere istoric, sistemul colonial a luat naștere în perioada acumulării primitive a capitalismului. Primele puteri coloniale au fost Spania și Portugalia în secolul al XV-lea, urmate mai tîrziu în secolul al XVII-lea de Olanda și apoi Anglia, Franța, Belgia, Germania etc.

Intensificarea acțiunii marilor puteri pentru acaparerea de colonii a fost determinată de trecerea capitalismului la imperialism. Acest proces a fost însoțit de o imensă expansiune colonială. Ea s-a desfășurat pînă la începutul secolului nostru, cînd are loc terminarea împărțirii lumii între puterile imperialiste și statornicirea sistemului colonial al imperialismului. In 1914, sistemul colonial reprezenta 72% din suprafața globului și circa 2/3 din populația lumii.

Prin sistem colonial al imperialismului trebuie să înțelegem, așadar, totalitatea relațiilor de exploatare economică și de dominație politică din partea unui grup restrîns de puteri imperialiste asupra maselor de zeci și sute de milioane de oameni din colonii și țări dependente.

Sistemul colonial, care a însemnat secole de-a rîndul dominația marilor puteri capitaliste, rămîne una din cele mai întunecate pagini din istoria societății omenești.

Coloniile au fost folosite, în primul rînd, drept sursă de materii prime. Cu cît mai înalt a fost gradul de dezvoltare a capitalismului, cu cît mai simțită era lipsa de materii prime, cu atît mai ascuțită era concurența și goana după izvoare de materii prime în lumea întreagă, cu atît mai înverșunată a fost lupta pentru dobîndirea de colonii.

In același timp, coloniile serveau drept piață de desfacere a produselor create în metropolă, prin prelucrarea materiei prime procurate la prețuri ieftine din aceste teritorii. Se realiza astfel un schimb neechivalent de produse care asigura obținerea unor profituri ridicate puterilor monopoliste. Rolul rezervat sistemului colonial, presupune, de asemenea, transformarea țărilor care-l alcătuiesc, în sfere avantajoase pentru exportul de capital. Multe dintre colonii au avut pentru metropole și o importanță militară strategică.

Indiferent de rolul atribuit de puterile imperialiste coloniilor, de formele şi metodele de cucerire colonială care diferă de la o ţară la alta, de la un continent la altul, economia ţărilor din sistemul colonial se caracterizează prin: dominaţia monopolurilor străine, caracterul preponderent agrar, în condiţiile în care agricultura este înapoiată din punct de vedere tehnic şi adesea bazată pe monocultură şi pe o industrie slab dezvoltată.

Departe de a fi îndeplinit "o misiune civilizatoare" faţă de aşa numitele popoare înapoiate, dominaţia puterilor imperialiste a dus la asuprirea naţională şi socială, a întîrziat în unele cazuri, cu secole dezvoltarea economică şi culturală a popoarelor respective. Mai mult, chiar puterile imperialiste au transformat în colonii unele ţări care aveau o civilizaţie mai veche decît a lor(distrugînd-o în multe cazuri).

In acelaşi context se înscriu şi aşa-zisele teorii "ale decolonizării" potrivit cărora astăzi, exportul de capital în colonii ar reduce decalajul dintre ele şi metropole.

In ceea ce priveşte teoria "decolonizării", ea a servit pentru a frîna lupta de eliberare naţională a popoarelor din colonii.

Gravele consecinţe ale dominaţiei imperialiste, printre care, subdezvoltarea, mizeria şi foamea, analfabetismul, lipsa de drepturi a populaţiei din colonii, reprimarea şi exterminarea unor popoare cotropite şi alte practici ale politicii colonialiste sînt tot atîtea argumente care infirmă teoriile şi concepţiile burgheze despre "rolul civilizator" al statelor capitaliste dezvoltate în colonii.

Urmările grele ale colonialismului, care se resimt şi în zilele noastre, dezmint toate afirmaţiile care urmăresc să absolve puterile imperialiste de răspunderea pe care o poartă faţă de popoarele din fostele colonii.

Situaţia deosebită la care au fost supuse popoarele din colonii a contribuit la maturizarea condiţiilor care au generat mişcarea de eliberare naţională, a cărui obiectiv

este cucerirea independenţei politice şi economice.

Lupta popoarelor pentru lichidarea definitivă a colonialismului, împotriva imperialismului şi neocolonialismului pentru dreptul fiecărui popor de a fi liber şi stăpîn pe destinul său, constituie una din trăsăturile specifice şi totodată definitorii ale dezvoltării sociale contemporane.

Prin obiectivele şi caracterul său, mişcarea de eliberare naţională se situează în contextul general al programului revoluţiei burghezo-democratice contemporane, cu tendinţă de evoluţie spre forme ale revoluţiei socialiste.

Mişcarea de eliberare naţională reprezintă o forţă social-politică de sine stătătoare, un imens potenţial revoluţionar, o parte integrantă a frontului antiimperialist, care alături de ţările socialiste, de mişcarea comunistă şi muncitorească, de celelalte forţe progresiste mondiale, exercită o influenţă crescîndă asupra dezvoltării societăţii.

Prin amploarea şi semnificaţia sa, lupta pentru lichidarea definitivă a colonialismului, mişcările de eliberare naţională reprezintă un proces legic, neîntrerupt şi ireversibil, a cărui cauză fundamentală o constituie agravarea la maximum a contradicţiilor dintre metropolă şi popoarele asuprite. Gradul diferit de adîncire a acestor contradicţii în diferitele ţări coloniale a făcut ca eliberarea de sub dominaţia colonială să nu se producă simultan.

Istoria arată că mişcările de eliberare naţională şi-au avut cauzele atît în situaţia internă cît şi în cea externă a fostelor colonii şi ţări dependente.

Condiţiile internaţionale în care s-au desfăşurat au putut împiedica, stimula, încetini sau favoriza izbucnirea şi victoria lor. Astfel, în condiţiile dominaţiei absolute a imperialismului pe plan mondial, raportul de forţe era nefavorabil pentru poporul asuprit. Puterile coloniale aveau posibilitatea să înăbuşe relativ uşor lupta de eliberare naţională.

Incepînd cu perioada primului război mondial şi cu avîntul revoluţionar declanşat la sfîrşitul acestui război, se desfăşoară criza generală a capitalismului care a cuprins

întreaga lume; începe era revoluţiilor proletare, iar într-o serie de ţări coloniale s-au desfăşurat lupte sociale şi naţionale.

Unele dintre mişcările de eliberare naţională au ieşit victorioase, ţările în care au avut loc şi-au cîştigat independenţa politică, iar în alte state s-au pus bazele unor mişcări antiimperialiste care au fost active în toată perioada dintre cele două războaie mondiale.

In noile condiţii istorice, de după cel de-al doilea război mondial, lupta de eliberare naţională a cunoscut schimbări de ordin calitativ,materializate în prăbuşirea sistemului colonial al imperialismului.

Infrîngerea statelor fasciste în război,creşterea forţelor şi prestigiului sistemului socialist pe arena mondială, victoria şi ecoul revoluţiei chineze, desfăşurarea victorioasă a revoluţiilor populare într-un şir de state,apariţia ţărilor socialiste, dezvoltarea mişcării comuniste şi muncitoreşti internaţionale, a mişcărilor largi democratice, au creat un cadru internaţional favorabil luptelor de eliberare naţională.

In anii de după cel de al doilea război mondial, în majoritatea ţărilor coloniale s-au maturizat forţele sociale ale mişcării de eliberare naţională, ideile independenţei şi libertăţii naţionale au pătruns în conştiinţa popoarelor asuprite, s-au creat forţe politice influente, largi fronturi de eliberare naţională. După cel de al doilea război mondial, mişcarea de eliberare naţională a cîştigat în amploare, forţă şi combativitate. Ca urmare a redeşteptării naţionale, a revoluţiilor de eliberare naţională, sistemul colonial a intrat într-o nouă fază a prăbuşirii sale.

Mişcarea de eliberare naţională a cuprins succesiv, în această perioadă, diferite regiuni ale globului. După ce au repurtat primele succese în Asia, mişcările de eliberare naţională au cuprins, în ultimele decenii, întreaga Africă, toate regiunile coloniale ale lumii.

Ca urmare a prăbuşirii sistemului colonial, pe harta lumii au apărut peste 8o de state noi suverane. Dacă înaintea

primului război mondial colonialismul își exercita dominația pe o suprafață de 45% din teritoriu și asupra a 50% din populația de atunci a globului, astăzi dominația colonială reprezintă ceva mai mult de 1% din suprafața globului și o,8% din populația lumii.

Mișcările de eliberare națională au repurtat succese hotărîtoare și definitive, victoriile dobîndite sînt rezultatul luptei îndelungate desfășurate de aceste țări. Popoarele din Guineea, Bissau, Insulele Capului Verde, Mozambic și Angola recent și-au cîștigat independența. Se intensifică lupta populației de culoare din Namibia și Republica Sud-Africană. După victoria forțelor de eliberare națională din Vietnamul de sud, a fost restabilită pacea în Laos și Campukia. In același timp, se afirmă tot mai impetuos lupta popoarelor din țările Americii Latine împotriva dominației monopoliste nord-americane, pentru o dezvoltare economică și socială de sine stătătoare, pentru apărarea intereselor lor naționale.

Interesele tuturor popoarelor impun cu necesitate abolirea definitivă a rămășițelor sistemului colonial, desființarea oricăror forme de dominație a unui stat de către altul.

Mișcările de eliberare națională s-au desfășurat și se desfășoară în condițiile diverse, specifice fiecărui continent, regiuni și țări. Această diversitate mare de condiții istorice și social-economice, gradul diferit de dezvoltare a forțelor de producție și a relațiilor sociale, specificul și tradițiile naționale proprii fiecărei țări, gradul de conștiință și organizare a forțelor sociale, determină forme, mijloace și ritmuri deosebite în înfăptuirea procesului de cucerire și consolidare a independenței naționale.

Desfășurarea mișcării de eliberare națională evidențiază o serie de trăsături și caracteristici comune. In primul rînd, revoluțiile de eliberare națională s-au desfășurat și se desfășoară în condițiile trecerii omenirii de la capitalism la socialism, în condițiile unui nou raport de forțe pe plan mondial favorabil acestora.

O altă caracteristică a mişcării de eliberare naţională este aria geografică largă şi ritmul rapid al destrămării, care a avut loc într-un termen istoric scurt.

In numeroase state, mişcarea de eliberare naţională s-a transformat într-o luptă pentru apărarea şi consolidarea independenţei politice, pentru cucerirea independenţei economice depline, deziderat principal al popoarelor din aceste ţări.

Indeplinirea idealului de independenţă şi suveranitate a atras cele mai largi mase de oameni, întregul popor, dînd un caracter antiimperialist ». revoluţiilor de eliberare naţională, caracter care justifică angajarea popoarelor pe calea unei dezvoltări independente. Impletind sarcinile naţionale cu cele sociale, tot mai multe forţe revoluţionare democratice şi progresiste se pronunţă pentru o dezvoltare socialistă a propriilor ţări eliberate.

Mişcările de eliberare naţională prin obiectivele şi sarcinile lor -cucerirea independenţei naţionale, lichidarea dominaţiei monopolurilor străine şi a urmărilor exploatării coloniale, determină şi forţele sociale chemate să asigure succesul acestor lupte.

Dominaţia colonială, cu toate consecinţele sale, a apăsat asupra tuturor claselor,păturilor şi categoriilor sociale. Datorită acestui fapt, revoluţiile de eliberare naţională antrenează marea majoritate a populaţiei, forţele sociale foarte largi, interesate în desfăşurarea cu succes a luptei împotriva asupririi coloniale, pentru lichidarea definitivă a colonialismului.

Desfăşurarea acestor revoluţii de eliberare naţională şi victoriile lor; reprezintă opera popoarelor din ţările coloniale, a forţelor motrice care au participat la desfăşurarea cu succes a luptei de eliberare şi continuă în zilele noastre lupta pentru cucerirea celei de a doua independenţe - independenţa economică.

Forţele sociale care participă la eliberarea naţională nu au aceeaşi poziţie şi consecvenţă revoluţionară.Unele

clase, pături, categorii sociale participă la înfăptuirea tuturor sarcinilor revoluţionare generale, democratice, altele numai la o parte din ele.

In lupta de eliberare naţională, clasa muncitoare a participat şi participă activ;ea reprezintă forţa motrică consecventă, datorită dublei sale exploatări (din partea burgheziei interne şi internaţionale) - la care este supusă, capacităţii ei de organizare, conducerii sale de către un partid . In mai multe ţări ale continentului african, clasa muncitoare este redusă ca număr şi este alcătuită din muncitori agricoli, predomină muncitorii necalificaţi. Clasa muncitoare din acest continent este răspîndită în întreprinderi mici, ceea ce face ca ea să nu aibă totdeauna o organizare, o coeziune şi conştiinţă de clasă. Aceste particularităţi explică de ce în majoritatea ţărilor din această zonă a globului, rolul conducător în mişcarea de eliberare naţională nu a revenit clasei muncitoare, ci altor clase şi pături sociale. Experienţa istorică a demonstrat că acele ţări, unde rolul de hegemon în mişcarea de eliberare naţională a fost deţinut de clasa muncitoare, în frunte cu partidul său politic revoluţionar, mişcarea revoluţionară antifeudală şi anticapitalistă a fost dusă pînă la capăt, trecîndu-se la revoluţia socialistă.

O imensă forţă potenţială a revoluţiilor de eliberare naţională a reprezentat-o şi o reprezintă masele ţărăneşti. Ţărănimea din aceste ţări este supusă unei duble exploatări - din partea feudalilor şi din partea monopolurilor străine. Reprezentînd marea majoritate a populaţiei din aceste ţări, continuă să fie pentru mişcarea de eliberare naţională o forţă motrice de bază, fiind interesată în lichidarea relaţiilor feudale şi rezolvarea problemei agrare. In Africa, ţărănimea reprezintă 75-80% din populaţie, în Asia 60-70%, iar în America Latină 50-55%. Datorită condiţiilor ei de viaţă şi de muncă -lipsa de pămînt, mizeria, subalimentaţia - ţărănimea este profund interesată în cucerirea independenţei naţionale şi a unor transformări care să ducă la lichidarea exploatării feudale. Pe de altă parte, ea nu poate îndeplini însă condiţiile de a se situa în fruntea luptei de eliberare naţională, de aceea, alături de proletariat şi sub conducerea acestuia, ţărănimea a jucat şi joacă un rol activ în lupta de eliberare naţională.

Mica burghezie orăşenească şi intelectualitatea democratică îşi aduc, de asemenea, o contribuţie importantă la lupta de eliberare naţională. Intelectualităţii îi revin sarcini importante pe măsura creşterii numerice a acestei categorii. Din rîndurile ei s-au ridicat unii conducători de frunte ai mişcării de eliberare din Tanzania, Guineea, Zair, Zambia etc. Aceasta nu înseamnă că unele grupări sau elemente ale intelectualităţii nu s-ar situa şi în prezent pe poziţii revoluţionare.

In ceea ce priveşte burghezia naţională, ea rămîne forţa socială cea mai contradictorie. Atitudinea diferită a unor pături ale acestei clase faţă de revoluţiile de eliberare naţională este diferită şi deseori diametral opusă. Vîrfurile reacţionare ale burgheziei, care sînt legate de imperialismul străin, au o atitudine ostilă, faţă de forţele revoluţionare naţionale. Impreună cu moşierimea, această pătură a burgheziei este interesată în menţinerea dominaţiei coloniale şi reprezintă punctul de sprijin al forţelor monopoliste străine.

Spre deosebire de această pătură reacţionară, burghezia naţională este interesată în realizarea sarcinilor antiimperialiste, antifeudale sau în cucerirea independenţei naţionale, jucînd un rol progresist în mişcarea de eliberare naţională. Burghezia naţională are o poziţie care diferă de la ţară la ţară, în funcţie de sarcinile antiimperialiste şi democratice ale mişcării de eliberare naţională. Mai mult decît atît, ea urmăreşte să pună mîna pe conducerea acestei mişcări şi să o subordoneze propriilor ei interese. Prin natura ei de clasă, burghezia naţională este instabilă, manifestă inconseevenţă.

In aprecierea rolului burgheziei naţionale trebuie să se ţină seama că într-o serie de state, îndeosebi din Africa, această clasă se află într-un proces de formare. In acest caz, capacitatea ei de a participa la lupta de eliberare naţională sporeşte. Burghezia naţională poate acţiona, alături de forţe progresiste şi patriotice, în cadrul unor coaliţii de masă, naţionale, antimperialiste.

Impreună cu aceste forţe, la mişcările de eliberare naţională participă tineretul, mişcarea studenţească, recep-

tivă la progresul național și social, care a depășit cadrul îngust, propunîndu-și ca obiectiv fundamental rezolvarea problemelor agrare.

In numeroase țări din America Latină, Africa și Asia un rol pozitiv procesul transformărilor antiimperialiste revine armatei și îndeosebi cadrelor ofițerești - Peru, Egipt, Algeria. Sînt și situații care ne determină să apreciem cu discernămînt activitatea unor cercuri militare care ajunse la putere prin lovituri de stat, au statornicit regimuri antipopulare, anticomuniste, în contradicție cu aspirațiile popoarelor.

De o mai mică însemnătate se înscrie în sfera forțelor motrice participarea unor reprezentanți ai clerului, budiștii din Indochina, cît și reprezentanți ai aristocrației feudale sau șefi de triburi.

Rezultă, prin urmare, că victoria luptei de eliberare națională nu poate fi decît rodul acțiunii unite a tuturor păturilor și claselor asuprite, al unirii tuturor acestor forțe sociale, democratice și progresiste.

II. Relațiile politice și puterea de stat în țările în curs de dezvoltare. Noua ordine economică - premisă a lichidării subdezvoltării.

Prăbușirea sistemului colonial al imperialismului în epoca contemporană, constituirea în Africa și Asia a unui mare număr de state independente, procesele social-politice care au loc pe continentul latino-american, toate aceste dimensionale prefaceri ce se desfășoară în zilele noastre, au adus pe primul plan al vieții internaționale "țările în curs de dezvoltare" sau "lumea a treia".

Termenul de "țări în curs de dezvoltare" are un conținut imprecis, datorită faptului că subordonează unei categorii comune țări cu un nivel economic, social, cultural foarte diferit, precum și cu variate regimuri și orientări politice.

(Deoarece nici în practica relațiilor internaționale

şi nici în literatura de specialitate nu a fost adoptată pînă acum o noţiune mai adecvată, sînt folosite conceptele "ţări în curs de dezvoltare" sau "lumea a treia", care cunosc o mai frecventă întrebuinţare).

Imperativele consolidării suveranităţii şi a rezolvării problemelor interne, conform intereselor popoarelor, impun profunde transformări social-economice şi politice în viaţa acestor ţări.

Intr-un şir de noi state se înfăptuiesc sau îşi propun realizarea unor programe de naţionalizări şi reforme agrare, se adoptă măsuri economice, sociale şi politice cu caracter progresist, în direcţia unei dezvoltări socialiste.

Perspectivele şi direcţia de dezvoltare a tinerelor state fac obiectul unei vii confruntări de idei pe plan internaţional, ca şi a cercurilor progresiste din ţările respective.

Teoreticienii burghezi susţin alternativa dezvoltării capitaliste pentru tinerele state în curs de dezvoltare, acestea urmînd să repete stadiile prin care au trecut ţările vest-europene,

Experienţa unor ţări, îndeosebi latino-americane, care şi-au dobîndit independenţa în secolul trecut, dar se află şi acum într-un stadiu de subdezvoltare, arată că orînduirea capitalistă se dovedeşte a nu fi în stare să rezolve problemele acute ale popoarelor din tinerele state.

In condiţiile afirmării socialismului pe plan mondial, popoarele din aceste ţări au exemplul unei noi căi de dezvoltare, care permite o accelerare a proceselor istorice.

Noile state independente sînt o puternică forţă motrice a lumii contemporane.

Prăbuşirea sistemului colonial al imperialismului a determinat apariţia unui număr de aproape 8o de ţări independente. Aceasta constituie un factor esenţial, care a contribuit la adîncirea crizei generale a capitalismului, a contradicţiilor sistemului mondial capitalist.

A fost zdruncinat, în acest context, întregul sistem de

relaţii politico-economice de dependenţă şi subjugare creat de imperialism. Ca urmare a cuceririi independenţei politice, ţările eliberate au căpătat posibilitatea de a limita şi apoi chiar a desfiinţa definitiv exploatarea colonială.

Apariţia pe harta politică a lumii a noilor state ce cuprind aproape jumătate din populaţia globului pămîntesc a determinat schimbări radicale în relaţiile internaţionale, a adus un climat nou în viaţa internaţională.

Reflectînd acest proces, în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român din noiembrie 1979, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că, în viaţa internaţională, un rol important au noile state care s-au format după cel de al doilea război mondial şi care duc o politică independentă tot mai activă, participă la promovarea unei politici de egalitate şi respect între popoare.

In ultimele trei decenii ale secolului nostru, popoarele din aceste ţări au realizat trecerea de la starea de dependenţă colonială, menţinută timp de secole, la crearea de state suverane, de la situaţia de "obiect" al relaţiilor internaţionale, la aceea de forţă activă a lumii contemporane.

Situate îndeosebi în Africa şi Asia, cele peste 80 de tinere state care şi-au obţinut recent independenţa politică, sînt, în marea lor majoritate, ţări mici şi mijlocii.

Din punct de vedere economic, deşi multe din ele dispun de imense resurse naturale, totuşi, aproape toate, sînt ţări cu o economie slab dezvoltată, cu un venit naţional pe cap de locuitor, în general, sub 400 dolari. Tinerele state sînt cele mai puţin avansate economic în ansamblul ţărilor în curs de dezvoltare; din cele 25 de ţări, considerate de ONU la sfîrşitul anului 1978, ca avînd cel mai scăzut nivel de dezvoltare, 23 sînt tinere state independente, cu societăţi postcoloniale.

Particularităţile dezvoltării istorice, naţionale şi social-politice, natura relaţiilor de producţie existente, gradul dezvoltării economice şi alţi numeroşi factori determină deosebiri în politica internă şi externă a acestor ţări, imprimă unor evenimente şi acţiuni din viaţa acestor popoare

un caracter specific, uneori sinuos şi contradictoriu.

Cu toate aceste deosebiri de la o ţară la alta, de la zonă la zonă a lumii, există trăsături comune ale situaţiei acestor ţări şi, în primul rînd, un trecut comun de asuprire imperialistă, care determină preocupări identice sau asemănătoare în politica lor. Această trăsătură caracteristică este subdezvoltarea.

Aria economică şi socială a subdezvoltării este de o mare diversitate, cuprinzînd ţări cu economie capitalistă, cu un anumit nivel de industrie, cu o clasă muncitoare şi o burghezie autohtonă, dar în cadrul cărora capitalul străin şi rămăşiţele feudale continuă să aibă un rol important. Aceasta este situaţia în multe ţări ale Americii Latine. In alte ţări, unde relaţiile capitaliste sînt mai slab dezvoltate, iar burghezia şi clasa muncitoare se află în proces de formare sau maturizare, continuă să existe puternice relaţii feudale şi chiar prefeudale. Este cazul celor mai multe ţări nesocialiste din Asia (afară de Japonia). In numeroase ţări africane, cu deosebire în Africa Centrală, unde nu s-a dezvoltat burghezie şi pro- proletariat autohton, predomină încă relaţii puternice gentilico-tribale.

In acest context, se înscrie, în primul rînd, preocuparea pentru lichidarea consecinţelor îndelungatei dominaţii coloniale, a profundelor decalaje care despart aceste ţări de statele avansate economic.

Crearea unei economii de sine stătătoare, industrializarea, lichidarea monoculturii, dezvoltarea armonioasă a agriculturii şi înfăptuirii reformei agrare, accesul la cuceririle ştiinţei şi tehnicii moderne, lichidarea structurilor economice, sociale şi politice anacronice, formarea de cadre naţionale, organizarea unui sistem naţional de instrucţie, ridicarea nivelului de trai al poporului reprezintă obiective de o amploare deosebită pentru aceste ţări. In unele ţări, cu orientare socialistă, se adoptă chiar anumite planuri şi programe de dezvoltare economică şi socială(Egipt, Algeria, Birmania, Peru etc.).

Cucerirea independenţei de stat a creat premisele formării şi dezvoltării naţiunilor, ale restaurării istoriei şi

culturii acestor popoare, dezvoltării conştiinţei lor naţionale, în vederea unirii tuturor forţelor patriotice, democratice, în luptă pentru realizarea obiectivelor de independenţă şi progres, constituindu-se comunităţile naţionale şi instituţiile statelor moderne.

Orientarea politicii interne pentru lichidarea subdezvoltării direcţionează, în linii generale, şi politica externă a tinerelor state, politică vizînd consolidarea independenţei naţionale, lichidarea vestigiilor şi practicilor colonialiste şi neocolonialiste, asigurarea integrităţii teritoriale, a condiţiilor de pace pentru desfăşurarea nestingherită a construcţiei economice, sociale şi culturale, participarea pe baze egale la rezolvarea problemelor internaţionale.

In opoziţie cu tendinţa puterilor imperialiste de a reduce independenţa acestor ţări la "existenţa unui steag, a unui imn naţional şi a unei misiuni la ONU", popoarele tinerelor state independente au văzut în "decolonizarea politică" începutul unui proces complex care, trecînd prin "decolonizarea economică" este menit să asigure progresul economic şi social al ţărilor lor, afirmarea plenară ca state suverane şi independente, în viaţa internaţională.

Aşa dar, se poate conchide că:

Subdezvoltarea din actualele ţări cu societăţi postcoloniale şi care se află în cursul unor produnde transformări, reprezintă, în esenţă, o insuficientă, sau, în unele cazuri, o foarte slabă dezvoltare a forţelor de producţie - ca urmare a îndelungatei dominaţii străine şi a structurilor impuse de regimul colonial. Aceasta îşi găseşte expresia în nivelul scăzut sau în stadiul incipient al industrializării, în deformarea şi caracterul unilateral al economiei. Aceste ţări nu au mijloace financiare necesare pentru exploatarea şi valorificarea resurselor naturale.

Există, în numeroase cazuri, o suprapopulaţie activă latentă, o folosire insuficientă şi ineficace a forţei de muncă, o slabă productivitate a muncii sociale. Semnificativ este faptul că, deşi în economia acestor ţări agricultura ocupă locul predominant, totuşi cele mai multe ţări în curs de dez-

voltare importă însemnate cantități de produse agroalimentare.

Un factor care lovește în interesele naționale ale acestor țări îl constituie dependența lor economică față de statele capitaliste industrializate, pozițiile nefavorabile pe care le ocupă în relațiile economice și comerciale cu aceste state, restricțiile și discriminările practicate de puterile imperialiste în domeniul schimburilor internaționale.Economistul francez Pierre Jalée scria în această privință că "subdezvoltarea reprezintă, în ultimă analiză, o stare de lucruri impusă de statele capitaliste avansate în contextul relațiilor internaționale bazate pe inegalitate și inechitate, pe subordonarea politică și economică a țărilor mai slab dezvoltate... Menținerea în subdezvoltare a națiunilor rămase în urmă constituie rezultatul diviziunii internaționale a muncii de tip imperialist, care reduce aceste națiuni la rolul de furnizor de produse alimentare, materii prime și petrol pentru țările dominante, acestea rezervîndu-și industrializarea, care multiplică bogățiile..."

Alegerea căilor adecvate pentru treptata înlăturare a subdezvoltării economice reprezintă condiția primordială a soluționării tuturor celorlalte cerințe ale progresului social, ale lichidării subdezvoltării culturale și politice, ale consecințelor colonialismului și neocolonialismului.

Dezvoltarea social-economică, învingerea treptată a subdezvoltării necesită mijloace materiale, tehnice și financiare (acumulări,investiții) pe care țările lumii a treia le pot realiza prin îmbinarea diverselor căi: folosirea exclusivă a resurselor interne, comerțul exterior, împrumuturile externe.

Sprijinul extern constituie , în general, pentru țările lumii a treia" o necesitate obiectivă, ceea ce face ca o serie de țări afro-asiatice, care și-au dobîndit independența de stat să nu fi reușit a se desprinde încă radical din angrenajul relațiilor politice și economice create de colonialism. De aceea, se impune sprijinul țărilor socialiste pe multiple planuri.

După cucerirea independenței de stat, factorii

cipal în orientarea fiecărei ţări, în alegerea căii de dezvoltare îl constituie natura şi caracterul forţelor sociale aflate la conducerea ţării, politica pe care o promovează pe plan intern şi extern.

Una din problemele de mare actualitate ale vieţii contemporane este decalajul care s-a accentuat între ţările dezvoltate şi cele în curs de dezvoltare. Lichidarea subdezvoltării, asigurarea progresului economico-social mai rapid al ţărilor rămase în urmă, constituie o cerinţă primordială a noii ordini economice şi politice internaţionale,pentru dezvoltarea întregii omeniri, pentru realizarea unei colaborări şi păci trainice în lume.

In marea majoritate a noilor state independente din Asia, Africa sau America Latină, ca urmare a îndelungatei perioade de dominaţie colonială, structurile social-politice şi economice se caracterizează printr-o insuficientă dezvoltare a forţelor de producţie.

După cucerirea independenţei de stat, lupta pentru consolidarea victoriei obţinute şi desăvîrşirea ei prin cucerirea şi a independenţei economice, pentru înfăptuirea sarcinilor cu caracter general democratic şi mai cu seamă mobilurile economice determină pe plan social-politic grupări şi regrupări de forţe, conturează divergenţele şi convergenţele de interese şi ţeluri ale diferitelor clase şi pături sociale, poziţiile diverselor partide şi organizaţii politice.

Amploarea şi complexitatea implicaţiilor "decolonializării", relaţiile cu fosta metropolă şi cu alte state capitaliste dezvoltate, alegerea căii şi a metodelor pentru rezolvarea problemelor social-economice constituie obiective care solicită cu necesitate definirea atitudinii tuturor forţelor sociale, atît a celor progresiste cît şi a celor reacţionare, retrograde.Cercuri conducătoare şi partide politice din unele ţări ale Asiei şi Africii se pronunţă în documente programatice pentru o dezvoltare necapitalistă, îşi afirmă hotărîrea de a construi o societate de tip socialist. Aşa a apărut teoria socialistă a profesorului de ştiinţe politice, Marcel Rudolff de la Universitatea din Tananarive (Republica Madagascar) doctrina socialismului african din Republica Populară Congo, din Zair, Tanzania şi Guineea, doctrina socialismului

arab din Siria, Egipt, Irak, Libia etc., socialismul asiatic din Birmania, Bangladej, Sry Lanka (Ceylon), India etc., socialismul latino-american în Peru, Venezuela, Columbia. Deşi aceste doctrine nu se integrează complet în teoria socialismului ştiinţific, se apropie mult de socialismul marxist.

In alte cazuri, cercurile guvernamentale ale burgheziei naţionale manifestă ostilitate faţă de ideile socialismului ştiinţific, ignoră rolul clasei muncitoare şi al maselor populare, rolul comuniştilor sau resping colaborarea cu aceste forţe. In practica lor economică, politică şi statală înfăptuiesc însă transformări cu caracter general democratic, progresist, iar pe plan internaţional se situează uneori consecvent pe poziţii antiimperialiste, acţionează pentru apărarea păcii, pentru promovarea progresului social.

Practica social-istorică a dovedit că în aceste ţări, unde a existat un partid revoluţionar, care a organizat şi a condus lupta muncitorimii, a maselor ţărăneşti şi a altor forţe sociale patriotice, revoluţia democratică, antiimperialistă şi antifeudală de eliberare naţională s-a transformat rapid în revoluţie socialistă victorioasă, ducînd la constituirea R.P.Chineze, a R.P.D.Coreene a R.Socialiste Vietnam, Republicii Democratice Kampuchia, Republicii Cuba etc., ţări aparţinente la sistemul socialist.

Partidele politice şi guvernele din ţările Africii şi Asiei, în majoritatea lor, năzuiesc spre consolidarea independenţei naţionale a statelor, respectarea integrităţii lor teritoriale.

Integrarea naţională, crearea premiselor pentru constituirea deplină a naţiunilor devine astfel în multe din aceste ţări o problemă a raporturilor social-economice decît a unor relaţii teritoriale, tribale sau regionale, ceea ce implică o deosebită semnificaţie, marchează depăşirea unei anumite trepte a evoluţiei social-politice.

Constituirea şi afirmarea noilor naţiuni - unele încă în curs de formare - dezvoltarea conştiinţei naţionale a acestor popoare - sînt procese care se desfăşoară în timp, în

diferite ţări, cunoscînd unele greutăţi obiective ca: multitudinea comunităţilor etnice, slaba dezvoltare a forţelor de producţie, relaţii de producţie şi structurile economice şi sociale anacronice, subdezvoltarea culturală.

Se poate conchide că structura socială,politică şi economică a ţărilor Africii, Asiei şi Americii Latine este o grea moştenire a timpurilor coloniale.

Procesele politice şi social-economice care se desfăşoară în aceste ţări, denumite "lumea a treia" se caracterizează prin diversitatea lor, prin particularităţi variate atît de la un continent la altul, cît şi de la o ţară la alta. In toate aceste ţări, forţa socială combativă, profund interesată în dezvoltarea consecvent democratică, progresistă, o constituie masele poporului: ţărănime, clasa muncitoare - în unele ţări în curs de formare - păturile mijlocii, intelectualitatea patriotică, categorii progresiste ale burgheziei naţionale, hotărîte să promoveze o politică democratică antiimperialistă, îndreptată spre înfăptuirea consecventă a progresului în toate domeniile vieţii sociale.

Pe această cale, prezintă o importanţă esenţială unitatea de acţiune a tuturor organizaţiilor şi forţelor progresiste.

Popoarele care luptă pentru cucerirea sau consolidarea independenţei naţionale, pentru dezvoltarea lor suverană se bucură de solidaritatea şi sprijinul ţărilor socialiste, al clasei muncitoare internaţionale, în frunte cu partidele comuniste şi muncitoreşti, al tuturor forţelor progresiste; ele cer o nouă ordine economică şi politică mondială.

O importanţă fundamentală pentru progresul economico-social rapid al acestor ţări are întărirea colaborării şi solidarităţii dintre acestea, cît şi consolidarea unităţii tuturor forţelor naţionale în vederea apărării ferme a independenţei şi suveranităţii, a concentrării resurselor şi energiilor popoarelor pentru dezvoltarea forţelor de producţie şi ridicarea nivelului de trai.

Prin lărgirea continuă a cooperării, se creează un

larg sistem de într-ajutorare, reciproc avantajoasă între țările noastre, care constituie expresia solidarității în lupta comună pentru dezvoltarea economico-socială independentă a fiecărui popor, pentru promovarea unei politici noi în lume, de egalitate și respect între națiuni.

In raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu menționa că " Una din cele mai grave probleme nesoluționate ale lumii de astăzi este perpetuarea stării de subdezvoltare în care se mai află o mare parte a omenirii, ca rezultat al vechii politici imperialiste și colonialiste ce a dus la împărțirea lumii în țări sărace și bogate. De lichidarea subdezvoltării depinde în mod direct instaurarea unor relații de încredere, colaborare și pace în lume".

Realitatea evidențiază tendința țărilor capitaliste industrializate de a-și rezolva problemele generate de criza economică pe seama țărilor în curs de dezvoltare, a maselor populare.

Noua ordine economică trebuie să așeze relațiile dintre toate statele pe principii de egalitate și echitate, să asigure accesul țărilor slab dezvoltate și în curs de dezvoltare la tehnologiile moderne, la cuceririle științei contemporane, să favorizeze progresul lor rapid și multilateral, creînd, totodată, condiții pentru o evoluție echilibrată a tuturor zonelor lumii, a economiei mondiale.

România, Partidul Comunist Român, promovează o politică fermă de solidaritate activă cu popoarele care luptă pentru a-și cuceri dreptul la viață liberă și independentă, pentru înlăturarea oricăror forme de dominație colonialistă și neocolonialistă, pentru o lume a dreptății și progresului.

CAPIT.XI.REVOLUTIA SOCIALISTA-CALEA TRECERII OMENIRII DE LA CAPITALISM LA SOCIALISM

1. Caracterul obiectiv, forţele motrice şi trăsăturile procesului de înfăptuire a revoluţiei socialiste.
2. Diversitatea formelor de trecere la socialism;general şi particular în revoluţia socialistă.

Analiza marxistă a evenimentelor internaţionale atestă cu putere că în lume se produc mari transformări revoluţionare sociale şi naţionale, care schimbă radical raportul de forţe pe plan mondial în favoarea forţelor progresiste, antiimperialiste.

Se accelerează tot mai mult criza imperialismului şi a sistemului capitalist, creşte cu intensitate procesul revoluţionar mondial, se afirmă clasa muncitoare în fruntea luptei maselor pentru socialism şi pace, evidenţiind astfel tot mai puternic caracterul istoriceşte perimat al orînduirii capitaliste.

I. Caracterul obiectiv,forţele motrice şi trăsăturile procesului de înfăptuire a revolutiei socialiste.

Revoluţia socială, marcînd trecerea de la o formaţiune social-economică perimată la alta superioară, apare ca rezultat al unor condiţii obiective generate de dezvoltarea istorică, precum şi al activităţii corespunzătoare a factorului subiectiv. Problema fundamentală a oricărei revoluţii sociale este problema puterii.

Socialismul ştiinţific porneşte de la faptul că rolul determinant în procesul istoric al revoluţiei sociale revine condiţiilor obiective, de care depinde şi acţiunea factorului subiectiv.

Revoluţia socialistă este un tip superior de revoluţie socială, forma cea mai evoluată cunoscută pînă în prezent de istorie.

In lumina concepţiei materialismului istoric, necesitatea revoluţiei socialiste rezultă din însăşi condiţiile obiective ale dezvoltării capitalismului, care generează atît premisele materiale ale revoluţiei, cît şi forţa socială capabilă să înfăptuiască transformarea revoluţionară a vechii orînduiri - proletariatul.

Necesitatea revoluţiei socialiste decurge din legea obiectivă a concordanţei dintre relaţiile de producţie şi nivelul de dezvoltare al forţelor de producţie. Realizarea acestei concordanţe constituie în esenţă cauza determinantă a oricărei revoluţii sociale". Monopolul capitalului devine o cătuşă pentru modul de producţie care a înflorit odată cu el şi prin el- scria Marx - Centralizarea mijloacelor de producţie şi socializarea muncii ajung la un punct la care devin incompatibile cu învelişul lor capitalist. Acesta este sfărîmat.

Proprietăţii private capitaliste i-a sunat ceasul. Expropriatorii sînt expropriaţi"[1].

Condiţiile obiective ale revoluţiei socialiste se referă, în primul rînd, la premisele materiale, la un anumit grad de maturizare economică a capitalismului.

Premisele obiective ale revoluţiei socialiste includ şi alţi factori, care privesc condiţiile social-politice. In acest sens, au o deosebită importanţă premisele de clasă ale revoluţiei socialiste, existenţa unei clase muncitoare suficient de puternice şi a aliaţilor ei.

O premisă obiectivă a revoluţiei este ascuţirea contradicţiilor interne ale orînduirii perimate. Din acest punct de vedere trebuie subliniate două aspecte importante:

a).gradul de ascuţire a contradicţiilor nu este uniform, identic pentru toate ţările şi nici nu este direct pro-

1)Karl Marx şi Fr.Engels, Opere alese în două volume,vol.I, Bucureşti,Editura Politică,1966,p.406.

porţional cu nivelul de dezvoltare economică şi de maturizare a relaţiilor capitaliste, după cum nici evoluţia acestui proces nu este liniară. In condiţiile stadiului imperialist al capitalismului, cînd se manifestă mai puternic dezvoltarea economică şi politică inegală a statelor capitaliste, există situaţii şi momente cînd ascuţirea contradicţiilor este, în unele ţări, într-o anumită măsură încetinită, iar în altele se accelerează. In felul acesta, anumite ţări devin, într-o perioadă sau alta verigi slabe ale sistemului capitalist.

b).In al doilea rînd, există anumite raporturi, o anumită interdependenţă şi interacţiune între contradicţiile interne şi cele externe, adică între condiţiile interne şi cele externe.

In această interacţiune, ansamblul contradicţiilor politice şi social-economice interne, stadiul lor de dezvoltare şi rezolvare reprezintă cauzele hotărîtoare ale revoluţiei.

In procesul revoluţiei socialiste, politica partidului marxist, care acţionează în toate domeniile, urmăreşte să asigure continuitatea procesului revoluţionar, elaborînd măsurile ce urmează a fi înfăptuite în funcţie de conţinutul fiecărei etape, astfel încît să ducă treptat la instaurarea statului socialist, la trecerea la înfăptuirea sarcinilor construcţiei socialismului.

Astfel, misiunea de mare răspundere de a elabora linia politică corespunzătoare condiţiilor concrete, particularităţilor fiecărei ţări, de a stabili etapele luptei revoluţionare şi de a aprofunda şi rezolva problemele noi pe care aceasta le ridică în fiecare ţară, de a stabili căile şi metodele cele mai potrivite desfăşurării luptei revoluţionare, revine şi constituie dreptul exclusiv al clasei muncitoare, al forţelor revoluţionare interne, al partidului clasei muncitoare din ţara respectivă.

In felul acesta, partidul clasei muncitoare stabileşte obiectivul fundamental şi sarcinile pe care revoluţia trebuie să le rezolve, forţele motrice interesate în înfăptuirea revoluţiei, caracterul revoluţiei în etapa dată.

Pe baza determinării științifice a caracteristicilor etapei în care se află procesul revoluționar, partidul politic al clasei muncitoare stabilește strategia și tactica.

1. Strategia presupune orientarea politică generală a mișcării revoluționare din țara respectivă într-o anumită etapă determinată istoricește.

Aceasta are în vedere:

-determinarea obiectivului fundamental pe care trebuie să-l atingă clasa muncitoare în etapa dată și precizarea adversarului de clasă împotriva căruia trebuie concentrată lupta maselor populare.

-stabilirea poziției clasei muncitoare față de celelalte clase și pături sociale, interesate integral sau parțial în îndeplinirea sarcinilor etapei date în vederea închegării alianțelor clasei muncitoare.

-stabilirea poziției față de principalele probleme ale epocii.

2. Prin tactică se înțelege complexitatea de forme, mijloace și metode ale luptei revoluționare, modul cum acestea trebuie îmbinate și schimbate în funcție de modificarea condițiilor concrete în vederea înfăptuirii liniei generale politice de acțiune.

Partidul revoluționar al clasei muncitoare trebuie să dea dovadă de multă elasticitate și mobilitate în elaborarea tacticii, ceea ce face din ea o adevărată artă a conducerii politice.

Politica partidului clasei muncitoare reprezintă unitatea dialectică indisolubilă dintre orientarea politică generală și activitatea practică în vederea realizării liniei fundamentale.

Fără stabilirea formelor de luptă care să fie în concordanță cu specificul condițiilor concrete din fiecare țară în parte și care să corespundă etapei revoluționare, strategia ar rămîne un program teoretic. In același timp, o tactică ruptă de orientarea politică generală a partidului și-ar pierde finalitatea.

Strategia reflectă nivelul de dezvoltare social-economică într-o anumită etapă revoluţionară, ceea ce-i determină o anumită stabilitate pe parcursul etapei respective, spre deosebire de tactică, care se schimbă în funcţie de avîntul sau descreşterea mişcării revoluţionare.

In funcţie de anumiţi factori hotărîtori în pregătirea şi desfăşurarea revoluţiei socialiste, se poate modifica şi strategia sau anumite elemente ale strategiei în sensul lărgirii sau restrîngerii sferei aliaţilor, al schimbării adversarilor dintr-o etapă revoluţionară dată.

In elaborarea strategiei şi tacticii, partidul revoluţionar marxist trebuie să ia în considerare raportul intern al forţelor de clasă, care-i permite să stabilească obiectivele etapei revoluţionare, să determine adversarii, sfera aliaţilor şi perspectivele dezvoltării procesului revoluţionar.

Raportul intern al forţelor de clasă reflectă poziţia claselor în procesul general economic şi corelaţia intereselor economice ale acestora, cît şi intensitatea contradicţiilor de interese, care depind de tipul relaţiilor de producţie şi care determină ponderea diferitelor clase şi pături în viaţa socială.

Din punct de vedere politic, raportul intern al forţelor de clasă reflectă gradul de organizare social-politică a diferitelor clase, poziţia lor faţă de puterea de stat.

Raportul intern al forţelor de clasă are şi o latură ideologică, subordonată celei politice, reflectînd nivelul şi schimbările de conştiinţă ale maselor, ca urmare a schimbărilor petrecute în economia şi politica ţării respective.

Raportul forţelor de clasă este un fenomen obiectiv, care exprimă poziţia şi rolul diferitelor clase, într-un moment dat al dezvoltării societăţii.

Pe lîngă latura internă, acest raport are şi o latură internaţională, care nu poate fi ignorată, ea indică în ce măsură complexul relaţiilor internaţionale poate constitui cadrul adecvat, favorabil, pentru lupta forţelor revoluţionare interne.

Raportul forţelor de clasă dispune de o mare mobilitate, modificîndu-se ca urmare, a schimbărilor survenite în relaţiile de producţie, în funcţie de modificările care intervin în cadrul puterii de stat sau ascuţirii contradicţiilor.

Partidul urmăreşte să folosească în favoarea luptei de clasă a proletariatului modificările obiective intervenite în raportul forţelor de clasă, care să favorizeze izbucnirea şi victoria revoluţiei socialiste.

Schimbarea treptată a raportului de forţe în favoarea clasei muncitoare presupune scoaterea maselor de sub influenţa burgheziei, organizarea lor conştientă într-o forţă socială şi politică, cucerirea maselor de partea politicii partidului şi conducerea lor de către partid.

Rolul conducător al partidului se realizează, prin transformarea clasei muncitoare în exponenta reală a intereselor tuturor păturilor muncitoare care-şi identifică în politica partidului propriile lor aspiraţii.

Experienţa dobîndită, prin înfăptuirea revoluţiei şi construcţiei socialiste într-un şir de ţări, a permis, prin generalizare, desprinderea unor principii ale conducerii de către partid a luptei revoluţionare, în vederea înlăturării orînduirii perimate şi făuririi unei noi societăţi.

Intre aceste principii menţionăm:

-asigurarea rolului conducător al clasei muncitoare în cadrul procesului revoluţionar;

-alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea şi celelalte categorii sociale, interesate în victoria revoluţiei socialiste.

Sfera alianţelor clasei muncitoare este diferită de la ţară la ţară.

In revoluţiile socialiste de după cel de al doilea război mondial din Europa şi Asia, datorită complexităţii sarcinilor pe care acestea le aveau de rezolvat şi anume sarcini cu caracter naţional, antiimperialist şi democratic care au cointeresat pături sociale diferite, sfera aliaţilor clasei muncitoare a fost în general mai largă, cuprinzînd masele largi

ale populației: țărănimea, însemnate pături ale micii burghezii orășenești, iar în anumite țări ca: Cehoslovația, Polonia, RDG sau China, chiar și unele categorii ale burgheziei mijlocii.

In țara noastră sfera aliaților clasei muncitoare a fost cuprinzătoare, formată din masele țărănești, păturile mijlocii orășenești.

Analiza întregului proces revoluționar mondial demonstrează că o revoluție socialistă nu poate să înceapă ca o revoluție pură, ci capătă caracter socialist pe parcursul unui proces revoluționar neîntrerupt, care poate să înceapă cu etapa unei revoluții burghezo-democratice sau cu desăvîrșirea ei, fie ca o largă mișcare democratică și antiimperialistă de masă, fie ca o mișcare de eliberare națională etc.

Astfel, un principiu al conducerii de către partid a luptei revoluționare constă în folosirea oricărei situații revoluționare pentru începerea revoluției socialiste, chiar dacă aceasta are de rezolvat sarcini cu caracter nesocialist și asigurarea, pe parcursul unui proces revoluționar, neîntrerupt, a trecerii la rezolvarea obiectivelor socialiste.

Pentru a fi asigurată desăvîrșirea revoluției burghezo-democratică și transformarea ei în revoluție socialistă trebuie să-și găsească rezolvarea, problema puterii în favoarea forțelor sociale participante la revoluție.

Meritul de a fi demonstrat cum poate fi rezolvată problema puterii în revoluțiile burghezo-democratice din epoca imperialismului, i-a revenit lui V.I.Lenin, care a arătat că victoria maselor conduse de clasa muncitoare trebuie să ducă la instaurarea unei dictaturi revoluționar-democratice a proletariatului și țărănimii.

In concepția revoluționară a clasei muncitoare, noua putere de stat democrat-populară este un regim politic cu caracter tranzitoriu, a cărui sarcină fundamentală constă în desăvîrșirea revoluției burghezo-democratice și pregătirea condițiilor pentru trecerea la revoluția socialistă.

Avînd în vedere că lupta proletariatului și a celor-

lalte forțe revoluționare trebuie astfel orientată să ducă la rezolvarea socialistă a problemei puterii prin instaurarea statului socialist, această cerință reprezintă un alt principiu al conducerii luptei revoluționare.

Clasa muncitoare folosește în lupta sa împotriva claselor exploatate o varietate de forme. De aceea un principiu al conducerii de către partid a luptei revoluționare constă în folosirea tuturor formelor și metodelor de luptă, corespunzător condițiilor concrete din țară și înlocuirea rapidă a unor forme cu altele.

Pentru aceasta, în vederea realizării obiectivelor fiecărei etape revoluționare are o mare importanță priceperea partidului de a sesiza din totalitatea sarcinilor pe aceiea de a cărui rezolvare depind toate celelalte.

O asemenea sarcină a fost în România, în perioada luptei pentru putere, după victoria revoluției de eliberare națională și socială pînă la 6 martie 1945, apoi în perioada trecerii la revoluția socialistă, în anul 1948.

Rezultă, așa dar, că, după cum este menționat în Programul P.C.R., esențialul în revoluția socialistă este ca clasa muncitoare și partidul său să stăpînească toate formele de luptă, fără excepție, să aibă capacitatea de a le mînui pe toate, să fie pe deplin pregătit pentru orice evenimente spre a putea înlocui rapid o formă cu alta, potrivit schimbărilor ce survin în condițiile concrete de desfășurare a revoluției.

II. Diversitatea formelor de trecere la socialism; general și particular în revoluția socialistă. Programul P.C.R. cu privire la trecerea în viitor a noi popoare pe calea socialismului.

Teoria socialismului științific demonstrează că obiectivele luptei revoluționare sînt realizate prin folosirea acelor forme și metode de luptă condiționate de situația concretă istorică dintr-o țară sau alta. Pentru a smulge puterea politică din mîna claselor exploatatoare, clasa munci-

toare îmbină,adecvat condiţiile concrete, formele paşnice de luptă cu cele nepaşnice.

Experienţa luptei popoarelor pentru emancipare şi libertate demonstrează că istoria în general şi istoria revoluţiilor în special este întotdeauna mai bogată în conţinut, mai variată, mai multilaterală, mai vie, mai "vicleană" decît îşi închipuie cele mai bune partide, cele mai conştiente avangărzi ale claselor celor mai înaintate.

Teoria marxistă a revoluţiei socialiste şi-a găsit o verificare deplină în procesul practicii revoluţionare, în desfăşurarea istorică a revoluţiilor socialiste.

In confruntarea continuă cu practica, teoria revoluţiei socialiste şi-a demonstrat viabilitatea, s-a dezvoltat, s-a îmbogăţit cu noi aspecte, ca expresie a generalizării de către partidele comuniste şi muncitoreşti revoluţionare.

Partidul Comunist Român porneşte de la faptul că în viitor transformările revoluţionare vor cunoaşte o şi mai mare diversitate.

In Programul Partidului Comunist Român,adoptat la Congresul al XI-lea,se menţionează că "Fiecare popor, pornind de la principiile generale ale socialismului ştiinţific, va trece la socialism pe o cale proprie; fiecare partid, fiecare popor vor îmbogăţi prin experienţa lor tezaurul universal al teoriei si parcticii revoluţiei,al constructiei socialiste. In legătură cu trecerea în viitor a noi popoare spre socialism, trebuie pornit nu de la scheme şi şabloane lipsite de vitalitate, ci de la cerinţele imperioase ale vieţii, de la realităţi sociale noi din fiecare ţară".

Din aprecierile marxiste cuprinse în Programul partidului nostru, rezultă că, în perspectiva istorică a schimbărilor revoluţionare ce se produc şi se vor produce în lume, capătă o însemnătate excepţională problema căilor şi formelor revoluţiei socialiste şi edificării noii orînduiri sociale.

In legătură cu trecerea la socialism pe căi paşnice sau nepaşnice, experienţa mondială demonstrează că aceasta depinde de condiţiile concrete ale desfăşurării luptei revolu-

ţionare şi de gradul împotrivirii,reacţiei, a claselor răsturnate de la putere.

De aceea, pregătindu-se pentru înfăptuirea revoluţiei socialiste, partidele comuniste, clasa muncitoare, forţele revoluţionare trebuie să aibă în vedere ambele posibilităţi.

Ele trebuie să fie gata să folosească orice căile, în funcţie de condiţiile concrete, pentru a cuceri puterea politică şi trecerea la transpunerea în viaţă a obiectivelor revoluţiei socialiste. După victoria revoluţiei, proletariatul trebuie să-şi creeze mijloacele necesare desfăşurării cu succes a procesului revoluţionar, înfăptuirii în practică a măsurilor de transformare socialistă a societăţii.

Trecerea pe calea socialismului nu poate fi înfăptuită decît prin lupta forţelor revoluţionare progresiste din fiecare ţară. Socialismul nu poate fi adus sau impus din afară; orînduirea socialistă este rezultatul acţiunii forţelor interne din fiecare ţară care îşi direcţionează activitatea în consonanţă cu sensul manifestării legităţilor sociale.

Analizînd procesele care au loc în lume, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, în raportul prezentat la Congresul al XII-lea menţiona că diversitatea de condiţii istorice, naţionale şi sociale se reflectă nemijlocit şi în formele de edificare socialistă din fiecare ţară; dar tocmai în aceasta constă superioritatea socialismului şi, implicit, a noilor relaţii între ţările care construiesc noua orînduire socială, subliniind că fiecare partid trebuie "să-şi elaboreze de-sine-stătător linia politică, strategia şi tactica revoluţionară".

De aceea, pornind de la ceea ce este comun, de la principiile socialiste, de la interesele generale ale socialismului şi păcii, Partidul Comunist Român face totul ce-i stă în putinţă pentru dezvoltarea unei colaborări active cu toate ţările socialiste, cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti.

Legile generale se manifestă în condiţii concrete, generalul se realizează prin particular, atît lupta pentru cucerirea puterii cît şi procesul edificării orînduirii noi se deosebesc în funcţie de particularităţile fiecărei ţări.

ţionare şi de gradul împotrivirii,reacţiei, a claselor răsturnate de la putere.

De aceea, pregătindu-se pentru înfăptuirea revoluţiei socialiste, partidele comuniste, clasa muncitoare, forţele revoluţionare trebuie să aibă în vedere ambele posibilităţi.

Ele trebuie să fie gata să folosească orice cale, în funcţie de condiţiile concrete, pentru a cuceri puterea politică şi trecerea la transpunerea în viaţă a obiectivelor revoluţiei socialiste. După victoria revoluţiei, proletariatul trebuie să-şi creeze mijloacele necesare desfăşurării cu succes a procesului revoluţionar, înfăptuirii în practică a măsurilor de transformare socialistă a societăţii.

Trecerea pe calea socialismului nu poate fi înfăptuită decît prin lupta forţelor revoluţionare progresiste din fiecare ţară. Socialismul nu poate fi adus sau impus din afară; orînduirea socialistă este rezultatul acţiunii forţelor interne din fiecare ţară care îşi direcţionează activitatea în consonanţă cu sensul manifestării legităţilor sociale.

Analizînd procesele care au loc în lume, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, în raportul prezentat la Congresul al XII-lea menţiona că diversitatea de condiţii istorice, naţionale şi sociale se reflectă nemijlocit şi în formele de edificare socialistă din fiecare ţară; dar tocmai în aceasta constă superioritatea socialismului şi, implicit, a noilor relaţii între ţările care construiesc noua orînduire socială, subliniind că fiecare partid trebuie "să-şi elaboreze de-sine-stătător linia politică, strategia şi tactica revoluţionară".

De aceea, pornind de la ceea ce este comun, de la principiile socialiste, de la interesele generale ale socialismului şi păcii, Partidul Comunist Român face totul ce-i stă în putinţă pentru dezvoltarea unei colaborări active cu toate ţările socialiste, cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti.

Legile generale se manifestă în condiţii concrete, generalul se realizează prin particular, atît lupta pentru cucerirea puterii cît şi procesul edificării orînduirii noi se deosebesc în funcţie de particularităţile fiecărei ţări.

Analiza științifică a evenimentelor internaționale atestă cu putere că în lume se produc mari transformări revoluționare, sociale și naționale, care schimbă radical raportul de forțe pe plan mondial în favoarea forțelor progresiste, antiimperialiste.

In Programul Partidului Comunist Român se menționează că " în viitor transformările revoluționare vor cunoaște o și mai mare diversificare. Fiecare popor, pornind de la principiile generale ale socialismului științific, va trece la socialism pe o cale proprie, fiecare partid, fiecare popor vor îmbogăți prin experiența lor tezaurul universal al teoriei și practicii revoluției, al construcției socialiste"[1].

Se accelerează tot mai mult criza imperialismului și a sistemului capitalist, a cărui sferă de acțiune se îngustează continuu, determinînd ascuțirea contradicțiilor economice, politice și sociale, evidențiind astfel tot mai puternic caracterul istoricește perimat al orînduirii capitaliste.

Triumful luptei revoluționare în secolul nostru și trecerea la edificarea socialismului într-un șir de țări din Europa, Asia și America au determinat transformarea socialismului într-o uriașă forță mondială.

Rliefînd procesul răspîndirii și transpunerii în practică a ideilor socialismului în lume, tovarășul Nicolae Ceaușescu arăta, în raportul prezentat la Congresul al XII-lea, că "Noi și noi popoare se pronunță pentru trecerea la organizarea societății pe baze socialiste ca singur mod de lichidare a exploatării și asupririi, de înfăptuire a aspirațiilor de libertate și bunăstare, de dreptate socială și națională.

Aceasta demonstrează forța ideilor socialismului, creșterea influenței și prestigiului socialismului pe plan mondial".

Prin succesele obținute în toate domeniile de activitate economico-socială, prin politica lor externă consacrată cauzei progresului și păcii în lume, țările socialiste exercită o

1)Programul P.C.R. p.156-157.

înrîurire tot mai mare asupra întregii dezvoltări istorice contemporane.

Tările socialiste cuprind, în prezent, peste 3o la sută din populația planetei noastre și dau aproape 4o la sută din producție mondială de bunuri materiale, avînd o pondere tot mai mare în întreaga dezvoltare a civilizației moderne.

Un rol de mare răspundere revine, de asemenea, țărilor socialiste în promovarea unui nou tip de relații internaționale, bazate pe colaborarea egală și într-ajutorarea în scopul realizării unei lumi a dreptății sociale și naționale, a colaborării și păcii mondiale, pe care sînt chemate să le ofere ca model popoarelor lumii.

In viața internațională, se accentuează tot mai mult rolul țărilor care se pronunță pentru o politică de dezvoltare economică și socială independentă, care înfăptuiesc măsuri de trecere a bogățiilor naționale în propriile lor mîini, acționează împotriva politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, pentru relații internaționale, bazate pe dreptate și echitate.

Se intensifică mișcarea de eliberare națională, pentru lichidarea rapidă a ultimelor vestigii ale colonialismului, crește în intensitate lupta forțelor revoluționare, democratice, progresiste de pretutindeni, se activizează tot mai mult mișcarea popoarelor pentru imprimarea unui curs nou vieții internaționale, ia o amploare tot mai mare frontul antiimperialist mondial.

Toate acestea demonstrează că imperialismul, capitalismul în general nu mai pot asigura dezvoltarea forțelor de producție pe plan mondial, că politica sa economică generează crize de materii prime, economice, accentuează inegalitățile pe plan mondial, împărțirea lumii în bogați și săraci.

Orînduirea capitalistă și-a încheiat misiunea sa istorică și trebuie să facă loc noii orînduiri sociale în stare să asigure progresul rapid al tuturor popoarelor, realizarea unei lumi mai drepte. Acest rol revine orînduirii socialiste, care deschide noi perspective pentru creșterea forțelor de producție și pentru satisfacerea cerințelor de consum în mod ratio-

nal şi echitabil.

Subliniind că, în zilele noastre, noi popoare se pronunţă pentru trecerea la organizarea societăţii pe baze socialiste, ca singur mod de lichidare a exploatării şi asupririi, tovarăşul Nicolae Ceauşescu remarca în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român că "Aceasta demonstrează forţa ideilor socialismului, creşterea influenţei şi prestigiului socialismului pe plan mondial"[1].

Pornind de la aceste realităţi, se poate aprecia că făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi edificarea comunismului în România vor avea loc într-o epocă de mari prefaceri revoluţionare, sociale şi naţionale, pe plan mondial.

In ultimele decenii ale secolului al douăzecilea şi la începutul mileniului trei, se vor petrece, fără îndoială, mari transformări şi schimbări în raportul de forţe mondial, în favoarea progresului şi socialismului. Noi şi noi popoare vor trece pe calea orînduirii socialiste; se va restrînge aria mondială a capitalismului.

Partidul Comunist Român porneşte de la premisa că, în viitor, transformările revoluţionare vor cunoaşte o şi mai mare diversitate în raport cu condiţiile social-politice ce există în fiecare ţară.

In Programul Partidului Comunist Român, se menţionează în această privinţă, că "In perspectiva istorică a schimbărilor revoluţionare ce se vor produce în lume, capătă o însemnătate excepţională problema căilor şi formele revoluţiei socialiste şi edificării noii orînduiri sociale".

De aceea, partidul revoluţionar din fiecare ţară trebuie să cunoască temeinic specificul luptei politice din ţara respectivă şi să stabilească o linie politică adecvată, cît şi mijloacele de luptă cele mai eficiente.

Fiecare popor, pornind de la principiile generale ale socialismului ştiinţific, va trece la socialism pe o cale pro-

1)Nicolae Ceauşescu, Op.cit.p.92

prie. Prin experienţa proprie ce o realizează fiecare partid revoluţionar, fiecare popor va îmbogăţi tezaurul univesal al teoriei şi practicii revoluţiei, al construcţiei socialiste. Trecerea la socialism se poate înfăptui numai prin lupta forţelor revoluţionare, progresiste din fiecare ţară,conduse de către partidul lor revoluţionar.

Acestea trebuie să-şi întărească unitatea, să-şi asigure sprijinul ferm al imensei majorităţi a populaţiei, să acţioneze în concordanţă cu condiţiile istorice, sociale şi naţionale din ţara respectivă.

Problema instaurării orînduirii socialiste într-o ţară sau alta nu poate fi soluţionată decît de fiecare popor din ţara respectivă. Socialismul nu poate fi adus sau impus din afară. El constituie o necesitate istorică obiectivă a dezvoltării sociale şi se realizează prin lupta forţelor revoluţionare, progresiste din fiecare ţară.

Diversitatea condiţiilor social-economice şi politice concrete, particularităţile şi tradiţiile istorice ale fiecărei ţări vor determina o gamă largă a formelor de trecere spre socialism, noi şi noi modalităţi concrete, experienţe şi soluţii originale în edificarea societăţii socialiste.Desigur, esenţial pentru socialism este şi va fi întotdeauna natura puterii politice şi a relaţiilor de producţie, trecerea puterii de stat în mîinile oamenilor muncii şi statornicirea proprietăţii socialiste asupra mijloacelor de producţie, eliminarea exploatării omului de către om, înfăptuirea principiilor socialiste de repartiţie. Dar tot atît de adevărat este că legile generale se manifestă în condiţii specifice, concrete,că generalul se realizează prin particular, că atît lupta pentru cucerirea puterii, cît şi procesul edificării orînduirii noi se deosebesc în funcţie de particularităţile specifice ale fiecărei ţări.

Analizînd procesele care au loc în lume, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, spunea:

"Este evident că trecerea spre noua societate, ca

şi forţele care participă la acest proces vor fi inevitabil tot mai diferite. Datoria partidelor comuniste este de a ţine seama de condiţiile specifice, de a elabora în fiecare caz platforma politică care să faciliteze antrenarea în şuvoiul revoluţionar a tuturor categoriilor interesate în schimbarea rînduielilor sociale, în înfăptuirea principiilor socialismului. Generalizarea teoretică a aspectelor noi care apar în lupta pentru transformarea societăţii constituie o contribuţie a fiecărui partid la dezvoltarea gîndirii şi practicii sociale, la definirea perspectivelor evoluţiei societăţii în noua etapă istorică"[1].

In zilele noastre, o importanţă deosebită prezintă trecerea spre socialism a ţărilor în curs de dezvoltare, a statelor care au păşit pe calea dezvoltării de sine stătătoare. Pentru aceste ţări, trecerea la socialism se impune astăzi ca o necesitate obiectivă a progresului economico-social rapid, a lichidării într-un timp istoric cît mai scurt a stării de subdezvoltare. In condiţiile dezvoltării vertiginoase a forţelor de producţie moderne, a revoluţiei tehnico-ştiinţifice contemporane, calea capitalistă nu mai poate oferi acestor ţări posibilitatea unui progres rapid.

Pentru ţările în curs de dezvoltare, trecerea la socialism este un imperativ istoric, o etapă inevitabilă; acest adevăr este confirmat de întreaga experienţă de pînă acum a edificării socialismului pe plan mondial.

Ca urmare a acţiunii legilor sociale obiective, a accelerării procesului de concentrare a producţiei şi a muncii, a adîncirii contradicţiilor sociale, a luptei revoluţionare, a proletariatului şi celorlalte mase muncitoare, trecerea spre socialism se va produce, mai devreme sau mai tîrziu şi în ţările capitaliste dezvoltate.

Formele concrete de trecere spre socialism, a acestor ţări vor fi determinate de condiţiile istorice noi, de gradul

1)Nicolae Ceauşescu - Expunere la Şedinţa activului central de partid şi de stat din 3 august 1978.

înalt al dezvoltării şi concentrării forţelor de producţie, care va uşura în mare măsură sarcinile revoluţiei socialiste şi ale edificării noii orînduiri.

Pornind de la faptul că într-o serie de ţări capitaliste dezvoltate există mai multe partide muncitoresti,precum şi alte partide şi organizatii progresiste, inclusiv masele de catolici, apare ca o necesitate obiectivă , unitatea acestora pentru asigurarea majorităţii în lupta pentru răsturnarea vechii orînduiri şi transformarea revoluţionară a societăţii. In această privinţă, Marx şi Engels subliniau, în Manifestul Partidului Comunist -lucrare care a pus temelia socialismului ştiinţific-, că fără îndoială "Comuniştii nu sînt un partid deosebit, opus celorlalte partide muncitoreşti...Tezele teoretice ale comuniştilor nu se bazează nicidecum pe idei, pe principii inventate sau descoperite de cutare sau cutare reformator al lumii. Ele nu sînt decît expresia generală a condiţiilor efective ale luptei de clasă existente, ale mişcării istorice care se desfăşoară sub ochii noştri".

Problema pluralităţii partidelor politice ale maselor populare trebuie înţeleasă în strînsă legătură cu condiţiile sociale, cu particularităţile istorice, specifice ale dezvoltării societăţii contemporane. Se poate realiza o colaborare strînsă, în condiţiile păstrării ideologiei şi individualităţii proprii fiecărui partid, pe baza unui program comun de transformare revolutionară a societătii.

Dezvoltarea luptei sociale revoluţionare va evidenţia noi forme şi experiente, îmbogăţind tezaurul teoriei şi practicii revoluţionare mondiale.

Nivelul la care se află baza materială în ţările capitaliste dezvoltate va face ca, într-un termen mai scurt, să se obţină, în urma cuceririi puterii politice, ridicarea nivelului de trai material şi cultural al maselor largi populare.

Luptînd pentru apărarea şi adîncirea democraţiei, pentru făurirea unui regim de democraţie avansată, elaborînd

programe comune de acțiune politică care să atragă masele largi ale poporului, partidele comuniste și muncitorești cît și celelalte forțe progresiste din țările capitaliste dezvoltate din punct de vedere economic, puternic industrializate, pregătesc condițiile pentru trecerea pe cale revoluționară la socialism.

O țară poate fi caracterizată drept socialistă în funcție de transformările revoluționare ce se produc în structura societății respective, în organizarea pe baza principiilor socialismului a economiei și întregii vieți sociale.

Socialismul este o realitate economico-socială; el reprezintă un proces istoric de dezvoltare obiectivă a societății omenești pe trepte noi, superioare. Pe această cale vor porni tot mai multe popoare, va trece pînă la urmă întreaga omenire - deoarece ea constituie o lege a însăși dezvoltării sociale, socialismul reprezentînd viitorul omenirii.

Realitățile contemporane confirmă aprecierile tovarășului Nicolae Ceaușescu în expunerea de la 3 august 1978, la ședința activului central de partid și de stat, că "Afirmarea superiorității socialismului, a forței sale nu se poate face numai prin declarații, ci, în primul rînd, prin felul cum sînt rezolvate problemele economice de muncă și de viață ale oamenilor, alte probleme sociale, legate inclusiv de dezvoltarea democrației socialiste, de perfecționarea conducerii societății pe baze științifice".

Marile transformări revoluționare ce au loc în lume dinamizează trecerea omenirii la o nouă orînduire, mai dreaptă și mai bună, care, așa cum demonstrează practica social-istorică, este orînduirea socialistă.

XII. MIŞCAREA COMUNISTĂ ŞI MUNCITOREASCĂ INTERNAŢIONALĂ

1. Mişcarea comunistă şi muncitorească contemporană fenomene şi realităţi noi.

2. Rolul activ al Partidului Comunist Român în lupta pentru făurirea unei unităţi de tip nou în mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională.

3. Congresul al XII-lea al P.C.R. cu privire la solidaritatea internaţională în lupta pentru socialism, pace şi democraţie.

Impletirea organică a îndatoririlor naţionale cu cele internaţionale, slujirea cu neţărmurit devotament, într-un spirit de înaltă responsabilitate, a intereselor fundamentale ale poporului român, în acelaşi timp, fidelitatea neclintită faţă de cauza generală a socialismului, progresului şi păcii constituie o trăsătură definitorie a politicii şi întregii activităţi a Partidului Comunist Român.

Conducînd cu succes vasta operă de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi îndeplinindu-şi, prin aceasta, principala sa îndatorire naţională şi internaţională, partidul nostru manifestă, totodată, o preocupare permanentă pentru întărirea relaţiilor de colaborare şi solidaritate cu toate partidele comuniste şi muncitoreşti, cu forţele revoluţionare, progresiste şi antiimperialiste de pretutindeni. Programul P.C.R. înscrie dezvoltarea continuă a acestor relaţii printre obiectivele fundamentale ale întregii activităţi internaţionale a partidului, în deplin consens cu interesele poporului român, ca şi ale accelerării procesului revoluţionar mondial, ale afirmării independenţei şi suveranităţii naţionale a tuturor popoarelor, consolidării destinderii şi păcii în lume.

I. Mișcarea comunistă și muncitorească contemporană. Fenomene și realități noi.

In ansamblul forțelor revoluționare și democratice contemporane, locul de frunte îl ocupă mișcarea de avangardă a clasei muncitoare și celorlalți oameni ai muncii – mișcarea comunistă.

In lumea contemporană, mișcarea comunistă reprezintă singura mișcare politică internațională cu caracter de continuitate îndelungată (peste 130 de ani), universal și atotcuprinzător, existînd pe toate continentele și în toate grupurile principale de state – socialiste, capitaliste dezvoltate, țări în curs de dezvoltare.

Forța crescîndă a mișcării comuniste și muncitorești contemporane, rolul ce-l are tot mai pronunțat în societate nu reprezintă un fenomen întîmplător, ci reflectă însuși procesul obiectiv de dezvoltare a societății spre o nouă formațiune social-economică superioară – societatea socialistă.

Un fenomen caracteristic zilelor noastre îl constituie considerabila influență pe care mișcarea comunistă și muncitorească o exercită asupra vieții sociale, răspîndirea tot mai largă a ideologiei științifice a clasei muncitoare, înrîurirea ei crescîndă asupra gîndirii social-politice, științifice, literare, artistice, etc.

Mișcarea comunistă și muncitorească internațională a devenit cea mai influentă forță a contemporaneității. Uriașul prestigiu de care dispune îi este conferit nu numai de numărul crescînd al membrilor partidelor comuniste, ci, în primul rînd, de influența politică și ideologică pe care o exercită în sfere tot mai largi ale societății, de materializarea ideilor socialismului științific în țările socialiste, de rolul pe care comuniștii îl dețin în lupta pentru progres social în întreaga lume. Autoritatea fiecărui partid în rîndul maselor populare și sprijinul din partea acestora sînt condiționate de reflectarea în politica partidului a intere-

selor maselor, de capacitatea partidului de a aplica adevărurile generale ale socialismului științific, cerințele legilor obiective la condițiile concrete ale fiecărei țări, ale fiecărei etape istorice.

Ca urmare a diversității problemelor a căror soluționare revine fiecărui partid, pot apărea păreri diferite, uneori chiar divergențe, în aprecierea unor fenomene. Deosebirile de păreri existente în mișcarea comunistă cer o studiere aprofundată a realității, avînd în vedere că ceea ce a fost pe deplin valabil în trecut poate deveni depășit astăzi și nu mai poate fi aplicat în condițiile noi.

Este, de aceea, necesară realizarea unității pe baze noi, pe temeiul principiilor socialismului științific, care presupun deplina egalitate între partide, respectarea independenței și neamestecului în treburile interne, dreptul fiecărui partid de a-și elabora linia politică corespunzătoare condițiilor din țara respectivă.

Părerile diferite trebuie confruntate în cadrul discuțiilor tovărășești, principiale de la partid la partid și de la conducere la conducere, manifestînd receptivitate față de părerile exprimate și lăsînd ca timpul să aducă noi criterii și concluzii soluționate. Formele de relații în cadrul mișcării comuniste și muncitorești internaționale sînt variate: contacte bilaterale și multilaterale între partide, consfătuiri internaționale avînd drept scop schimbul amplu și liber de păreri pentru stabilirea unor puncte de vedere comune în problemele fundamentale ale revoluției și construcției socialiste și ale contemporaneității.

In ultimele decenii au apărut fenomene și tendințe noi în mișcarea comunistă și muncitorească internațională.

Așa cum se arată în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la ședința activului central de partid și de stat din 3 august 1978, după Conferința partidelor comuniste din ... Europa (Berlin 1976) s-a realizat o dezvoltare mai puternică a politicii independente a diferitelor partide comuniste și muncitorești, a avut loc o afirmare mai largă a principiilor de egalitate, stimă și respect reciproc în relațiile dintre

aceste partide. Totodată, în această perioadă au continuat să se manifeste și tendințe de amestec în treburile interne ale unor partide comuniste și muncitorești.

După Conferința de la Berlin, în Europa cît și pe alte continente, o serie de partide comuniste și muncitorești și-au întărit pozițiile, joacă un rol sporit și exercită o influență mai puternică în viața națională cît și pe arena internațională.

Aceasta demonstrează justețea orientării partidelor respective spre promovarea unei politici independente,bazată pe realitățile istorice naționale din fiecare țară. Experiența practică atestă, așadar, că partidele comuniste și muncitorești pot îndeplini un rol important în viața politică,pot desfășura cu succes lupta revoluționară numai dacă în întreaga lor activitate pornesc de la condițiile concrete sociale, istorice, naționale din țările în care acționează. Acestea sînt temeiurile pentru care așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu în expunerea la ședința activului central de partid și de stat- Partidul Comunist Român apreciază că trebuie să se facă totul "pentru afirmarea cu putere și în viitor a acestor principii în relațiile din cadrul mișcării comuniste și muncitorești, pentru respectarea dreptului fiecărui partid de a-și elabora politica, strategia și tactica revoluționară în mod independent, în conformitate cu condițiile din țara în care își desfășoară activitatea, fără nici un amestec din afară"[1].

Partidul Comunist Român consideră necesar,totodată, să se acționeze pe căile cele mai potrivite pentru întărirea continuă a colaborării și solidarității internaționale dintre partidele comuniste și muncitorești. Afirmarea politicii independente nu contravine și nu trebuie să contravină solidarității acestor partide, dezvoltării tot mai largi și mai strînse a colaborării dintre ele, în lupta pentru democrație, socialism și pace. Dimpotrivă,între afirmarea politicii independente a fiecărui partid și dezvoltarea trainică, pe baza

1. Nicolae Ceaușescu, Expunere la ședința activului central de partid și de stat, 3 august 1978, Ed.pol.1978,p.37-38.

noi, a unității și solidarității partidelor comuniste și muncitorești există o strînsă unitate dialectică

Egalitatea deplină în drepturi, neamestecul în treburile altor partide, respectarea dreptului fiecărui partid de a-și elabora linia politică în mod independent, corespunzător condițiilor în care își desfășoară activitatea constituie principii fundamentale ale relațiilor de solidaritate dintre partide. Aplicarea lor fermă, neabătută reprezintă o cerință obiectivă, o condiție fundamentală pentru făurirea unității de tip nou în mișcarea comunistă și muncitorească, pentru creșterea continuă a forței și influenței partidelor comuniste și muncitorești pe arena mondială.

In condițiile profundelor transformări sociale și naționale, care au avut loc și continuă să se producă în lume, diferite partide comuniste din Europa occidentală, cît și din alte părți ale lumii, și-au intensificat preocupările pentru soluționarea problemelor specifice care confruntă țările respective.

Pornind de la premisa că adoptarea în mod independent a căilor, metodelor și formelor de luptă revoluționară reprezintă un atribut inalienabil al fiecărui partid,Partidul Comunist Român înțelege aceste preocupări și consideră că, în ansamblu, orientările partidelor respective sînt juste. In acest context, se înscrie și noțiunea de eurocomunism.

In sine, această noțiune nu este de natură să dea o nouă orientare în procesul luptei revoluționare și al edificării societății socialiste, proces care se desfășoară în condiții sociale, economice, istorice și geografice de o mare diversitate. In același timp, esențial în aprecierea partidelor comuniste și muncitorești nu este criteriul zonelor sau regiunilor în care își desfășoară activitatea, ci modul în care ele soluționează problemele fundamentale ale transformării revoluționare a societății. Pornind de la aceste considerente, partidul nostru vede în eurocomunism o expresie a faptului că partidele respective doresc să promoveze o politică independentă, să acționeze în lupta revoluționară în concordanță cu situația din țările lor, cu interesele și dorințele marii majorități a poporului.

In concepţia Partidului Comunist Român, diversitatea strategiilor politice nu trebuie să ducă la contrapunerea unor partide altora, la negarea unor experienţe şi căi deja verificate în practică, la absolutizarea unor concepte elaborate în anumite condiţii specifice. Faptul că unele partide se pronunţă împotriva unui model în construcţia socialistă nu poate justifica, desigur, pretenţia elaborării unui alt model, obligatoriu pentru celelalte partide.

Deosebirile de păreri şi divergenţele care apar în legătură cu diferite probleme în mişcarea comunistă pot fi discutate în mod principial, ştiinţific, de la partid la partid, de la conducere la conducere, într-un spirit de egalitate şi respect reciproc.

Acţionînd neabătut în direcţia solidarităţii şi unităţii mişcării comuniste şi muncitoreşti, a tuturor forţelor revoluţionare şi progresiste, Partidul Comunist Român nu se va lăsa angajat nici în viitor în blamarea sau condamnarea altor partide, ci, dimpotrivă, va milita consecvent pentru clarificarea tovărăşească a deosebirilor de păreri politice sau ideologice, va face totul pentru depăşirea neînţelegerilor, pentru întărirea solidarităţii. Această poziţie corespunde pe deplin intereselor partidului nostru, cauzei solidarităţii şi unităţii partidelor comuniste, luptei tuturor forţelor revoluţionare şi progresiste.

"Problema fundamentală a condiţiilor epocii contemporane, caracterizată prin dezvoltarea vertiginoasă a forţelor de producţie, prin cea mai amplă revoluţie tehnico-ştiinţifică, printr-un uriaş avînt al cunoaşterii umane - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu, - este îmbogăţirea continuă a socialismului ştiinţific, sporirea contribuţiei fiecărui partid la dezvoltarea teoriei noastre revoluţionare în concordanţă cu imperativele dezvoltării societăţii umane, ale practicii sociale. Numai astfel partidele comuniste, mişcarea revoluţionară se vor putea dezvolta şi mai puternic, îşi vor îndeplini misiunea istorică de transformare revoluţionară a lumii, de asigurare a păcii".

Prin întreaga sa activitate internă şi internaţională, prin poziţiile de principiu adoptate în cele mai importante probleme ale vieţii internaţionale contemporane,Partidul Comunist Român aduce o contribuţie de seamă la îmbogăţirea teoriei şi practicei revoluţionare, la afirmarea cauzei socialismului, a păcii şi colaborării între popoare.

II.Rolul activ al Partidului Comunist Român în lupta pentru făurirea unei unităţi de tip nou în mişcarea comunistă şi muncitorească internaţională.

In ultimul deceniu şi jumătate - perioadă adînc marcată de hotărîrile istorice ale Congreselor IX,X,XI şi XII, întreaga activitate internaţională a partidului a cunoscut o puternică dezvoltare, s-a ridicat pe o treaptă nouă,calitativ superioară. Un dinamism fără precedent au înregistrat raporturile de colaborare şi solidaritate ale Partidului Comunist Român,participarea partidului nostru la dezbaterea marilor probleme care confruntă mişcările revoluţionare şi progresiste, popoarele lumii,a devenit tot mai activă, a sporit continuu prestigiul său în rîndurile forţelor care se pronunţă pentru dezvoltare independentă, pace şi progres social. Se impune subliniat,în mod deosebit,rolul de excepţională importanţă, hotărîtor al tovarăşului Nicolae Ceauşescu în elaborarea şi înfăptuirea în viaţă a politicii interne şi externe a partidului şi statului,în afirmarea Partidului Comunist Român ca detaşament activ, de nădejde al forţelor revoluţionare şi progresiste mondiale, în extinderea şi aprofundarea relaţiilor sale internaţionale. Intreaga activitate teoretică şi practică a secretului general al P.C.R. se înscrie ca o valoroasă contribuţie la îmbogăţirea tezaurului gîndirii revoluţionare, la promovarea unor relaţii noi în mişcarea comunistă şi muncitorească, la întărirea unităţii frontului mondial antiimperialist.

In numeroase ţări,partidele comuniste şi muncitoreşti au obţinut importante succese în activitatea revoluţionară, s-a întărit şi şi-au sporit influenţa în rîndul maselor populare, afirmîndu-se ca forţele principale ale democraţiei,

progresului şi păcii.

Viaţa a demonstrat şi demonstrează că o condiţie esenţială a succesului în lupta fiecărui partid este călăuzirea fermă după concepţia materialismului dialectic şi istorit, după socialismul ştiinţific.

Desfăşurîndu-şi activitatea într-o epocă istorică de mare dinamism, partidele comuniste şi muncitoreşti trebuie să abordeze creator procesele fundamentale ale dezvoltării istorice contemporane. La Congresul al XII-lea, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că "aceasta impune o abordare nouă a problemelor fundamentale ale dezvoltării sociale. Este firesc, de aceea, să apară o serie de deosebiri de păreri cu privire la unele probleme,interpretări diferite ale unor realităţi ale vieţii contemporane aflată în continuă schimbare".

In aceste condiţii, cauza unităţii cere ca deosebirile de vederi să fie dezbătute în mod principial, într-un climat de stimă şi înţelegere reciprocă, pe baza deplinei egalităţi şi a autonomiei fiecărui partid, realizîndu-se solidaritatea şi <u>unitatea de tip nou</u> între partidele comuniste - condiţie hotărîtoare în victoria luptei revoluţionare.

Evoluţia evenimentelor confirmă tot mai mult justeţea aprecierilor Congresului al XII-lea al P.C.R. cu privire la tendinţele şi fenomenele caracteristice vieţii internaţionale actuale, la evoluţia raportului de forţe pe arena mondială. Asistăm, pe de o parte, la afirmarea din ce în ce mai puternică a voinţei forţelor progresiste, antiimperialiste, a popoarelor de pretutindeni de a pune definitiv capăt vechii politici imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, de a-şi apăra prin toate mijloacele independenţa şi suveranitatea, de a consolida destinderea şi pacea. Pe de altă parte, are loc o accentuare a politicii de forţă şi dictat,de reîmpărţire a lumii în sfere de influenţă şi dominaţie, ceea ce duce la ascuţirea contradicţiilor între state şi creează noi surse de încordare, noi pericole pentru independenţa şi pacea popoarelor lumii.

Infruntarea dintre aceste două tendințe fundamentale evoluează în condiții extrem de complexe. Este însă un fapt incontestabil că forțele sociale progresiste sînt în ascensiune, că ele obțin noi poziții, devenind tot mai puternice și mai influente. Strîns unite și acționînd energic, aceste forțe sînt pe deplin capabile să stăvilească cursul periculos al evenimentelor, să preîntîmpine declanșarea unei noi conflagrații mondiale, să consolideze destinderea și pacea.

In aceste condiții, colaborarea pe plan național și internațional a tuturor forțelor progresiste, antiimperialiste și, în primul rînd, unitatea clasei muncitoare reprezintă factorul determinant al transformării înnoitoare a societății, garanția dezvoltării progresiste a întregii omeniri, a asigurării destinderii și păcii. Devine tot mai evident că toate forțele sociale interesate în progresul societății, popoarele în general constituie, în condițiile internaționale actuale, factorul dinamizator al tuturor schimbărilor înnoitoare din lume, forța hotărîtoare în realizarea unei politici noi, cu adevărat democratice, în viața internațională.

Partidul Comunist Român orientează întreaga sa activitate spre dezvoltarea continuă a relațiilor cu toate țările socialiste, pe baza principiilor independenței și suveranității naționale, neamestecului în treburile interne, egalității în drepturi, avantajului reciproc, într-ajutorării tovărășești și solidarității internaționale. Partidul nostru acționează neobosit pentru depășirea divergențelor și soluționarea problemelor pe calea discutării lor într-un spirit principial, de respect mutual deplin, punînd pe primul plan ceea ce unește țările socialiste și pornind de la convingerea că restabilirea unității țărilor socialiste ar avea, fără îndoială, o uriașă însemnătate pentru raportul de forțe pe arena mondială, pentru creșterea forței de atracție și a prestigiului socialismului în lume. Această poziție corespunde pe deplin intereselor poporului român, intereselor supreme ale socialismului și comunismului, ale păcii și progresului pe plan mondial.

Cu aceeași consecvență acționează partidul nostru

pentru întărirea legăturilor de colaborare și solidaritate tovărășească cu celelalte detașamente ale mișcării comuniste și muncitorești, cu organizațiile clasei muncitoare din diverse țări ale lumii. Convorbirile tovarășului Nicolae Ceaușescu cu conducători ai acestor partide, participarea la congrese, vizitele reciproce de delegați oferă posibilitatea efectuării unor schimburi utile de vederi, a realizării unor informări reciproce privind preocupările și activitatea în domeniul intern și al vieții internaționale, abordarea unui cerc larg de probleme de interes reciproc.

Partidele comuniste își desfășoară activitatea în condiții naționale, sociale și economice de o mare deiversitate. Această realitate determină ca în practica revoluționară să apară, în mod firesc, căi și modalități diferite de soluționare a problemelor fiecărui partid. De altfel, însăși opera de construire a socialismului în țările în care puterea se află în mîinile clasei muncitoare, ale poporului se realizează în forme diferite, în funcție de tradițiile și nivelul dezvoltării economicc-sociale al fiecăreia din aceste țări. Pe măsură ce noi popoare vor trece pe calea socialismului, această diversitate de forme și metode va spori și mai mult, îmbogățind continuu teoria socialismului științific, experiența și practica revoluționară.

III. Congresul al XII-lea al P.C.R. cu privire la solidaritatea internațională în lupta pentru socialism,pace și democrație.

Dezvoltarea socială și politică contemporană,evenimentele și fenomenele noi ce apar, interesele luptei pentru destindere, dezarmare și pace, pentru o nouă ordine mondială reclamă mai mult ca oricînd asigurarea unității de acțiune a clasei muncitoare, colaborarea pe arena internațională a tuturor forțelor progresiste, antiimperialiste. Pornind de la aceste considerente, Partidul Comunist Român dezvoltă largi relații de colaborare cu toate partidele comuniste, cu partidele socialiste și social democrate, cu diversele organizații revoluționare ale clasei muncitoare și celorlalți oameni ai muncii.

In ultimii ani, tovarăşul Nicolae Ceauşescu s-a întîlnit cu numeroşi conducători ai acestor partide; de asemenea, delegaţii ale partidului nostru au participat la congresele unor partide socialiste şi social-democrate, au purtat convorbiri cu lideri ai acestor partide.

In dezvoltarea acestor relaţii, partidul nostru porneşte de la considerentul că, în prezent, este absolut necesar să se intensifice colaborarea dintre partidele comuniste, partidele socialiste şi social-democrate, alte organizaţii revoluţionare, atît pe plan naţional,în scopul accelerării democratice, progresiste a ţărilor respective, cît şi pe plan internaţional, în lupta consacrată securităţii, noii ordini economice, dezarmării şi păcii generale.

Intensificarea colaborării, pe deasupra deosebirilor de vederi politice şi ideologice, dintre partidele comuniste, partidele socialiste şi social-democrate ar avea o uriaşă importanţă pentru întărirea pe baze noi a unităţii clasei muncitoare, pentru sporirea rolului şi capacităţii de acţiune a acesteia.

Partidul nostru este, în acelaşi timp, deplin solidar cu lupta mişcărilor de eliberare naţională, a popoarelor împotriva imperialismului, colonialismului şi neocolonialismului, a politicii de apartheid şi dicriminare rasială, pentru cucerirea deplinei independenţe politice şi economice, pentru transformări progresiste, pentru dreptul de a dispune liber de propriile bogăţii, de a-şi alege calea dezvoltării potrivit voinţei şi intereselor lor, de a-şi făuri o viaţă demnă şi civilizată. Solidaritatea activă cu aspiraţiile popoarelor la independenţă naţională şi progres social îşi găseşte o expresie pregnantă în raporturile de colaborare strînsă dintre Partidul Comunist Român şi mişcările de eliberare naţională, în sprijinul politic, material şi moral acordat acestor mişcări, în întărirea continuă a relaţiilor de solidaritate cu partidele de guvernămînt din ţările în curs de dezvoltare, din ţările nealineate, cu alte partide democratice din aceste ţări.

In determinarea cursului dezvoltării omenirii contemporane un rol hotărîtor au masele populare de pretutindeni -adevăratele făuritoare ale istoriei. Fără îndoială că, acționînd unite, masele populare, popoarele vor asigura pacea și progresul.

O înțelegere realistă a societății contemporane nu poate face abstracție de uriașa diversitate a formelor în care se exprimă nemulțumirea diferitelor categorii și pături sociale față de vechile rînduieli burgheze, de dorința lor de înnoire a societății, ca și de afirmare a unor noi relații în viața internațională. Nu numai că nu trebuie să se manifeste rezerve față de asemenea curente și tendințe progresiste, dar, dimpotrivă, trebuie salutată apariția oricăror noi mișcări sociale din țările capitaliste îndreptate spre schimbarea relațiilor perimate pe plan național, cît și internațional, spre afirmarea idealurilor de pace și progres social. In acest spirit, Partidul Comunist Român dezvoltă colaborarea activă cu partidele și organizațiile politice democratice din toate statele, apreciind că, în actualele condiții internaționale, aceasta reprezintă o premisă importantă pentru asigurarea păcii, independenței și progresului tuturor popoarelor.

Partidul Comunist Român și-a amplificat relațiile cu partidele socialiste, social-democrate, cu toate organizațiile muncitorești, democratice, antiimperialiste, considerînd că aceasta are o importanță esențială pentru dezvoltarea vieții internaționale pe o cale nouă, democratică. In același timp, partidul nostru a întărit și va întări și în viitor raporturile de solidaritate și colaborare cu mișcările de eliberare națională, cu partidele de guvernămînt din țările în curs de dezvoltare, cu alte partide democratice, cu organizații progresiste, revoluționare de pretutindeni.

Reliefînd adevărul de necontestat că realitățile zilelor noastre impun întărirea solidarității și colaborării tuturor acestor forțe ca o condiție sine qua non a edificării unei lumi a dreptății sociale și naționale, a independenței și bunăstării fiecărei națiuni, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în raportul prezentat la Congresul al XII-lea, arăta că

"Inflăcăratul apel revoluționar lansat de Marx și Engels cu aproape un secol și jumătate în urmă "Proletari din toate țările uniți-vă!" este mai actual ca oricînd. In noile condiții istorice el ar trebui însă completat cu apelul:"Muncitori, țărani, intelectuali, forțe progresiste, antiimperialiste de pretutindeni,popoare din toate țările, uniți-vă,în lupta pentru progres și pentru lichidarea imperialismului și colonialismului,pentru libertate națională și socială, pentru dezvoltare liberă și independentă!"

Intărirea continuă a colaborării și solidarității tuturor forțelor ce se pronunță pentru pace și progres social, pentru independență și suveranitate națională este de natură să exercite o puternică influență asupra evoluției întregii vieți internaționale, asupra soluționării democratice a problemelor majore ale contemporaneității, să contribuie la făurirea unei lumi mai drepte și mai bune, în care să-și găsească materializarea idealurilor de libertate, independență, progres și pace ale tuturor națiunilor. Pornind de la aceste considerente, Partidul Comunist Român, în spiritul bogatelor sale tradiții internaționaliste, va face și în continuare totul pentru dezvoltarea largă a colaborării și solidarității cu toate partidele comuniste și muncitorești, cu toate forțele revoluționare, progresiste și democratice, va întări continuu solidaritatea și conlucrarea cu ele, în interesul luptei victorioase pentru pace și destindere, pentru colaborare între toate națiunile lumii,pentru triumful cauzei generale a socialismului.

Marile transformări revoluționare sociale și naționale, care au avut loc și se accentuează astăzi în lume,amploarea crescîndă și diversitatea tot mai mare a forțelor sociale care se pronunță pentru pace,independență și progres social, problemele deosebit de complexe care confruntă astăzi popoarele impun schimbări importante și în ceea ce privește conținutul și cerințele solidarității internaționale.

Partidul nostru consideră că,în zilele noastre, trebuie să se pornească de la înțelegerea complexă,multilaterală a internaționalismului.Noțiunea de solidaritate internațională

include astăzi în mod necesar atît unitatea țărilor socialiste, a partidelor comuniste și muncitorești, a clasei muncitoare, cît și sprijinul mișcărilor de eliberare națională, lupta împotriva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului, pentru făurirea noii ordini economice internaționale, pentru destindere și pace, pentru înfăptuirea dezarmării, în primul rînd a dezarmării nucleare, pentru respectarea dreptului fiecărui popor de a fi stăpîn pe propriile-i destine.

Această abordare largă, cuprinzătoare a internaționalismului, pe deplin corespunzătoare noilor realități sociale și politice contemporane, își găsește materializarea în multitudinea și diversitatea relațiilor de prietenie și solidaritate militantă ale Partidului Comunist Român. In prezent, partidul nostru întreține relații cu 9o de partide comuniste și muncitorești, cu 23 de partide socialiste și social-democrate, cu 74 de partide de guvernămînt și alte organizații politice progreiste din țările în curs de dezvoltare, precum și cu mișcări de eliberare, cu alte formațiuni politice - partide cu caracter liberal, radical, creștin - din numeroase țări ale lumii.

Partidul Comunsit Român acordă o atenție centrală întăririi relațiilor de colaborare și solidaritate cu partidele comuniste din țările socialiste, considerînd că aceste relații constituie factorul determinant în dezvoltarea continuă a prieteniei și conlucrării multilaterale în opera de edificare a noii orînduiri, în lupta pentru pace și progres social în întreaga lume.

Un rol hotărîtor, în impulsionarea acestor relații, au întîlnirile și convorbirile tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român, cu secretari generali și primii secretari ai partidelor comuniste din țările socialiste, vizitele și întîlnirile la nivelul altor membri ai conducerilor partidelor clasei muncitoare. Intîlnirile și schimburile rodnice de păreri realizate în ultimii ani cu conducători ai partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste, dezvoltarea continuă a schimburilor de experiență în făurirea noii orînduiri, participarea reciprocă la congre-

sele partidelor,la reuniuni bi și multilaterale au contribuit la dezvoltarea relațiilor de colaborare dintre partidele comuniste și muncitorești,dintre statele socialiste, la întărirea prieteniei dintre poporul român și popoarele acestor țări, în interesul cauzei generale a socialismului,progresului și păcii.

CAPIT.XIII.SOCIETATEA SOCIALISTA.POLITICA P.C.R. DE CONSTRUIRE A SOCIALISMULUI

Planul lecţiei

1. Conceptul de societate socialistă
2. Procesul istoric al făuririi societăţii socialiste; forţele motrice ale dezvoltării societăţii socialiste în România.
3. Programul Partidului Comunist Român şi documentele Congresului al XII-lea al partidului cu privire la obiectivele şi sarcinile dezvoltăţii economico-sociale a României în etapa făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a ţării noastre spre comunism.

Scopul primordial al revoluţiei socialiste constă în făurirea unei noi organizări politice, economice şi sociale: socialismul – orînduire calitativ nouă, radical deosebită faţă de cele anterioare.

Trecerea de la capitalism la socialism şi construirea noii orînduiri generează o adevărată renaştere socială şi naţională a popoarelor, un proces în a cărui desfăşurare se manifestă unitatea dialectică dintre continuitate şi discontinuitate în făurirea istoriei umane, fiind preluate şi dezvoltate elementele pozitive, înlăturîndu-se ceea ce este negativ, creîndu-se, în acelaşi timp, noi forme de organizare în toate domeniile vieţii sociale.

In zilele noastre, societatea socialistă s-a impus în faţa lumii întregi, a devenit o realitata, o puternică forţă materială şi spirituală a contemporaneităţii, reprezintă orînduirea spre care năzuiesc şi pentru a cărei înfăptuire luptă numeroase popoare de pe toate continentele.

I.Conceptul de societate socialistă

Meritul istoric de a fi elaborat o teorie ştiinţifică despre înlocuirea pe cale revoluţionară a societăţii capitaliste cu o societate lipsită de exploatare, de a fi indicat

căile reale și forțele sociale capabile să asigure instaurarea acesteia revine lui Marx și Engels. Creatorii socialismului științific au fundamentat teoria făuririi orînduirii socialiste pe baza descoperirii și cunoașterii acțiunii legilor obiective ale dezvoltării vieții sociale, ale materialismului istoric.

Societatea socialistă se caracterizează prin statornicirea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție (proprietate de stat și cooperatistă), prin desființarea oricăror forme de exploatare și asuprire, prin instaurarea unor relații de colaborare și ajutor reciproc între oameni, repartiția avînd loc, după cantitatea, calitatea și importanța socială a muncii depuse, potrivit principiului "de la fiecare după capacități, fiecăruia după munca depusă".

Socialismul pe care-l construim astăzi în țara noastră este o orînduire calitativ superioară, radical deosebită din punct de vedere economic, social și spiritual față de cele premergătoare.

Ca primă fază a orînduirii comuniste, socialismul reprezintă o realitate economico-socială în care își găsește expresia dezvoltarea istorică, obiectivă a societății omenești pe trepte noi, superioare.

In socialism, puterea politică este deținută de către clasa muncitoare, clasă purtătoare a noului mod de producție, în alianță cu țărănimea și alte categorii de oameni ai muncii interesate în construirea noii orînduiri.

Socialismul înlătură proprietatea privat-capitalistă asupra mijloacelor de producție și relațiile de exploatare generate de aceasta, desființează clasele exploatatoare, orice asuprire și exploatare a omului de către om, asigură o dezvoltare ritmică și armonioasă a forțelor de producție, repartizarea lor rațională pe întreg teritoriul țării, elimină consumul parazitar, pune în valoare tot mai larg avantajele progresului științific și tehnic, în scopul satisfacerii nevoilor societății în ansamblu.

Noua bază economică determină făurirea și dezvoltarea continuă a unei noi suprastructuri politice, juridice, etc.

Statul socialist, prin esenţa sa, exponent al intereselor oamenilor muncii, constituie instrumentul principal în edificarea noii societăţi.

Forţa politică conducătoare a societăţii este partidul politic revoluţionar al clasei muncitoare.

Socialismul, prin resorturile de care dispune, este capabil să asigure progresul rapid al societăţii.

In procesul edificării noii orînduiri sociale se manifestă unitatea dialectică dintre continuitate şi discontinuitate în făurirea istoriei umane. Construind noua societate socialistă, sînt preluate elementele pozitive ale istoriei omenirii şi se creează forme noi de organizare şi conducere, se realizează profunde prefaceri revoluţionare în toate domeniile de activitate ale societăţii.

Fondatorii teoriei socialismului ştiinţific, într-o serie de lucrări ca "Manuscrise economico-filozofice" din 1844, "Sfînta familie", "Ideologia germană", "Manifestul Partidului Comunist", "Critica Programului de la Gotha" şi altele, au sintetizat şi fundamentat problema succesiunii istorice a celor două faze ale orînduirii comuniste - socialismul şi comunismul-, au reliefat trăsăturile generale definitorii ale acestora cît şi deosebirile, fără însă a se angaja în formulări de detaliu asupra viitorului sistem socialist şi comunist, asupra viitoarelor etape şi procese concrete, definitorii, prin care se va înfăptui trecerea de la socialism la comunism.

Karl Marx şi Fr.Engels au formulat teza despre inevitabilitatea înlocuirii pe cale revoluţionară a orînduirii capitaliste cu o societate superioară, socialismul, şi au indicat, totodată, forţele sociale capabile să asigure instaurarea aceteia.

In "Manifestul Partidului Comunist", ei scriau: "Primul pas în revoluţia muncitorească este ridicarea proletariatului la rangul de clasă dominantă, este cucerirea democraţiei. Proletariatul va folosi dominaţia lui politică pentru a centraliza toate uneltele de producţie în mîinile statului, adică în mîinile proletariatului organizat ca clasă dominantă şi pentru

a mări,cît se poate de repede,masa forţelor de producţie"[1].

Definind conceptul de societate socialistă, Marx şi Engels subliniau că,în această nouă societate,acţionează legităţi specifice ale căror cerinţe îşi găsesc expresia în dirijarea conştientă, planificată, complexă şi echilibrată a întregii vieţi economico-sociale, în vederea construirii noii societăţi, a ridicării continuie a bunăstării materiale şi spirituale a poporului.

Prefacerile din viaţa materială a societăţii, precum şi activitatea politico-ideologică desfăşurată de partid au drept urmare mutaţii profunde în modul de a gîndi şi în profilul şi comportamentul politic, civic, moral al membrilor societăţii, se formează şi se dezvoltă conştiinţa lor socialistă; concepţia despre lume şi viaţă a clasei muncitoare -materialismul dialectic şi istoric - devine treptat ideologia întregii societăţi.

Noul tip de organizare economico-socială pe care îl realizează socialismul implică, totdeauna, promovarea pe plan internaţional a unei politici de pace şi colaborare între state, întemeiată pe respectarea principiilor democratice în relaţiile internaţionale, o politică de solidaritate militantă cu toate forţele înaintate ale omenirii, de luptă împotriva imperialismului, colonialismului,neocolonialismului şi reacţiunii.

Ca expresie a îmbinării acestor trăsături, socialismul generează o nouă civilizaţie - cea socialistă -, menită să asigure satisfacerea cerinţelor crescînde, materiale şi spirituale,ale tuturor oamenilor muncii, dezvoltarea plenară a personalităţii umane, realizarea unui umanism superior, umanismul socialist.

Construirea noii orînduiri sociale este un proces a cărui complexitate nu poate fi încadrată în tipare sau scheme prestabilite, considerate definitive şi obligatorii repetabile pentru orice ţară şi în orice împrejurări. O asemenea concepţie este infirmată de însuşi adevărul vieţii,de însăşi practica social-istorică.

1)K.Marx şi Fr.Engels,Opere,vol.4,Bucureşti,Ed.polit.,1963, pg.487.

In procesul inevitabil al trecerii la socialism a tuturor țărilor, fiecare dintre acestea va aduce un anumit specific, va imprima anumite particularități formelor de organizare politică, economică, socială. Socialismul este unic prin esența sa, prin trăsăturile sale definitorii și general-valabile, cum sînt: natura puterii politice și a relațiilor de producție, trecerea puterii de stat în mîinile oamenilor muncii și statornicirea proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție, eliminarea exploatării omului de către om, înfăptuirea principiilor socialiste de repartiție ș.a.

Asemenea cerințe se realizează în condiții social-economice concrete. Generalul se realizează în și prin particular.

Unitatea dialectică indisolubilă dintre general și particular pune în evidență faptul că numai o politică creatoare, realistă, științifică bazată pe studierea realității, a practicii și pe generalizarea teoretică a acesteia, poate să asigure soluții corespunzătoare condițiilor concrete în care are loc construirea socialismului.

Aceasta confirmă adevărul că problema instaurării orînduirii socialiste într-o țară sau alta nu poate fi rezolvată decît de fiecare popor.

Socialismul nu poate fi adus și nici impus din afară. Făurirea societății socialiste constituie o necesitate istorică obiectivă a dezvoltării sociale și ea se realizează prin lupta forțelor revoluționare, progresiste din fiecare țară.

II. Procesul istoric al făuririi societății socialiste; forțele motrice ale dezvoltării societății socialiste în România

In zilele noastre, socialismul a triumfat ca orînduirea socială într-un număr însemnat de țări din Europa, Asia, America și Africa. Spre această orînduire se îndreaptă năzuințele și eforturile a tot mai numeroase popoare, iar pe această cale vor trece în viitor toate popoarele lumii, deoarece socialismul constituie un rezultat al înseși dezvoltării obiective a societății, reprezentînd perspectiva întregii omeniri.

Prin caracterul său profund progresist, prin transformările revoluţionare înfăptuite în ansamblul societăţii, prin mobilurile şi scopurile pe care le propune, socialismul, stadiu calitativ nou al dezvoltării sociale, favorizează afirmarea neîngrădită şi pe un plan superior a forţelor generale motrice ale istoriei umane, dînd, totodată, naştere unor noi factori motori- materiali, spirituali şi morali- ai acţiunii conştiente a maselor, unor noi forţe propulsoare ale progresului social.

Un factor dinamizator al societăţii socialiste îl constituie ţelul conştient elaborant, definirea în fiecare etapă, de către partidul comunist a obiectivului fundamental, situarea în centrul activităţii, pe toate planurile, a omului, a făuririi bunăstării lui, a dezvoltării multilaterale a personalităţii umane.

Intemeiată pe cunoaşterea legităţilor obiective, politica partidului comunist direcţionează procesul edificării noii orînduiri, se manifestă ca principala expresie a acţiunii conştiente de dezvoltare planificată şi armonioasă a economiei, a ştiinţei, a învăţămîntului şi culturii, a tuturor sectoarelor vieţii sociale.

Conducerea de către partid, politica sa ştiinţifică reprezintă factori care condiţionează în mod esenţial polarizarea energiilor şi resurselor întregului popor spre ţelul unic al construirii noii orînduiri, conştientizarea participării active a maselor populare la această operă, la făurirea propriului viitor[1].

Dinamica societăţii socialiste este puternic impulsionată de concordanţa de ansamblu a forţelor şi relaţiilor de producţie. Relaţiile de producţie socialiste includ posibilitatea unei dezvoltări practic nelimitate a forţelor de producţie, dar transformarea în realitate a acestei posibilităţi presupune promovarea unei politici ştiinţifice, care să prevină şi să înlă-

1) In unele ţări socialiste ca Republica Socialistă Cehoslovacia, Republica Populară Chineză, Republica Democrată Germană, Republica Populară Polonă ş.a. activează mai multe partide politice, care recunosc rolul conducător al partidului comunist.

ture orice fenomene perturbătoare, în funcționarea sistemului social socialist, orice tendință spre spontaneitate, voluntarism sau subiectivism.

In orînduirea socialistă, acționează și alți factori care stimulează progresul general al societății. Asemenea factori sînt: unitatea socialistă a poporului în jurul partidului, fenomen social calitativ nou, rezultat al unui proces obiectiv cu numeroase implicații de ordin material și spiritual; formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, proces determinat de schimbările produse în existența socială; patriotismul socialist și internaționalismul proletar, sentimentul dragostei față de popor și patrie, cultivarea tradițiilor revoluționare se îmbină organic cu respectul față de celelalte popoare; îmbinarea stimulentelor materiale cu cele morale, ca expresie a recunoașterii contribuției aduse de fiecare la făurirea noii societăți; lupta dintre vechi și nou, critica și autocritica, au un rol de seamă în promovarea noului, în lupta pentru înlăturarea a ceeace este învechit, retrograd, depășit, pentru progresul continuu în toate domeniile.

Evoluția orînduirii socialiste nu este și nu poate fi lipsită de contradicții, ca urmare a faptului că acestea constituie izvorul intern al mișcării.

Specifice societății socialiste sînt contradicții neantagoniste.

Potrivit concepției partidului nostru, teza cu privire la dispariția antagonismelor în socialism nu trebuie înțeleasă în sensul că în noua orînduire nu ar putea sub nici o formă și în nici un caz să apară contradicții antagoniste, ci în sensul că societatea socialistă, prin natura și strategia justă a edificării ei elaborată de partid, este în măsură să rezolve antagonismele vechi și să evite apariția unor noi contradicții antagoniste, tocmai pentrucă revoluția socialistă înlătură cauzele obiective care generează inevitabil antagonismul.

In procesul înfăptuirii principalelor sarcini politice, economice și ideologice ale etapelor revoluției socialiste s-a

schimbat radical fizionomia societăţii, construindu-se o economie unitară bazată pe proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producţie.

Au dispărut clasele exploatatoare şi exploatarea omului de către om, clasele principale ale societăţii-muncitorimea şi ţărănimea- fiind clase prietene, cu scopuri şi idealuri fundamentale comune.

Ca un rezultat firesc al transformărilor radicale din infrastructura societăţii, structura socială şi suprastructură, se modifică calitativ însă şi reţeaua de interacţiuni contradictorii dintre elementele şi procesele noii orînduiri,afirmîndu-se tipul contradicţiilor neantagoniste.

Este în afară de orice îndoială că şi în socialism pot să apară şi să acţioneze contradicţii antagoniste, ele însă iau naştere pe alte baze, nu ţin de esenţa noii orînduiri.

Există contradicţii antagoniste între socialism şi imperialism, între ideologia clasei muncitoare şi cea burgheză, între principiile morale ale societăţii socialiste şi comportamentul, mentalitatea elementelor antisociale, etc.

In condiţiile socialismului, contradicţiile antagoniste moştenite de la capitalism (opoziţia dintre munca fizică şi munca intelectuală, dintre sat şi oraş, dintre interesele generale şi cele individuale ş.a.) s-au transformat în contradicţii neantagoniste. Unitatea societăţii noastre determină alte modalităţi de rezolvare a unor contradicţii antagoniste, proprii rezolvării contradicţiilor neantagoniste. De pildă, între ideologia marxistă şi concepţiile burgheze şi mic-burgheze din conştiinţa unor oameni care trăiesc în socialism există contradicţii antagoniste; modul de rezolvare a acestora nu este însă ciocnirea conflictuală, ci munca politico-ideologică, educativă pentru dezrădăcinarea şi înlăturarea concepţiilor şi mentalităţilor înapoiate.

Pe de altă parte,contradicţiile neantagoniste pot, dacă nu sînt identificate şi în mod just rezolvate, să frîneze dezvoltarea, să genereze convulsiuni şi perturbări sociale, să dobîndească unele trăsături proprii antagonismelor.

Cum se subliniază constant în documentele Partidului Comunist Român, este necesar să se țină permanent seama de faptul că nerespectarea legilor care guvernează dezvoltarea socială, încălcarea unor cerințe obiective ale acestei dezvoltări, săvîrșirea unor erori de cunoaștere și interpretare, toate acestea pot duce la apariția unor disfuncționalități, a unor noi contradicții, ca și la unele manifestări negative ale contradicțiilor specifice socialismului.

Intrucît și în socialism, acționează legea contradicției, se manifestă și aici lupta dintre nou și vechi; noua orînduire fiind expresia unei activități conștiente, confruntarea tendințelor noi cu cele vechi nu numai că nu încetează, ci dobîndește un vast teren de acțiune, precum și trăsături proprii.

Lupta dintre nou și vechi, legea generală a dezvoltării, reprezintă o puternică forță motrice în orînduirea socialistă. Lupta noului împotriva vechiului nu se desfășoară spontan, anarhic, ci în mod conștient și organizat. Organizatorul și conducătorul acestei lupte este partidul comunist.

Societatea socialistă multilaterală dezvoltată nu se poate realiza decît cu participarea activă și conștientă a întregului popor. In aceste condiții, are loc creșterea și mai pregnantă a rolului politic conducător al partidului, care asigură conducerea unitară a tuturor laturilor vieții sociale, acționînd cu hotărîre împotriva vechiului, sesizînd noul și promovîndu-l cu fermitate revoluționară în toate domeniile de activitate. "Rolul factorului conștient, al conducerii de către partid, al activității statului socialist -arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu - constă nu a închide ochii și a nega existența contradicțiilor, ci în a recunoaște existența lor, a le înțelege, a le studia temeinic și a găsi căile care să ducă la atenuarea și lichidarea lor, asigurîndu-se continuu cîmp liber pentru afirmarea noului în toate domeniile de activitate. In aceasta se exprimă, dealtfel, și rolul conducător al partidului în societate, în construirea conștientă a noii orînduiri sociale"[1].

1)Nicolae Ceaușescu,România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate,vol.7,Editura Politică, București,1973,pag.549.

Programul Partidului Comunist Român și documentele Congresului al XII-lea al Partidului evidențiază că, în etapa actuală, trăsătura definitorie a procesului făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate constă în trecerea la o nouă calitate în toate domeniile.

Avînd la bază realizările remarcabile obținute de poporul nostru în toate domeniile de activitate, clarviziunea și realismul politicii științifice a Partidului Comunist Român, Directivele Congresului al XII-lea cu privire la planul cincinal 1981-1985 și liniile directoare pînă în anul 1990 sînt menite să asigure condițiile necesare pentru înfăptuirea în continuare cu succes a prevederilor Programului partidului, deschid noi perspective dezvoltării viitoare a patriei, constituind un însuflețitor program de muncă și luptă pentru progresul societății românești,în pas cu cele mai noi cuceriri ale civilizației moderne.

In procesul afirmării unității socialiste a poporului, rolul conducător revine partidului comunist, el însuși expresie vie a convergenței intereselor majore ale claselor și categoriilor sociale în socialism.

III. Programul Partidului Comunist Român și documentele Congresului al XII-lea al partidului cu privire la obiectivele și sarcinile dezvoltării economico-sociale în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism.

Intr-o perioadă de peste trei decenii, sub conducerea Partidului Comunist Român, a fost construit socialismul în țara noastră. Experiența luptei revoluționare pentru socialism din România confirmă teza socialismului științific potrivit căreia factorii hotărîtori care asigură desfășurarea victorioasă a revoluției și construcției socialiste sînt factorii interni.

Societatea specialistă pe care am edificat-o și pe care o dezvoltăm evidențiază esența și trăsăturile definitorii ale

socialismului, ca nouă orînduire socială.

In România, socialismul a învins pe deplin și definitiv, în toate sectoarele de activitate. Au fost lichidate pentru totdeauna clasele exploatatoare, afirmîndu-se principiile socialiste de viață.

Un rol important în opera de edificare a socialismului a avut politica partidului de înfăptuire a revoluției în gîndire, în cultură și în întreaga viață spirituală.

In această etapă, partidul a desfășurat o intensă activitate politico-organizatorică, reușind să soluționeze în mod corespunzător multiplele probleme ale făuririi noii orînduiri.

In ciuda unor neajunsuri și greutăți, așa cum se precizează în Programul P.C.R., adoptat la Congresul al XI-lea, caracteristică generală a activității P.C.R. a fost slujirea devotată a poporului, aplicarea creatoare a principiilor generale ale socialismului științific în condițiile concrete ale țării noastre.

România a urcat treaptă după treaptă pe calea progresului.

Odată cu Congresul al IX-lea al partidului, în 1965, cu adoptarea noii Constituții și proclamarea Republicii Socialiste România, s-a deschis o perioadă nouă în dezvoltarea socialistă a țării, în activitatea partidului.

In anii ce au urmat, s-a acordat o atenție sporită creării unor ramuri noi și moderne ale industriei, s-a pus accent pe dezvoltarea industriei constructoare de mașini, a chimiei, metalurgiei, electronicii și altor ramuri moderne.

S-a trecut la organizarea activității de cercetare științifică pe baze noi în toate domeniile, asigurîndu-se condiții pentru introducerea celor mai înaintate cuceriri ale științei și tehnicii.

Congresele al X-lea, al XI-lea și cel de al XII-lea ale Partidului Comunist Român au apreciat că s-au creat condițiile necesare pentru evoluția la o etapă superioară a dezvoltării

socialiste a țării, a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

Această etapă a început odată cu trecerea la realizarea cincinalului 1971-1975, și va continua după cum s-a subliniat la Congresul al XII-lea într-o perioadă de cîteva cincinale pînă la începutul mileniului al treilea.

In etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, țara noastră este confruntată cu o serie de probpleme noi, legate de creșterea și modernizarea bazei tehnico-materiale a economiei, perfecționarea continuă a relațiilor de producție, așezarea consecventă a raporturilor sociale pe principiile echității socialiste, adîncirea democrației, formarea și întărirea conștiinței socialiste a maselor de oameni ai muncii, ridicarea la un nivel superior a întregii munci de conducere și organizare științifică a activității economico-sociale.

Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XII-lea al partidului subliniază că îndeplinirea și depășirea an de an a Directivelor Congresului al XI-lea și a hotărîrilor Conferinței Naționale din 7-9 decembrie 1977, demonstrează caracterul realist și mobilizator al politicii partidului, faptul că ea exprimă legitățile generale ale evoluției sociale și principiile edificării noii orînduiri, cerințele fundamentale ale dezvoltării multilaterale a țării, interesele și aspirațiile vitale ale clasei muncitoare, țărănimii, intelectualității, ale întregului popor.

Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism, la care se adaugă prevederile cuprinse în Directivele Congresului al XII-lea al partidului, cu privire la planul cincinal 1981-1985 și liniile directoare ale dezvoltării economico-sociale pentru perioada pînă în 1990, prefigurează în mod minunat viitorul luminos al patriei noastre, înarmează partidul și poporul cu un program clar de acțiune în vederea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României pe calea edificării comunismului.

Prin întreaga lor concepție, Programul partidului și hotărîrile Congresului al XII-lea reflectă caracteristicile proprii și rolul decisiv îndeplinit în inițierea și elaborarea lor de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului.

Își găsesc o manifestare pregnantă în aceste documente trăsăturile definitorii pentru modul de gîndire și acțiune al partidului, al tovarășului Nicolae Ceaușescu-clarviziunea politică, simț viu al realităților, receptivitatea față de nou, înaltă capacitate de a investiga și sintetiza noile fenomene ale societății românești și ale vieții internaționale, minunat exemplu de aplicare a adevărurilor fundamentale ale comunismului științific la condițiile concrete și particularitățile României.

Deceniul 1981-199o este etapa hotărîtoare a înfăptuirii obiectivului fundamental al Programului partidului de edificare a sodietății socialiste multilateral dezvoltate și creare a premiselor materiale și sociale ale trecerii treptate la comunism.

Directivele Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român prevăd,pentru realizarea acestui obiectiv, creșterea puternică a forțelor de producție -pe baza dezvoltării armonioase a industriei și agriculturii, a celorlalte ramuri ale economiei naționale- încorporarea celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, valorificarea superioară a resurselor materiale și a muncii sociale, modernizarea structurii producției, astfel încît deceniul 1981-199o să devină cu adevărat "deceniul științei, tehnologiei, calității și eficienței".

Ca rezultat al dezvoltării și perfecționării bazei tehnico-materiale a societății, se va accelera procesul de apropiere a României de nivelul statelor avansate, ajungîndu-se la un grad de dezvoltare economică care să asigure satisfacerea tot mai deplină a necesităților tuturor cetățenilor țării.

Țelul final al Partidului Comunist Român este edificarea comunismului în patria noastră, orînduire socială caracte-

rizată prin proprietate comunistă unică asupra mijloacelor de producţie, printr-un înalt nivel de dezvoltare a forţelor de producţie pe baza ştiinţei şi tehnicii înaintate, o productivitate ridicată a muncii sociale, realizarea unui belşug de bunuri materiale, care să permită satisfacerea tuturor nevoilor societăţii.

Comunismul va fi societatea fără clase, în care se va realiza egalitatea socială deplină a tuturor membrilor societăţii, se vor şterge deosebirile esenţiale dintre sat şi oraş, dintre munca fizică şi munca intelectuală.

Înfăptuirea orînduirii comuniste este rezultatul acţiunii legilor sale obiective, al activităţii conştiente a maselor populare, care înfăptuiesc politica partidului comunist.

Programul Partidului Comunist Român fundamentează ştiinţific principiile de bază ale societăţii socialiste multilateral dezvoltate, ca fază superioară a socialismului, precum şi o serie de procese esenţiale ale trecerii spre comunism şi trăsături ale fizionomiei orînduirii comuniste.

Reprezentînd trepte diferite în procesul dezvoltării noii societăţi, socialismul şi comunismul au o serie de caracteristici esenţiale comune, definitorii pentru noua calitate a societăţii, comparativ cu capitalismul.

Astfel baza economică a orînduirii, atît în socialism cît şi în comunism, se caracterizează prin proprietate obştească asupra mijloacelor de producţie, prin desfiinţarea oricărei forme de exploatare şi asuprire socială, găsindu-şi expresia în relaţiile de colaborare şi ajutor reciproc între oameni.

Pe parcursul ambelor faze există condiţiile obiective şi subiective pentru stăpînirea de către societate a propriului mecanism funcţional, pentru o dirijare conştientă a proceselor sociale, dezvoltarea planificată a economiei şi a întregii societăţi; se realizează un progres continuu, o eficienţă mereu sporită a activităţii umane.

Atît în socialism cît şi în comnusm, scopul sporirii avuţiei sociale şi al întregii activităţi îl constituie omul crearea unei noi condiţii umane.

Intre socialism şi comunism există însă o serie de deosebiri calitative. Argumentînd ştiinţific evoluţia organizării societăţii umane prin cele două faze ale orînduirii comuniste, Karl Marx conchidea în "Critica Programului de la Gotha" că: "In faza superioară a societăţii comuniste, după ce va dispărea subordonarea înrobitoare a indivizilor faţă de diviziunea muncii şi, odată cu ea, opoziţia dintre munca intelectuală şi munca fizică, cînd munca va înceta să mai fie numai un mijloc de existenţă şi va deveni ea însăşi prima necesitate vitală, cînd alături de dezvoltarea multilaterală a indivizilor, vor creşte şi forţele de producţie, iar toate izvoarele avuţiei colective vor ţîşni ca un torent - abia atunci limitele înguste ale dreptului burghez vor putea fi cu totul depăşite şi societatea va putea înscrie pe stindardele ei: de la fiecare după capacităţi, fiecăruia după nevoi".

Teza elaborată de Karl Marx şi Fr.Engels, după care trecerea de la socialism la comunism va constitui o perioadă istorică necesară, a cărei durată va fi în funcţie de condiţiile concrete istorice, atît interne cît şi internaţionale, a fost verificată şi confirmată de practica revoluţionară a construcţiei socialismului.

Programul şi documentele Congresului al XII-lea ale Partidului Comunist Român au o însemnătate istorică, teoretică şi practică deosebită pentru prezentul socialist şi viitorul comunist al patriei noastre.

Principiile fundamentale ale trecerii în viitor la societatea comunistă, formulate în Programul Partidului Comunist Român, reprezintă totodată o strălucită contribuţie creatoare la dezvoltarea teoriei socialismului ştiinţific, la experienţa mişcării revoluţionare contemporane, care militează pentru făurirea unei noi civilizaţii - civilizaţia comunistă.

In concepţia partidului nostru, perioada istorică de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate reprezintă etapa în care se va crea baza trainică pentru trecerea la făurirea treptată a comunismului în ţara noastră. Astfel comunismul se constituie prin dezvoltarea şi perfectio-

narea structurilor noii societăți.

Prin întregul lor conținut, Directivele Congresului al XII-lea evidențiază faptul că pe măsura progresului economico-social al țării apar noi rezerve de accelerare a dezvoltării.

"Esențialul pentru perioada următoare - sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu - îl reprezintă laturile de ordin calitativ ale activității economice".

Promotorul noului în viața economică a fost și rămîne industria, îndeosebi ramurile și subramurile sale de vîrf, cu o mare capacitate de asimilare a progreselor din știință și tehnică și de propagare a lor, prin dotarea cu mijloace de producție moderne, în întreaga economie națională.

Producția calculată pe locuitor la o serie de produse de bază va ajunge pînă în 1985 la nivelul statelor avansate din punct de vedere economic. Se va ajunge la o producție de 24oo dolari anual pe locuitor. "România-remarca tovarășul Nicolae Ceaușescu - va depăși starea de țară în curs de dezvoltare,în accepțiunea contemporană a acestei noțiuni, trecînd în stadiul de țară cu o dezvoltare medie".

După cum se poate prevedea, profilul României de mîine va fi rezultanta direcțiilor de dezvoltare elaborate de Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român pentru deceniile următoare în funcție de variantele optime din punct de vedere economic, social și politic.

Accentul pus pe laturile calitative ale activității economice demonstrează hotărîrea partidului nostru de a ridica economia României la nivelul țărilor avansate, de a realiza o civilizație materială și spirituală tot mai înaltă, bazată pe relații socialiste de producție și, totodată, pe forțe de producție avansate, aflate la un nivel tehnic superior.

In lumina orientărilor cuprinse în Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și de trecere la comunism, în hotărîrile Congresului al XII-lea al partidului, experiența de zi cu zi demonstrează că întregul proces al edificării noii orînduiri evoluează

în direcţia transformării calităţii într-o nouă calitate.

In următorii 5-6 ani, pe baza strategiei dezvoltării economice a ţării noastre, se va realiza un asemenea salt calitativ în dezvoltarea forţelor de producţie şi creştere a productivităţii muncii, astfel încît să se poată înfăptui pînă în 1985, deziderarul trecerii României în rîndul ţărilor cu nivel mediu de dezvoltare, depăşind stadiul de ţară în curs de dezvoltare.

Cincinalul actual, 1981-1985, este cincinalul înaltei calităţi, al revoluţiei ştiinţifice şi tehnice în România, dovedind superioritatea modului de producţie socialist.

In expunerea din 3 august 1978, în faţa activului central de partid şi de stat, tov. Nicolae Ceauşescu sublinia că "Afirmarea superiorităţii socialismului, a forţei sale nu se poate face numai prin declaraţii, ci, în primul rînd, prin felul cum sînt rezolvate problemele economice, problemele privind condiţiile de muncă şi de viaţă ale oamenilor, alte probleme sociale, legate inclusiv de dezvoltarea democraţiei socialiste, de perfecţionarea conducerii societăţii pe baze ştiinţifice".

Trecerea traptată la comunism, prin făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate, presupune o organizare superioară a muncii, a întregii activităţi economico-sociale.

Valorificarea maximă a potenţialului material şi uman, preluarea de către societate a unei game largi de atribuţii (printre care autoconducerea) menite să uşureze munca şi viaţa oamenilor vor necesita o administrare eficientă şi suplă, simplă dar atotcuprinzătoare, pentru progresul societăţii.

Progresele înregistrate în cincinalul 1976-1980, în dezvoltarea ţării noastre, în înfăptuirea Directivelor Partidului Comunist Român oglindesc activitatea neobosită a clasei muncitoare, ţărănimii, intelectualităţii, a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate pentru dezvoltarea echitabilă, proporţională a întregii economii, pentru adîncirea procesului de modernizare a ei. Ele reflectă justeţea

politicii partidului şi statului nostru, realismul prevederilor Programului partidului.

Intregul mers al economiei naţionale atestă consolidarea continuă a rolului industriei în realizarea reproducţiei lărgite, în extinderea şi modernizarea bazei tehnico-materiale, în promovarea fermă a cuceririlor revoluţiei tehnico-ştiinţifice în toate sectoarele vieţii social-economice.

Sporind în anul 198o cu 9% faţă de anul precedent, industria şi-a amplificat posibilităţile de participare la creşterea zestrei tehnice a ţării, la modernizarea aparatului de producţie, iar, prin aceasta, la sporirea productivităţii muncii sociale, care reprezintă, precum se ştie, un factor decisiv pentru atingerea obiectivului strategic - plasarea României pînă în anul 1985 în rîndul ţărilor cu o dezvoltare economică medie. Ritmurile cele mai înalte au cunoscut ramurile purtătoare şi propulsoare, prin excelenţă, a tehnicii înaintate, ceea ce a contribuit la perfecţionarea, în continuare, a structurii industriei cu multiple repercusiuni asupra structurii economiei în ansamblu şi dotarea ei cu mijloace tehnice avansate.

Intr-o strînsă interdependenţă cu industria şi avînd drept sursă de progres tehnico-material această ramură, agricultura a cunoscut noi realizări pe calea dezvoltării ei intensive. Producţia de cereale a fost în anul 198o de aproape 19 milioane tone, cu peste 4 milioane de tone mai mult faţă de media anuală din cincinalul precedent.

In cincinalul 1981-1985, agricultura ţării noastre se va moderniza în continuare, va avea loc o adevărată revoluţie agrară în România, care va cuprinde îmbunătăţirea structurilor de organizare şi conducere, dezvoltarea bazei tehnico-materiale şi productivitatea în agricultură.

Pe aceeaşi linie ascendentă s-au dezvoltat celelalte ramuri din sfera producţiei materiale, asigurîndu-se evoluţia echilibrată, armonioasă a întregii activităţi economice.

La aceasta a contribuit politica de investiţii în economia naţională, astfel încît în anul 198o, investiţiile au

însumat 198,6 miliarde de lei, cu 14,8% mai mult decît în anul 1979. Au fost date în funcţiune, integral sau parţial, 587 capacităţi de producţie principale, amplasate în aşa fel pe teritoriu, încît să contribuie la dezvoltarea mai accentuată a judeţelor şi localităţilor rămase în urmă.

Realizările obţinute în sfera producţiei materiale, sporirea cu 8,7% a venitului naţional au permis, odată cu creşterea resurselor destinate dezvoltării, crearea condiţiilor pentru aplicarea progresului de creştere a nivelului de trai al întregii populaţii. S-au majorat veniturile tuturor categoriilor de oameni ai muncii, a sporit consumul de bunuri materiale, iar cheltuielile social-culturale finanţate direct din bugetul statului au însumat anul trecut în medie pe locuitor 2.963 lei, cu 18o lei mai mult decît în anul precedent. Fondul locativ al ţării s-a îmbogăţit cu încă 186.ooo de locuinţe, precum şi cu aproape 34.ooo de locuitori în cămine pentru nefamilişti; a sporit dotarea tehnico-edilitară a localităţilor, s-a extins baza materială a culturii, artei, ocrotirii sănătăţii populaţiei.

Măsurile luate de Partidul Comunist Român, în lumina orientărilor Congresului al XII-lea,pentru perfecţionarea mecanismului de conducere a societăţii şi a celui economico-financiar vor asigura dezvoltarea ascendentă a industriei, agriculturii, ştiinţei, învăţămîntului şi culturii, vor asigura crestarea în rîtmuri înalte a forţelor de producţie pe întreg cuprinsul patriei noastre.

Generalizare a măsurilor hotărîte de Plenara C.C.al P.C.R. din 21-25 martie 1978, privind prefecţionarea mecanismului economico-financiar, întărirea autoconducerii muncitoreşti, a autogestiunii şi autofinanţării unităţilor de stat au creat cadrul democratic organizatoric instituţional, care a dobîndit noi valenţe, primind un conţinut corespunzător, în stare să permită participarea largă a oamenilor muncii la actul decizional şi de execuţie.

Realizarea în cele mai bune condiţii a obiectivelor planului cincinal 1976-198o, asigură creşterea forţei economice a ţării, îndeplinirea prevederilor programului de ridi-

care a bunăstării poporului şi, totodată, permite pregătirea temeinică a trecerii la viitorul plan cincinal-etapă superioară în edificarea societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism.

Transformarea în realitate pînă în anul 1985 a obiectivului ca producţia globală pe locuitor în oricare judeţ să fie de 70.000 lei, din care producţia industrială 50.000 lei, stabilit de Congresul al XII-lea, este decisivă în această privinţă.

Infăptuirea obiectivelor Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român va consemna triumful industrializării ţării noastre, confirmarea justeţei şi realismului concepţiei unitare şi de perspectivă îndelungată de industrializare a României, promovată ferm de secretarul general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, care, şi prin aceasta, şi-a cîştigat merite nepieritoare în faţa naţiunii, înalta preţuire şi recunoştinţa tuturor fiilor ei.

Edificarea societăţii socialiste în România, strategia Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi de înaintare a României spre comunism reprezintă o contribuţie practică şi teoretică la dezvoltarea teoriei revoluţionare a socialismului ştiinţific.

Scanned with OKEN Scanner

CAPIT.XIV. CLASELE SOCIALE SI RELATIILE DE CLASA IN SOCIALISM

1. Clasele societăţii socialiste şi dinamica structurii sociale în procesul făuririi noii orînduiri.

2. Omogenizarea socială în condiţiile făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi trecerii treptate a României la comunism. Implicaţiile sociale şi umane ale înfăptuirii Programului-directivă de dezvoltare economico-socială a României în profil teritorial adoptat de Congresul al XII-lea al P.C.R.

Evoluţia structurii sociale şi de clasă în condiţiile socialismului ridică în faţa gîndirii teoretice marxiste numeroase probleme inedite cum sînt, de pildă, cele referitoare la caracteristicile mobilităţii sociale în socialism, cerinţele orientării conştiente a acestor procese, criteriile de definire a claselor societăţii socialiste, factorii care determină menţinerea unor deosebiri esenţiale între acestea, procesele de omogenizare socială, direcţia în care evoluează structura de clasă a societăţii, a căror studiere are nu numai o însemnătate teoretică, dar şi pentru activitatea practică în viaţa economică şi socială a partidului.

In condiţiile unei economii socialiste unitare, clasa muncitoare, imensa majoritate a ţărănimii, intelectualitatea au o poziţie fundamentală comună, faţă de mijloacele de producţie; ele sînt toate deţinătoare ale proprietăţii socialiste de stat, ca bun comun al întregului popor.

Oamenii muncii, indiferent de sfera de activitate, sînt în acelaşi timp, producători şi stăpîni ai mijloacelor de producţie, conduc ei înşişi organizarea socială a producţiei, a activităţii lor sociale.

Natura socialistă a proprietății asigură ca sursa veniturilor să o constituie pentru toate clasele și categoriile sociale, proprii socialismului, munca depusă.

In rîndul tuturor claselor și categoriilor sociale se dezvoltă tot mai mult o fizionomie spirituală comună, la baza căreia stă constiinta nouă, socialistă.

In același timp, însă, existența proprietății cooperatiste ca și actuala diviziune socială a muncii în: muncă industrială și agricolă, fizică și intelectuală, determinată de nivelul atins în dezvoltarea forțelor de producție, fac ca și în condițiile socialismului să se mențină unele deosebiri esențiale între țărănimea cooperatistă (și meșteșugarii cooperativizați), muncitori și intelectuali, în ceea ce privește poziția față de mijloacele de producție, organizarea și conducerea unităților socialiste de stat și cooperatiste, forma de realizare a veniturilor. Intre membrii societății există, de asemenea, deosebiri în ce privește chiar nivelul veniturilor.

Deosebirile dintre clasele și grupurile sociale ale societății socialiste sînt de altă natură decît cele din societățile bazate pe proprietatea privată asupra mijloacelor de producție.

Ele sînt determinate, în principal, de nivelul atins în dezvoltarea forțelor de producție, de formele diferite ale integrării claselor și păturilor sociale respective în ansamblul relațiilor de producție socialiste și, în funcție de aceasta, de modalitățile specifice ale aplicării principiilor socialismului,comune în esența lor tuturor sferelor vieții sociale.

Cea mai grăitoare oglindă a măsurilor de politică demografică înfăptuite de partidul și statul nostru în ultimul deceniu, a acțiunilor pentru ocrotirea sănătății populației, stimularea natalității și întărirea familiei- în ansamblul politicii generale dedicată bunăstării întregului popor -sînt datele recensămîntului din 1977 în care se arată că între martie 1966 și ianuarie 1977, populația României a sporit de la 19.1o3.163 la 21.559.416 locuitori, înregistrîndu-se o creș-

tere de 2.456.253 de locuitori. Această creştere, într-un ritm mediu anual de 1,1% plasează România printre primele ţări din Europa din punct de vedere al dinamicii demografice.

Clasa muncitoare şi-a întărit rolul său conducător pe întregul teritoriu al ţării.

In totalul populaţiei ocupate, muncitorii deţineau la începutul anului 1979, majoritatea în 2o judeţe ale ţării, în timp ce în anul 1966, o deţineau numai în 3 judeţe.

Actuala structură socială a ţării noastre este rezultatul transformărilor revoluţionare care au avut loc în baza economică în procesul construcţiei socialiste. Ea s-a constituit treptat, ca urmare a naţionalizării principalelor mijloace de producţie din industrie, a cooperativizării agriculturii şi a lichidării claselor exploatatoare, a dezvoltării economiei naţionale pe temeiul industrializării, a amplelor cuceriri în domeniul culturii, instrucţiei publice, ştiinţei ş.a.

Esenţialul în viaţa socială a României contemporane constă în faptul că toate clasele şi categoriile sociale sînt unite prin proprietate socialistă asupra mijloacelor de producţie, că toţi cei ce muncesc sînt concomitent proprietari şi producători, iar unica lor sursă de venituri, fără deosebire de naţionalitate, sex sau confesiune, o constituie munca. Pe această bază se dezvoltă unitatea moral-politică a societăţii noastre, al cărei centru vital este Partidul Comunist Român.

Statistic, locul claselor şi categoriilor sociale în structura societăţii noastre poate fi apreciat după ponderea pe care o ocupă fiecare în populaţia ocupată. Clasele şi categoriile sociale reprezentative pentru societatea noastră sînt alcătuite din muncitori, ţărani cooperatori şi intelectuali a căror pondere în populaţia ocupată este astăzi de : 92%.

<u>Structura socială a României după numărul și ponderea diferitelor categorii sociale în populația ocupată la data recensămîntului din ianuarie 1977</u>:

	1976 %	195o	1972	1976	
Populația totală	1oo	16.3o8	2o.663	21.55o	(milioane)
Populație ocupată	63,4	8.38o	9.971	1o.1oo	
Total personal		2.123	5.63o	6.4oo	
din care:					
-muncitori	5o	1.223	4.286	5.o5o	
-intelectuali	13,4	9oo	1.344	1.35o	
-funcționari:					
Alte categorii de oameni ai muncii în ramurile neagricole (meseriași,cooperatori, meseriași particulari, liber-profesioniști,ș.a.	3,8	3o4	441	38o	
-Țărani	32,8%	5.953	3.9oo	3.32o	
din care:					
-cooperatori	28,6%	-	3.4oo	2.89o	
-cu gospod.individ.	4,2%	-	5oo	43o	

Cu privire la politica demografică, asigurarea și pregătirea forței de muncă, în raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Congresul al XII-lea al P.C.R. se menționează că partidul va urmări în continuare "promovarea și întărirea sănătății poporului, stimularea natalității și asigurarea unui spor demografic normal, ocrotirea mamei și copilului, întărirea familiei, realizarea unor proporții juste în structura de vîrstă a populației, creșterea viguroasă, fizică și intelectuală, a noilor generații. Pe această bază se estimează că populația țării va ajunge la 23,4-23,7 milioane persoane în anul 1985, asigurîndu-se totodată, în continuare, un echilibru corespunzător între generații".

Corespunzător dezvoltării economico-sociale a țării,

populaţia ocupată va spori de la 10,4 milioane persoane,în 1980, la 11,4 milioane persoane în 1985, din care peste 78 la sută vor lucra în industrie şi în ramurile neagricole. Durata medie a vieţii se prevede a fi de 71 de ani.

a).Clasa socială fundamentală, clasa muncitoare, îşi exercită rolul conducător în societate în virtutea locului pe care-l ocupă în revoluţia şi construcţia socialistă.

Fireşte, afirmarea şi exercitarea rolului clasei muncitoare depind de numărul şi ponderea ei în structura socială. Aşa cum a demonstrat practica social-istorică,muncitorimea poate să-şi îndeplinească rolul conducător în luptele sociale şi în condiţiile în care nu este o clasă numericeşte majoritară în societate,inclusiv atunci cînd ponderea ei este redusă, ca urmare a faptului că muncitorii sînt legaţi de marea producţie maşinistă şi mai ales, de industrie,ramură hotărîtoare pentru progresul fiecărei ţări.

După victoria revoluţiei proletare, rolul clasei muncitoare se dezvoltă rapid. Ea îşi sporeşte numărul, îşi ridică nivelul de conştiinţă politică, de pregătire profesională şi culturală.

Ca rezultat al transformărilor care au avut loc în viaţa social-politică a ţării noastre, clasa muncitoare a devenit o clasă nouă; în dubla sa calitate de proprietară a mijloacelor de producţie şi producătoare de bunuri, ea îşi îndeplineşte misiunea istorică în conducerea procesului de edificare a socialismului în România.

In Programul Partidului Comunist Român, se prevede că, pe baza dezvoltării accelerate a industriei, clasa muncitoare are contribuţia hotărîtoare la formarea venitului naţional, rîndurile ei sporind continuu. Intre anii 1971-1980, numărul muncitorilor a crescut continuu, într-un ritm considerabil, ajungînd astăzi la aproape 6 milioane de persoane, adică mai mult de jumătate din totalul celor ocupaţi , la care se adaugă peste 300.000 personalul de serviciu, de pază şi pompieri, maiştri, personalul mediu sanitar.

Clasa muncitoare reprezintă astfel, începînd cu anul 1975, clasa majoritară a societăţii româneşti. Muncitorii sînt prezenţi în toate ramurile economiei naţionale: circa 65% în industrie şi construcţii, peste 1o% în agricultură şi silvicultură şi peste 26% în sfera serviciilor. Cu excepţia agriculturii, muncitorii reprezintă principala forţă de muncă în ramurile producţiei materiale.

In majoritatea ramurilor economice din sectorul de stat, proporţia muncitorilor în totalul personalului se situează între 84 şi 93%. S-a schimbat substanţial repartizarea muncitorilor pe teritoriul ţării. Ca urmare a politicii partidului de amplasare teritorială raţională a forţelor de producţie, numărul muncitorilor s-a mărit în toate judeţele, în deosebi în ultimul deceniu.

In judeţele mai puţin dezvoltate din punct de vedere industrial, ponderea muncitorilor în totalul populaţiei ocupate se situează însă mult sub media pe ţară.

Creşterea numărului muncitorilor în ansamblul populaţiei ocupate

- în mii -

	195o	196o	1965	197o	198o ianuarie
populaţia ocupată	8.377,2	9.537,7	9.684,o	9.875,o	1o.387,o
personal muncitor	2.123,o	3.249,2	4.3o5,3	5.1o8,7	6.836,8
muncitori-din care	1.229,9	2.284,1	3.1o9,9	3.838,9	5.4o6,3
în industrie	64o,4	1.o67,9	1,441,o	1,815,4	2.734,8

In prezent, peste 2/3 din populaţia oraşelor o formează familiile muncitoreşti, iar, în mediul rural, ele deţin probabil peste 1/3 din populaţie.

Dacă ne referim la structura pe vîrste a muncitorilor, un fapt pozitiv îl constituie predominanţa persoanelor pînă la 3o de ani.

Cît priveşte structura pe sexe, la sfîrşitul anului 198o numai 3o% din totalul muncitorilor erau femei. In ultimii ani sporeşte tot mai mult numărul femeilor cuprinse în rîndurile clasei muncitoare, tendinţă care se va intensifica în anii următori.

O caracteristică a clasei muncitoare este nivelul ei tot mai ridicat de calificare profesională şi de cultură generală. La începutul cincinalului 1976-198o, ponderea muncitorilor calificaţi era de 85%. Un număr important de muncitori au terminat cel puţin 8 clase în şcoala de cultură generală, iar un alt număr, în creştere, şcoala generală de lo ani şi chiar şcoala medie.

Inalta conştiinţă şi bogata activitate politică a clasei muncitoare din ţara noastră îşi găseşte o vie expresie în faptul că la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român fiecare al patrulea muncitor era membru de partid.

Majoritatea covîrşitoare a tinerilor muncitori sînt membri ai Uniunii Tineretului Comunist. Prezenţa muncitorilor în toate ramurile economiei, în toate judeţele, preponderenţa lor în populaţia ocupată a ţării, nivelul lor de pregătire profesională şi politică sînt factori care concură la consolidarea rolului conducător al clasei muncitoare în societatea noastră.

Ca rezultat al intensei creşteri economice şi a modificării accelerate a structurilor economiei naţionale, sub impulsul industrializării susţinute a ţării se produc deplasări rapide în structura de clasă a societăţii.

In viitor, vom asista la deplasări de mari proporţii în ceea ce priveşte numărul şi ponderea clasei muncitoare. Se poate estima că în 199o, numărul muncitorilor va ajunge la 7-7,5 milioane, iar ponderea lor în totalul persoanelor ocupate, la circa 66%.

Directivele Congresului al XII-lea prevăd creşterea, în continuare, a muncitorilor ocupaţi în industrie şi construcţii.

Va spori numărul muncitorilor din agricultură (circa 6oo.ooo în 199o) şi în sectorul terţiar.

Potrivit estimărilor, la sfîrşitul deceniului următor, în nici un judeţ ponderea muncitorilor nu va fi mai mică de jumătate din totalul persoanelor ocupate.

Infăptuirea politicii noastre demografice, va asigura menţinerea unei structuri de vîrstă corespunzătoare a muncitorilor, în care preponderenţi vor fi muncitorii tineri.

Concomitent sînt previzibile modificări în structura pe sexe a muncitorilor prin mărirea numărului şi ponderii femeilor muncitoare.

b.Unele concluzii deosebit de importante se desprind din analiza evoluţiei ţărănimii în condiţiile socialismului.

Cooperativizarea agriculturii şi crearea marii proprietăţi socialiste au determinat transformarea ţărănimii într-o clasă nouă unitară,proprietară şi producătoare în acelaşi timp. Ca urmare a modernizării forţelor de producţie şi a creşterii productivităţii muncii în agricultură, a schimbărilor de ordin calitativ survenite în întreaga economie naţională,rîndurile ţărănimii s-au restrîns şi vor continua să se restrîngă,dar ocupînd un loc important în producţia de bunuri materiale,în sporirea avuţiei naţionale, în conducerea şi înfăptuirea întregii opere de construcţie socialistă.Ţăranii cooperatori activi numără în prezent circa 2,9 milioane de persoane. Dacă luăm în considerare şi pensionarii cooperativelor agricole de producţie, se poate estima că această clasă cuprinde circa 1/3 din totalul populaţiei ţării.

Ţărănimea cooperatistă deţine o pondere de peste 75% din numărul celor ce lucrează în agricultură. Sînt caracteristice şi pentru ţărănimea cooperatistă ridicarea continuă a nivelului de cultură şi de pregătire profesională, creşterea conştiinţei socialiste, participarea tot mai activă la viaţa social-economică şi politică a ţării.

La începutul anului 198o, circa 17% din ţăranii cooperatori erau membri de partid.

In perspectivă, se va micşora, în continuare, numărul şi ponderea ţărănimii cooperatiste şi a ţăranilor cu gospodărie individuală în structura socială a ţării noastre.

Creşterea înzestrării tehnice a muncii,precum şi înfăptuirea măsurilor stabilite de Congresul al XII-lea al partidului,va face posibil ca în anii 1981-1985,numărul persoanelor ocupate în agricultură să scadă cu încă aproape 1 milion.

Pornind de la datele înscrise în Directivele Congresului al XII-lea al partidului, care prevăd că în 199o numărul persoanelor care vor lucra în agricultură va fi de circa 1,4-1,7 milioane (adică 12-15%) din totalul populaţiei ocupate), se poate aprecia că în anul acela numărul ţăranilor se va situa între 7oo.ooo şi 1.ooo.ooo.

Rezultă că în totalul populaţiei ocupată ţăranii vor avea o pondere de circa 7-8% în anul 199o.

In totalul populaţiei ţării,însă, ei vor reprezenta, potrivit estimărilor, peste 15%,ţinînd seama că, în genere, natalitatea la sate este mai ridicată.

c.Provenită în cea mai mare parte din rîndurile clasei muncitoare şi ţărănimii, intelectualitatea,constituie o categorie socială importantă a societăţii socialiste. Ea participă activ la producţia de bunuri materiale, la activitatea ştiinţifică, de învăţămînt, la ridicarea nivelului de cultură al întregului popor, joacă un rol tot mai însemnat în întreaga viaţă socială.

Rîndurile intelectualităţii s-au lărgit continuu. Dacă,în categoria intelectualităţii, cuprindem şi personalul ocupînd funcţii administrative, care cer studii superioare, tehnicienii, o parte a personalului cu funcţii care cer studii medii (învăţători, activişti culturali, personalul bibliotecilor,etc.)numărul intelectualilor în anul 198o era de circa 8oo.ooo de persoane, adică în jurul a 8% din totalul populaţiei ocupate.

Numeroase semnificaţii are faptul că majoritatea covîrşitoare a intelectualilor cu studii superioare a absolvit facultatea după 1948 (aceştia reprezentînd în prezent 85% din total).

Numărul inginerilor şi tehnicienilor care constituie intelectualitatea tehnică, reprezintă 40% din totalul inte-

lectualilor.

Inaltul grad de activizare politică a intelectualităţii ca şi ataşamentul ei faţă de cauza socialismului şi comunismului se reflectă şi în faptul că, încă din anul 1971, aproape jumătate din membrii Academiei Republicii Socialiste România, al doctorilor docenţi, al doctorilor în ştiinţe, ca şi al inginerilor, precum şi peste 60% din totalul cadrelor didactice din învăţămîntul mediu şi superior, erau membri ai partidului.

La Congresul al XII-lea al P.C.R. se aprecia că peste 21% din membrii de partid proveneau din rîndurile intelectualităţii.

Intre intelectualitate şi clasa muncitoare există o seamă de deosebiri esenţiale determinate de specificul profesiunilor, de ponderea activităţii manuale faţă de cele de concepţie, de nivelul veniturilor etc.

Aceste deosebiri se reduc continuu, ceea ce face ca în numeroase domenii, mai ales în unităţile tehnice avansate, să fie din ce în ce mai dificilă delimitarea muncitorului de intelectual.

In condiţiile revoluţiei ştiinţifice şi tehnice, ale transformării ştiinţei într-o puternică forţă de producţie, ale dezvoltării întregii noastre societăţi, pe baza cuceririlor ştiinţei şi culturii, va creşte rolul şi ponderea intelectualităţii în cadrul naţiunii, în întreaga activitate economică şi socială.

Pe baza dezvoltării învăţămîntului superior, acest proces se va amplifica, se va îmbunătăţi repartizarea intelectualilor pe ramuri şi domenii ale activităţii economice şi sociale ca şi pe teritoriu. Este de aşteptat creşterea numărului intelectualilor ocupaţi în cercetarea ştiinţifică.

d. Alături de muncitori, ţărani cooperatori şi intelectuali există şi alte categorii sociale, cu ponderi mai reduse în structura societăţii noastre.

Intre acestea trebuie deosebit personalul din sfera serviciilor şi administraţiei, care prin poziţia comună faţă de

mijloacele de producţie şi prin sursa veniturilor,se apropie de clasa muncitoare şi intelectualitate.

Această categorie socială este alcătuită, în primul rînd, din funcţionarii instituţiilor de stat, personalul operativ din comerţ şi din unităţile de stat prestatoare de servicii către populaţie. Numărul lor se situează între 400.000 şi 500.000 cu tendinţa, în ansamblu, de creştere. Se reduc însă continuu ponderea şi numărul funcţionarilor, sporind mai rapid personalul operativ din comerţ, turism, alte servicii.

e.O categorie socială mai importantă o formează meseşugarii cooperativizaţi, ocupaţi, în principal, cu prestarea de servicii. La sfîrşitul anului 1980, numărul acestora era de aproape 290.000, manifestînd, de asemenea tendinţa de creştere.

Numărul meseriaşilor particulari şi al liber-profesioniştilor este în prezent de 100.000, reducîndu-se continuu.

f.Relativ mai numeroşi, peste 400.000 sînt ţărani cu gospodării individuale din zonele de munte şi deal, unde în genere nu a fost posibilă cooperativizarea agriculturii. Aceştia îşi bazează existenţa pe munca lor şi a familiilor lor, avînd legături foarte ramificate cu sectorul de stat şi bucurîndu-se de sprijinul statului.

Toate clasele şi categoriile sociale ale României,desfăşoară o activitate socialmente utilă şi necesară,participă la făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltată.

In expunerea prezentată de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, în ianuarie 1980, se menţionează că întregul popor -clasa muncitoare, ţărănimea cooperatistă, intelectualitatea - toţi oamenii muncii indiferent de naţionalitate acţionează strîns uniţi,sub conducerea Partidului Comunist Român, pentru edificarea noii orînduiri în România, pentru făurirea civilizaţiei comuniste pe pămîntul patriei.

II. Omogenizarea socială în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii treptate a României la comunism.

Construirea societății comuniste presupune împlinirea procesului de omogenizare ce începe în socialism.

Comunismul urmează a fi o societate pe deplin omogenă, care va fi depășit împărțirea societății în clase și consecințele sociale ale unei atare împărțiri.

Desfășurarea procesului de omogenizare treptată încă din perioada societății socialiste indică unitatea,continuitatea istorică a celor două trepte ale afirmării noii formațiuni social-economice.

Omogenizarea socială este procesul social fundamental, sub aspectul sociologic cel mai semnificativ, al societății noastre. Spre deosebire și în opoziție cu societatea capitalistă, inclusiv în înfățișarea sa contemporană, din țările capitaliste cele mai dezvoltate economicește, în care tendința de bază de evoluție a compoziției de clasă este cea de polarizare socială, prin dezvoltarea firească a societății socialiste liniile de demarcație dintre clasele și categoriile sociale în care se mai împarte această societate se estompează treptat, realizîndu-se astfel apropierea de idealul comunist al egalității sociale depline a oamenilor.

Rădăcinile acestui proces se află în dezvoltarea și perfecționarea relațiilor socialiste de producție, în elaborarea unui nou tip al diviziunii activităților sociale: consecințele omogenizării se extind asupra condițiilor generale de muncă și de viață, asupra vieții publice, conducerii și organizării vieții sociale, precum și asupra fizionomiei spirituale a societății, iar prin toate acestea asupra condițiilor de realizare complexă și completă a persoanei umane.

Momentul de început al procesului de omogenizare îl constituie actul hotărîtor al revoluției socialiste asupra mijloacelor de producție, pe care se ridică întregul sistem

al relaţiilor socialiste de producţie.

Marx, în lucrările sale geniale, a subliniat cu insistenţă că elementele de bază, criteriul principal al diferenţierii, delimitării claselor sociale trebuie căutate în sfera relaţiilor de proprietate asupra mijloacelor de producţie, că tocmai aceasta constituie temelia celorlalte componente ale relaţiilor de producţie, precum relaţiile de producţie,în ansamblu, constituie temelia tuturor celorlalte relaţii sociale.

Proprietatea socialistă s-a constituit şi se dezvoltă în două forme, de stat şi cooperatistă.

Deosebirile acestea sînt încă generatoare de diferenţieri de clasă (deşi nefundamentale); prin urmare, procesul omogenizării depline este condiţionat în primul rînd de întărirea şi dezvoltarea generală a proprietăţii socialiste asupra mijloacelor de producţie, pe temeiul dezvoltării potenţialului economic general al ţării, al dezvoltării prioritare, în continuare, a industriei şi al dezvoltării intensive a agriculturii şi de apropiere a celor două forme de proprietate.

Intrucît toţi membrii societăţii îşi întemeiază existenţa pe proprietatea socială asupra mijloacelor de producţie, criteriul principal al diferenţierii sociale trebuie căutat acum în sfera relaţiilor de diviziune şi organizare socială a muncii "de schimb de activităţi"-după expresia lui Marx.

Clasele şi straturile sociale ale societăţii socialiste se diferenţiază în principal prin rolurile îndeplinite de ele în diviziunea activităţilor sociale, prin funcţiile ce reprezintă contribuţia lor la autoreglarea sistemului social socialist.

Este cunoscut faptul că în condiţiile socialismului, contradicţiile reprezintă un izvor al dezvoltării.Natura contradicţiilor cu esenţa lor neantagonistă,dintre sat şi oraş, dintre munca fizică şi intelectuală,dintre diferite grupuri sociale,stimulează dezvoltarea activităţilor, a unui nou sistem al diviziunii sociale.

Specificul dezvoltării industriale a României şi natura tradiţiilor economice conferă o notă particulară transfor-

mărilor modernizatoare la orașe și la sate, generînd o mobilitate socială specifică.

Astfel, distribuirea rațională a întreprinderilor industriale pe teritoriul țării a stimulat mutații accentuate în statusurile profesionale ale populației, în special din mediul rural.

A fost atras un volum important de forță de muncă de la sate către orașe, tinzîndu-se astfel a se realiza -așa cum stipulează și legea privind recrutarea și repartizarea forței de muncă-, o corelare de fond între cerințele dezvoltării economice și ocuparea judicioasă a resurselor de muncă, pe județe și ramuri ale economiei, precum și utilizarea judicioasă a potențialului uman.

Industrializarea în ritm susținut a tuturor județelor țării, transformarea socialistă a agriculturii, orientarea judicioasă a investițiilor în direcția modernizării structurii economiei naționale au contribuit în modul hotărîtor la creșterea gradului de urbanizare.

După cum se vede în Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R., pînă în anul 199o se vor crea aproape 4oo de noi centre orășenești prin transformarea unor comune în orașe agricole sau agroindustriale, contribuind la accentuarea procesului de urbanizare.

Paralel cu procesul de urbanizare a țării s-a desfășurat un amplu proces de transformare a localităților rurale din punct de vedere economic, cultural și edilitar. Modificările calitative intervenite în structura socio-profesională a țărănimii, ca urmare a modernizării agriculturii socialiste, a adîncirii diviziunii sociale a muncii în activitățile agricole, a penetrației în decorul vieții rurale a elementelor muncitorești, impactului dintre urbanizare și acțiunile de sistematizare a localităților rurale, au determinat prefaceri progresiste în mediul rural, dezvoltarea economică și socială a satelor, ridicarea nivelului de cultură și civilizație a satelor.

Toate aceste transformări înnoitoare au atras după sine atenuarea diferențelor dintre sat și oraș, accelerarea omogeni-

zării din punct de vedere demografic şi economic a populaţiei din diferite zone ale ţării.

Transformările din structura socială a societăţii româneşti, omogenizarea socială, făurirea unităţii moral-politice a poporului nostru în jurul partidului sînt procese definitorii ale evoluţiei României pe calea făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintării spre comunism.

In raportul prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul al XII-lea al partidului, se menţionează că "Prevederile viitorului cincinal vor determina noi schimbări calitative în structura socială, omogenizarea crescîndă a orînduirii socialiste, creşterea rolului maselor în conducerea conştientă a societăţii, în făurirea propriului lor destin"[1].

Societatea noastră socialistă este alcătuită din clase şi categorii sociale prietene, participante activ la producţia de bunuri materiale şi spirituale, între care se realizează o apropiere continuă în ce priveşte condiţiile de muncă, orizontul tehnico-profesional şi de cultură generală, modul de viaţă material şi spiritual.

1)Nicolae Ceauşescu,Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român.Edit.Politică,Bucureşti, 1979.

CAPIT.XV.ORGANIZAREA POLITICA SI PUTEREA DE STAT IN SOCIALISM

-Planul lecţiei -

1. Organizarea politică a societăţii socialiste.
2. Particularităţile funcţionării puterii de stat în socialism.
   Suveranitatea - atribut inalienabil al statului socialist.
3. Documentele Congresului al XII-lea al P.C.R. cu privire la creşterea rolului statului socialist în organizarea şi conducerea tuturor proceselor sociale în etapa actuală de dezvoltare a României.

Una din componentele contribuţiei Partidului Comunist Român la îmbogăţirea teoriei socialismului ştiinţific şi practicii construcţiei socialismului se referă la rolul domeniului politic şi al statului socialist în procesul edificării noii orînduiri. Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism,documentele Congresului al XII-lea al partidului, strălucite documente ale prezentului şi viitorului,conferă organizării politice a societăţii socialiste, statului socialist, un rol important în conducerea ştiinţifică a societăţii, în apărarea cuceririlor revoluţionare, a independenţei şi suveranităţii patriei, în dezvoltarea relaţiilor internaţionale cu alte ţări.

I
Organizarea politică a societăţii socialiste

Relaţiile politice din societatea socialistă -parte integrantă a totalităţii relaţiilor sociale - exprimă în esenţă interesele şi raporturile economice ale claselor sociale, convergenţele dintre aceste interese şi scopuri,poziţia şi acţiunile diferitelor clase faţă de puterea de stat.

fiind determinate, în ultimă instanță, de baza economică, relațiile politice exercită la rîndul lor o importantă influență asupra structurii economice și totodată, își păstrează o independență relativă.

Domeniul politic al societății socialiste include ansamblul relațiilor, organizațiilor și instituțiilor prin care își găsesc expresie interesele și scopurile categoriilor sociale specifice ale acestei societăți.

In acest sens, structura politică a societății socialiste este dominată de complexul de relații, forme de organizare și instituții prin care clasa muncitoare - forța socială conducătoare - își impune întregii societăți, propriile interese, dinamizînd întreaga dezvoltare a societății în direcția progresului și prosperității tuturor oamenilor muncii.

Instaurat prin revoluția socialistă, regimul politic, reflectînd puterea poporului, condus de clasa muncitoare, are aceeași esență în toate țările care trec de la capitalism la socialism. Karl Marx arăta, pentru prima dată, că regimul politic, manifestat prin intermediul instituțiilor de stat, în primii ani după cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, realizează într-o formă sau alta dominația politică a acesteia.

Dominația de clasă a proletariatului constă într-o formă deosebită a alianței clasei muncitoare cu masele muncitoare neproletare și, în primul rînd, cu țărănimea muncitoare, în care proletariatul are rolul conducător. Ea reprezintă o democrație de tip nou, democrația de clasă a oamenilor muncii.

Forța conducătoare a regimului politic al societății socialiste este partidul politic revoluționar al clasei muncitoare. In acest sistem politic, legătura dintre partid și masele largi populare o realizează organul puterii de stat, sindicatele, organizațiile de tineret, de femei, cooperativele și alte organizații de masă. Pe măsura dezvoltării societății socialiste, a transformărilor ce au loc în baza societății, în structura de clasă se lărgește și baza socială a regimului politic al societății socialiste.

K.Marx şi Fr.Engels arătau că primul pas în revoluţia muncitorească este "ridicarea proletariatului la rangul de clasă dominantă, este cucerirea democraţiei"[1].

Fiind un rezultat al condiţiilor istorice în care are loc trecerea la noua orînduire, al particularităţilor economice, sociale, politice, naţionale sau culturale ale fiecărui popor, care înlătură dominaţia claselor exploatatoare, regimul politic cuprinde însemnate particularităţi de la ţară la ţară, avînd o esenţă comună.

In scopul edificării noii orînduiri, se modifică fundamental corelaţia dintre spontan şi conştient în cadrul relaţiilor politice, creîndu-se pentru prima oară în istorie premisele obiective pentru cunoaşterea şi utilizarea conştientă a acţiunii legilor sociale în interesul întregii societăţi. In socialism, autoreglarea societăţii predominant spontană, specifică orînduirilor anterioare, este înlocuită cu o conducere ştiinţifică.

"Legile propriei activităţi sociale-arată Fr.Engels-care pînă acum li se supuneau oamenii, ca nişte legi naturale, străine de ei şi care îi dominau, vor fi folosite de acum înainte de oameni în plină cunoştinţă de cauză şi, prin aceasta, vor fi folosite de ei"[2].

Noua bază economică a societăţii generează relaţii politice superioare, întemeiate pe comunitatea de interese a tuturor oamenilor muncii din ţara noastră.

Conţinutul obiectiv al activităţii de conducere politică a societăţii implică şi transformări radicale în formele acesteia. Caracteristic pentru conducerea societăţii socialiste este promovarea celei mai înalte democraţii, prin participarea largă a oamenilor muncii. Astfel, în societatea socialistă, democraţia devine unica formă de regim politic necesar.

Amplificarea rolului factorului politic decurge din cerinţa unei participări conştiente a maselor la conducerea

1)K.Marx,Fr.Engels, Opere Alese, în două volume, vol.I, Editura Politică, 1968,pag.31.

2)Fr.Engels,"Anti-Dühring",Bucureşti,Editura Politică,1966 pag.286.

societății.

Conștiința politică, reprezentînd totalitatea ideilor și concepțiilor care exprimă atașamentul față de orînduirea socialistă, atitudinea militantă, revoluționară consacrată noii orînduiri dau conținut întregii suprastructuri politice.

In societatea socialistă din țara noastră, suprastructura politică o formează partidul comunist - forța conducătoare a întregului organism economico-social-, statul socialist, instrumentul principal al edificării noii orînduiri, organizațiile de masă și obștești, grupate sub conducerea partidului, în Frontul Democrației și Unității Socialiste.

Pe această bază, regimul politic al societății socialiste reprezintă expresia celei mai înalte și mai adînci democrații cunoscute în istorie[1].

II. Particularitățile funcționării puterii de stat în socialism. Suveranitatea-atribut inalienabil al statului socialist

In cadrul suprastructurii politice, statul socialist constituie un element principal, a cărui activitate este consacrată integral înfăptuirii programului partidului comunist de construire și consolidare a bazei economice a noii orînduiri, de transformare a conștiinței oamenilor potrivit noii existențe.

Baza socială și politică a puterii de stat în socialism constă în fundamentul social, adică în clasele sociale pe care se sprijină puterea de stat, precum și sistemul politic care constituie forma de manifestare politică a diverselor forțe sociale.

Cunoașterea structurii de clasă a societății și a poziției pe care o deține în societate și în stat, are o importanță deosebită, pentru definirea esenței de clasă a puterii de stat, tipul istoric căruia îi aparține un anumit stat. In același fel, cunoașterea sistemului politic, adică a diverse-

1) Nicolae Ceaușescu, Expunere la ședința activului central de partid și de stat, 3 august 1978, Edit. Pol. Buc. 1978, p.11.

lor organisme politice prin care diferitele forţe sociale se manifestă pe arena politică, în viaţa socială şi de stat, are importanţă pentru definirea regimului politic al statului, a esenţei politice a puterii de stat.

Constituţiile din 1948 şi 1952, fără a folosi termenul de "bază social-politică"(de altfel termenul nu-l întîlnim aici în Constituţia din 1965, cu toate că sensul noţiunii de "bază social-politică" este, aici, mult mai precizat)exprimă atît structura cît şi sistemul politic cu caracteristicile care le reprezentau în etapa respectivă.

Constituţia Republicii Socialiste România din 1965,în articolul II alineatul 2, precizează că baza puterii poporului o constituie alianţa muncitorească-ţărănească, în care rolul conducător îi revine clasei muncitoare,fiind "clasă conducătoare în societate", precum şi "unitatea indestructibilă a tuturor categoriilor de oameni ai muncii care, strîns uniţi, construiesc orînduirea socialistă, creînd condiţiile trecerii la comunism".

Apoi, în continuare, este subliniat că "Marea Adunare Naţională şi consiliile populare constituie baza întregului sistem de organe ale statului".

Dar, sistemul organelor statului reprezintă numai o parte din complexul organism social-politic pe care se sprijină şi prin care se înfăptuieşte puterea de stat.

De aceea, prin <u>bază politică</u> înţelegem ansamblul organismelor politice (organe politico-statale, partide politice şi alte organizaţii cu caracter politic cum sînt, de exemplu, Uniunea Tineretului Comunist sau Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste,pe care se sprijină şi prin care se înfăptuieşte puterea de stat).Aşa dar,organele puterii de stat constituie baza sistemului organelor statului,iar noţiunea de <u>bază politică</u> este mult mai largă decît aceasta.

Se poate preciza deci că baza social-politică a puterii de stat în socialism o constituie alianţa clasei muncitoare cu ţărănimea, în care rolul conducător îi revine clasei muncitoare, precum şi indestructibila unitate a tuturor celor ce muncesc,

a întregii națiuni care, prin diverse organisme politice și sociale, constituite în sistem, acționează sub conducerea partidului comunist, în scopul construirii socialismului.

Puterea de stat socialistă are un caracter istoric, ceea ce înseamnă că este supusă unor schimbări determinate de evoluția ansamblului societății, care se reflectă atît în conținutul social al statului, în sarcinile sale, cît și dialectica funcțiilor ce le realizează[1].

Statul socialist, din diferite țări, avînd o esență socială comună, cuprinde o diversitate de forme, rezultat al condițiilor istorice în care are loc trecerea la noua orînduire, al particularităților economico-sociale, politice, naționale ale fiecărui popor, care înlătură dominația politică și economică a claselor exploatatoare.

In epoca noastră, diversitatea formelor de manifestare a regimului politic, prin intermediul statului socialist, apare sub următoarele aspecte esențiale:

a. forma de guvernămînt - respectiv modul de organizare și funcționare a organelor supreme ale puterii de stat și atribuțiile lor:

b. Structura de stat

c. Impărțirea teritorială-administrativă

d. Raporturi specifice între organele centrale și locale ale puterii de stat.

e. Particularitățile în formele și metodele concrete pentru exercitarea democratică a puterii de stat, pentru participarea maselor la conducerea vieții publice.

Aceste particularități în funcționarea puterii de stat din diferite țări socialiste se datoresc, în principal, la trei factori de bază.

1. Existența unui singur sau mai multor partide politice democratice de guvernămînt, care recunosc rolul conducător al partidului comunist.

2. Modalitatea de realizare a sistemului de alianțe a

---

1) K. Marx, Fr. Engels, Opere alese, în două volume, vol. I, Edit. Politică, 1968, pag. 31.

forţelor sociale în vederea guvernării;

3. Particularităţi în modalitatea de constituire şi funcţionare a organelor puterii de stat şi a mijloacelor de participare a maselor la conducerea societăţii.

In concepţia socialismului ştiinţific, statul socialist nu este un simplu produs al mişcării sociale, ci se făureşte în focul luptelor revoluţionare; este rezultatul celui mai profund salt calitativ care a avut loc vreodată în organizarea politică a societăţii, produsul şi creaţia revoluţiei socialiste.

Statul socialist -instrument al revoluţiei şi construcţiei socialiste - este supus el însuşi transformărilor înnoitoare, proprii trecerii la socialism şi înaintării spre comunism, iar intensificarea acestei modelări şi readaptări structurale şi funcţionale la cerinţele evoluţiei sociale exprimă, în ultimă instanţă, gradul în care puterea de stat participă la afirmarea şi statornicirea noului în toate domeniile de activitate umană.

Statul socialist este un element suprastructural complex, fiindu-i propriu un accentuat dinamism, ce rezultă din caracterul mobil al noilor relaţii politice, fiind instaurate prin cucerirea puterii de către clasa muncitoare.

Experienţa ţării noastre arată că făurirea statului socialist reprezintă un proces conştient, ce se desfăşoară sub conducerea şi cu participarea efectivă a clasei muncitoare, a aliaţilor săi, conduşi în această operă politică de către Partidul Comunist Român.

Desigur, există o strînsă legătură de ordinul esenţei între potenţialul creator al puterii de stat socialist şi mobilitatea ei funcţională, fapt ce reflectă noua structură economică şi socială a societăţii socialiste, dinamica acesteia, precum şi participarea largă a oamenilor muncii la conducerea activităţii obşteşti, economico-sociale. Dintre toate tipurile de stat cunoscute pînă acum în istorie, nici unul nu prezintă un ritm şi o intensitate asemănătoare şi, implicit, un înalt grad de creativitate-economică, social-politică şi culturală. Acea şi pentru faptul că statul socialist exprimă cu consecvenţă

interesele clasei muncitoare şi, prin ea, interesele fundamentale ale tuturor oamenilor muncii, ca bază socială lărgită a statului nostru în actuala etapă.

O caracterizare de ansamblu a noului tip de stat- statul socialist- include cu rigurozitate conţinutul exercitării misiunii sale de organizator al activităţii economico-sociale, sub conducerea partidului clasei muncitoare. In programul P.C.R. se arată că, pornind de la condiţiile concrete, într-o perioadă sau alta, se va pune un accent mai mare pe o anumită latură a activităţii statului, dar în orice condiţie va creşte rolul său în organizarea ştiinţifică a vieţii economico-sociale, pe baza centralismului democratic.

Afirmarea centralismului democratic, ca principiu fundamental în întreaga activitate a statului, este nemijlocit legată de faptul că puterea se află în mîinile oamenilor muncii, de existenţa proprietăţii socialiste şi de caracterul unitar al economiei, care permite şi impune totodată orientarea întregului potenţial tehnic şi uman al ţării spre obiectivele şi sarcinile care au însemnătate decisivă, implicit în activitatea pentru progresul rapid al întregii societăţi.

In procesul istoric de făurire a noii orînduiri, aplicarea principiului centralismului democratic, raportul dintre cele două laturi ale sale -centralismul şi democraţia- poartă amprenta stadiului de dezvoltare a noii orînduiri sociale, transformărilor în structura de clasă, participării active şi conştiente a maselor populare la conducerea treburilor obşteşti, a ansamblului caracteristicilor etapei pe care o parcurge ţara. In concordanţă cu aceasta, măsurile adoptate în ultimii ani de partidul nostru reflectă cerinţele de perfecţionare a centralismului democratic, de îmbinare flexibilă a conducerii centrale cu lărgirea atribuţiilor şi stimularea iniţiativei consiliilor populare la diferite niveluri şi a tuturor organelor administrative teritoriale, lărgirea autonomiei, pe baza planului naţional unic, a unităţilor economice, social-culturale, etc.

Potrivit concepţiei partidului nostru, menţinînd ferm principiul că, în problemele hotărîtoare ale dezvoltării economico-sociale-repartiţia venitului naţional, proporţiile de dezvol-

tare a diferitelor ramuri ale producţiei materiale, politica de investiţii, repartizarea teritorială a forţelor de producţie, politica financiară, de credit, preţuri şi comerţ exterior, problemele fundamentale ale retribuţiei - deciziile trebuie să fie luate de către organele superioare de conducere ale partidului şi statului, măsurile adoptate au în vedere acordarea unor competenţe şi atribuţii sporite unităţilor economice, instituţiilor şi consiliilor populare în vederea manifestării efective a unei largi iniţiative, atragerii oamenilor muncii la conducerea statului, a societăţii.

Republica Socialistă România este un stat unitar, în cadrul căruia puterea supremă este exercitată de Marea Adunare Naţională, aleasă pe baza votului direct şi universal, iar Consiliul de Stat şi Preşedintele Republicii îndeplinind rolul de organe supreme ale puterii între sesiunile Marii Adunări Naţionale. Pe plan local, puterea politică o exercită consiliile populare -judeţene, municipale, orăşeneşti şi comunale. Ele au, totodată, atribuţii ale puterii executive, care pe plan central, sînt exercitate de Consiliul de Miniştri direct sau prin ministerele de specialitate,

Rolul statului ca principal instrument al făuririi noii orînduiri se exprimă în activităţile sale fundamentale menite a dezvolta armonios, planic economia naţională, a perfecţiona viaţa politică, a contribui la educarea socialistă a cetăţenilor, stimulînd procesul de afirmare a culturii naţionale, dezvoltarea învăţămîntului de toate gradele, a activităţii educative de masă, a promova principiile de politică internaţională a Partidului Comunist Român.

In lumina obiectivului fundamental al stadiului actual de evoluţie a României -făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintarea spre comunism-, sarcinile principale ale statului sînt orientate spre: creşterea intensă a forţelor de producţie, crearea unei economii avansate, a unei industrii şi agriculturi moderne, dezvoltarea susţinută a ştiinţei, învăţămîntului, culturii, crearea condiţiilor pentru ridicarea bunăstării materiale şi spirituale, a nivelului de cultură al tuturor oamenilor muncii, înfăptuirea repartiţiei bunurilor

produse de societate în spiritul echităţii socialiste, perfecţionarea continuă a re... iilor de producţie, a organizării societăţii, crearea cadrului organizatoric care să permită manifestarea în viaţa socială a fiecărui cetăţean, participarea tot mai activă a celor ce muncesc la conducerea treburilor ţării, lărgirea libertăţilor, dezvoltarea democraţiei, educarea socialistă a maselor.

Statul generat de revoluţia socialistă -de o mare diversitate în formele sale concrete-are o esenţă socială fundamentală nouă. In condiţiile ţării noastre, procesul revoluţiei şi construcţiei socialiste pune în evidenţă rolul dinamic al puterii de stat. Aşa cum s-a apreciat la Congresul al XII-lea al P.C.R., pornind de la obiectivele şi sarcinile perioadei următoare, care impun perfecţionarea în continuare a activităţii statului, esenţial este să se asigure buna funcţionare a cadrului democratic existent, folosirea deplină a posibilităţilor organismelor democraţiei noastre socialiste -consiliile oamenilor muncii, adunările generale, consiliile populare, organele de conducere democratică la nivel naţional. Acestea,subliniază tovarăşul Nicolae Ceauşescu "trebuie să capete un conţinut tot mai profund, să acţioneze efectiv ca foruri de dezbatere responsabilă şi soluţionare justă a tuturor problemelor".

Atribuţiile puterii de stat se realizează prin <u>funcţiile</u> <u>interne</u> şi <u>externe</u> ale statului:

a)economico-organizatorită;

b)cultural-educativă

c)apărarea cuceririlor revoluţionare şi combaterea fenomenelor antisociale.

d)dezvoltarea relaţiilor internaţionale,apărarea teritoriului naţional,lupta pentru apărarea păcii,cooperarea internaţională cu toate ţările socialiste, cu toate popoarele lumii.

Puterea de stat socialistă este indisclubil legată de crearea unui climat de <u>legalitate</u>, care înseamnă statornicirea unui cadru juridic pentru desfăşurarea întregii activităţi a instituţiilor de stat, a întreprinderilor economice şi a cetăţenilor. In condiţiile socialismului,legile exprimă interesele

generale ale societății și ale cetățenilor, ceea ce crează un fundament obiectiv pentru respectarea lor.

Indeplinirea rolului statului socialist în etapa actuală de instrument al edificării noii orînduiri este condiționată în mod hotărîtor de conducerea lui de către partid, în condițiile deplinei suveranități.

Suveranitatea, este un atribut esențial al statului în general, fiind expresia juridică a deplinei puteri a clasei dominante, respectiv a întregului popor, în condițiile socialismului, cuprinzînd fără excepție toate domeniile activității de stat și se înfăptuiește independent în interior cît și pe plan extern.

Suveranitatea implică exercitarea autorității unei singure puteri pe teritoriul țării respective, asupra întregii populații, și exclude autoritatea paralelă a unei alte puteri de stat.

Suveranitatea constă în independența politică și economică a statului, în dreptul acestuia de a stabili de sine stătător politica internă și externă, de a elabora și traduce în viață măsurile realizării acestei politici.

Ca trăsătură fundamentală a statului, suveranitatea se manifestă în activitatea acestuia, în exercitarea efectivă a funcțiilor sale interne și externe.

Suveranitatea de stat în socialism presupune deplina egalitate a statului în relațiile cu alte state, neadmiterea nici unui amestec din partea altor state în treburile sale interne, rezolvarea acestora fiind de competența exclusivă a statului suveran.

Rezultă că, în conținutul său, suveranitatea cuprinde două aspecte distincte, dar indisolubil legate între ele: suprematia puterii de stat în interior și independența sa în relațiile cu celelalte state.

a) Supremația constă în faptul că putere de stat este deplină, neîngrădită și nesubordonată, putînd să ia orice hotărîre pe care clasa dominantă o consideră necesară, în

limitele teritoriului de stat şi cu privire la populaţia respectivă. Suprematia puterii de stat se concretizează în faptul că toate organizaţiile, organele de stat şi obşteşti, precum şi toţi cetăţenii trebuie să se subordoneze statului prin îndeplinirea legilor şi a actelor normative, emanate de la el. In acelaşi timp, puterii de stat îi revine în întregime dreptul de instaurare şi apărare a ordinei publice.,

Suprematia se referă la teritoriu şi la populatie.

Suprematia teritorială presupune dreptul exclusiv al statului respectiv de a-şi exercita autoritatea asupra teritoriului naţional, de a dispune şi exploata toate bogăţiile şi resursele aflate pe acest teritoriu. O mare importanţă prezintă şi conţinutul economic al suprematiei puterii de stat.

In privinţa populaţiei, numai statul stabileşte şi intervine pentru drepturile şi îndatoririle cetăţenilor, cu privire la raporturile ce se stabilesc între cetăţeni şi organele de stat, în raporturile sociale referitoare la domeniul politic, administrativ, al finanţelor, al muncii, familiei, etc.

Istoria ne demonstrează că burghezia şi alte clase exploatatoare au trădat în anumite condiţii suveranitatea de stat, cerînd intervenţia unor puteri străine pentru a-şi apăra poziţiile sale în interiorul ţării (Exemplu: burghezia franceză în 1871, etc.).

In statul socialist, suprematia este aceea a puterii clasei muncitoare, aliată cu toţi oamenii muncii, a unei puteri îndrumată şi condusă de partidul revoluţionar,marxist în care statul îndeplineşte rolul de instrument principal al construirii noii societăţi, al înfloririi naţiunii, dispunînd în mod absolut de toate prerogativele necesare îndeplinirii funcţiilor sale.

b)Independenta este acea latură a suveranităţii care constă în neatîrnarea statului în relaţiile cu alte state.Ea presupune respectarea şi traducerea în viaţă a principiilor şi normelor dreptului internaţional, create în vederea realizării colaborării internaţionale pe baza integrităţii teritoriale, a neamestecului în treburile interne ale altor state,a egalităţii

în drepturi între toate statele.

Nici unui stat nu i se poate pretinde să execute obligații internaționale pe care nu și le-a asumat în mod liber. Incercarea de a impune unui stat o anumită linie politică, exercitarea de presiuni pentru a-l determina să adopte o anumită poziție internațională sau pentru a-și modifica propria linie politică, potrivit intereselor altor state, cercuri politice, economice, sau financiare, constituie acte grave de încălcare a independenței statelor respective. In virtutea independenței sale, statul poate intra în relații multiple cu alte state, potrivit intereselor sale, asumîndu-și în același timp obligații internaționale ce se cer a fi respectate.

In statul socialist, se realizează deplina suveranitate, întrucît independența față de orice altă putere de stat, este apărată de întregul popor.

Suveranitatea, în condițiile socialismului este de stat și națională. In această privință, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că legea fundamentală a țării noastre - Constituția Republicii Socialiste România - constituie Carta libertății și suveranității naționale, a înfloririi națiunii socialiste române.

Socialismul se diferențiază de orînduirile anterioare, exploatatoare, prin respectul integral al aspirațiilor naționale legitime ale fiecărui popor, fiind incompatibil cu orice forme de relații de subordonare, de limitare a suveranității de stat.

Suveranitatea statelor socialiste este menită a se realiza pe deplin, în practica raporturilor dintre țările socialiste, deoarece interesele clasei muncitoare -forța conducătoare a societății socialiste - coincid cu interesele întregii colectivități.

In concepția partidului marxist, suveranitatea are un caracter real și neîngrădit, ca putere suverană și independentă a întregului popor, a fiecărui stat din cadrul sistemului mondial socialist.

III. Documentele Congresului al XII-lea al P.C.R. cu privire la creşterea rolului statului socialist în organizarea şi conducerea tuturor proceselor sociale în etapa actuală de dezvoltare a României

Statul nu poate fi desprins de schimbările social-economice şi politice care au loc în societate şi care îşi pun inevitabil amprenta asupra evoluţiei sale. Rolul statului socialist poate fi înţeles numai pe baza unei atente examinări a dialecticii unor factori obiectivi şi subiectivi care au apărut şi s-au dezvoltat în procesul construcţiei socialiste, al interacţiunii schimbărilor produse în structura economică şi socială, în domeniul politicii şi în sfera conştiinţei sociale care influenţează şi determină conţinutul statului şi evoluţia funcţiei sale.

Statul socialist s-a dovedit a fi pîrghia indispensabilă a construirii socialismului, iar, în prezent, practica demonstrează că pe măsura dezvoltării societăţii socialiste,contribuţia sa în organizarea, planificarea şi conducerea proceselor economice şi sociale creşte, funcţiile sale se dezvoltă, ele cunosc o evoluţie dependentă de cerinţele mereu crescînde ale construcţiei socialiste. In perioada făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi a trecerii spre comunism, rolul statului se amplifică. In această privinţă, partidul nostru are în vedere realizarea unei anumite împletiri a activităţii de partid şi de stat, asigurîndu-se totodată delimitări clare,care să evite suprapunerile şi paralelismele.

In perspectiva dezvoltării societăţii socialiste, va avea loc o împletire tot mai strînsă a activităţii partidului, statului şi celorlalte organisme sociale; aceasta fiind un proces legic al dezvoltării socialiste şi comuniste.

Perfecţionarea structurii şi activităţii Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, constituirea organizaţiilor proprii ale acestuia, cît şi dreptul acordat acestui organism de a organiza, sub conducerea partidului,campanii electorale şi de a propune candidaţi de deputaţi în Marea Adunare Naţională

şi consilii populare reprezintă un exemplu elocvent al perfecţionării cadrului organizatoric de participare a maselor la conducerea statului. La Congresul al XII-lea al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că "Toate organele noastre de stat, centrale, conducerile întreprinderilor, consiliile populare trebuie să-şi bazeze întreaga activitate pe consultarea largă a maselor".

Desigur, în lumina tuturor acestor considerente de ordin principial, evoluează şi funcţiile statului socialist.

Dialectica dezvoltării funcţiilor statului socialist se manifestă în două direcţii fundamentale.

a)mutaţii calitative şi cantitative în ceea ce priveşte ponderea,locul şi importanţa unor funcţii în ansamblul vieţii de stat;

b)apariţia unor manifestări noi ale funcţionalităţii puterii de Stat, întrepătrunderea unor sarcini şi funcţii în procesul dezvoltării sociale şi a adîncirii democraţiei socialiste.

1.Este evident că,pe măsura dezvoltării societăţii socialiste, funcţia economico-organizatorică a statului socialist se dezvoltă şi creşte ca importanţă.

Dezvoltarea planică proporţională a economiei naţionale, pe baza conducerii ştiinţifice a întregii societăţi,constituie direcţia fundamentală în care este exercitată această funcţie. Aceasta presupune o amplă şi multilaterală activitate pe plan central şi local a puterii de stat pentru ridicarea eficacităţii întregii economii, folosirea cu chibzuinţă a resurselor materiale, a forţei de muncă, concentrarea eforturilor organelor şi aparatului de stat, ale întregului popor spre planificarea, organizarea şi conducerea vieţii economice, în primul rînd, dezvoltarea forţelor de producţie şi perfecţionarea relaţiilor de producţie socialiste.

Statul socialist realizează această funcţie prin Comitetul de Stat al Planificării, ministere, consilii populare şi alte organisme.

Această funcţie va creşte în amploare, cerînd consti-

tuirea unor noi mijloace, a unor noi instituţii şi organisme de prognoză, investigaţie, decizie, execuţie şi control.

Avînd în vedere creşterea importanţei funcţiei economico-organizatorică a statului, pe baza hotărîrilor Congresului al XII-lea al P.C.R. a fost creat Consiliul Suprem al Dezvoltării economice şi sociale.

In acest scop, în ultimii ani au mai luat fiinţă organe de partid şi de stat. In vederea întăririi controlului în toate domeniile, a unificării sale şi înlăturării paralelismelor a fost înfiinţat Consiliul Central de Control Muncitoresc al Activităţii Economice şi Sociale. De asemenea s-au constituit Curtea Superioară de Control Financiar ş.a. Rezultă prin urmare, legătura organică între realizarea funcţiei economico-organizatorică şi efectuarea unui control permanent, preventiv al întregii vieţi economico-sociale.

2. In etapa actuală de dezvoltare a statului nostru socialist, modificări substanţiale au loc şi se vor petrece în domeniul exercitării funcţiei cultural-educative. Esenţa acesteia constă în formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste a maselor de oameni ai muncii din ţara noastră, perfecţionarea învăţămîntului, răspîndirea culturii în mase, promovarea valorilor culturii spirituale şi îndrumarea activităţii de cercetare ştiinţifică în vederea dezvoltării economiei socialiste şi progresului social.

Această funcţie este într-o continuă dinamică, în cadrul ei apar elemente noi, se produc deplasări dintr-un sector în altul, fiind deosebit de receptivă la ceea ce se petrece în existenţa din interiorul ţării, cît şi pe plan mondial. Preocupările actuale ale partidului şi statului socialist pentru perfecţionarea sistemului unitar de pregătire a cadrelor şi instrucţie publică, ş.a. se înscriu pe această coordonată.

Funcţia cultural-educativă este realizată printr-o serie de instituţii centrale şi locale ale statului socialist, ca Ministerul Educaţiei şi Invăţămîntului, Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, consiliile populare, etc.

Raportul acesteia cu funcţia economico-organizatorică şi cu alte sfere ale activităţii statului socialist, implica-

ţiile sale social-economice constituie o prezenţă permanentă.

3.Statul socialist îndeplineşte o importantă funcţie de a apăra cuceririle revoluţionare ale oamenilor muncii, de a veghea la consolidarea proprietăţii socialiste, de a promova legalitatea şi a garanta fiecărui cetăţean posibilitate exercitării drepturilor democratice şi integritatea persoanei.

Intre procesul de democratizare a vieţii publice şi modalităţile de realizare a acestei funcţii există o strînsă interdependenţă; asupra ei îşi pune amprenta specificul luptei dintre vechi şi nou, precum şi celelalte contradicţii specifice ale societăţii socialiste.

Orientarea fundamentală a acestei funcţii este îndreptată spre prevenirea actelor antisociale, educarea şi influenţarea obştească, promovarea normelor eticii socialiste, recuperarea cetăţenilor care s-au abătut de la normele convieţuirii socialiste. In realizarea acestei funcţii, o contribuţie importantă îşi aduc nu numai instituţiile specializate, cît şi celelalte instituţii ale suprastructurii societăţii socialiste, opinia publică.

Intreaga funcţionalitate a statului socialist trebuie studiată profund în dinamica sa, fără a ne opri la o schemă preconcepută.

Apar manifestări noi, specifice în legătură cu împletirea activităţii de partid şi de stat, interferenţa funcţiilor, complexitatea vieţii economice.

Modalitatea de sistematizare a funcţiilor şi de studiere a funcţionalităţii statului socialist nu este satisfăcătoare, nu cuprinde toate domeniile. Astfel un domeniu principal al vieţii sociale, foarte important, apărarea sănătăţii oamenilor muncii, protecţia mediului înconjurător, în condiţiile dezvoltării industriale contemporane - în care întreaga societate este vital interesată nu-şi găseşte locul în actuala sistematizare a acestor funcţii.

Complexul instituţiilor sanitare, cu mare pondere în suprastructura statului socialist, astfel îşi poate găsi

locul potrivit în cadrul unei funcţii distincte.

Apărarea sănătăţii oamenilor muncii este un sector distinct în raport direct cu progresul economic şi social al naţiunii socialiste. Un popor este puternic şi îşi poate aduce contribuţia la civilizaţia lumii dacă este viguros şi plin de sănătate.

Partidul porneşte de la concepţia materialist-dialectică şi istorică după care statul este un produs al împărţirii societăţii în clase antagoniste, ce va dispărea treptat pe măsura dispariţiei claselor, a omogenizării societăţii, a creării poporului unic muncitor al societăţii comuniste.

In Programul Partidului Comunist Român se arată că "... în perioadă făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi a trecerii spre comunism, statul are de îndeplinit un rol important în organizarea întregii activităţi economico-sociale. Totodată, ţinînd seama de condiţiile internaţionale, de faptul că în lume există încă ţări cu orînduiri sociale diferite, statului îi revin sarcini importante în apărarea cuceririlor revoluţionare, a independenţei şi suveranităţii patriei".

In raport cu condiţiile concrete, într-o perioadă sau alta se va pune un accent mai mare pe o anumită latură a activităţii statului, dar, în orice condiţie, va creşte rolul său în organizarea ştiinţifică a activităţii economico-sociale.

Intreaga organizare a statului se va realiza pe baza Constituţiei -Carta fundamentală a ţării. La baza activităţii statului, va sta în continuare principiul centralismului democratic ce asigură îmbinarea armonioasă a conducerii unitare a vieţii economic-socialie, cu autonomia şi iniţiativa consiliilor populare judeţene, orăşeneşti şi comunale, a întreprinderilor economice şi a celorlalte unităţi sociale.

Făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi trecerea spre comunism se vor realiza pe baza unui plan naţional unic, asigurîndu-se dezvoltarea proporţională a tuturor sectoarelor de activitate, îmbinarea conducerii unitare pe plan naţional cu lărgirea iniţiativei şi autonomiei organismelor locale în înfăptuirea neabătută a Prdgramului Partidului Comunist Român.

In vederea creşterii rolului organizatoric şi conducător al statului în activitatea economico-socială se va acţiona permanent pentru perfecţionarea organizării sale, pentru crearea unei structuri cît mai simple şi mai suple, care să asigure legătura directă între conducerea centrală şi unităţile teritorial-administrative şi economice, înlăturarea paralelismelor şi verigilor intermediare.

Consiliul de Miniştri - ca organ suprem al administraţiei de stat - va acţiona cu fermitate pentru realizarea liniei generale a partidului în construcţia economică şi social-culturală, pentru întărirea controlului asupra tuturor organelor centrale şi locale ale administraţiei de stat.

In perspectivă, se va urmări creşterea rolului consiliilor populare, în conducerea întregii activităţi economice şi sociale din judeţe, oraşe şi comune, în rezolvarea problemelor privind organizarea muncii şi vieţii tuturor locuitorilor.

Va fi accentuat caracterul democratic al statului, prin extinderea următoarelor procese:

a)creşterea rolului comitetelor şi consiliilor oamenilor muncii, al adunărilor generale din unităţile economico-sociale (adîncindu-se democraţia muncitorească).

b) lărgirea şi perfecţionarea controlului activităţii economico-sociale (creşterea rolului Consiliului Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale.)

c)perfecţionarea activităţii organelor supreme ale puterii de stat -Marea Adunare Naţională, cu toate organismele acesteia, îmbunătăţirea activităţii comisiilor permanente ale Marii Adunări Naţionale (sesiuni deschise) şi a activităţii consiliilor populare ca organe locale ale puterii de stat. Partidul şi statul socialist se vor preocupa de întărirea capacităţii de apărare a patriei şi ridicarea nivelului de combativitate şi pregătire politică a armatei.

Intre perfecţionarea rolului statului şi dezvoltarea continuă a democraţiei, a participării maselor la viaţa social-politică există o legătură organică al cărei izvor se află în

esenţa statului socialist, ca organizaţie politică a puterii clasei muncitoare, aliată cu toate celelalte categorii de oameni ai muncii.

Cel ce-al II-lea Congres al consiliilor populare ce a avut loc în zilele de lo-12 septembrie 198o cît şi conferinţele judeţene care l-au precedat au constituit o manifestare de mare amploare a democratismului orînduirii noastre socialiste, asigurînd dezbaterea aprofundată cu activul de bază din toată ţara a problemelor dezvoltării în profil teritorial a industriei, agriculturii şi celorlalte ramuri economice,pentru înflorirea continuă a tuturor localităţilor patriei.Aşa cum sublinia tovarăşul Nicolae Ceauşescu cu acest prilej, organele statului socialist vor trebui să-şi perfecţioneze activitatea "încît fiecare comună, fiecare oraş, fiecare judeţ să devină o unitate administrativă puternică din punct de vedere economic şi social". In felul acesta,statul se afirmă ca instrument în activitatea de înfăptuire a hotărîrilor Congresului al XII-lea al P.C.R. în vederea dezvoltării economico-sociale multilaterale a României.

CAPIT.XVI. CONDUCEREA DE CATRE PARTIDUL COMUNIST-LEGITATE A FAURIRII SI DEZVOLTARII SOCIETATII SOCIALISTE.

- planul lecţiei -

1. Necesitatea obiectivă a conducerii de către partidul comunist a procesului de transformare revoluţionară a societăţii.
2. Documentele Congresului al XII-lea cu privire la creşterea rolului Partidului Comunist Român în etapa actuală de dezvoltare a ţării noastre.

Intregul nostru popor, înfăptuind Programul partidului, acţionează cu conştiinţa că detaşamentul de avangardă al clasei muncitoare din România, care a străbătut de-a-lungul a aproape şase decenii de activitate revoluţionară un glorios drum de luptă, se afirmă ca strateg al edificării unei civilizaţii superioare, înconjurat de dragoste, stima şi încrederea naţiunii.

Partidul Comunist Român se înfăţişează astăzi mai puternic decît oricînd; oamenii muncii, fără deosebire de naţionalitate, strîns uniţi în jurul partidului, consideră politica sa internă şi externă ca propria lor politică. Această osmoză dintre partid şi popor este urmarea firească a faptului că, în istoria politică a României, partidul comunist s-a dovedit exponent al intereselor şi năzuinţelor oamenilor muncii, slujitor nedezminţit al cauzei independenţei, bunăstării şi progresului, afirmîndu-se ca o adevărată forţă naţională, patriotică.

I. Necesitatea obiectivă a conducerii de către partidul comunist a procesului de transformare revoluţionară a societăţii.

Experienţa istorică a ţării noastre relevă că, acţionînd într-un cadru naţional concret, într-o anume structură social-economică, partidul clasei muncitoare îşi elabo-

rează realist linia strategică și tactică pe temeiul cercetării vieții sociale în cazuri concrete, apreciată științific, în evoluția ei firească, în lumina raportului dintre general și particular, laturi fundamentale ale vieții sociale, care, formînd o unitate dialectică inseparabilă, obligă la cunoașterea și aplicarea legilor generale ale dezvoltării sociale, în funcție de multitudinea și diversitatea particularităților fiecărui fenomen.

Stabilirea unei strategii adecvate a dezvoltării se află în strînsă legătură cu existența unei linii politice generale unice și unitare, elaborată pe plan național, care să reflecte principiile socialismului științific, în dinamica aplicării lor la condiții concrete.

In acest sens, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia cu prilejul aniversării a șase decenii de la făurirea statului național român unitar că "pornind de la cerința obiectivă a conducerii unitare a întregii societăți, pe baza concepției revoluționare a socialismului științific, asigurăm întărirea continuă a rolului conducător al Partidului Comunist în întreaga operă de construcție a socialismului". Partidului îi revine îndatorirea de a asigura cu consecvență conducerea generală a vieții sociale pe acele coordonate care duc la realizarea scopului esențial al clasei muncitoare, al tuturor oamenilor muncii, contruirea socialismului și comunismului.

Partidul revoluționar al clasei muncitoare are capacitatea ideologică, politică și organizatorică de a acționa ca principalul factor de conducere științifică, a procesului de construire și perfecționare a orînduirii socialiste.

Concepția revoluționară a materialismului dialectic și istoric, care reprezintă baza teoretică a politicii sale, îi permite o profundă investigare a realităților, sesizarea la timp a fenomenelor și tendințelor dezvoltării sociale, a contradicțiilor care pot interveni, înțelegerea interacțiunii dialectice dintre general și particular, dintre național și internațional, dintre condițiile sociale obiective și activitatea conștientă a maselor de oameni ai muncii.

Cu ajutorul metodei materialist dialectice și istorice, a socialismului științific, partidul comunist elaborează strategia și tactica revoluționară potrivit cerințelor legităților obiective, corespunzător realităților istorice, naționale și sociale ale fiecărei etape din dezvoltarea societății.

Reunind în rîndurile sale elementele cele mai înaintate, mai revoluționare și mai hotărîte în luptă ale clasei muncitoare și ale celorlalte clase și categorii sociale de oameni ai muncii, partidul poate călăuzi masele spre țelul unic al construirii socialismului și comunismului, poate contopi interesele și năzuințele întregului popor într-o singură voință de acțiune revoluționară.

Rezultatul dezvoltării istorice, [illegible]ul conducător al partidului nu se realizează de la sine. [illegible]ucerirea lui constituie un proces complex, influențat de acțiunea unei multitudini de factori, cum sînt:

-capacitatea partidului de a elabora o politică științifică, realistă, în deplină concordanță cu cerințele obiective ale dezvoltării sociale și care să țină seama de realitățile social-economice și istorice;

-posibilitatea satisfacerii intereselor tuturor categoriilor de oameni ai muncii;

-unitatea politico-ideologică a partidului;

-legătura indisolubilă a partidului cu masele populare.

Firește, marea varietate a condițiilor în care se realizează procesul trecerii omenirii de la capitalism la socialism poate genera în diferite țări forme specifice de afirmare a partidului ca principala forță politică conducătoare. Epoca noastră relevă posibilitatea ca partidele comuniste să colaboreze cu alte partide muncitorești sau reprezentante ale unor forțe sociale ce luptă pentru transformarea societății pe baze noi, atît în perioada cuceririi puterii, cît și în procesul edificării societății socialiste. In orice condiții însă conducerea de către partidul marxist revoluționar al clasei muncitoare constituie una din legile generale ale revoluției și construcției socialiste.

Dobîndirea de către Partidul Comunist Român a rolului de forță politică conducătoare în societate a constituit un proces care s-a realizat treptat și s-a intensificat de-a-lungul întregii sale existențe.

Caracterul și ideologia sa consecvent revoluționară, structura sa, țeșurile pe care și le-a propus, lupta plină de abnegație dusă împotriva claselor exploatatoare, pentru eliberare națională și socială, pentru construirea socialismului în țara noastră, pentru apărarea independenței și suveranității naționale au situat partidul clasei muncitoare, în toate etapele revoluției și construcției noii societăți, în avangarda luptei pentru progres.

Convingîndu-se pe baza experienței de viață că,în istoria României, partidul comunist a fost și este singurul partid a cărui activitate urmărește neabătut propășirea patriei, slujește interesele legitime ale tuturor oamenilor muncii,realizează o conducere revoluționară, științifică, în conformitate cu cerințele dezvoltării sociale, masele muncitoare s-au str[illegible] tot mai mult în jurul său, conferindu-i rolul de forță politică conducătoare în lupta pentru realizarea năzuințelor lor de liber tate și dreptate socială.

Această realitate este consfințită de Constituția țării noastre, care prevede că "In Republica Socialistă România, forța politică conducătoare a întregii societăți este Partidul Comunist Român". Rolul partidului ca forță diriguitoare a societății, rol recunoscut de întregul nostru popor, este, așa cum subliniază Programul Partidului Comunist Român" rezultatul politicii sale juste, al identificării lui depline cu interesele vitale ale maselor populare, al capacității sale de a conduce cu fermitate poporul pe calea eliberării sociale și naționale, a făuririi societății socialiste, a ridicării bunăstării materiale și spirituale".

In perioada făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, a trecerii spre comunism și a edificării

comunismului, partidul va continua să constituie forţa politică conducătoare a activităţii economico-sociale, să fie centrul vital al naţiunii noastre socialiste.

II. Documentele Congresului al XII-lea cu privire la creşterea rolului Partidului Comunist Român în etapa actuală de dezvoltare a ţării noastre.

In condiţiile în care partidul se integrează tot mai organic în viaţa societăţii, întărirea rolului său de forţă politică conducătoare, nu numai că nu exclude sau restrînge în nici un fel democraţia, ci, dimpotrivă, constituie o condiţie a adîncirii şi dezvoltării acesteia, a participării în forme din ce în ce mai eficiente a celor ce muncesc la elaborarea şi aplicarea politicii, la conducerea societăţii.

Procesul de întărire şi amplificare a rolului conducător al partidului în etapa actuală este determinat de acţiunea unor factori obiectivi şi subiectivi cum sînt:

1. Necesitatea dirijării unitare, pe baze ştiinţifice, a întregii vieţi economice şi sociale, care devine tot mai complexă. Directivele Congresului al XII-lea al P.C.R., prevăd mutaţii de mari proporţii în baza economică şi cea tehnică-materială a societăţii româneşti, în cincinalul 1981-1985 al revoluţiei ştiinţifice şi tehnice.

2. Mutaţiile şi procesele specifice ce au loc în structura socială a ţării noastre (mutaţiile din conţinutul clasei muncitoare, ţărănimii cooperatiste, intelectualităţii).

3. Amplificarea activităţii creatoare a maselor, necesitatea lărgirii şi adîncirii continuie a democraţiei socialiste.

- participarea intensă şi conştientă a maselor la conducerea societăţii;
- perfecţionarea structurilor organizatorice de antrenare a maselor, la conducerea societăţii prin mijloace şi forme adecvate.

4. Intărirea statului socialist ca instrument princi-

pal al construirii noii societăţi şi amplificarea funcţiilor sale.

5.Ridicarea nivelului de conştiinţă socialistă a maselor: omul multilateral dezvoltat, cărui scop îi corespunde întreg programul ideologic al partidului.

6.Creşterea importanţei teoriei în dezvoltarea socială, ca urmare a existenţei următorilor factori:

-procesele inedite şi multiple ale construcţiei noii societăţi;

-necesitatea generalizării experienţei parcurse în revoluţia şi construcţia socialistă;

-elaborarea căilor trecerii treptate la comunism;
-particularităţile concret-istorice ale ţării noastre şi stabilirea unei strategii şi tactici adecvate;
-vasta activitate politico-ideologică;
-uriaşele transformări revoluţionare ce au loc în lume;
-contribuţia originală a partidului la analizarea şi soluţionarea evenimentelor;
-dezvăluirea tendinţelor dezvoltării contemporane;
-contribuţia,în această fază,la îmbogăţirea teoriei revoluţionare.

7.Sarcinile sporite ce revin pe plan internaţional partidului comunist şi statului socialist în direcţia colaborării cu partidele revoluţionare şi alte forţe democratice ale contemporaneităţii.

Toate acestea conferă Programului Partidului Comunist Român de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism, conţinutul şi rolul de cartă teoretică şi practică,expresie a marxismului creator în România.

Organele şi organizaţiile de partid desfăşoară o intensă muncă politico-organizatorică pentru întărirea continuă a rîndurilor partidului şi creşterea rolului său conducător, de centru vital al întregului sistem social, pentru unirea

eforturilor comuniştilor, ale tuturor oamenilor muncii, în uriaşa operă de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

Marea încredere a oamenilor muncii în partid, în uriaşa influenţă şi prestigiul de care se bucură în popor, adeziunea acestora la politica internă şi externă a Partidului Comunist Român, unitatea indisolubilă a tuturor celor ce muncesc, fără deosebire de naţionalitate, în jurul partidului, al conducerii sale, al secretarului general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, sînt reflectate în creşterea continuă a numărului membrilor de partid.

La Congresul al XII-lea, partidul cuprindea în rîndurile sale peste 2.930.000 de membri, respectiv 25,09% din populaţia activă a ţării - ceeace ilustrează atracţia crescîndă pe care o exercită partidul în rîndul maselor, identificarea sa tot mai deplină cu năzuinţele vitale ale întregului popor. Este demn de subliniat faptul că 69,54% din membrii partidului, la aceeaşi dată, îşi desfăşurau activitatea în industrie, construcţii, transporturi şi agricultură - sectoare de bază ale economiei naţionale, care au un rol determinant în înfăptuirea politicii partidului. Analiza grupării membrilor de partid pe categorii sociale pune în evidenţă creşterea continuă a numărului şi proporţiei muncitorilor în partid, fiind membri ai partidului 25,83% din totalul muncitorilor. Ponderea femeilor în efectivul partidului a ajuns la 27,07%. Compoziţia membrilor de partid după vîrstă asigură o îmbinare armonioasă a elanului revoluţionar al tineretului cu experienţa şi maturitatea comuniştilor mai în vîrstă.

Compoziţia naţională a partidului corespunde structurii populaţiei din ţara noastră, fapt ce exprimă elocvent justeţea politicii naţionale a partidului de egalitate deplină în drepturi a tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naţionalitate[1].

---

1) Documentele Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român din 29 martie 1979, în "Scînteia" din 4 aprilie 1979.

In raportul prezentat la Congresul al XII-lea, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta că "Paralel cu atenţia pe care o vom acorda creşterii în continuare a rîndurilor partidului, trebuie concentrată atenţia spre îmbunătăţirea continuă a calităţii membrilor săi".

Partidul Comunist Român are o structură organizatorică ce corespunde pe deplin sarcinilor sale, necesităţilor dezvoltării economico-sociale a ţării. In unităţile economice şi social-culturale îşi desfăşoară activitatea aproape 7ooo organizaţii de partid conduse de comitate şi circa 6o.4oo organizaţii de bază.

Pentru creşterea continuă a capacităţii de conducere a partidului, organele şi organizaţiile de partid iau măsuri pentru intensificarea muncii de educare politico-ideologică a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, în vederea însuşirii temeinice a politicii interne şi externe a partidului, a programului său ideologic, a normelor de muncă şi de viaţă comunistă, ale eticii şi echităţii socialiste. O atenţie deosebită se acordă participării tuturor comuniştilor la viaţa organizaţiilor de partid din care fac parte,cultivării spiritului revoluţionar, a devotamentului nemărginit faţă de partid, patrie şi popor, creşterii combativităţii faţă de deficienţele ce se manifestă în diferite domenii şi sectoare de activitate.

In societatea noastră socialistă, partidul comunist este forţa politică conducătoare în sistemul democraţiei socialiste, iar pentru extinderea şi perfecţionarea acesteia, partidul îşi sporeşte activitatea sa în toate domeniile.

Democraţia socialistă este un sistem organizaţional unitar, de principii şi forme generalizate de organizare şi funcţionare a vieţii sociale pe toate planurile statal, politic, economic, obştesc, cultural care stabilesc un anumit gen de relaţii democratice şi profund umane între indivizi. Partidul Comunist constituie în acest sistem forţa politică conducătoare,care autoreglează şi dinamizează din interior sistemul democratic şi social în ansamblu, după anumite valori şi principii ale socialismului.

Intre valorile specifice socialismului, democraţia reprezintă ea însăşi o valoare fără de care această orînduire nu poate exista.

In construirea sistemului organizaţional al democraţiei socialiste şi în întărirea legăturilor partidului cu masele de oameni ai muncii şi mobilizarea lor la înfăptuirea politicii partidului, un rol crescînd îl au organizaţiile de masă şi obşteşti - sindicatele, U.T.C., Uniunea Naţională a Cooperativelor de Producţie, organizaţiile de femei, asociaţiile profesionale, uniunile de creaţie, iar în unirea şi coordonarea eforturilor acestor organizaţii pe plan naţional, Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste.

Toate aceste, în frunte cu partidul comunist, reprezintă componentele organizaţionale ale sistemului democraţiei noastre socialiste. Rolul organizaţiilor de masă şi obşteşti evoluează în raport cu etapele revoluţiei şi construcţiei socialiste.

Conducerea şi îndrumarea de către partid a organizaţiilor de masă şi obşteşti se manifestă ca o conducere politică, care asigură justa orientare a activităţii lor spre obiectivele majore ale construcţiei socialiste şi spre educarea comunistă a maselor.

O direcţie a exercitării rolului conducător al partidului, în sistemul democraţiei socialiste, este orientarea organizaţiilor de masă şi obşteşti spre întărirea şi adîncirea democraţiei lor interne.

Intărirea pe toate căile a rolului conducător al partidului constituie garanţia respectării şi perfecţionării democraţiei socialiste în întreaga viaţă socială şi a consolidării legalităţii socialiste.

Cuprinzînd în rîndurile sale partea cea mai conştientă a naţiunii noastre, avînd o compoziţie preponderent muncitorească, pătruns de o disciplină fermă, ancorat adînc în viaţa societăţii, militînd pentru continua ridicare a nivelului politico-ideologic al cadrelor, al tuturor membrilor săi, partidul constituie dinamizatorul întregii activitătăţi de făurire

a socialismului multilateral dezvoltat în România.

Politica partidului clasei muncitoare fiind o reflectare a cerinţelor şi tendinţelor obiective ale dezvoltării producţiei sociale, a societăţii în general, a intereselor maselor muncitoare, cuprinde toate sferele vieţii sociale, constituie fundamentul conducerii ştiinţifice a economiei şi a celorlalte sfere social-politice şi spirituale. Acest lucru este necesar nu numai în interesul dezvoltării cu succes a fiecăreia din sfere, ci şi pentru că acestea nu sînt izolate una de alta; ele sînt în raporturi de reciprocitate între ele, şi, separat sau împreună, se influenţează reciproc cu baza societăţii, fiind reflectarea acesteia, suprastructura. Partidului nu-i este indiferent cum se influenţează ele, ce fel de influenţă exercită ele asupra bazei, asupra dezvoltării economiei, dacă corespunde într-adevăr înrîurirea lor mersului natural,obiectiv al dezvoltării şi în ce măsură.

Prin urmare, dacă locul principal în politica partidului îl reprezintă economia, atunci pentru conducerea cît mai efectivă a economiei este necesar ca şi conducerea altor sfere ale societăţii să fie ştiinţifică, ca la baza ei să stea politica partidului ştiinţifică de conducere a proceselor sociale în general, în unitatea lor. De aceea partidul este chemat săşi realizeze politica competent, ştiinţific nu numai în sectorul economiei, ci în toate sferele vieţii sociale, în unitatea lor indestructibilă.

Un rol deosebit revine partidului în conducerea dezvoltării culturale, a vieţii spirituale a societăţii. Si acest lucru este firesc, doar socialismul şi comunismul iau naştere nu spontan, nu automat, ci sînt rezultatul activităţii conştiente şi perseverente a oamenilor. Cu cît mai conştienţi sînt oamenii, cu atît mai plină de succese este mişcarea înainte a societăţii.

Iată de ce politica partidului comunist slujeşte ca bază a conducerii ştiinţifice a vieţii spirituale a societăţii socialiste în toată multilateralitatea sa. Dar ea nu este impusă maselor "de sus". Ea se afirmă în mase ca expresie a propriilor lor interese spirituale, a intereselor dezvoltării

spirituale în general.

Decretarea sub orice formă frînează dezvoltarea vieţii spirituale. Nu este permis, să zicem, să-i comanzi pictorului cum să realizeze un tablou, compozitorului cum să compună muzica ş.a.m.d. Desigur, aceasta nu înseamnă că partidul nu trebuie să-şi exprime punctul de vedere, atitudinea sa şi cerinţele sale faţă de ceea ce se face în domeniul artei. Dar politica partidului în acest domeniu al vieţii spirituale trebuie să fie competentă, maleabilă, în caz contrar ea nu poate să fie înţeleasă de oamenii de creaţie şi să nu slujească educării poporului.

Economia a fost şi rămîne problema principală a conducerii politice. "Politicul este expresia concentrată a economicului". De conducerea justă, ştiinţifică a vieţii economice, de eficacitatea producţiei sociale, în ultimă instanţă depinde eficienţa dezvoltării vieţii social-politice şi spirituale a societăţii.

Omul poate să facă în societate numai ceea ce îi permite economia. El poate fi liber numai în limitele realizărilor şi posibilităţilor economiei. Politica partidului, fiind reflectarea nemijlocită a bazei a intereselor economice ale oamenilor, se concentrează asupra rezolvării celei mai optime şi eficace a problemelor economice. Scopul, sarcinile, esenţa politicii înseamnă înainte de toate dezvoltarea economiei, şi încă o astfel de dezvoltare care este subordonată satisfacerii cerinţelor oamenilor, societăţii în general.

Politica partidului constituie baza conducerii economiei. Dar partidul conduce nemijlocit, operativ, diferitele sectoare, întreprinderile, în mod concret, prin intermediul organelor corespunzătoare de stat şi economice. Aceştia sînt factorii nemijlociţi de conducere ai sectoarelor economiei naţionale, iar întreprinderile socialiste, sînt înzestrate cu independenţă operativă. Partidul însă rezolvă problemele proporţiilor de bază ale economiei naţionale, politica tehnică, a investiţiilor capitale ,, repartizarea forţelor de producţie, folosirea resurselor de muncă ş.a.m.d., adică problemele cu caracter naţional. Unele hotărîri ale partidului, fiind adoptate sub formă de recomandări, capătă forţă juridică în organele legiuitoare de

stat corespunzătoare. Altele, adoptate împreună cu guvernul, au forţă juridică nemijlocită.

Politica partidului în societatea socialistă slujeşte şi ca bază generală a conducerii ştiinţifice, ca verigă de legătură, de unire a tuturor sferelor vieţii sociale. El le călăuzeşte dezvoltarea spre un ţel unic. In acest sens, partidul este factor politic, factorul de conducere a întregii societăţi, a tuturor proceselor şi sferelor.

Partidul îşi realizează politica prin intermediul statului şi al organizaţiilor de masă şi obşteşti: organizaţiile sindicale, de tineret, de răspîndire a culturii, sportive, ş.a. Impreună cu partidul şi în frunte cu el statul şi organizaţiile obşteşti constituie sistemul de conducere a societăţii socialiste.

Un loc deosebit între factorii de conducere ai societăţii socialiste îl ocupă statul. El este chemat să organizeze nemijlocit crearea bazei tehnico-materiale a socialismului şi comunismului, să realizeze controlul asupra producţiei şi consumului, să dezvolte învăţămîntul şi cultura, să asigure securitatea internă şi externă a ţării, să dezvolte colaborarea şi ajutorul reciproc cu ţările socialiste, să acorde ajutor forţelor revoluţionare şi progresiste din lume, să apere cauza păcii în lume. Statul conduce societatea,economia, cu metode administrative, inclusiv de constrîngere, şi economice, în interesul şi în numele oamenilor muncii. El realizează politica partidului comunist.

Statul comunist, ca organ al majorităţii celor ce muncesc, deja nu mai este stat în înţelesul deplin al cuvîntului "Primul act, prin care statul se manifestă realmente ca reprezentant al întregii societăţi - luarea în stăpînire a mijloacelor de producţie în numele societăţii - scrie Fr.Engels -este, în acelaşi timp şi ultimul său act independent ca stat". Pentru prima dată în istorie el se manifestă ca un adevărat reprezentant al întregii societăţi, acţionează în interesul celor ce muncesc, îi atrage pe toate căile la realizarea funcţiilor sale.

Partidul conduce organizaţiile de masă ale celor ce muncesc. Acest rol conducător al său îl realizează prin hotărîri de partid, cu ajutorul comuniştilor care activează în

aceste organizaţii, ajutîndu-le să înţeleagă ţelurile sale, canalizează şi organizează activitatea lor, le îndeamnă la participarea activă, conştientă, la rezolvarea problemelor sociale. El obţine aceasta folosind metode de convingere, de educare, făcînd o muncă insistentă de organizare şi lămurire. Munca organizatorică şi educativă făcută de partid nemijlocit şi prin sistemul organizaţiilor de masă, obşteşti şi de stat ridică conştiinţa şi activitatea celor ce muncesc în producţie, în viaţa social-politică şi spirituală.

Avînd o relativă independenţă, organizaţiile de masă şi obşteşti în mod conştient îşi însuşesc politica partidului şi o traduc în viaţă în condiţiile muncii lor, pentru rezolvarea scopurilor şi sarcinilor lor specifice, satisfăcînd interesele membrilor săi. Fiecare organizaţie, separat, oricît ar fi de specifice interesele ei, are legături continue cu alte organizaţii, şi în ultimă instanţă reflectă interesele generale ale societăţii, care se exprimă în politica partidului; fiecare component al organismului social, îndeplinind funcţiile sale specifice, se află într-o sferă socială comună, se condiţionează reciproc, participă la diviziunea socială, adică îndeplineşte într-o oarecare măsură funcţii ale organismului social în general.

Organizaţiile de masă şi obşteşti traduc politica partidului cu mijloacele lor specifice.

Bogăţia de mijloace, de forme specifice, prin care politica partidului ajunge la oameni, fac din organizaţiile de masă o şcoală de educaţie comunistă, o şcoală de administrare şi gospodărire, o şcoală a comunismului.

Prin intermediul organizaţiilor de masă şi obşteşti, partidul uneşte toate verigile sistemului social şi le conduce la rezolvarea unor serii de sarcini.

Odată cu dezvoltarea forţelor de producţie, cu perfecţionarea şi democratizarea relaţiilor sociale, cu lărgirea posibilităţilor şi a necesităţii folosirii mai depline a superiorităţii existente în însăşi natura societăţii socialiste, rolul partidului comunist în conducerea societăţii creşte.

Partidul Comunist Român desfăşoară o largă activitate pentru dezvoltarea democraţiei socialiste, pentru stimularea puternică a iniţiativei creatoare a tuturor oamenilor muncii în construcţia noii orînduiri.

S-au intensificat dezbaterile publice şi schimbul de opinii în probleme majore ale vieţii economice şi sociale. Au devenit practici curente întîlnirile cu oamenii muncii, cu reprezentanţii organizaţiilor de masă, cu specialiştii din toate domeniile de activitate, acestea prilejuind conturarea unor modalităţi mai propice pentru soluţionarea diferitelor probleme ale construcţiei socialiste. Partidul a acţionat cu hotărîre pentru întărirea legalităţii socialiste, pentru garantarea suveranităţii legii.

Infăptuirea Programului partidului, a hotărîrilor Congresului al XII-lea impune ridicarea la un nivel tot mai înalt a activităţii politice şi organizatorice a partidului, a tuturor organelor şi organizaţiilor sale.

Partidul trebuie să dea răspuns şi să soluţioneze problemele noi, deosebit de complexe ale dezvoltării ţării, contradicţiile ce apar în acest proces de o extraordinară complexitate, asigurînd conducerea unitară şi progresul armonios al tuturor domeniilor. "In acest sens, organele şi organizaţiile partidului trebuie să acţioneze cu hotărîre pentru a-şi îmbunătăţi stilul de muncă, -arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul al XII-lea - manifestîndu-se pretutindeni ca forţa dinamică, de avangardă a maselor de oameni ai muncii, militînd neobosit împotriva a tot ceea ce este vechi şi perimat, pentru promovarea fermă a noului în toate domeniile, pentru afirmarea largă şi generalizarea experienţei, gîndirii şi practicii înaintate".

Introducerea unui stil de muncă ştiinţific în toate compartimentele vieţii economice şi sociale impune îmbunătăţirea continuă a activităţii partidului, perfecţionarea modului în care îşi exercită rolul conducător în societate, a metodelor de îndrumare şi conducere a întregii activităţi de construcţie a socialismului. De aceea Congresul al XII-lea a stabilit ca

sarcină Comitetului Central de a elabora în anii ce vor urma un nou Program al partidului, care va fi prezentat spre aprobare Congresului al XIII-lea, în vederea continuării procesului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României pe drumul construcției comunismului.

CAPIT.XVII.DEMOCRAȚIA SOCIALIS...

- planul lecției -

1.Socialismul și democrația
2.Documentele Congresului al XII-lea al P.C.R. cu privire la dezvoltarea și adîncirea democrației socialiste în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii la comunism în țara noastră.

Experiența luptei revoluționare și a construcției socialiste din țara noastră și din celelalte țări socialiste evidențiază legătura organică, indestructibilă dintre socialism și democrație în toate etapele strategice ale luptei revoluționare a clasei muncitoare pentru socialism, pentru perfecționarea noii orînduiri și trecerea la comunism.

Așa cum demonstrează experiența mișcării comuniste și muncitorești internaționale, succesul activității revoluționare depinde în bună măsură de atenția pe care partidele comuniste și celelalte forțe politice progresiste o acordă înnoirilor democratice, împletirii luptei pentru socialism cu lupta pentru democrație, pentru transformări democratice și progresiste.

I.Socialismul și democrația

In prezentarea trăsăturilor definitorii ale democrației socialiste, ca tip superior de organizare pe baze democratice a societății, trebuie să pornim de la definiția științifică a conceptului de democrație.

Cuvîntul "democrație" reprezintă o sintagmă, formată din două expresii provenite din limba greacă veche și care înseamnă: demos = popor și Kratos = putere, forță.

Prin conținutul său politico-social, democrația înseamnă o formă de organizare și de guvernare a societății care proclamă principiul ca puterea să aparțină poporului.

In decursul istoriei, concepţiile de organizare pe baze democratice a societăţii au avut un caracter de clasă.

Aflate la conducerea societăţii, clasele sociale exploatatoare şi-au asumat dominaţia celorlalte categorii sociale, afirmînd principiul egalităţii numai pentru reprezentanţii acestora. In societăţile în care există exploatare şi clase antagoniste, principiul ca puterea să aparţină poporului rămîne formal, el este tradus în viaţă în mod real numai în statele socialiste.

In orînduirile împărţite în clase antagoniste, democraţia este, ca orice formă de guvernare, expresia dictaturii claselor aflate la putere, acest fapt determinînd conţinutul şi esenţa ei.

Lupta pentru democraţie este o parte integrantă a luptei pentru înfăptuirea revoluţiei socialiste şi fireşte pentru instaurarea democraţiei socialiste.

Instaurată prin lupta maselor populare, sub conducerea clasei muncitoare, democraţia socialistă reprezintă un tip nou, superior, de democraţie.

In opoziţie cu democraţia burgheză, democraţia socialistă exprimă cu adevărat puterea poporului, interesele şi voinţa clasei muncitoare şi a tuturor oamenilor muncii.

Care sînt aspectele fundamentale ce deosebesc democraţia socialistă de democraţia burgheză?

In primul rînd, trebuie să avem în vedere că democraţia socialistă asigură maselor populare, indiferent de sex, rasă şi naţionalitate, participarea lor la conducerea statului, a economiei, la viaţa obştească, precum şi drepturi şi libertăţi reale acestora.

Revoluţia şi construcţia socialistă săvîrşesc o profundă transformare a structurilor politice, economice şi sociale, asigurînd participarea celor mai largi mase populare la conducerea societăţii.

Noua orînduire are menirea să dea configuraţie concretă, reală, principiilor democraţiei şi umanismului, năzuinţelor de echitate şi libertate ale popoarelor.

La temelia acestor drepturi stă proprietatea socială asupra mijloacelor de producţie, care garantează exercitarea lor. şi faptul că puterea aparţine clasei muncitoare, aliată cu ţărănimea şi ceilalţi oameni ai muncii.

In statul socialist, organele puterii de stat se află sub controlul maselor, votul este universal, egal, direct şi secret. votează întreaga populaţie de la vîrsta majoratului, făcînd excepţie, pentru un anumit timp, persoanele care au comis grave abateri de la ordinea socială şi de stat sau au adus grave prejudicii orînduirii socialiste (ultima menţiune se referă la un proces ce cunoaşte dinamism şi mutaţii calitative şi cantitative în evoluţia societăţii socialiste).

Democraţia socialistă cuprinde atît libertăţi politice: libertatea cuvîntului, a presei, de asociere, dreptul de a alege şi a fi ales, fără nici un fel de restricţii, cît şi libertăţi şi drepturi sociale, ca: dreptul la muncă şi asigurarea posibilităţii exercitării acestuia, dreptul la odihnă, învăţămînt, asigurarea materială în caz de boală şi la bătrîneţe, în cazul pierderii capacităţii de muncă, fără nici un fel de restricţii de clasă, etc.

Prin urmare, democraţia socialistă impune drepturi şi libertăţi, totodată asigură posibilitatea exercitării acestor drepturi şi libertăţi, pe tărîm material şi spiritual, prin Constituţie şi întreaga legislaţie, în timp ce regimul politic şi Constituţiile statelor burgheze le proclamă, fără să asigure şi să le garanteze posibilitatea înfăptuirii lor.

Apologeţii orînduirii burgheze susţin, în ultimii ani, că progresul economic ar înlătura masele de oameni ai muncii de la conducerea societăţii, care se realizează de către o anumită elită politică.

Jean Roux, economist şi politolog francez, susţine, de pildă, ca şi alţi ideologi ai capitalismului monopolist contemporan, că revoluţia ştiinţifică şi tehnică ar despărţi pe muncitori de conducerea întreprinderilor.

Dezvoltarea şi perfecţionarea multilaterală a democraţiei socialiste, care asigură participarea tot mai largă

a maselor la conducerea treburilor de stat şi obşteşti, constituie direcţia principală a evoluţiei puterii de stat în societatea socialistă multilateral dezvoltată şi în toată perioada trecerii treptate la comunism.

Astfel, democraţia socialistă reprezintă un nou tip superior de organizare politică. Aceasta rezultă din faptul că orînduirea socialistă creează, pentru prima dată în istorie, condiţiile de înfăptuire a egalităţii depline şi reale în drepturi între oameni, în domeniul politic, social-economic şi cultural, oferă tuturor membrilor societăţii, posibilitatea de a-şi valorifica pe deplin aptitudinile şi capacitatea în toate sectoarele vieţii sociale.

Prin conţinutul său, în continuă îmbogăţire, democraţia socialistă este menită să asigure participarea efectivă şi plenară a maselor populare la conducerea statului, a economiei, la viaţa social-obştească, exercitarea deplină a celor mai largi drepturi şi libertăţi social-politice.

Socialismul dispune de toate condiţiile pentru a depăşi limitele democraţiei burgheze, realizînd o democraţie superioară, atît prin conţinutul ei, cît şi prin formele sale de manifestare.

Intre socialism şi democraţie, există o legătură indisolubilă, un raport de intercondiţionare.

Orînduirea socialistă se făureşte conştient şi se dezvoltă numai prin participarea largă a maselor, a tuturor oamenilor muncii, în frunte cu avangarda revoluţionară a clasei muncitoare - partidul său revoluţionar -, iar cadrul organizatoric necesar îl asigură în acest sens sistemul democraţiei socialiste.

Pe de altă parte, democraţia socialistă este de neconceput fără transformările cu caracter socialist din viaţa politică, economică, socială şi spirituală.

In acest sens, clasicii marxismului subliniau că socialismul nu este posibil fără democraţie, ca urmare a următoarelor cauze:

a. proletariatul nu poate săvîrşi revoluţia socialistă dacă nu se pregăteşte în vederea ei, luptînd pentru democraţie;

b. socialismul victorios nu-şi poate consolida victoria şi nu poate duce omenirea spre dispariţia treptată a statului fără a înfăptui o democraţie deplină.

Premisele de natură obiectivă şi subiectivă, care stimulează afirmarea consecventă a unui nou tip de democraţie, în condiţiile socialismului, sînt, în principal:

1. deţinerea întregii puteri de stat de către clasa muncitoare, în alianţă cu ţărănimea şi celelalte categorii sociale muncitoare;

2. desfiinţarea proprietăţii privat-capitaliste asupra mijloacelor de producţie şi a exploatării omului de către om şi făurirea economiei socialiste unitare, bazată de proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producţie, pe dubla calitate a oamenilor muncii de proprietari şi producători;

3. realizarea principiului constituţional al conducerii de către partid în întreaga activitate de stat şi social-obştească.

4. unitatea socialistă a întregului popor, realizată în temeiul alianţei şi prieteniei dintre toate clasele şi categoriile sociale existente în societate, egalitatea reală a tuturor cetăţenilor în toate domeniile vieţii sociale, fără deosebire de naţionalitate.

5. afirmarea tot mai puternică a conştiinţei socialiste, bazată pe ideologia marxistă, pe concepţia ştiinţifică, revoluţionară despre lume şi viaţă a clasei muncitoare, materialismul dialectic şi istoric.

Programul Partidului Comunist Român, reliefînd legătura indisolubilă dintre socialism şi democraţie, arată că "Democraţia socialistă asigură, în fapt, posibilităţile poporului de a participa la conducerea societăţii, de a-şi hotărî în mod suveran destinele, de a-şi făuri viitorul aşa cum doreşte".

A opune democraţia socialismului, aşa cum încearcă

unii apologeți ai societății burgheze, vădește o totală neînțelegere a ceea ce reprezintă socialismul, denaturînd cu bună știință ceea ce este însăși esența orînduirii socialiste.

Incă de la sfîrșitul secolului trecut, acest fapt era elucidat de către unul din proeminenții gînditori marxiști din România, Constantin Dobrogeanu-Gherea, cînd afirma că, "socialismul este superior celorlalte orînduiri prin esența sa democratică, iar fără democrație socialismul moare".

Pornind de la realitatea care demonstrează că unitatea și lupta contrariilor constituie o lege obiectivă a dezvoltării sociale, partidul acționează în mod conștient, sistematic, pentru realizarea concordanței dintre noile schimbări și cerințele obiective ale mersului înainte și formele de organizare și conducere a societății. Soluționarea contradicțiilor și dezvoltarea continuă a orînduirii socialiste impun amplificarea și perfecționarea conducerii colective, renunțarea la principiul conducerii unipersonale, participarea tot mai largă a maselor de oameni ai muncii la conducerea tuturor domeniilor de activitate.

In această privință, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia la Congresul al XII-lea că "Pornind de la aceste considerente, de la Prevederile Programului Partidului Comunist Român și ținînd seama de legitățile obiective, au fost luate măsuri pentru realizarea concordanței între dezvoltarea impetuoasă a forțelor de producție și relațiilor sociale, pentru perfecționarea organizării și conducerii democratice a societății".

Democrația și conducerea științifică a societății

Societatea socialistă prezintă în toți parametrii săi definitorii, calități noi, care o disting ca sistem social global, ca structură și ca mod de funcționare de societățile anterioare.

Marx și Engels arătau că "adevărata istorie" a omenirii se poate considera că începe odată cu revoluția socialistă.

Trăsăturile caracteristice care particularizează socialismul în această privință n-au putut fi inițial determinate decît în modul cel mai general. Acestea încep să se dezvăluie treptat în toată complexitatea lor în procesul practicii

sociale revoluţionare contemporane, să devină mai concrete, întregind imaginea teoretică a societăţii socialiste.

Intre trăsăturile definitorii ale socialismului prefigurate de marxism şi pe care experienţa revoluţionară practică şi teoretică a Partidului Comunist Român şi a altor partide comuniste le relevă cu pregnanţă, se înscrie unitatea organică între caracterul democratic şi cel ştiinţific al conducerii societăţii.

Manifestarea generalizată a acestor două atribute este rezultatul unui proces de mai lungă durată, care a evoluat pe trepte superioare.

Obiectivele dezvotării multilaterale a societăţii noastre socialiste cuprind toate domeniile vieţii sociale, solicitînd îmbinarea organică dintre conducerea ei unitară şi participarea efectivă a maselor la elaborarea şi înfăptuirea politicii. Dirijarea unitară şi adîncirea democraţiei socialiste, în concordanţă cu cerinţele principiului centralismului democratic, reprezintă laturi ale unui proces obiectiv, constituie expresia tendenţială a conducerii ştiinţifice a societăţii. In exercitarea unei asemenea conduceri, partidul acordă atenţie perfecţionării căilor şi formelor participării maselor, în frunte cu clasa muncitoare, la întreaga viaţă politică şi economico-socială.

II. Documentele Congresului al XII-lea al P.C.R. cu privire la dezvoltarea şi adîncirea democraţiei socialiste în etapa actuală.

In actualul stadiu de dezvoltare a societăţii noastre socialiste, în condiţiile omogenizării sociale crescînde şi puternicei afirmări a unităţii indestructibile dintre partid şi popor, procesele sociale, inclusiv cele spontane, se desfăşoară pe o bază social-politică de o calitate nouă, superioară, întrucît valenţele democraţiei întrunesc noi calităţi şi trăsături, evident altele decît în etapele anterioare.

Conducerea întregii societăţi pe temeiul concepţiei ideologice şi politice unitare a partidului reprezintă unul dintre factorii de natură să contribuie efectiv la valorifica-

rea întregului potențial de acțiune, unitate, coeziune și omogenizare de care dispune societatea socialistă. Adoptarea liniei politice generale poartă girul voinței maselor largi.

Astfel, în actuala etapă de dezvoltare a societății socialiste în țara noastră, dată fiind structura de clasă a societății socialiste, conducerea științifică a vieții sociale este în mod necesar o conducere politică cu o finalitate de clasă determinată; iar conducerea politică, în condițiile socialismului, trebuie să fie în mod necesar democratică, avînd în vedere rolul hotărîtor al maselor în făurirea noii societăți.

a) Democrația politică îndeplinește un rol hotărîtor în realizarea progresului social, în domeniul vieții economice, sociale, spirituale, creînd posibilitatea reală a făuririi conștiente de către popor a propriei sale istorii. Conjugată cu democrația revoluționară și cu finalitatea sa umanistă, știința devine instrument al conducerii politice a societății.

In condițiile socialismului, unitatea dintre știință și democrație în conducere devine posibilă, datorită transformărilor revoluționare ce au loc în toate domeniile vieții sociale, implicit în sfera relațiilor dintre organismele de conducere și mase.

Pe temeiul puterii revoluționare a clasei muncitoare, "cea mai democratică și populară formă de guvernare" - cum afirma Marx, al proprietății socialiste asupra mijloacelor de producție și al relațiilor de colaborare și ajutor reciproc generate de ea, se statornicește unitatea de esență a intereselor fundamentale ale claselor și păturilor sociale, ale întregii societăți.

Este semnificativă în această privință preocuparea partidului nostru de a crea structuri organizatorice stabile în coordonatele lor fundamentale, dar, totodată, dinamice, suficient de suple, pentru a răspunde cu eficacitate cerințelor crescînde ce stau în fața conducerii la toate nivelurile vieții sociale. Alături de perfecționarea organismelor democrației reprezentative, Marea Adunare Națională, Consiliile populare, a formelor de participare directă a maselor la dezbate-

rea problemelor celor mai importante ale vieţii noastre sociale, la elaborarea deciziilor în toate domeniile de activitate, a avut loc constituirea consiliilor muncitoreşti de conducere cu caracter deliberativ în întreprinderi şi unităţile economico-sociale, s-au instituţionalizat adunările generale ale oamenilor muncii ca formă superioară a democraţiei economice muncitoreşti, au fost constituite organisme de control obştesc ş.a.

Constituind o formă superioară de dezvoltare a suprastructurii societăţii româneşti contemporane, un organism larg democratic, Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste reprezintă cadrul organizatoric de unire a forţelor politice şi sociale ale naţiunii noastre socialiste. Reunind în rîndurile sale, sub conducerea P.C.R., organizaţiile de masă, obşteşti, profesionale, cooperatiste, consiliile oamenilor muncii aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare, uniunile de creaţie, asociaţiile şi societăţile ştiinţifice, culturale şi sportive ş.a., oglindind schimbările fundamentale intervenite în structura socială a ţării, Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste exprimă relaţiile de alianţă şi colaborare dintre clasele şi grupurile sociale existente, unitatea şi prietenia frăţească dintre toţi oamenii muncii indiferent de naţionalitate.

In etapa actuală şi în perspectivă, se amplifică sarcinile ideologice şi educative ale organizaţiilor de masă şi obşteşti din sistemul democraţiei socialiste.

Dispunem, aşadar, de un sistem democratic şi de un cadru adecvat etapei actuale şi perspectivei imediate, care creează posibilitatea participării maselor la conducerea treburilor obşteşti, prefigurînd de pe acum căile evoluţiei viitoare a întregului sistem de conducere.

"Esenţialul este acum-sublinia secretarul general al partidului -să se acţioneze cu toată perseverenţa şi energia pentru buna funcţionare a acestui cadru, pentru folosirea deplină a condiţiilor şi posibilităţilor pe care le-am creat".

Inscriindu-se în preocupările constante ale partidului de adîncire a democraţiei socialiste, în acest context, o deosebită importanţă au hotărîrile Congresului al XII-lea al Par-

tidului, pe baza cărora au avut loc Congresul primarilor comunali şi al deputaţilor din consiliile populare judeţene, municipale şi orăşeneşti, Congresul ţărănimii cooperatiste şi a celorlalţi oameni ai muncii din agricultură, Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste, Congresul educaţiei şi învăţămîntului, Congresul consiliilor oamenilor muncii din ţara noastră.

In această privinţă, importante măsuri au fost stabilite la Conferinţa Naţională a P.C.R. din 7-9 decembrie 1977. In concepţia partidului nostru, dezvoltarea democraţiei muncitoreşti, creşterea sentimentului oamenilor muncii de stăpîni ai bogăţiilor naţionale, întărirea răspunderii acestora faţă de gospodărirea unităţilor economice, participarea lor la conducerea întregii economii, constituie obiective esenţiale ale politicii partidului, laturi inseparabile ale dezvoltării multilaterale a societăţii noastre socialiste pe calea spre comunism.

b.) Atribut fundamental al democraţiei socialiste, democraţia economică se dezvoltă pe temelia solidă a proprietăţii socialiste asupra mijloacelor de producţie.

Acţiunile desfăşurate pentru dezvoltarea şi perfecţionarea democraţiei economice socialiste asigură cu tot mai multă eficienţă integrarea oamenilor muncii în activitatea de organizare şi conducere a producţiei, întărirea disciplinei şi respønsabilităţii sociale.

In acelaşi timp, asigură participarea lor la elaborarea deciziilor şi la exercitarea unui control exigent în îndeplinirea obiectivelor planului de stat,

O manifestare în acest sens, o reprezintă adunările generale ale oamenilor muncii şi consiliile oamenilor muncii, care şi-au demonstrat din plin viabilitatea şi competenţa, dovedindu-se cu adevărat forme superioare de exercitare a democraţiei economice .Prin intermediul acestora, oamenii muncii participă la activitatea de gestiune şi control, cu scopul de a urmări cum este gospodărită avuţia obştească, de a cunoaşte felul în care sînt aplicate legile ţării şi alte acte normative, hotărîrile de partid şi de stat.

In primul plan al activității consiliilor oamenilor muncii, se află perfecționarea laturilor calitative ale activității economice, creșterea continuă a eficienței muncii sociale.

La Congresul consiliilor oamenilor muncii din unitățile economice, ca expresie a lărgirii democrației socialiste, a fost dezbătură o largă paletă de probleme care vizează îndeplinirea și depășirea prevederilor planului național unic -obiectivul fundamental al întregii noastre națiuni - pentru dinamizarea valențelor, energiei și inițiativei maselor.

Participarea este trăsătură esențială a democrației socialiste.

Adîncirea democrației socialiste în actuala etapă de dezvoltare a societății noastre înseamnă, înainte de toate, extinderea continuă, prin variate forme, mijloace și modalități a participării largi și active a maselor la viața politică și socială, adică participarea lor efectivă la conducerea societății.

Pe baza hotărîrilor Congresului al XII-lea al P.C.R., ansamblul de măsuri adoptate în ultimii ani cu consecvență în acest domeniu a condus la dezvoltarea cadrului democratic al societății, corespunzător cerințelor etapei actuale, participării largi a maselor la conducerea vieții social-economice.

Democrația directă își găsește un larg tărîm de afirmare, în primul rînd, în sfera producției materiale.

Pentru ca organismele democrației muncitorești să reprezinte adevărate tribune eficiente de dezbatere și soluționare de către mase a problemelor conducerii întreprinderilor și instituțiilor teritorial-administrative, a întregii societăți, sînt necesare ridicarea gradului de conștiință a oamenilor, cunoașterea de către aceștia a problemelor care se ridică în domeniul respectiv de activitate, a legilor care reglementează activitatea desfășurată.

In actuala etapă, problema formelor de conducere colectivă se pune și ea cu prioritate în planul calității.

Democrația socialistă îmbină organic cele mai largi

drepturi şi libertăţi cu înalta responsabilitate socială.

Pe această bază a devenit posibil ca, odată cu trecerea la noul mecanism economico-financiar în anii ce vor urma, organele colective de conducere din unităţi economice, să îndeplinească un rol mai activ, consiliile oamenilor muncii, adunările generale dispunînd de atribuţii care permit valorificarea maximă a potenţialului material şi uman.

Autoconducerea, în sistemul democraţiei socialiste, înseamnă în fapt crearea condiţiilor pentru creşterea contribuţiei fiecărui colectiv de oameni ai muncii la dezvoltarea generală a societăţii şi, totodată, pentru cointeresarea lor mai directă la îndeplinirea prevederilor de plan, în dezvoltarea fiecărei întreprinderi, ceea ce se reflectă în creşterea retribuţiei, în crearea unor fonduri pentru construcţii de locuinţe şi alte acţiuni sociale, în participarea la beneficii.

La consfătuirea cu cadrele de conducere din economie de la începutul anului 1979, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia că "Este timpul să se înţeleagă faptul că, în primul rînd, consiliile de conducere ale întreprinderilor răspund direct şi nemijlocit de desfăşurarea activităţii de producţie".

Efect al continuiei echilibrări raţionale dintre centralism şi democraţie, întărirea autogestiunii economico-financiare, lărgirea competenţelor în luarea deciziilor, în înfăptuirea hotărîrilor adoptate şi îndeplinirea planului dau funcţionalitatea socială mecanismului economic, fructifică avantajele implicării directe a maselor în exercitarea conducerii.

Socialismul înlătură obstacolele, care în orînduirile exploatatoare nu îngăduiau înfăptuirea reală a democraţiei şi creează astfel condiţiile afirmării ei autentice.

La Congresul al XII-lea al P.C.R., tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta că "Am realizat un sistem unitar de conducere a ţării de către popor, o democraţie economică şi socială de tip nou, care ne permite să valorificăm larg iniţiativa, experienţa şi capacitatea de creaţie a maselor în înfăptuirea Programului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate.

Acum, esențial este să asigurăm buna funcționare a acestui cadru democratic, folosirea deplină a posibilităților pe care el le oferă".

Evoluția vieții democratice este orientată în mod consecvent spre perfecționarea în continuare a cadrului ei organizatoric și instituțional, a formelor și căilor de atragere a maselor la conducerea societății, pentru a permite valorificarea spiritului creator, a inițiativelor și propunerilor celor ce muncesc.

Pe măsură ce societatea socialistă se dezvoltă, înaintînd spre comunism, se perfecționează structurile democrației socialiste, apar noi forme și organisme prin care poporul muncitor participă din plin la conducerea societății.

CAPIT.XVIII.NATIUNEA SI RELATIILE NATIONALE IN SOCIALISM .

- planul lecţiei -

1. Naţiunea şi contemporaneitatea. Contribuţia P.C.R. la dezvoltarea teoriei socialismului ştiinţific cu privire la rolul naţiunii şi statului naţional în perioada construcţiei socialismului şi în societatea comunistă,
2. Relaţiile naţionale în socialism. Politica marxistă a Partidului Comunist Român în problema naţională.

Victoria socialismului realizată de poporul nostru, sub conducerea Partidului Comunist Român, a dus la profunde schimbări în toate articulaţiile vieţii sociale.

Dezvoltarea în ritm impetuos a forţelor de producţie, perfecţionarea continuă a relaţiilor de producţie, a celorlalte relaţii interumane cît şi a activităţilor statului, dezvoltarea ştiinţei şi culturii, schimbările survenite în profilul spiritual al poporului, precum şi crearea tuturor condiţiilor pentru înflorirea naţiunii socialiste formează o realitate social-economică, politică şi spirituală calitativ nouă, care defineşte naţiunea română ca naţiune socialistă, angajată ferm pe făgaşul progresului social.

Analiza procesului transformării naţiunii române în naţiune socialistă, a rolului ei în edificatea noii societăţi şi în perspectiva trecerii la comunism, a afirmării ei constructive în viaţa internaţională constituie aspectele esenţiale ale problematicii complexe privind naţiunea şi totodată o sarcină pe care documentele Congresului al XII-lea al partidului o definesc, ca pe un obiectiv de cea mai mare importanţă pentru activitatea ideologică - teoretică.

I. Natiunea si contemporaneitatea. Contribuția P.C.R. la dezvoltarea teoriei socialismului stiințific cu privire la rolul natiunii si a statului national în perioada construcției socialismului si în societatea comunistă.

Cercetarea complexă a națiunii socialiste ca moment calitativ superior în dezvoltarea comunităților naționale îmbogățește teoria marxistă a națiunii cu elemente inedite, rezultate din generalizarea și conceptualizarea aspectelor noi pe care națiunea socialistă le dobîndește în condițiile noii orînduiri.

Prin Programul Partidului Comunist Român și prin orientările date de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, avem la îndemînă o bază solidă teoretică și politică, un stimulator și îndreptar în această privință.

Efortul coordonat al sociologilor, politologilor, sociologilor, filozofilor, poate duce la progrese de mare utilitate practică în cercetarea științifică.

Perspectivele națiunii în general, ale națiunii socialiste în special, constituie o preocupare evidentă a numeroși gînditori contemporani. In prezent, problematica națiunii, rolul și viitorul ei reprezintă una dintre temele majore ale dezbaterilor și confruntărilor ideologice. Legile fundamentale ce guvernează formarea, afirmarea și evoluția națiunii se află într-o strînsă legătură cu legitățile generale și specifice ale evoluției societății.

In consecință, faptul că în zilele noastre se manifestă un proces al interferențelor nu anulează existența națiunii și a legilor ei proprii, după cum națiunea și legile ei specifice nu anulează și nu se contrapun legilor dezvoltării și progresului societății, ci se intercondiționează.

Apreciind națiunea ca o realitate guvernată de legi obiective ce acționează în contextul condițiilor concrete, partidul nostru desfășoară o politică menită să asigure condi-

ţiile favorabile realizării cerinţelor impuse de acţiunea acestor legităţi.

In acest sens, a desfăşura o politică de dezvoltare şi afirmare multilaterală a naţiunii noastre socialiste, de înflorire şi manifestare plenară a tuturor capacităţilor şi potenţialităţilor ei creatoare nu înseamnă egoism naţional, naţionalism, închistare, etc., ci un răspuns conştient la cerinţele reale şi obiective ce decurg din acţiunea legilor generale şi specifice ale naţiunii în socialism, între care, de o deosebită importanţă, este cea a efortului propriu de dezvoltare, tendinţa de înflorire, de progres multilateral.

Totodată, a milita pentru ca fiecare popor să se afirme pe calea ce doreşte să o urmeze, sub aspectul vieţii social-politice, ca şi sub aspectul formal de comunitate, în funcţie de interesele sale vitale şi de particularităţile sale specifice, nu înseamnă a acţiona în sensul creării unei aşa-zise situaţii nefireşti, "anormale", cum consideră teoreticienii imperialismului, ci a da curs legităţilor generale ale manifestării şi afirmării naţiunilor, tendinţei fundamentale spre dezvoltare independentă, spre luare în proprie stăpînire a bogăţiilor naturale şi promovarea fermă a intereselor vitale ale popoarelor respective, în strînsă legătură şi pe baza respectării intereselor celorlalte naţiuni şi popoare.

Teoriile modialiste preconizează o comunitate unică a întregii umanităţi, care poate fi la scară zonală,regională, continentală sau mondială.

Dealtfel,holismul ca viziune filozofică se caracterizează prin tendinţa de a căuta o structură unică a universului. In această căutare au fost propuse tot felul de construcţii empirice şi speculative, schematizatoare, cunoscute sub denumirea de construcţii panholiste.

In problema perspectivelor naţiunii, panholismul se manifestă ca atitudine şi gîndire orientată spre construcţii artificiale, unele avînd caracter reacţionar, cum sînt cele care iau drept germene al comunităţii superioare, menită să înlocuiască de pe acum naţiunea cît şi formele concrete de integrare capitalistă, societăţile multinaţionale sau "experimen-

tale" gata pregătite în contextul realităților unor țări mari puteri.

Se cunoaște dintr-o experiență trecută și prezentă că aceste țări își afirmă interesele de mari puteri pe toate căile și prin toate mijloacele, inclusiv și sub această formă. Astfel de modele concrete oferite de ideologii marilor puteri, "germeni" ale comunităților destinate să înlocuiască națiunea sînt denumite stări, cum ar fi societățile multinaționale, ori Piața Comună sau regiunile etc. Se subliniază că acestea n-ar constitui însăși comunitatea superioară a națiunii, ci germenii, momentele sau stările ei incipiente și intermediare în virtutea aceleeași legi universale, conform căreia orice structură nouă nu se afirmă dintr-odată ci treptat, trecînd de la o stare la alta pînă la aceea care o exprimă cel mai deplin.

Societățile multinaționale, integrarea vest-europeană sau orice alte forme de comunitate mondială sau supranațională. propuse de către diverși teoreticieni ai panholismului, care îndeamnă la renunțare la comunitate națională în vederea integrării sub o formă sau alta, sînt "modele" empirice, pornind de la interesele asigurării dominației unei comunități umane dintr-o țară sau o zonă.

Națiunea, în evoluția sa de-a lungul societății capitaliste, socialiste și pînă la comunism, trece prin anumite stări sau faze, reprezentînd salturi calitative în devenirea sa istorică. Națiunea burgheză și națiunea socialistă, așa cum se subliniază în Programul partidului, se definesc ca trepte sau faze calitativ diferite ale evoluției națiunii; astfel națiunea socialistă, incomparabil mai unitară și mai omogenă decît națiunea burgheză, reprezintă o etapă superioară a dezvoltării comunităților naționale.

Noile națiuni ce se formează în prezent în cadrul popoarelor care și-au cucerit recent independența, prin particularitățile și specificul lor, reprezintă o altă fază sau stare sub care națiunea se afirmă în lumea contemporană. De aceea, succesiunea stărilor națiunii reprezintă mișcarea, evoluția ei în timp, acumulările cantitative și calitative care

pregătesc și determină transformarea națiunii într-un tip nou, superior de comunitate în comunism. Este întrutotul greșit să se aprecieze că națiunea poate fi desființată sau lichidată, înlăturată sau înlocuită. Ca realitate obiectivă și necesară de-a-lungul unei întregi epoci a evoluției societății umane, națiunea se supune legilor universale ale dialecticii materialiste, legea devenirii istorice, legea negării negației, etc., precum și legilor interne proprii care decurg din natura și esența ei specifică.

Numeroși teoreticieni nemarxiști contemporani din Occident, în ceea ce privește tendințele majore ale evoluției societății contemporane, susțin că ele converg spre depășirea vechii structuri bazate pe clase și națiuni și afirmarea unor structuri moderne bazate pe "formațiuni globale", cu caracter supranațional și suprastatal. Aceștia încearcă să evaluieze dimensiunile progresului tehnic și tehnologic în viitor. Astfel, Alvin Toffler în "Șocul viitorului" apreciază că "acest imens progres se prăvălește peste capetele noastre" și lovește "nu numai industriile, ci și națiunile".

Lumea de azi, dar mai ales cea de mîine ar fi„o lume a civilizației efemere", a discontinuității, a superfluului, a producției bunurilor pentru o singură folosință. Dacă generațiile anterioare au creat o civilizație durabilă "de la catedrale pînă la tabla pe care scrie școlarul "-generațiile actuale și mai ales cele viitoare ar fi antrenate în crearea "unei civilizații a efemerului", pentru că sistemul de producție accelerat comportă" un corolar legic - legea dispariției accelerate".

De aceea acești teoreticieni, exponenți ai ideologiei superputerilor și ai societăților postindustriale susțin că, în măsura în care putem prospecta viitorul, în lumea de mîine nu va exista "o istorie,ci istorii", "diverse, disparate, antitetice".

Viitorul către care ne îndreptăm, apreciază Sterling, va elimina civilizația clasică și tot ceea ce ține de ea: națiunile, independența și suveranitatea, care ar fi incompatibile cu dezvoltarea, clasele și lupta de clasă, revoluțiile

social-politice,etc.[1]

O reconsiderare critică a acestor puncte de vedere, pe baza confruntării cu realitatea, relevă că ele se înalţă pe grave erori, contrapunînd interdependenta, independenţei, ignorînd faptul că progresul este creat de oameni, de colectivităţi, de naţiuni şi, de aceea, stă în putinţa creatorilor de progres să facă din el o binefacere, cu condiţia înlăturării orînduirii bazată pe exploatarea capitalistă, în care clasele conducătoare, în goana după cîştig, folosesc progresul pentru asigurarea profitului maxim însuşit de o infimă minoritate. Aceşti teoreticieni refuză să vadă că naţiunile, în calitatea lor de creatoare de progres, au şi capacitatea de a-şi elabora, prin eforturi proprii comune, mijloacele necesare difuzării lui, precum şi modalităţile prin care pot beneficia de el într-o măsură maximă şi prin care-l pot apăra la scară naţională şi internaţională.

Naţiunile sînt modul de a fi de a se organiza al oamenilor moderni, de a convieţui, de a-şi uni şi conjuga forţele, de a coopera şi interacţiona, de a trăi ca o colectivitate unită cu problemele sale comune de viaţă şi sudată, prin comunitatea de limbă, de teritoriu, de viaţă economică, de cultură, de conştiinţă, de viaţă politică şi prin alţi factori.

Realităţile contemporane arată că lumea nu a abdicat de la "politica permanenţei", iar adepţii acestei politici nu sînt numai naţiunile care au cunoscut sărăcia şi subdezvoltarea, cum apreciază unii teoreticieni la care ne-am referit, ci şi cele bogate, "hiperindustrializate". Toate naţiunile -vechi şi noi, tinere şi "clasice", formate sau în curs de formare, dezvoltate sau în curs de dezvoltare, mari şi mici -doresc cît mai puţină instabilitate, eliminarea oricăror opresiuni şi militează pentru aceste ţeluri, în fruntea lor situîndu-se naţiunile socialiste, cele care şi-au dobîndit recent independenţa, toate popoarele iubitoare de pace.

Este adevărat că naţiunile îşi "sfarmă lanţurile", dar lanţurile zdrobite sînt cele ale dominaţiei, subdezvoltării

1)Vezi în acest sens Edwin Glaser,Ambalaj nou pentru vechea teorie "a statului modern" în ES nr.6/1976, p.55

şi ale inculturii. Calea nu este cea pe care o văd adepţii supranaţionalităţii, ai tranzienţei şi ai civilizaţiei efemere, ai tehnocratismului şi ai mondialismului, ci aceea pe care o parte a lumii o urmează -transformarea revoluţionară a societăţii prin acţiunea clasei muncitoare şi a celorlalte categorii de oameni ai muncii, a forţelor democratice şi progresiste.

O tendinţă teoretică în ceea ce priveşte naţiunea şi viitorul ei o reprezintă adepţii etnismului şi ai regionalismului. Aceştia pornesc de la existenţa etniilor şi a unor relaţii etnice tensive, conflictuale în cadrul unor state, pentru a susţine teza dezagregării naţiunii şi a incompatibilităţii ei cu epoca contemporană, încercînd să demonstreze că mişcările şi conflictele etnice nu au nici o legătură cu contradicţiile antagoniste dintre clase şi nu sînt în esenţa lor conflicte de clasă.

Promotorii acestei concepţii aduc un reproş întemeiat literaturii consacrate" construcţiei naţiunii" pentru faptul că diminuează,, dacă nu chiar ignoră complet problemele legate de diversitatea etnică. Statele contemporane, arată ei, sînt eterogene din punct de vedere etnic, fapt care face ca, între "loialitatea faţă de grupul etnic" şi "loialitatea faţă de stat" să nu existe identitate şi coincidenţă deplină.

Pe de altă parte, ei consideră că în prezent, putem vorbi despre o conştiinţă de sine şi afirmarea pregnantă a acesteia, chiar în Europa occidentală, zona cea mai avansată economic şi industrial din întregul continent. Din punctul de vedere al unor asemenea teoreticieni "cel mai concludent exemplu" în această privinţă îl constituie Franţa, care se confruntă de cîţiva ani, în special din 1968, anul încleştărilor sociale, cu o puternică mişcare regionalistă avînd un pregnant caracter etnic. Intr-o situaţie asemănătoare s-ar afla şi alte ţări din Europa occidentală - Spania, Elveţia, Anglia, Belgia etc., caracterizate prin diversitatea structurii naţionale a populaţiei, motivată din punct de vedere istoric.

Toate acestea ar demonstra - apreciază partizanii regionalismului şi ai etnismului protestatar - că astăzi

conştiinţa şi conflictele interetnice au un caracter militant, atît în statele avansate, cît şi în cele mai puţin avansate; progresul etnic şi economic nu poate conduce la unitate etnică şi nici la unitate naţională, după opinda lor, ci dimpotrivă, la diversitate, la "depăşirea naţiunii" şi la înlocuirea ei cu o nouă formă regiunea.

Fără îndoială,identitatea şi conştiinţa de sine sînt factori demni de luat în seamă în orice mişcare socială şi naţională. In prezent, ca şi în trecut, conştiinţa de sine, conştiinţa naţională şi patriotică contribuie la accelerarea procesului de consolidare naţională şi de dobîndire a independenţei. Dar, dincolo de aceste elemente de factură spirituală există un întreg complex de factori care acţionează în conjuncţie cu conştiinţa şi sentimentele naţionale: clase sociale, forţele politice, factorul economic, particularităţile sociale, forţele politice, factorul economic, particularităţile etnice, contextul internaţional, etc.

Mişcările etnice şi regionale, observate în ultimii ani în unele ţări capitaliste dezvoltate s-au produs nu din pricina afirmării "conştiinţei identităţii etnice, fundamentale", cum susţin autorii menţionaţi, ci datorită dezvoltării capitaliste extrem de inegale a naţiunilor şi statelor naţionale occidentale precum şi datorită crizei de care este zguduit întregul sistem capitalist contemporan. Unele regiuni şi zone din cuprinsul teritoriilor statelor respective s-au hiperdezvoltat sub toate aspectele, în timp ce alte regiuni au rămas în urmă, într-un stadiu de subdezvoltare, cum este cazul Ţării bascilor Québécului, Walles, Scoţiei, Flandrei şi Walloniei. Populaţia din sudul Franţei intră în mişcarea regionalistă, împotriva megalopolisului parizian, nu pentru că nu s-ar considera parte componentă a naţiunii franceze, ci întrucît zona respectivă este cu mult rămasă în urmă în ce priveşte dezvoltarea economică şi social-culturală, fapt care se răsfrînge asupra stratificării sociale şi asupra nivelului de trai al poporului.

Această situaţie evidenţiază faptul că dezvoltarea capitalistă internă extrem de inegală pe ansamblul teritoriu-

lui unui stat cu o structură multietnică, precum şi politica guvernamentală de ieşire din criză pe seama maselor muncitoare, afectează situaţia întregii populaţii şi prin efectele sale, generează mişcări sociale, care poartă şi coordonate etnice.

Rezolvarea constă în lichidarea inegalităţilor sociale şi economice, în realizarea aspiraţiilor maselor spre propăşire şi prosperitate, în cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare şi aliaţii ei, înlăturarea actualului sistem social-economic şi politic bazat pe exploatare şi construirea unei societăţi a dreptăţii şi a democraţiei, a afirmării plenare a naţiunii.

Aşa cum arată experienţa istorică, ceea ce unii teoreticieni numesc "faptul naţional" este multilateral legat şi influenţat de schimbările apărute în structura de clasă a societăţii, de rolul claselor conducătoare şi de acţiunea celorlalte grupuri sociale.

Menţionăm, în această privinţă, următoarele aspecte esenţiale:

1.Ţinînd cont de evoluţia istorică a omenirii, împărţirea pe tipuri de comunitate social-etnică a apărut în timp, înaintea împărţirii pe clase sociale. Apariţia poporului şi a naţiunii, ca forme superioare de comunitate social-etnică este legată de moduri de producţie mai avansate şi de împărţirea societăţii în clase. Această împărţire în clase sociale are loc în interiorul fiecărei naţiuni, al fiecărui tip de comunitate social-etnică, modificînd funcţiile şi rolul comunităţii ca atare.

2.In perspectiva istoriei, naţiunea ca tip istoric de comunitate umană, are o "viaţă istorică" mult mai îndelungată decît clasele sociale;naţiunile,iar deosebirile dintre ele continuînd să existe încă multă vreme, chiar şi după ce vor fi dispărut deosebirile dintre clase.

3.Naţiunile şi clasele sociale, fiecare în parte, sînt realităţi de o deosebită complexitate, avînd baze de raportare diferite.

4.Intre clasele sociale dintr-o societate dată şi

națiuni există numeroase elemente comune, care sînt, tot atîtea punți de contingență și de interdependență.

De la apariția sa pe scena istoriei, clasa muncitoare s-a manifestat ca purtătoare a intereselor vitale ale națiunii, reprezentantă a maselor populare, a tuturor categoriilor și păturile progresiste ale societății. Cucerind puterea politică, interesele națiunii și ale proletariatului, ale tuturor celorlalte categorii și pături de oameni ai muncii au evoluat treptat spre concordanță și unitate.

In acest sens, clasa muncitoare, devenind clasă conducătoare a noii societăți, este exponentul cel mai fidel și activ al intereselor vitale ale națiunii, ale idealurilor fundamentale ale poporului respectiv.

Pe această bază se stabilesc noi raporturi între națiune, clase și societate.

Pe baza acestor raporturi, națiunea dobîndește trăsături noi, specifice noii societăți, care o definesc ca națiune socialistă.

Partidul Comunist Român, centrul vital al națiunii noastre socialiste, desfăşoară o politică națională menită să asigure condițiile optime de acțiune a legităților ce guvernează afirmarea națiunii și care determină exercitarea rolului ei pozitiv și constructiv în realizarea progresului social-istoric. Semnificația politicii naționale a partidului nostru nu constă numai în crearea condițiilor necesare pentru a da curs cerințelor ce decurg din acțiunea legilor generale și specifice ale afirmării și evoluției națiunii socialiste. Este vorba și de crearea unor condiții noi, astfel, încît contextul în care se manifestă să permită orientarea evoluției, rolului și funcțiilor națiunii în direcția construirii cu succes a socialismului și comunismului. In ceea ce priveşte națiunea, atitudinea practică a partidului și statului socialist față de legitățile specifice acestui tip de comunitate umană se definește prin coordonate importante:

1. Cunoaşterea acțiunii legilor, pe baza materialismului dialectic și istoric;

2.Confruntări cu puncte de vedere care neagă caracterul legic al apariției, afirmării și evoluției națiunii și care eludează conceptul de lege, răspîndind o multitudine de alte concepte, cum ar fi, de exemplu, <u>încorporare</u>, <u>variabile</u>, <u>distante</u>, <u>bariere ascriptive</u>, <u>polarizare</u> și altele.

3.asigurarea tuturor condițiilor înfloririi depline a națiunii, îndeplinirii rolului ei de puternică forță motrice a progresului.

In Programul Partidului Comunist Român se arată că "atît în perioada construcției socialiste, cît și în societatea comunistă, pentru multă vreme, națiunea și statul național au de jucat un rol de mare însemnătate. In această perioadă istorică de dezvoltare a societății omenești pe o treaptă superioară, întărirea națiunii și a statelor naționale independente constituie o necesitate legică, obiectivă; aceasta este un factor primordial al făuririi cu succes a socialismului și comunismului".

In structura vieții naționale, socialismul determină înlăturarea unor trăsături care s-au format pe baza modului de producție capitalist și, totodată, transformarea pe baze socialiste a trăsăturilor generale, caracteristice ale națiunii. Esența acestui proces de <u>schimbări calitative</u> se manifestă printr-un nou tip superior de comunitate umană, <u>națiunea socialistă</u>. In documentele partidului nostru se precizează că socialismul duce la dezvoltarea unui nou tip de națiune, socialistă, în care se realizează o concordanță tot mai deplină între forțele și relațiile de producție, <u>o unitate tot mai profundă între toți oamenii muncii</u>, ca urmare a înlăturării exploatării sociale și naționale, a apariției unui nou tip de progres social, bazat pe îmbinarea organică dintre toți factorii sociali și naționali.

Eliberîndu-se pe sine de exploatarea socială și națională, clasa muncitoare a devenit exponentul întregii națiuni, și-a asumat răspunderea istorică pentru dezvoltarea pe baze socialiste a unității naționale, pentru înflorirea multilaterală a națiunii socialiste.

In condițiile înfăptuirii revoluției și construcției socialiste în țara noastră, în structura națiunii s-au produs schimbări radicale în toate laturile sale componente, au apărut și s-au cristalizat trăsături noi, specifice națiunii socialiste, pe plan economic, social, politic și spiritual. A fost statornicită proprietatea obștească asupra mijloacelor de producție, au fost lichidate antagonismele din economie, comunitatea de viață economică dobîndind o bază socialistă. Noua structură economică, socială și de clasă, noile raporturi sociale de esență socialistă, noul regim politico-social, ideologia și cultura socialistă conferă națiunii române o fizionomie și o structură ce reflectă esența orînduirii socialiste. Națiunii noastre socialiste îi este caracteristică coeziunea social-politică și moral-ideologică a membrilor săi, care se dezvoltă și se consolidează în procesul edificării noii orînduiri .

Această coeziune este determinată de economia socialistă unitară, de o structură socială aflată în plin proces de omogenizare, exprimată în alianța tuturor claselor și categoriilor sociale, sub conducerea clasei muncitoare și a partidului său revoluționar, întemeiată pe o concepție științifică, materialist-dialectică, despre lume și dezvoltarea socială și pe organizarea statală proprie, suverană.

"Societatea noastră este alcătuită din clase și categorii sociale prietene, participante activ la producția de bunuri materiale și spirituale - arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al partidului - între care se realizează o apropiere continuă în ce privește condițiile de muncă, orizontul tehnico-profesional și de cultură generală, modul de viață material și spiritual". Sub conducerea partidului, sînt unite toate forțele națiunii noastre, ceea ce reprezintă chezășia întăririi orînduirii socialiste, a independenței și suveranității patriei.

II. Relațiile naționale în socialism. Politica marxistă a Partidului Comunist Român în

Pornind de la particularitățile demografice și istorice ale țării noastre, Partidul Comunist Român a acordat o deosebită atenție rezolvării problemei naționale, înfrățirii tuturor oamenilor muncii fără deosebire de naționalitate.

Partidul Comunist Român, călăuzindu-se după teoria marxistă și ținînd seama de particularitățile istorice și naționale ale țării noastre, a îmbinat rezolvarea problemei naționale cu procesul de înfăptuire a revoluției populare și construcției socialismului. Odată cu instaurarea puterii muncitorești-țărănești în România, partidul comunist, asumîndu-și rolul de forță politică conducătoare în societate, a trecut la soluționarea revoluționară a problemei naționale, la asigurarea deplinei egalități în drepturi, pentru toți oamenii muncii, pentru toți cetățenii patriei, indiferent de naționalitate.

Partidul Comunist Român, în politica sa de făurire a noii orînduiri, pornește de la realitățile istorice, de la faptul că pe parcursul secolelor anterioare formării statului național, alături de români, pe teritoriul țării noastre s-au așezat maghiari și germani și, într-un număr mai mic, alte naționalități.

De-a-lungul veacurilor, între oamenii muncii români și cei de alte naționalități s-au stabilit relații de strînsă colaborare; ei au conviețuit și conlucrat, atît în condiții normale, cît și în împrejurări grele. Istoria consemnează momente importante din lupta comună a românilor și naționalităților conlocuitoare, cum au fost răscoala de la Bobilna, răscoalele conduse de Gheorghe Doja, de Horia, Cloșca și Crișan, lupta împotriva imperiului otoman, etc.

Dezvoltarea mișcării muncitorești, apariția Partidului Comunist Român au ridicat pe o treaptă mai înaltă unitatea de luptă a oamenilor muncii din țara noastră, fără deosebire

de naţionalitate.

Succesele obţinute în lupta pentru lichidarea claselor exploatatoare, măreţele realizări dobîndite pe calea construcţiei socialiste, sînt rezultatul eforturilor comune ale oamenilor muncii români, maghiari, germani şi alte naţionalităţi.

Aplicînd neabătut principiile socialismului ştiinţific, partidul a asigurat lichidarea pentru totodeauna a asupririi şi inegalităţii, realizarea deplinei egalităţi în drepturi a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate sau rasă. Rezolvarea problemei naţionale se materializează în asigurarea condiţiilor pentru participarea activă a tuturor cetăţenilor la viaţa economico-socială, la conducerea diferitelor sectoare de activitate, a întregii societăţi, precum şi în asigurarea învăţămîntului în limba maternă şi a dreptului de folosire liberă a acesteia.

Spiritul şi litera programului partidului nostru ne obligă la o cercetare profundă şi obiectivă a realităţii de lungă durată a existenţei şi dezvoltării naţionalităţilor conlocuitoare din ţara noastră. In felul acesta va fi sprijinită cu informaţii şi propuneri activitatea organelor de partid şi de stat în vederea perfecţionării continuie a relaţiilor interetnice, a cadrelor instituţionale chemate să aplice în practică politica partidului nostru în acest domeniu.

Cunoaşterea reciprocă, condiţie sine qua non a apropierii continuie dintre poporul român şi naţionalităţile conlocuitoare-preconizată de programul partidului -, în perspectiva societăţii comuniste, necesită investigarea, prelucrarea şi generalizarea teoretică a datelor, a cunoştinţelor referitoare la trecutul şi prezentul atît al poporului român cît şi al naţionalităţilor conlocuitoare din România. Dezvoltarea, consolidarea unităţii dintre naţiunea socialistă română şi naţionalităţile conlocuitoare fiind un proces legic, dar şi unul conştient, modelarea lui ţine de conducerea ştiinţifică de către partid a întregii vieţi sociale.

Prin urmărirea în practică a consecinţelor din sfera relaţiilor interetnice, a marilor transformări revoluţionare ce au loc în ţara noastră se aduce o însemnată contribuţie la îmbogăţirea teoriei sociale marxiste în general, sociologiei

şi politologiei în special.

Documentarea ştiinţifică asupra rezultatelor privind asigurarea egalităţii în drepturi, formele specifice ale aculturaţiei în condiţiile influenţelor reciproce între culturi frăţeşti, schimbarea structurii naţionale a unor localităţi şi regiuni sub impactul industrializării contribuie la mărirea prestigiului de care se bucură sociologia şi politologia românească peste hotare.

Trebuie să avem în vedere că străduinţa onestă de a cunoaşte realitatea este unul dintre argumentele cele mai convingătoare, în demascarea unor defăimători, în combaterea diferitelor falsificări şi răstălmăciri istorice de care-după cum arată unele evenimente- nu sîntem feriţi.

In ultimii ani, se manifestă în toată lumea un mare interes faţă de problema minorităţilor etnice, a mişcărilor regionale. Creşte numărul studiilor, anchetelor şi cărţilor ce tratează diferitele aspecte ale acestei problematici, care nestudiată, nerezolvată constituie un factor de nelinişte în mai multe ţări capitaliste din Europa apuseană, ţări unde redescoperirea identităţii colective din partea unor grupuri etnice, considerate ca deplin asimilate în cursul secolelor, constituie un fenomen cu totul neaşteptat şi cu serioase consecinţe. Este prielnică, în prezent, o atmosferă propice dialogului critic cu diferite şcoli şi orientări, fără de care nu e posibilă recuperarea rămînerii în urmă faţă de nivelul mondial al cercetărilor din acest domeniu, deşi România socialistă -cu însăşi realitatea şi marile sale realizări -poate oferi şi sub acest aspect rezultate noi,originale şi concludente.

Un deosebit interes teoretic şi practic, prezintă studierea şi analiza fenomenului cultural naţionalitar, a culturii unei naţionalităţi socialiste de la noi, concepută ca o microcultură, exprimînd existenţa, interesele şi năzuinţele acestei colectivităţi. Această microcultură face parte organică din cultura întregii ţări, a cărei unitate nu înseamnă uniformizare. Dimpotrivă, ea presupune existenţa şi înflorirea varietăţii, a unor trăsături specifice izvorîte

din diversitatea de limbă, de folclor, condiţii istorice,viaţa psihică,etc. Arta, literatura, în genere cultura maghiară,germană şi a altor naţionalităţi conlocuitoare din România, născută şi dezvoltată în condiţiile de aici, este determinată de realitatea acestei ţări, de statusul de naţionalitate socialistă al populaţiei din România.

Această cultură îndeplineşte o funcţie de prim rang în formarea conştiinţei socialiste şi naţionale.Cultura naţionalităţilor conlocuitoare, cu toate componentele ei, trăieşte şi înfloreşte în ambianţa influenţelor reciproce dintre cultura românească şi cea aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare.

Sociologia şi politologia marxistă contemporană, au obligaţia de a adînci şi dezvolta conceptualizarea fenomenelor şi proceselor legate de problematica naţională. Din literatura noastră de specialitate, lipseşte încă o definiţie acceptată a naţionalităţii. Ernő Gall, în lucrarea "Autocunoaştere de ieri şi de astăzi", apărută nu de mult în ţara noastră, arată că " "naţionalitatea este o colectivitate etnico-istorică al cărei rol şi ale cărei criterii şi perspective sînt asemănătoare cu cele ale naţiunii.

Numeric ea este o minoritate faţă de naţiunea majoritară cu care trăieşte împreună, membrii ei fiind uniţi prin conştiinţa identităţii, comunitatea limbii şi culturii".

In lumina materialismului dialectic şi istoric, Partidul Comunist Român aplică cu fermitate în viaţă principiile marxiste de respectare a deplinei egalităţi în drepturi şi de creare a condiţiilor menite să asigure participarea activă a tuturor cetăţenilor, fără deosebire de naţionalitate, la conducerea destinelor patriei noastre socialiste.

In perspectiva istorică,în epoca comunismului, odată cu dispariţia claselor şi lichidarea treptată a deosebirilor dintre munca fizică şi cea intelectuală, dintre munca agricolă şi cea industrială şi apropierea condiţiilor de viaţă de la sate de cele de la oraşe, se va ridica pe o treaptă nouă unitatea oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate

-care se vor integra tot mai mult, în procesul de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului, în poporul muncitor unic al societății comuniste.

Trăsăturile proprii fiecărei națiuni constituie un factor de colaborare egală între popoare.

In sens larg, noțiunea de problemă națională cuprinde raporturile politice, juridice, social-economice și culturale dintre comunitățile etnice ca atare și dintre acestea și statul în cadrul căruia sînt cuprinse.

Pe o anumită treaptă de evoluție a societății omenești, în cadrul orînduirii socialiste, întrucît au fost lichidate raporturile de subordonare, dominare și exploatare socială și națională, problema națională capătă o soluționare definitivă, deși continuă să existe comunități etnice și raporturile lor cu statul.

Teoria socialismului științific consideră rezolvarea problemei naționale ca parte integrantă a revoluției și construcției socialiste. Marx sublinia că nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare. Din acest punct de vedere, în Republica Socialistă România, problema națională a fost rezolvată, iar aceasta reprezintă una dintre marile realizări ale orînduirii socialiste.

La Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu reliefa acest adevăr, subliniind că "Una din marile cuceriri ale construcției socialiste din patria noastră, ale politicii partidului nostru este rezolvarea justă, în spiritul concepției revoluționare marxist-leniniste, a problemei naționale, asigurarea unor condiții egale de muncă și viață pentru toți cetățenii patriei, fără deosebire de naționalitate. Această politică își găsește expresie în ritmul înalt de dezvoltare economico-socială a tuturor județelor, inclusiv a celor în care, alături de români, trăiesc și oameni ai muncii aparținînd altor naționalităț".

Naționalitățile conlocuitoare participă activ la viața politică, la activitatea de conducere a societății, în organele partidului, în Marea Adunare Națională, în organismele

centrale de stat, în consiliile populare, la toate nivelurile.

In decursul construcţiei socialismului, în România au fost lichidate clasele exploatatoare, s-a făurit proprietatea socialistă asupra mijloacelor de producţie, pe baza căreia toţi membrii societăţii, indiferent de naţionalitate se bucură de drepturi egale şi depline, în primul rînd, pe planul vieţii economice. Toţi cetăţenii ţării, indiferent de naţionalitate, au aceleaşi drepturi şi obligaţii, sînt reprezentaţi în organele statului socialist, beneficiază de posibilităţile de instruire şi de afirmare culturală în limba maternă.

Egalitatea pe plan economic îşi are corespondent fidel pe planul vieţii politice. Prin structura sa, Partidul Comunist Român cuprinde în rîndurile sale pe cei mai buni fii ai poporului, fără deosebire de naţionalitate.

In organele locale şi centrale ale partidului şi statului socialist, în organizaţiile de partid şi în conducerea acestora din unităţile industriale şi agricole, din instituţii şi şcoli, la oraşe şi la sate, la toate nivelurile, oamenii muncii aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare, sînt membri cu drepturi egale şi depline. Este concludentă în această privinţă componenţa Marii Adunări Naţionale - forul suprem al puterii de stat, unde din cei 349 deputaţi care o compun, 29 sînt maghiari (adică 8,2%), 8 sînt germani (adică o,9%). Aceiaşi structură echitabilă există şi în consiliile populare. Din totalul de 61.34o de deputaţi ai acestor consilii, 5255 sînt maghiari, 1125 sînt germani, 646 aparţin altor naţionalităţi.

Posibilităţi egale ale tuturor cetăţenilor ţării,fără deosebire de naţionalitate, în domeniul învăţămîntului şi culturii sînt reliefate de faptul că, din totalul de 17.844 unităţi şcolare din învăţămîntul primar, gimnazial şi liceal, peste 155o sînt şcoli şi secţii cu limba de predare maghiară, 372 cu limba de predare germană, iar 1o6 în limbile de predare ale altor naţionalităţi. Astfel, în ţara noastră funcţionează o largă reţea şcolară, care asigură toate condiţiile ca tineretul aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare să poată învăţa atît în limba maternă cît şi în limba română.

In acest climat de edificare a culturii socialiste se desfăşoară o amplă activitate de stimulare a creaţiei valorilor spirituale ale naţionalităţilor conlocuitoare,care se bucură de condiţii materiale mereu mai bune, asigurîndu-se un curs ascendent activităţii acestora.

In ţara noastră funcţionează 14 teatre în limbile naţionalităţilor conlocuitoare, din care 1o în limba maghiară şi 3 în limba germană.

La aceasta se adaugă sute şi sute de cluburi şi cămine culturale, biblioteci, formaţii artistice, care îşi desfăşoară activitatea în limbile naţionalităţilor conlocuitoare.

In ceea ce priveşte presa, din totalul de 515 ziare şi reviste care apar în România, avînd un tiraj total de 11.457.000 exemplare, în limbile naţionalităţilor conlocuitoare apar 52 de publicaţii cu un tiraj de 75o.ooo de exemplare.

Editura "Kriterion" desfăşoară o amplă activitate publicistică. In anul 198o au fost tipărite peste 4oo de titluri de cărţi, într-un tiraj total de aproape 2.8oo.ooo exemplare.

Consiliile oamenilor muncii maghiari, germani şi ale altor naţionalităţi contribuie ca naţionalităţile conlocuitoare să participe din plin la conducerea societăţii.

Rezolvarea marxistă a problemei naţionale în ţara noastră, permite atingerea unei sarcini importante a revoluţiei şi construcţiei socialiste: instaurarea unor raporturi naţionale de natură şi esenţă socialistă. Dar, dacă esenţa raporturilor este o problemă definitiv rezolvată , rămîne mai departe deschisă problema consolidării şi perfecţionării acestor raporturi, atît ca raporturi cu statul, cît şi ca relaţii interetnice şi interumane, ca relaţii de unitate şi frăţie dintre oamenii muncii aparţinînd diferitelor naţionalităţi. Acestea au un caracter de permanenţă şi se pun pe tot parcursul construcţiei socialiste, inclusiv în etapa comunismului deplin, caracterizată prin făurirea poporului muncitor unic. Partidul nostru apreciază, în Programul adoptat la Congresul al XI-lea, că naţionalităţile vor continua să existe timp îndelungat, atît în perioada construcţiei socialiste, cît şi în aceea a edificării orînduirii comuniste, ceea ce va necesita o preocupare continuă

pentru asigurarea deplinei egalități în drepturi, a condițiilor de afirmare nestingherită a fiecărei naționalități. Sub acest aspect, problema națională este un proces continuu care necesită mereu noi și noi soluții, în funcție de cerințele fiecărei etape de evoluție a țării.

Raporturile politice ce se definesc în termeni de putere, de participare la puterea de stat și la conducerea vieții sociale s-au rezolvat, în esență, odată cu cucerirea puterii de către clasa muncitoare și instaurarea statului socialist.

In evoluția statului socialist, aceste raporturi s-au perfecționat continuu, statul manifestîndu-se în prezent ca exponent al intereselor tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate.

In ce privește natura bazei economice-instaurarea relațiilor socialiste de producție, de proprietate, de schimb și de repartiție, conținutul socialist al relațiilor sociale de conviețuire între oameni și al culturii de pe teritoriul patriei noastre, putem considera că problema națională este definitiv rezolvată sub aspectul conținutului socialist al raporturilor care o definesc și continuă să se manifeste ca un proces permanent sub aspectul perfecționării și evoluției calitative a acestor raporturi.

In Programul Partidului Comunist Român se menționează că partidul nostru va veghea permanent la aplicarea fermă în viață a principiilor marxiste în problema națională,"la respectarea deplinei egalități în drepturi și crearea condițiilor menite să asigure participarea activă a tuturor cetățenilor,fără deosebire de naționalitate,la conducerea destinelor patriei noastre socialiste,politica justă națională constituind o parte inseparabilă a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării spre comunism"[1].

Considerînd că rezolvarea problemei naționale, lichidarea oricărei inegalități și discriminări de ordin național și asigurarea deplinei egalități în drepturi între toți cetățenii este o parte integrantă, organică, a întregii politici de construcție socialistă și comunistă, partidul nostru,în conformitate

1) Programul P.C.R......p.124

cu înaltele sale idealuri umaniste, va continua să combată cu tărie propaganda naționalist-șovină a cercurilor reacționare din afară, denaturarea realităților din țara noastră, încercările de dezorientare a oamenilor muncii de alte naționalități. Interesele supreme ale celor ce muncesc, aspirațiile lor de progres, bunăstare și fericire se pot împlini numai printr-un efort unit pentru înălțarea patriei pe noi culmi de progres și civilizație. Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu "partidul nostru va acționa neabătut în vederea asigurării deplinei egalități în drepturi, în toate domeniile, a tuturor cetățenilor, fără deosebire de naționalitate, pentru întărirea continuă a unității și colaborării lor în munca și lupta pentru făurirea socialismului și comunismului pe pămîntul patriei comune - România".

Marile realizări obținute în dezvoltarea multilaterală a României oglindesc uriașa forță de creație a întregului popor, munca pașnică desfășurată în strînsă unitate de toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, rolul conducător și marea autoritate a partidului, care a făurit un program luminos pentru prezentul și viitorul comunist al patriei. In România socialistă trăiesc împreună români, maghiari, germani și oameni ai muncii de alte naționalități, avînd o patrie comună, liberă și independentă, care le asigură demnitatea umană și drepturi egale de afirmare în toate domeniile vieții, fiind uniți prin trecutul, prezentul și viitorul țării.

Intregul nostru popor este strîns unit în jurul Partidului Comunist Român; această unitate fiind izvorîtă din idealul comun, din politica înțeleaptă a partidului nostru de egalitate și echitate, din realitatea vie a societății românești, în care fiecare om își dezvoltă și își desăvîrșește personalitatea.

CAPIT.XIX.CULTURA SPIRITUALA IN SOCIETATEA SOCIALISTA

- planul lecţiei -

1.Cultura şi civilizaţia socialistă

2.Rolul,funcţiile şi principalele trăsături ale culturii socialiste

3.Raportul dintre politic şi cultural în socialism. Direcţiile politicii culturale a Partidului Comunist Român în procesul făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintării României spre comunism.

In uriaşa activitate de transformare revoluţionară a societăţii, un rol important au munca ideologică, educaţia politică, dezvoltarea culturii.

In întreaga sa activitatea de edificare a noii orînduiri, Partidul Comunist Român porneşte de la adevărul că făurirea socialismului şi comunismului se realizează pe baza celor mai noi cuceriri ale cunoaşterii umane, că ştiinţa şi cultura sînt o puternică forţă dinamizatoare a întregii vieţi sociale, a creaţiei materiale şi spirituale, a civilizaţiei socialiste în ansamblul ei, aplicînd o politică culturală, care să facă din cultura spirituală o importantă forţă dinamizatoare a progresului.

I.Cultura şi civilizaţia socialistă

Activitatea teoretică şi practică a partidului este străbătută de ideia fertilă potrivit căreia procesul revoluţionar nu s-a încheiat şi nu se poate încheia odată cu cucerirea puterii politice şi înlăturarea claselor exploatatoare de la conducere.

Fiind un moment hotărîtor, crucial, al înaintării pe

calea progresului, cucerirea puterii politice constituie abia începutul procesului de edificare a noii orînduiri, proces care include un şir întreg de transformări radicale, în baza economică şi suprastructura societăţii. Aşa cum relevă tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul Educaţiei Politice şi al Culturii Socialiste,"... în practică, abia după cucerirea puterii politice au avut loc în ţara noastră marile transformări revoluţionare în domeniul dezvoltării forţelor de producţie, înfăptuirea revoluţiei culturale, transformarea radicală a patriei noastre"[1]

Rolul culturii în societatea socialistă

Orînduirea socialistă oferă pentru prima dată în istoria omenirii posibilitatea formării unui om nou, multilateral dezvoltat, în măsură să-şi făurească în mod conştient propriul viitor.

In înfăptuirea acestui obiectiv, un rol de seamă revine învăţămîntului, creaţiei ştiinţifice şi cultural-artistice, chemate să contribuie, prin mijloace specifice, la afirmarea plenară a personalităţii umane, la asigurarea edificării,într-un ritm rapid, printr-o participare activă şi deliberativă a omului, a noii orînduiri.

In accepţia marxistă, cultura reprezintă totalitatea valorilor materiale şi spirituale, în unitatea lor dialectică, creeate de omenire în procesul practicii social-istorice, care exprimă progresele realizate pe planul cunoaşterii umane.

In sens mai restrîns, prin cultură se înţelege totalitatea valorilor spirituale.

In Programul Partidului Comunist Român, se precizează că,în sfera culturii "intră totalitatea cunoştinţelor de care dispune la un moment dat societatea şi care sînt determinate de gradul dezvoltării forţelor de producţie, a ştiinţei şi tehnicii, a învăţămîntului, literaturii, artei, mijloacelor de informare în masă".

Noţiunea de cultură se află în strînsă legătură cu aceea

1)Nicolae Ceauşescu, România pe drumul făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate, vol.8 Ed.Pol.Bucureşti, 1977, p.321.

de civilizație, care înseamnă realizarea sub cele mai diverse forme a valorilor culturale, integrarea lor în toate compartimentele vieții sociale, în nivelul dezvoltării culturii materiale și spirituale a societății.

Civilizația reprezintă cultura în acțiune, gradul de însușire a valorilor culturale de către oameni, măsura în care aceste valori au intrat în folosința cotidiană a societății, gradul răspîndirii culturii în toate celulele vieții sociale, modul de trai al societății respective.

Cultura este un proces de creație cu caracter istoric. In evoluția ei, cuprinde mai multe momente constitutive: cognitiv, axiologic, creativ, praxiologic. Un aspect important în dezvoltarea culturii îl constituie fenomenul de continuitate.

Socialismul este continuatorul, pe o treaptă superioară, a tot ceea ce omenirea a creat mai valoros în decursul istoriei culturii și civilizației.

Marx și Engels au subliniat în repetate rînduri că victoria noii orînduiri sociale presupune însușirea critică a întregii culturi a trecutului, că noua cultură, operă a clasei revoluționare, a maselor de oameni ai muncii, apare ca o dezvoltare firească a ansamblului de cunoștințe pe care omenirea le-a elaborat în cadrul vechii societăți.

Constituirea și dezvoltarea culturii socialiste alcătuiesc un proces a cărui necesitate decurge, în primul rînd, din caracterul existenței sociale socialiste, din noua orînduire.

Infăptuirea revoluției în ideologie și cultură este o lege generală a construcției socialiste, o parte integrantă a transformărilor revoluționare proprii noii societăți, așa cum remarca K.Marx în genialele sale "Teze asupra lui Feuerbach"

Cucerind puterea politică, clasa muncitoare creează condițiile social-politice și economice care fac, în mod real, posibilă dezvoltarea deplină a culturii, desfășurarea revoluției culturale. Aceasta este determinată de mai mulți factori.

a.Dezvoltarea bazei tehnico-materiale a societății socialiste, introducerea în întreaga economie a cuceririlor

ştiinţei şi tehnicii înaintate solicită din partea oamenilor muncii ridicarea continuă a nivelului lor de cultură generală şi tehnico-profesională, stăpînirea bazelor ştiinţifice ale producţiei moderne, folosirea cît mai completă a posibilităţilor oferite de ştiinţa contemporană în vederea accelerării ritmului dezvoltării economico-sociale a noii orînduiri. In această privinţă, prevederile Programului partidului,documentele adoptate de Congresul al XII-lea al P.C.R., la Congresul Educaţiei Politice şi al Culturii Socialiste din 1976, sau la Congresul educaţiei şi învăţămîntului în 198o, au un rol deosebit de important.

b.Caracterul conştient al dezvoltării istorice în condiţiile socialismului cere, deasemenea, un larg orizont ştiinţific şi cultural al membrilor societăţii. Acestui deziderat îi corespund toate prevederile Programului ideologic al partidului adoptat în lumina Hotărîrilor Congresului al XII-lea.

c.Superioritatea regimului politic al societăţii socialiste, lărgirea continuă a democraţiei socialiste, presupun participarea activă a maselor populare la elaborarea deciziilor politice, cît şi la înfăptuirea lor, ceea ce implică pentru fiecare cetăţean responsabilitate şi competenţă, cunoştinţe organizatorice, perfecţionarea continuă a pregătirii profesionale şi tehnice, un înalt nivel politic, ideologic, ştiinţific şi cultural.

d.Dezvoltarea conştiinţei socialiste a oamenilor muncii, educaţia lor socialistă necesită receptarea şi asimilarea valorilor autentice ale culturii, ceea ce contribuie la transformarea membrilor societăţii în constructori conştienţi ai socialismului, la participarea lor tot mai eficientă la conducerea societăţii, a întregii vieţi sociale.

e.Ţelul fundamental al socialismului -omul cu o bogată viaţă spirituală, cu personalitate armonioasă şi multilateral dezvoltată, ţel, care, - într-un fel sau altul, l-au proclamat toate doctrinele umaniste din istorie- devine pe deplin realizabil numai în condiţiile socialismului.

Astfel, procesul făuririi şi dezvoltării culturii

socialiste reprezintă o parte integrantă,organică a construcției socialiste și edificării comunismului, fiind determinat de legitățile proprii acestei orînduiri, de cerințele formării omului nou, a acelui "om total" de care vorbea K.Marx.

Revoluția în ideologie și cultură, necesită, în primul rînd, o schimbare fundamentală a orientării teoretice-filozofice a întregii creații spirituale, așezarea acesteia pe temelia principiilor materialismului dialectic și istoric.

Fiind vorba de un proces social, conștient transformările revoluționare din domeniul culturii, în deosebi cele din învățămînt, știință, artă, presupun rolul activ al puterii politice, al tuturor formelor instituționale, de stat și obștești, o politică culturală,militantă, științifică, condusă și orientată de partid.

Intărind "răspunderea comuniștilor pentru felul în care scriu, pentru ce publică, pentru lucrările ce se tipăresc" - subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu- implicit se întărește "autorăspunderea fiecăruia față de partid, față de popor".

De măsura și eficiența autorăspunderii depind -în fond și pînă la urmă -dimensiunile și eficiența împlinirilor vieții culturale prezente și viitoare a poporului nostru.

II. Rolul,funcțiile și principalele trăsături ale culturii socialiste. Dezvoltarea culturii spirituale în socialism

Cultura societății socialiste, reflectînd o nouă realitate social-politică și economică, apare ca o entitate distinctă în istoria culturii și civilizației poporului român, avînd totodată caracteristici proprii.

Pe baza revalorificării întregii creații spirituale anterioare, pe temeiul valorilor culturale ale trecutului se ridică noi valori, pe măsura cerințelor și exigențelor actuale, ale imperativelor și comandamentelor societății noastre socialiste. Din patrimoniul de aur al culturii noastre socialiste face parte tot ceea ce este valoros din creația populară, din domeniul creației artistice culte, al teoriei artei

al filozofiei, eticii, istoriografiei, sociologiei, al cunoaşterii ştiinţifice în general.

Un izvor esenţial al dezvoltării culturii noastre socialiste îl constituie valorile culturale pe care naţiunea le creează în procesul edificării societăţii socialiste, valori ce reflectă profundele transformări intervenite în viaţa societăţii. In acelaşi timp, afirmarea şi dezvoltarea culturii socialiste a naţionalităţilor conlocuitoare constituie o parte organică a culturii socialiste unitare din ţara noastră.

Consecinţă a politicii culturale promovate în mod consecvent de către partid, cultura spirituală a societăţii noastre are ca trăsături esenţiale:

1 La baza culturii socialiste stă ideologia şi sistemul de valori al clasei muncitoare.

Baza ideologică constituie un indiciu principal care diferenţiază treptele calitative, deosebite în dezvoltarea culturii omeneşti. Ideologiile claselor exploatatoare, chiar atunci cînd acestea erau interesate în progresul economic şi social, determinau -ca urmare a scopurilor de clasă- menţinerea unor limite în dezvoltarea culturii.

Ideologia socialistă, dimpotrivă, dă culturii o orientare ştiinţifică, îi deschide orizonturi nelimitate de îmbogăţire a conţinutului.

Asigurarea conţinutului ideologic, marxist al culturii este însoţită de lupta împotriva rămăşiţelor şi influenţelor ideologiei burgheze. De aceea, activitatea de făurire şi dezvoltare a culturii socialiste nu este o simplă operă iluministă, cum considerau poporaniştii sau intelectualii burghezi, ci o acţiune revoluţionară, partinică, militantă, combativă. In esenţa sa, în conţinutul său ideologic, cultura socialistă este unică şi unitară, este omogenă.

2. Cultura socialistă are, în al doilea rînd, ca trăsătură esenţială - caracterul ei popular de masă. Această trăsătură apare cu două laturi:

a. Pe de o parte, socialismul urmăreşte răspîndirea

culturii în masele largi ale populaţiei, punerea valorilor culturii spirituale la dispoziţia acestora.

b. Pe de altă parte, atributul popular, de masă al culturii socialiste nu se reduce exclusiv la latura răspîndirii valorilor în mase, ci se referă şi la faptul că masele muncitoare reprezintă principalul creator de cultură şi nu numai consumator al acesteia.

Aşa dar, în societatea socialistă masele sînt subiect creator de cultură şi totodată reprezintă obiectul operei de culturalizare, pe acest fond are loc un proces larg de democratizare a culturii.

3. O trăsătură caracteristică a culturii socialiste rezidă în caracterul ei umanist.

Depăşind orizontul individualist al umanismului burghez, cultura socialistă este pătrunsă de ideea unor raporturi armonioase dintre individ şi societate.

Ea nu se reduce la cultul unui "om abstract", ci abordează problematica reală a omului, contribuie la dezvoltarea lui multilaterală, a capacităţilor lui de a cunoaşte şi transforma realitatea, cultivă optimismul, încrederea în forţele sale şi în viitor.

Valorile culturii socialiste au o semnificaţie profund umană; ţelul fundamental al socialismului este omul cu o bogată viaţă spirituală, cu o personalitate armonioasă, multilateral dezvoltată, caracterizată, aşa cum se menţionează în raportul la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, prin umanism revoluţionar socialist.

4. Cultivarea tradiţiilor naţionale progresiste reprezintă o altă trăsătură a culturii socialiste.

In expunerea prezentată de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul Educaţiei şi Invăţămîntului din februarie 1980, se menţiona că perioada socialismului din istoria omenirii este perioada înfloririi culturii şi limbii naţionale.

Ridicînd pe o treaptă superioară procesul de dezvoltare a naţiunii început în epoca burgheză, socialismul creează

condiţii pentru afirmarea deplină a culturii naţionale, pentru lărgirea orizontului spiritual al naţiunii.

Inlăturarea antagonismelor de clasă, făurirea unităţii socialiste a poporului descătuşează energiile creatoare ale naţiunii în toate domeniile vieţii sociale, inclusiv în acela al culturii.

Intre caracterul naţional al culturii şi valoarea ei universală nu există nici o contradicţie. Dimpotrivă, cu cît o cultură exprimă mai puternic personalitatea naţiunii şi constituie afirmarea capacităţilor sale creatoare, ea poate aduce o contribuţie mai mare la tezaurul culturii universale.

Cultura socialistă preia şi consolidează substanţa perenă a culturii naţionale.

De aceea, considerăm că este de mare însemnătate activitatea ce trebuie s-o întreprindem pentru apărarea conţinutului folcloric, a substratului dacic, a latinităţii originei poporului român şi a limbii române, a purităţii spiritualităţii româneşti, pe care s-o integrăm în cultura noastră socialistă.

5. In fine, o altă trăsătură caracteristică a culturii socialiste constă în legătura ei indisolubilă cu ansamblul activităţii practice de construcţie a noii societăţi, care îi imprimă o dezvoltare conştientă, planificată.

Aceasta înseamnă că în socialism mişcarea culturală, integrarea sa în ansamblul procesului social nu se produce de la sine, spontan.

Statul socialist, prin funcţia sa cultural-educativă, orientează dezvoltarea culturii în toate componentele sale instituţionale: ştiinţa, învăţămîntul, arta, cultura de masă etc., în raport de cerinţele şi imperativele sociale. Astfel se realizează corelarea conştientă a politicului şi culturalului în societatea socialistă. Conducerea politică a vieţii sociale nu mai poate fi concepută fără intervenţia conştientă şi planificată a factorului cultural ştiinţific, iar cultura nu ar putea progresa în cuprindere şi adîncime corespunzător cerinţelor vremurilor noastre fără intervenţia pozitivă şi orientativă a factorului politic.

Cultura socialistă este o sinteză organică a trecutului și prezentului, o expresie a raportului dintre tradiție și inovație.

Tradiția și inovația în dezvoltarea culturii socialiste se interferează, au un rol important.

Noțiunile de revoluție și cultură sînt profund înrudite și în interdependență. Prefacerile din cultură sînt una din laturile principale ale revoluției socialiste, deoarece ea presupune o nouă formă de participare a forțelor creatoare, a subiectivității umane, la viața socială. In acest sens, revoluția, ca formă de trecere de la o calitate la alta, reprezintă totodată trecerea la un stadiu mai înalt de cultură.

Opera de negație pe care o înfăptuiește cultura socialistă, înseamnă în esență o depășire a vechiului și asimilarea critică a ceea ce este valabil din moștenirea trecutului, promovarea unei noi spiritualități.

Relativa continuitate a valorilor culturale acționează și în cadrul formării culturii socialiste, dar într-un mod specific. Cultura socialistă se făurește pe baza a ceea ce a creat mai valoros din punct de vedere cultural omenirea de-a lungul istoriei sale.

Socialismul poate înnoi cultura umană numai sub semnul unei adînci continuități, în strînsă legătură cu realizările culturale, din trecut. Sînt de o mare actualitate sublinierile în această privință la Conferința Națională a scriitorilor din 1978, ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, care menționa că "Noi comuniștii făurim noua civilizație a orînduirii socialiste și comuniste, sprijinindu-se pe tot ceea ce a creat mai de preț omenirea de-a lungul veacurilor, continuînd și ducînd mai departe linia progresului istoric, făurit prin lupte și sacrificii de popor".

Cu privire la valorificarea moștenirii culturale a trecutului, marxismul respinge atît teoria burgheză a "curentului unic" despre o cultură fără caracter de clasă(în societatea împărțită în clase) și fără contradicții, cît și teoriile nihiliste, dogmatice, de esență proletcultistă asupra culturii trecutului, care au adus prejudicii valorificării moștenirii

Cultura socialistă este o sinteză organică a trecutului și prezentului, o expresie a raportului dintre tradiție și inovație.

Tradiția și inovația în dezvoltarea culturii socialiste se interferează, au un rol important.

Noțiunile de revoluție și cultură sînt profund înrudite și în interdependență. Prefacerile din cultură sînt una din laturile principale ale revoluției socialiste, deoarece ea presupune o nouă formă de participare a forțelor creatoare, a subiectivității umane, la viața socială. In acest sens, revoluția, ca formă de trecere de la o calitate la alta, reprezintă totodată trecerea la un stadiu mai înalt de cultură.

Opera de negație pe care o înfăptuiește cultura socialistă, înseamnă în esență o depășire a vechiului și asimilarea critică a ceea ce este valabil din moștenirea trecutului, promovarea unei noi spiritualități.

Relativa continuitate a valorilor culturale acționează și în cadrul formării culturii socialiste, dar într-un mod specific. Cultura socialistă se făurește pe baza a ceea ce a creat mai valoros din punct de vedere cultural omenirea de-a lungul istoriei sale.

Socialismul poate înnoi cultura umană numai sub semnul unei adînci continuități, în strînsă legătură cu realizările culturale, din trecut. Sînt de o mare actualitate sublinierile în această privință la Conferința Națională a scriitorilor din 1978, ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, care menționa că "Noi comuniștii făurim noua civilizație a orînduirii socialiste și comuniste, sprijinindu-se pe tot ceea ce a creat mai de preț omenirea de-a lungul veacurilor, continuînd și ducînd mai departe linia progresului istoric, făurit prin lupte și sacrificii de popor".

Cu privire la valorificarea moștenirii culturale a trecutului, marxismul respinge atît teoria burgheză a "curentului unic" despre o cultură fără caracter de clasă(în societatea împărțită în clase) și fără contradicții, cît și teoriile nihiliste, dogmatice, de esență proletcultistă asupra culturii trecutului, care au adus prejudicii valorificării moștenirii

culturale şi dezvoltării spirituale a poporului nostru în prima etapă a revoluţiei socialiste.

Perspectiva culturii şi dezvoltarea ei pe linia progresului în condiţiile socialismului presupun două momente de bază: tradiţia şi inovaţia.

Din punct de vedere al raportului tradiţie-inovaţie dezvoltarea culturii în epoca noastră este guvernată de două legi fundamentale: legea luptei de clasă, care scindează cultura şi legea continuităţii, care reglementează raporturile dintre tradiţie şi inovaţie în creaţia culturală. Pe măsură ce societatea socialistă s-a dezvoltat, întreaga cultură spirituală a căpătat conţinutul de clasă al ideologiei proletariatului.

Dezvoltarea culturii socialiste nu poate fi lămurită în afara dialecticii universului şi naţionalului. Concepţia Partidului Comunist Român cu privire la domeniul culturii socialiste porneşte de la faptul că dezvoltarea culturii naţionale în epoca contemporană implică preluarea valorilor culturii universale şi îmbogăţirea acesteia cu valorile create de fiecare naţiune.

Dezvoltarea culturii naţionale,renunţarea pe această bază, la importul de inteligenţă constituie deziderate ale fiecărei naţiuni pentru a evita dependenţa faţă de naţiunile cu o cultură dezvoltată.

Partidul nostru consideră că fiecare naţiune, mare sau mică, are ceva de oferit patrimoniului culturii universale şi, în acelaşi timp, poate primi valori ale patrimoniului comun al culturii progresiste a întregii omeniri.

Mutaţiile profunde pe plan economic, politic şi social-cultural din societatea românească din perioada edificării socialismului au creat premisele favorabile pentru sporirea rolului culturii în ansamblul societăţii noastre. Deschizînd perspectivele construirii comunismului pe pămîntul patriei, înfăptuirea Programului Partidului Comunist Român va însemna o puternică înflorire a spiritualităţii româneşti.

La Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu adresa oamenilor de litere, compozitorilor şi plasticienilor, creatorilor din teatru şi cinematografie, tuturor oamenilor de artă chemarea "de a da ţării tot mai multe lucrări pătrunse de umanismul revoluţionar al societăţii noastre, care prin mesajul şi valoarea lor artistică să contribuie la înnobilarea fiinţei umane, să cultive spiritul patriotic, devotamentul faţă de patrie, de cauza socialismului, a fericirii întregului nostru popor".

III. Raportul dintre politic şi cultural în socialism. Direcţiile politicii culturale a Partidului Comunist Român în procesul făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintării României spre comunism

Conducerea de către partidul politic al clasei muncitoare a operei de edificare a noii orînduiri constituie acel factor subiectiv care asigură accelerarea procesului reflectării în conştiinţa oamenilor, a schimbărilor revoluţionare înfăptuite în baza materială a societăţii, orientează activitatea spirituală în consonanţă cu cerinţele obiective ale dezvoltării societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi trecerii treptate la comunism în România, asigură manifestarea caracterului partinic al creaţiei culturale, conţinutul ideologic al culturii.

In raportul prezentat la Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român tovarăşul Nicolae Ceauşescu accentua asupra faptului că este necesar să intensificăm munca politică şi cultural-educativă de ridicare a conştiinţei socialiste, de formare a omului nou.

Partidul Comunist Român, preocupîndu-se de perfecţionarea continuă a relaţiilor sociale, acordă o atenţie deosebită înfloririi vieţii spirituale, transformării omului însuşi.

Problematica raportului dintre politic şi cultural în socialism fiind greu de cuprins în întregul ei, se impune

schiţarea unor obiective principale,rezultat al unor sarcini şi preocupări generate de procesul făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintarea României spre comunism.

După cum rezultă din Programul partidului, cultura socialistă cuprinde totalitatea cunoştinţelor de care dispune la un moment dat societatea şi care sînt determinate de gradul dezvoltării forţelor de producţie, a ştiinţei şi tehnicii, a învăţămîntului, literaturii, artei, mijloacelor de informare în masă.

Relevînd unitatea indisolubilă dintre socialism, ştiinţă şi cultură, în expunerea la Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arăta că se impune cu necesitate să folosim condiţiile minunate pe care le creează societatea socialistă pentru avîntul ştiinţei şi culturii, să acţionăm cu fermitate pentru ca ştiinţa şi cultura să contribuie activ la progresul societăţii socialiste.

Intr-o asemenea viziune, rolul culturii şi al acţiunii politice se interferează, pentru a face cît mai bine înţelese de către cei ce muncesc obiectivele progresului general, ce sînt stabilite de partid, sarcinile concrete ce decurg din ele, de a a-i mobiliza să consacre realizării acestora întreaga energie, pricepere şi iniţiativă.

Generalizarea gîndirii ştiinţifice, materialist-dialectice, lărgirea orizontului de cultură al maselor, dezvoltarea conştiinţei lor politice situează acţiunea oamenilor muncii la nivelul creaţiei istorice conştiente.Pe acest plan, făurirea socialismului şi, în perspectiva istorică a comunismului, ca întruchipare a celor mai înalte idealuri ale întregului popor, constituie rezultanta efortului material-uman conştientizat tocmai prin intermediul desfăşurării programatice a educaţiei politice şi înfloririi celei mai înalte culturi.

In procesul revoluţiei şi construcţiei socialiste, partidul a orientat ideologic creaţia cultural-ştiinţifică în spiritul filozofiei materialist-dialectice,a stimulat difuzarea largă, democratică a valorilor ştiinţei şi culturii.

Prin aceasta, cultura socialistă devine un bun al întregului popor. Acestui deziderat i s-au consacrat Congresul Educaţiei Politice şi al Culturii Spcialiste, Congresul educaţiei şi învăţămîntului, congresele, conferinţele şi consfătuirile cu activul şi specialiştii din diferite domenii ale culturii societăţii noastre.

Activitatea în domeniul educaţiei politice şi culturii este, desigur, complexă, multilaterală, cuprinde diverse domenii cum sînt învăţămîntul, ştiinţa, creaţia literar-artistică, mişcarea culturală de masă, etc.

In acest context, este de remarcat, în primul rînd, atenţia pe care partidul nostru o acordă sistemului de învăţămînt, considerat nu numai mijloc de edicaţie şi instrucţie, ci totodată, parte componentă a culturii.

In ansamblul său, învăţămîntul îndeplineşte o dublă sarcină: pregăteşte din punct de vedere profesional cadrele necesare economiei, societăţii în general şi educă din fragedă copilărie pe toţi cetăţenii patriei socialiste. Şcoala reprezintă, aşa cum se arată în documentele de partid, principalul instrument de educaţie şi cultură al socialtăţii.

In anii construcţei socialismului, sub conducerea partidului, a avut loc în România o puternică revoluţie culturală, care, prin complexitatea şi implicaţiile ei, ocupă acelaşi loc ca şi marile schimbări revoluţionare din industrie şi agricultură.

Dezvoltarea culturii socialiste în ţara noastră a avut la bază următoarele surse principale: valorile create de-a lungul istoriei de naţiunea română şi de naţionalităţile conlocuitoare - valori preluate critic; realizările culturii universale de asemenea preluate critic, valorile spirituale făurite în procesul construcţiei socialiste.

Revoluţia culturală începută odată cu instaurarea puterii oamenilor muncii, s-a desfăşurat cu succes.

Avînd în vedere starea de înapoiere în care se găsea România în timpul regimului burghezo-moşieresc, precum şi moştenirea grea pe care am preluat-o în această privinţă, pentru

partidul și statul nostru socialist s-au impus ca o necesitate obiectivă lichidarea rapidă a acestei situații, înfăptuirea într-un timp cît mai scurt a măsurilor menite să ducă la ridicarea nivelului de cultură al întregului popor.

Partidul nostru a considerat că,dacă nu era lichidată starea de înapoiere culturală și dacă nu sînt create cadrele necesare de specialiști și de muncitori pentru toate domeniile de activitate, însăși dezvoltarea economico-socială a țării nu se va putea înfăptui cu succes.

In ultimii ani, partidul și statul socialist au adoptat un vast program de măsuri, care a așezat pe baze noi,revoluționare, învățămîntul de toate gradele din țara noastră, asigurînd condiții optime pentru instruirea temeinică și multilaterală a tinerei generații, pentru formarea, corespunzătoare exigențelor revoluției tehnico-științifice contemporane, a cadrelor necesare construirii socialismului în România. Pentru crearea condițiilor materiale necesare, au fost alocate, an de an, fonduri tot mai însemnate care au permis extinderea rețelei de școli și institute de învățămînt superior, construirea de noi cămine, cantine, laboratoare, ateliere, dotarea cu instalații,utilaje didactice moderne a unităților școlare de toate gradele.

Numai pentru anul 198o, au fost alocate din bugetul statului fonduri în valoare de 13.268 milioane lei, din care pentru învățămîntul superior 1.966 milioane lei; revenind în medie 13.o16 lei pe student.

Iată cîteva date semnificative,care prezintă puternica dezvoltare a învățămîntului în țara noastră.

In învățămîntul de toate gradele, la începutul anului 198o erau cuprinși 5.365.676 elevi și studenți, adică 24,9 la sută din populația țării. La pregătirea tineretului țării participă peste 25o.ooo cadre didactice, din care 35.o68 în învățămîntul preșcolar,148.922 în învățămîntul primar și gimnazial, 51.485 în învățămîntul liceal, 13.575 în învățămîntul superior.

Baza materială a învăţămîntului primar, gimnazial, liceal, cuprinde 95.580 săli de clasă, 245.450 locuri în ateliere-şcoală, 409.460 locuri în internate, 2.990 săli polivalente pentru activităţi culturaleeducative şi sportive; învăţămîntul superior dispune de 1.643.200 mp. spaţii de învăţămînt, 79.830 locuri în cămine şi 68.400 locuri la cantine. Numărul studenţilor este de 172.970 din care 129.133 la cursuri de zi, 17.589 la cursurile serale şi 26.248 la învăţămîntul fără frecvenţă. Circa 50 la sută din numărul total al studenţilor sînt fii de muncitori şi ţărani, peste 45 la sută fii de intelectuali şi funcţionari.

In limbile naţionalităţilor conlocuitoare studiază: în învăţămîntul preşcolar peste 67.900 copii; în scolile generale 213.863 elevi; în licee 34.533 elevi; în învăţămîntul superior peste 10.500 studenţi.

Pentru asigurarea unor condiţii tot mai bune de viaţă şi de învăţătură studenţilor, funcţionează 243 de cămine şi 60 de cantine.

In vederea dotării moderne a unităţilor de învăţămînt superior, în perioada 1976-1980 au fost alocate 1.179 milioane lei iar pentru cincinalul 1981-1985 vor fi depăşite 1.280 milioane lei.

Realizarea prevederilor cincinalului 1981-1985, necesită sporirea cu încă 1,5 milioane a personalului din industrie, din celelalte ramuri neagricole, precum şi din agricultura de stat şi staţiunile de maşini agricole.

Ca urmare, în 1985, în aceste sectoare vor lucra peste 7,5 milioane de oameni ai muncii, reprezentînd aproape 75 la sută din populaţia activă a ţării. In acest cincinal, învăţămîntul va trebui să asigure formarea profesională a unui număr de peste 2 milioane persoane, din care 300.000 tehnicieni, maiştri, ingineri şi alte cadre de specialişti.

Potrivit spiritului şi orientărilor Congresului al XII-lea al partidului , în faţa învăţămîntului nostru de toate gradele stă cerinţa dezvoltării lui în pas cu realizările ştiin-

ţei contemporane, corelării organice cu viaţa , cu producţia. Exigenţa de prim ordin pentru dezvoltarea permanentă a conţinutului învăţămîntului , o constituie integrarea cu producţia şi cercetarea , preocuparea de a ţine în permanenţă pasul cu cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii moderne,ale culturii şi cunoaşterii umane. Acestui obiectiv îi corespunde aşezarea structurii învăţămîntului din anii 1977,1978, 1979 şi 1980.

O atenţie deosebită se acordă dezvoltării cercetării ştiinţifice - factor important în asigurarea progresului economic şi social al întregii ţări.

In societatea noastră, principiul unităţii ştiinţă-producţie este totodată principiul unităţii ştiinţă - muncă.

Sub egida Comitetului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie, activitatea de cercetare ştiinţifică se desfăşoară prin: institute departamentale, institute sau laboratoare ale centralelor industriale, laboratoare uzinale, Academia Republicii Socialiste România cu secţiile şi institutele sale, Academiile pe domenii de activitate şi institutele subordonate, institutele de învăţămînt superior. Socialismul dispune de largi posibilităţi umane şi materiale pentru încorporarea ştiinţei în viaţa economică şi socială, ştiinţa devenind o importantă forţă de producţie, factor de progres şi civilizaţie.

Vizînd întregul ansamblu al vieţii economice, sociale, politice, culturale şi ştiinţifice a patriei noastre, documentele celui de-al XII-lea Congres fundamentează ştiinţific direcţiile şi orientările principale ale dezvoltării României pentru perioada 1981-1985 şi, în perspectivă, pînă în anii 1990-2000.

Programul-directivă de cercetare ştiinţifică, dezvoltare tehnologică şi introducere a progresului tehnic ilustrează permanenta atenţie a partidului pentru crearea de condiţii optime afirmării ştiinţei şi tehnicii.

Orientarea în domeniul cercetării ştiinţifice,al dezvoltării ştiinţei ca una din preocupările de seamă ale politicii culturale este determinată de faptul că noua orînduire se

făureşte pe baza celor mai înaintate cuceriri ale ştiinţei şi tehnicii. In raport cu aceste cerinţe, Programul partidului solicită ca ştiinţa din ţara noastră să devină un factor tot mai activ în îmbogăţirea cunoaşterii umane, în dezvoltarea vieţii materiale, a forţelor de producţie.

Astfel, în cursul cincinalului 1976-198o, cît şi a celui următor 1981-1985, cercetarea ştiinţifică şi proiectarea trebuie să se orienteze cu prioritate spre problemele de mare actualitate ale producţiei materiale, ale industriei şi agriculturii, să îm bine în mod cît mai armonios gîndirea teoretică cu activitatea practică. Dezvoltarea ştiinţei duce mai departe bogatele tradiţii ale creaţiei ştiinţifice şi tehnicii recunoscute pe plan mondial, sporeşte aportul gîndirii şi creativităţii ştiinţifice româneşti la tezaurul universal.

Preocuparea pentru dezvoltarea armonioasă a culturii în toate domeniile şi laturile ei dobîndeşte o semnificaţie deosebită în condiţiile revoluţiei ştiinţifice şi tehnice contemporane.

Necesitatea încorporării ştiinţei şi culturii în viaţa societăţii socialiste rezultă din faptul că aceasta se dezvoltă în toate articulaţiile sale prin raportarea permanentă la tot ceea ce este mai înaintat.

Se dezvoltă creaţia literară şi artistică, toate domeniile culturii socialiste din ţara noastră. Există astăzi 148 de teatre şi institute muzicale profesioniste cu peste 17 milioane de spectatori şi auditori pe an; funcţionează 6.275 cinematografe, 7.744 cămine culturale, cluburi şi case de cultură, 293 muzee, 8.142 biblioteci publice. La cele două ediţii ale Festivalului naţional "Cîntarea României" au participat peste 45.ooo formaţii ale artiştilor amatori. In acelaşi timp cunoaşte o puternică dezvoltare activitatea editorială şi producţia cinematografică. Oamenii muncii beneficiază din plin de valorile culturii socialiste prin amplificarea mijloacelor mass-media.

Partidul consideră că dezvoltarea economică şi polit

să, perfecționarea democrației socialiste, așezarea relațiilor dintre membrii societății pe baza principiilor eticii și echității socialiste, înflorirea națiunii socialiste depind într-o măsură tot mai mare de dezvoltarea culturii noastre socialiste, de ridicarea nivelului de cultură al maselor.

O trăsătură majoră a politicii partidului o reprezintă corelațea armonioasă a dezvoltării creației spirituale cu idealúrile revoluționare ale socialismului.

In ce privește literatura și arta, partidul pornește în mod consecvent de la principiul că acestea constituie o expresie specifică a vieții sociale, a raporturilor de producție și sociale, oglindind prin mijloacele lor proprii, prin imagini artistice, condițiile fiecărei epoci și națiuni, modul de gîndire și de comportare al oamenilor. In societatea noastră socialistă, literatura și arta sînt chemate să contribuie la afirmarea, în forme specifice, a concepției revoluționare înaintate. Creatorii din toate domeniile, manifestîndu-și liber talentul, folosind stiluri și maniere de creație variate, au datoria să făurească noi opere valoroase care să îmbogățească patrimoniul culturii noastre socialiste, să contribuie la continua înflorire a vieții spirituale a poporului nostru.

Pornind de la criteriile de valoare, responsabilitatea partinică a politicii culturale înseamnă respingerea falselor opere, a oricăror "creații" cu un conținut dăunător -cărți, filme, piese de teatru etc.- care ar face apologia ideologiilor reacționare, acestea fiind departe de adevăratul spirit umanist.

Dezvoltarea culturii socialiste nu are un scop în sine. Țelul sporirii patrimoniului cultural al poporului, al creației culturale în toate domeniile îl constituie formarea omului nou, a personalității umane creatoare, înălțarea morală și innobililarea spirituală a tuturor membrilor societății. Acestui scop îi servesc amplele acțiuni organizate în cadrul Festivalului național al muncii și creației "Cîntarea României".

Afirmînd, din perspectiva de ansamblu a societății noastre, proporțiile de masă ale participării la împlinirea creației spirituale, cultura contribuie la modelarea relații-

lor sociale dintre membrii societății socialiste, dintre aceștia și noua orînduire, permite și stimulează integrarea armonioasă a intereselor personale și colective.

Dezvoltarea vieții spirituale, lărgirea orizontului de cultură influențează perfecționarea relațiilor sociale,organizarea superioară a societății, contribuie alături de alte mijloace - la așezarea trainică a raporturilor dintre oameni pe baza principiilor eticii și echității socialiste.

Indeosebi odată cu elaborarea și aplicarea programului ideologic, partidul a acționat pentru o largă deschidere spre problemele vieții morale a societății noastre.

Socialismul oferă culturii vocația gîndirii, a meditației despre timp și despre raporturile cele mai nuanțate ale oamenilor cu istoria lor. Intr-un spațiu istoric și social concret, în plin proces de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate, în care cunoașterea și deschiderea reprezintă un semn emblematic al acestei etape social-istorice, se manifestă o veritabilă democrație a culturii.

In virtutea unor legi generale ale dezvoltării istorice a culturii, aceasta însumează datele unei comunități naționale, resursele de meditație și de sensibilitate ale unui popor, care există în timp, în istorie, și, în consecință, își păstrează memoria acestei deveniri. Astfel, cultura este o continuă racordare cu trecutul și o punere de premise pentru viitor. "Cultura -notează marele istoric și critic literar materialist român, George Călinescu, într-un articol intitulat "Actualitatea" și scris în 1945 - se desfășoară istoric și e un tot viu, depășind infinit îndărăt și înainte prezentul".

Dialectica unei culturi nu poate fi ignorată de George Călinescu, el însuși un pasionat cercetător al fenomenului cultural, căruia nu-i lipsea perspectiva istorică, absolut necesară unei politici culturale științifice.

Prin prisma de "actualități", cultura se definește într-un prezent care nu se risipește, nu dispare, nu este destinat unei efemere treceri.

In epoca noastră, creatorii optează pentru contempo-

raneitate, avînd această imensă perspectivă, treptele și etapele unei istorii: sensul devenirii.

Diversitatea în spațiul culturii noastre socialiste ține de existența unor elemente caracteristice, dar ele sînt proprii unității ideologice, filozofice și sistemului axiologic care stau la baza întregii vieți spirituale a orînduirii noastre.

Bogăția de idei a marxismului, experiența teoretică și practică a partidului nostru reprezintă criteriile unei experiențe estetice bogate, deschise, în perpetuă căutare de noi soluții. Ele sînt soluțiile, în primul rînd, politice ale epocii, ale istoriei și ale existenței conștiente, în timpul istoric de azi, sînt sensul și vocația culturii socialiste românești contemporane.

Politica Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate include, ca un element important, îmbogățirea spirituală a poporului, înflorirea multilaterală a culturii naționale, ca o cultură socialistă.

Cu privire la dezvoltarea în viitor a vieții spirituale a națiunii socialiste, sînt necesare de remarcat următoareale:

In primul rînd, faptul că întreaga viață spirituală a poporului, cît și cultura națiunii socialiste au ca premisă și, în același timp, componentă ideologia socialistă, concepția materialismului dialectic și istoric, aplicată creator la condițiile istorice ale României și îmbogățită continuu pe baza experienței generate de aceste condiții. Marxismul se integrează organic în noua viață spirituală, în cultura societății socialiste; fertilizează cercetarea științifică și creația spirituală în toate domeniile, așează învățămîntul pe temelii trainice, științifice, materialiste, ateiste, stă la baza întregii activități politice-educative desfășurate în rîndurile generațiilor tinere, ale celor vîrstnice, ale oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, ale întregului popor, dînd conținut ideologic conștiinței socialiste în plin proces de afirmare. Această conștiință continuă cele mai avansate tradiții revoluționare, democratice ale clasei muncitoare și ale forțelor sociale înaintate, tot ceea ce este progresist în conștiința națională, reflectînd totodată noile realități, noile orizonturi de dezvoltare ale națiunii. In cadrul ei, se îmbină într-un tot armonios, dragostea

fierbinte pentru patria socialistă, devotamentul față de partidul comunist, de cauza socialismului cu adeziunea la lupta clasei muncitoare, a forțelor revoluționare de pretutindeni, pentru libera și independenta afirmare a fiecărei națiuni, a fiecărui popor.

In al doilea rînd, se impune a fi remarcată activitatea amplă pentru preluarea de pe pozițiile socialismului a tot ceea ce a fost înaintat în creația din trecut și, în același timp, pentru afirmarea creației originale în toate domeniile culturii spirituale. Se evidențiază astfel linia de continuitate a celor mai avansate tradiții naționale și, totodată, linia dezvoltării continue a noii culturi prin reflectarea relațiilor sociale înnoite, a situației obiective și cerințelor spirituale ale omului societății socialiste. In Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, se remarcă că "partidul va asigura condiții ca masele largi populare să participe tot mai intens la dezvoltarea culturii naționale, la creația de artă, la sporirea valorilor spirituale ale societății socialiste, astfel încît civilizația comunistă să exprime plenar geniul artistic creator al poporului".

In al treilea rînd, dezvoltarea vieții spirituale, a culturii națiunii noastre socialiste are loc în condițiile unei amplificări și diversificări continuie a legăturilor cu viața spirituală a altor popoare, cu cultura universală.

Aceasta este reflectată, în condițiile actuale, prin punctul de vedere exprimat în Programul partidului și celelalte documente adoptate de Congresul al XI-lea în legătură cu schimbul de valori spirituale cu alte popoare. Inflorirea culturii socialiste și a întregii vieți spirituale a națiunii are la bază vocația, destinația, finalitatea sa de masă, populară. Această trăsătură este remarcată de ampla dezvoltare a tuturor domeniilor culturii: dezvoltarea artelor plastice, activitatea teatrală sau concertistică, popularitatea de care se bucură spectacolul cinematografic, radioul și televiziunea, larga activitate culturală de masă, răspîndirea presei inclusiv a celei culturale etc. Pe toate aceste căi și în forma variate, potrivit

unor nivele de pregătire şi cerinţe diferite, se desfăşoară o vastă, permanentă şi sistematică activitatea de lărgire a orizontului de cunoaştere a întregii naţiuni socialiste.

In fine, în condiţiile ţării noastre, dezvoltarea continuă a vieţii spirituale a patriei include dezvoltarea culturală şi înflorirea spiritualităţii naţionalităţilor conlocuitoare.

Prin grija şi sprijinul susţinut al regimului nostru socialist,funcţionează numeroase şcoli, se dezvoltă creaţia literară, artistică, activitatea culturală-educativă de masă în limbile naţionalităţilor conlocuitoare.

O mare însemnătate are dialectica valorilor în procesul făuririi noii spiritualităţi a naţiunii socialiste.

Marxismul nu oferă nici o formă de "unificare" a valorilor.Unitatea vie a valorilor culturii naţiunii socialiste, adică nu lipsite de contradicţii şi fără fetişizare nici uneia dintre ele,devine însă posibilă tocmai în procesul îndelung şi complicat al construirii socialismului şi mersului lui înspre comunism,atunci cînd se creează un teren real pentru desfăşurarea deplină a dialecticii valorilor,pe baza eliberării omului, atît ca masă cît şi ca individ,a dezvoltării personalităţii şi tututot capacităţilor sale creatoare, a făcuririi unei culturi cu un profund caracter umanist.

Sensul profund al Programului Partidului Comunist Român de construire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism, în ce priveşte viaţa spirituală în ansamblul ei a naţiunii, constituie fundamentarea filozofică a făuririi unui om nou, pe măsura acestei societăţi.

Tocmai într-o viziune care descoperă şi subliniază rolul fundamental al factorului material, al economicului,conştiinţa umană, conştiinţa socială a naţiunii apar cu adevărat nu ca un apifenomen, ci ca o forţă reală.

Conştiinţa - ca şi întreaga viaţă spirituală - se creează pe sine însăşi de-a lungul grandioasei şi dramaticei prefaceri revoluţionare a lumii, se descoperă şi se autodepăşeşte,obiec-

tivîndu-se, dar numai pe temelia desfăşurării tendinţelor obiective, a mersului real al societăţii şi nu pur şi simplu urmărind un ideal, oricît de ispititor ar fi el. Ea este deci, un produs nu al unui miracol, ci al unei munci enorme, al creaţiei conştiente pe plan material şi spiritual, al înfrîngerii treptate şi depăşirii permanente a greutăţilor şi contradicţiilor.

Acest sens al unei continui expansiuni a orizontului spiritual al naţiunii socialiste, care nu este niciodată "încheiat", recucerit şi depăşit necontenit, cu un conţinut concret, inepuizabil, constituie în fond o temă centrală, căreia, în multiplele ei laturi, cercetătorii marxişti din ţara noastră îi dedică meditaţii rodnice în antropologia filozofică, filozofia culturii, demografie şi alte domenii ale gîndirii social-politice. Nu se poate afirma încă unde şi cînd acest proces, ale cărui virtuţi creatoare se văd de pe acum, va făuri pe deplin o mare cultură originală, umanistă, de tip socialist, fiindcă pentru aceasta trebuie întruniţi foarte mulţi factori din care unii imprevizibili; dar credem că numai astfel se pot crea condiţiile reale ale manifestării dialectice a specificului şi unităţii valorilor, condiţii în care toate valorile vieţii spirituale îşi pot da deplina măsură în înflorirea naţiunii şi a omenirii.

Se poate deci, rezuma că, sintetic spus, dezvoltarea pe care o cunosc cultura şi viaţa spirituală a naţiunii noastre socialiste, a întregului nostru popor, îşi are izvoarele în progresul economic şi social al societăţii noastre, în impulsul spre creaţie pe care îl generează avîntul cu care întregul popor luptă pentru prosperitate, pentru un nivel mai ridicat de civilizaţie şi bunăstare, de stimulii pe care creaţia spirituală îi găseşte în ideologia socialistă, profund dialectică şi creatoare, în capacitatea de a se dezvolta ca o cultură spirituală naţională, în condiţiile unor trainice legături cu creaţia universală.

Dezvoltarea şi îmbogăţirea continuă a vieţii spirituale a poporului, făurirea unităţii moral-politice a întregii colectivităţi socialiste pun astfel în evidenţă cu putere marea forţă de creaţie de care dispune naţiunea pe toate planurile activităţii umane, explică rolul pe care naţiunea socialistă, treaptă superioară în evoluţia formelor de comunitate umană, îl are în dezvoltarea societăţii, în progresul treptat al

socialismului spre comunism.

Cerințele actuale și de perspectivă ale ridicării nivelului cultural și de conștiință sînt cuprinse într-o amplă sinteză, reflectată în Programul ideologic al partidului, adoptat, în spiritul orientărilor Congresului al XI-lea al Partidului Comunist Român, la Congresul educației politice și culturii socialiste.

Conducerea și îndrumarea culturii socialiste din țara noastră de către Partidul Comunist Român, constituie o necesitate imperioasă, pentru unirea întregului potențial al poporului nostru în realizarea progresului general al patriei noastre. In această privință, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia: "Vorbind de rolul partidului ca forță conducătoare în întreaga activitate socială, nu trebuie să lăsăm la o parte nici învățămîntul, nici literatura, nici arta plastică, nici muzica, nici știința, nici un alt sector, pentru că noi privim problema făuririi societății socialiste nu numai din punctul de vedere al bazei materiale, ci în contextul ei general, cuprinzînd toate laturile vieții sociale, materiale și spirituale".

Partidul pune în centrul politicii culturale, slujirea neabătută a omului, afirmarea lui multilaterală.

Cultura societății socialiste este profund umanistă și, în același timp realistă.

Ce se înțelege, în concepția Partidului Comunist Român, prin realismul socialist al literaturii și artei noastre?

Valorile fundamentale ale culturii noastre socialiste reflectă realitățile din țara noastră, din epoca în care trăim, epoca marilor prefaceri revoluționare, socialiste. "George Călinescu afirma că "zadarnic învîrtim condeiul și ne pierdem vremea, din curata reflecție nu iese nimic. De aceea, noi toți, trimitem pe artist pe șantiere să cunoască viața și oamenii, știind că arta este o oglindă a vieții". Realismul socialist nu înseamnă impunerea unor tipuri și șabloane în metoda de creație, ci, deschiderea căilor spre o artă înfloritoare.

In această privință, tovarășul Nicolae Ceaușescu la

Congresul educației politice și al culturii socialiste sublinia că "Pentru unii oameni de artă realismul socialist este sinonim cu crearea unor sabloane și a unui model unic pentru artă. Consider că acest fel de a privi realismul este complet greșit. Este adevărat că în trecut au fost asemenea interpretări - și nu numai interpretări, dar și practici-și ele au constituit încălcări și abuzuri pe care partidul le-a combătut cu fermitate".

Noțiunea de realism socialist este strîns legată de umanismul socialist, care presupune o înțelegere mai complexă a omului în societate, luat nu ca individ izolat și exagerînd trăsăturile sale individuale, ci ca om social, aflat în strînsă legătură și interdependență cu semenii săi, cu interesele maselor largi populare.

Umanismul revoluționar socialist presupune a reda fericirea personală, idealul în contextul afirmării personalității întregului popor.

Pornind de aici, arta pătrunsă de umanismul socialist trebuie să fie închinată maselor largi populare în rîndul cărora personalitatea nu se pierde, ci se afirmă tot mai puternic, odată cu afirmarea și dezvoltarea întregii națiuni.

Anticipînd principiile esteticii noastre de astăzi,și exprimînd un deziderat fundamental al artei autentice de întotdeauna marele savant Nicolae Iorga afirmă că "nu e poet acela care nu e pentru tot poporul său".

Militînd pentru existența unei diversități de stiluri în raport cu particularitățile, cu talentul fiecărui autor, declarîndu-se ferm împotriva șablonizării creației, îngustării ariei sale tematice, -expresie a concepției superioare asupra creației artistice, a specificului ei- în documentele partidului nostru este subliniată în permanență, cu claritate, necesitatea ca opera de artă să fie inspirată din realitate, din viața oamenilor, să fie pusă în slujba acestora și să fie înțeleasă de aceștia.

Critica unor lucrări nerealizate din punct de vedere artistic și cu un redus conținut de idei nu înseamnă îngrădirea

libertății de creație. Partidul nostru concepe libertatea de creație în accepțiunea filozofică pe care marxismul o dă necesității istorice înțelese.

Indrumarea procesului de creație de către partid, intervenția statului prin intermediul organelor specializate în politica culturală nu au caracterul unei reglementări rigide, administrative, a unei rețele șablon.

Imperativele ideologice și morale ale societății socialiste nu sînt impuse administrativ creatorilor de artă.

Ele apar ca probleme de ordin spiritual pe care partidul și statul le degajă în procesul dezvoltării multilaterale a societății socialiste în dezvoltarea vieții sufletești a poporului.

Artei și literaturii le sînt proprii preocuparea pentru continua înnoire și perfecționare creatoare a mijloacelor de exprimare artistică, diversitatea de stiluri. Trebuie înlăturată orice tendință de exclusivism, de uniformizare sau rigiditate manifestată în acest domeniu. Esențial este ca fiecare artist în stilul său propriu, păstrîndu-și individualitatea artistică, să manifeste o înaltă exigență pentru conținutul operei sale, să urmărească ca ea să-și găsească drum larg spre mintea și inima poporului.

Creșterea răspunderii fiecărui activist pe tărîmul culturii - fie director de editură sau revistă, fie simplu redactor -, a fiecărui creator față de ecoul operei de artă în conștiințe, o mai fermă atitudine critică față de lucrările fără valoare vor duce, fără îndoială, la îmbogățirea în continuare a artei noastre noi, la sporirea operelor de valoare, de real folos oamenilor muncii, a creațiilor demne de prestigioasa tradiție a culturii românești.

Muzica și artele plastice-ca artă a atitudinii-au o arie tematică, un cîmp nelimitat de referințe.

Conceptul larg, viziunea complexă asupra muzicii și artelor plastice pot fi definite prin prisma raporturilor creatorilor cu comandamentele fundamentale ale luptei sociale, prin pasiunea pentru nou, actual, și frumos, prin simțul obser-

vației asupra mediului înconjurător, asupra problematicii civice, aparent prozaice.

Sensurile etice și estetice ale creației muzicale de azi, definite într-un concept larg și fundamentate ideologic, stimulate de climatul fertil și de profunda stimă pentru talentele autentice, au ca suprem scop înnobilarea morală a ființei umane.

Participarea României la schimbul mondial de valori științifice și cultural-artistice.

In epoca actuală a revoluției tehnico-științifice și a avîntului general al culturii, participarea activă la schimbul de valori științifice și de artă constituie o condiție a progresului fiecărei țări, cu atît mai mult pentru țările mici și mijlocii.

Partidul Comunist Român pornește de la faptul că făurirea socialismului nu se poate realiza decît pe baza a tot ce a realizat mai bun omenirea în toate domeniile economico-sociale, inclusiv în cel al artei.

Adoptînd un program grandios de edificare socialistă a țării, România nu se izolează de celelalte popoare, ci dimpotrivă lărgește cît mai mult colaborarea pe baza respectului și avantajului reciproc.

In ceea ce privește importul de lucrări de artă din alte țări, poporul român trebuie să beneficieze de tot ceea ce gîndirea umană, arta și literatura universală -din trecut și din zilele noastre- au mai valoros. Importăm acele creații de literatură și artă, filme, piese de teatru, care prin conținutul lor de idei servesc înălțării morale a omului, corespund operei de ridicare spirituală a poporului nostru, educării sale în spiritul umanismului și prieteniei.

Este pe deplin justificat ca societatea să ia măsuri pentru a împiedica pătrunderea în țara noastră a așa ziselor opere de artă cu un conținut dăunător, cărților, filmelor sau pieselor de teatru care fac apologia crimei, a urii de rasă, a brutalității, care strivesc sufletele, "poluează" mediul spiritual.

Importăm din alte țări acele lucrări literare și artistice care îmbogățesc orizontul oamenilor muncii, contribuie la cunoașterea luptei și preocupărilor altor popoare pentru progres social și pace.

Exportăm în străinătate creația noastră artistică și literară care să facă cunoscute munca și viața nouă a poporului român, trecutul său glorios de luptă, specificul spiritualității românești.

In acest fel, schimbul de valori culturale cu alte popoare contribuie la mai buna cunoaștere a popoarelor, la dezvoltarea colaborării și prieteniei dintre ele, la cauza păcii în lume.

Societatea noastră nu admite manifestările de ploconire față de tot ceea ce vine de peste hotare, fie că este valoros sau nu. Atitudinea de ploconire față de străinătate reflectă în fond lipsă de demnitate națională, lipsă de spirit de discernămînt, înapoiere, servilism mic-burghez, neîncredere și subapreciere a realizărilor și a forțelor propriului popor.

Tovarășul Nicolae Ceaușescu, în această privință, menționează că: "Trebuie să avem permanent în vedere că fiecare popor, fie el mare sau mic, a contribuit, contribuie și va contribui la îmbogățirea patrimoniului civilizației universale, care se compune, pînă la urmă, din ceea ce au creat popoarele, toate națiunile lumii. Din acest punct de vedere popoarele, ca și oamenii sînt pe deplin egale. Mare este acel popor care se străduiește să dea cel mai mult civilizației și cauzei păcii în lume".

In viziunea Partidului Comunist Român, omul nou, constructor al socialismului și comunismului, trebuie să fie stăpîn pe cele mai înaintate cuceriri ale științei, ale cunoașterii umane, să se caracterizeze prin înalte virtuți politice și morale, prin pasiune pentru muncă și creație, prin îndrăzneala în gîndire și acțiune, prin cutezanța în promovarea noului în întreaga viață socială, prin fermitate în lupta pentru dreptate și adevăr, pentru înfăptuirea principiilor eticii și echității socialiste, prin hotărîrea de a lupta cu abnegație și vitejie pentru apărarea cuceririlor revoluționare, a integrității

şi suveranităţii patriei, a cauzei comunismului în patria noastră.

La Congresul al II-lea al consiliilor populare din 1o-12 septembrie 198o, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, sublinia că "vom promova decît poezia şi literatura, arta care militează pentru principiile socialiste şi comuniste, pentru umanismul revoluţionar, pentru egalitate şi prietenie între oameni şi popoare".

Astfel numai o cultură spirituală care îşi trage seva din izvoarele poporului nostru, din forţa şi vitalitatea sa, din construcţia socialismului poate servi cauza înălţării naţiunii noastre şi propăşirii patriei.

CAPIT.XX. CONSTIINTA SOCIALISTA

- planul lecției -

1. Conceptul de conștiință socialistă
2. Rolul ideologiei științifice a clasei muncitoare în formarea și afirmarea noii conștiințe socialiste a oamenilor muncii.
3. Activitatea Partidului Comunist Român de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste a maselor în procesul făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii treptate la comunism în România.

Educarea comunistă a oamenilor muncii din țara noastră formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, impune o amplă activitate, desfășurată organizat sub conducerea Partidului Comunist Român.

Această activitate cuprinde toate nivelurile și toate formele conștiinței revoluționare și toți factorii educativi. De aceea, educația comunistă, activitatea politică și ideologică sînt îndreptate în asemenea direcții principale cum sînt: însușirea temeinică a concepției științifice a clasei muncitoare despre lume și viață, înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului, precum și a legilor țării, formarea și dezvoltarea atitudinii înaintate față de muncă, educarea patriotică și în spiritul solidarității internaționale cu forțele înaintate ale socialismului, ridicarea nivelului general de cunoaștere, dezvoltarea multilaterală a personalității umane.

I. Conceptul de constiință socialistă

La determinarea specificului conștiinței socialiste, este necesar să se pornească de la realitatea socialismului, înțeles ca proces și de la concepția generală marxistă despre conștiință socială.

Organizînd și conducînd măreața operă de făurire a socialismului și comunismului pe pămîntul României, înfăptuind

programul ideologic aprobat de Congresul al XII-lea, Partidul Comunist Român acordă o atenţie primordială făuririi unui om nou, cu o conştiinţă înaintată şi înalte trăsături morale, promovării unor raporturi noi între oameni, afirmării depline în toate sferele vieţii sociale a principiilor eticii şi echităţii socialiste.

Societatea socialistă, este, prin excelenţă, societatea în care factorul constient se manifestă ca un puternic propulsor al vieţii sociale. De aceea o mare importanţă are cunoaşterea procesului formării şi dezvoltării conştiinţei socialiste.

Inainte de a ne ocupa de această importantă problemă, să analizăm noţiunea de conştiinţă în general.

Prin noţiunea de conştiinţă, care porneşte de la etimologia termenilor latineşti: cum (cu) şi scientia (ştiinţă) - se înţelege forma cea mai înaltă de reflectare subiectivă a lumii obiective, reflectare proprie doar omului. Ea este un produs al materiei ajunse în dezvoltarea ei necontenită, la structura complexă a creierului uman sub influenţa condiţiilor social-istorice.

Conştiinţa socială, fiind o contopire organică a conştiinţelor individuale ale indivizilor, este o categorie fundamentală a materialismului istoric, care desemnează latura subiectivă a procesului social, viaţa spirituală a societăţii ca reflectare a vieţii ei materiale şi care cuprinde totalitatea ideilor, conceptiilor si teoriilor politice, juridice, filozofice, morale, artistice, stiintifice, religioase ale societăţii, precum si psihologia socială a oamenilor.

Conştiinţa socialistă, ca tip istoric, superior de conştiinţa socială, ca reflectare spirituală a noilor condiţii de existenţă socială a oamenilor, reprezintă totalitatea ideilor, teoriilor, concepţiilor, sentimentelor, stărilor de spirit caracteristice societăţii socialiste care determină componentele acesteia.

Ea înglobează cunoştinţele acumulate de oameni în procesul practicii sociale.

Conştiinţa socialistă este o treaptă superioară, matură în dezvoltarea conştiinţei de clasă a proletariatului.

Conţinutul principal al conştiinţei socialiste este determinat de ideologia clasei muncitoare.

Făurirea şi dezvoltarea ei depind, între altele, de larga răspîndire în mase de către partidele comuniste a materialismului dialectic şi istoric, de educarea oamenilor muncii constructori ai noii societăţi, în spiritul ideologiei revoluţionare, consecvent ştiinţifice a comunismului. După cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare, în procesul făuririi societăţii socialiste, conştiinţa socialistă se întăreşte şi se lărgeşte, oglindind noile condiţii socialiste ale existenţei sociale. Conştiinţa socialistă se manifestă în noua atitudine a oamenilor faţă de muncă, faţă de avutul obştesc şi faţă de statul socialist, faţă de obligaţiile cetăţeneşti, în patriotismul socialist şi în solidaritatea cu lupta tuturor popoarelor lumii pentru progres şi libertate, în noua atitudine morală faţă de familie şi faţă de colectivitate.

Partidele comuniste, îmbinînd entuziasmul de masă cu cointeresarea materială, interesele individuale, cu cele ale întregului popor, desfăşoară o uriaşă activitate educativă de transformare socialistă a conştiinţei tuturor oamenilor muncii, ajutîndu-i să înlăture rămăşiţele mentalităţii burgheze, individualiste, să respingă orice influenţe retrograde, mistico-religioase.

Conştiinţa socialistă este o puternică forţă motrice a progresului societăţii moderne. Ea constituie o condiţie subiectivă indispensabilă pentru victoria socialismului şi a comunismului.

In procesul făuririi societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi trecerii la comunism, creşterea nivelului conştiinţei socialiste a oamenilor muncii contribuie la unirea politică şi ideologică tot mai strînsă a muncitorilor, ţăranilor şi intelectualilor, la ştergerea deosebirilor esenţiale dintre aceste categorii sociale.

Secretatul general al Partidului Comunist Român, în raportul prezentat la Congresul al XII-lea, arăta în această privință că "Propaganda, învățămîntul de partid, munca politico-educativă trebuie să acționeze perseverent pentru ridicarea conștiinței socialiste și creșterea combativității și răspunderii revoluționare a membrilor partidului, a maselor largi ale celor ce muncesc".

Conștiința socială socialistă este primul tip istoric de conștiință care impune un nivel înalt al cunoașterii, cunoștințe tot mai profunde și multilaterale. De aceea în socialism, ridicarea continuă a nivelului general al cunoașterii reprezintă o componentă a condițiilor social-economice necesare pentru progresul de ansamblu al societății.

II. Rolul ideologiei științifice a clasei muncitoare în formarea și afirmarea noii conștiințe socialiste a oamenilor muncii

In corelația dintre formele conștiinței socialiste, un rol de mare importanță revine materialismului dialectic și istoric-concepției științifice a clasei muncitoare despre lume și societate- sub a cărei influență directă se constituie nivelul superior, teoretic, de subiectivizare al conștiinței sociale, conștiința filozofică socialistă.

Conștiința filozofică socialistă se formează pe baza filozofiei marxiste, dar aceste noțiuni nu sînt identice. Legătura dintre conștiința filozofică socialistă și filozofia marxistă este organică.

Filozofia propriu-zisă este o parte componentă a culturii, în timp ce conștiința filozofică există în orizontul subiectivității societății. In măsura în care grupurile sociale proprii societății socialiste asimilează filozofia marxistă, în aceeași măsură societatea își cristalizează în subiectivitatea ei o conștiință filozofică socialistă, ceea ce se răsfrînge asupra dezvoltării filozofiei însăși.

Conștiința filozofică marxistă este, prin natura sa, liantul tuturor componentelor conștiinței socialiste integrale, asigurîndu-i acesteia coerența interioară și forța eficienței ei în societate.

Prin umanismul său, conştiinţa filozofică oferă temeiul constituirii principiilor etice şi a <u>conştiinţei morale</u> socialiste. De aceea este necesar să se facă distincţie între <u>doctrinele etice</u>, <u>conştiinţa şi practica morală</u>. Doctrinele formează teoria cu privire la fenomenul moral, la normele şi valorile etice, la relaţiile morale, în timp ce <u>conştiinţa morală</u> reprezintă suma principiilor pe care le promovează societatea.

Trăsătura caracteristică principală a conştiinţei filozofice socialiste o constituie fundamentarea ei ştiinţifică pe cuceririle ştiinţelor particulare, prin generalizare teoretică. Intr-o asemenea viziune, elementul <u>fundamental</u> îl,reprezintă ideea <u>materialităţii</u> lumii şi a devenirii. Tocmai, de aceea <u>ateismul</u> este un atribut esenţial al conştiinţei socialiste.

Conştiinţei filozofice socialiste îi este propriu un nou ansamblu de <u>valori umaniste</u>. Cognitiv, aceste valori se întemeiază pe <u>filozofia marxistă</u>.

<u>Umanismul propriu</u> conştiinţei filozofice socialiste are un caracter practic şi revoluţionar: conţinutul său nu este un ansamblu de utopii, ci de valori, care prin obiectivare devin atribute ale realităţii sociale. <u>Generalul se realizează</u> şi se <u>confirmă prin particular</u>, astfel că <u>numai în măsura în care un partid comunist</u> ştie să înţeleagă realităţile concrete în care îşi desfăşoară activitatea şi să acţioneze ca atare poate asigura succesul luptei revoluţionare.

Viaţa a demonstrat că şi în condiţiile socialismului există şi se dezvoltă <u>contradicţii</u>, că, dacă nu sînt sesizate şi înţelese la timp şi nu se acţionează în mod conştient pentru depăşirea lor, ele pot deveni antagonisme, pot duce chiar la ciocniri.

Recunoscînd existenţa contradicţiilor, partidul politic al clasei muncitoare trebuie să acţioneze pentru a le înţelege,să stabilească -odată cu dezvoltarea socialismului, cînd se afirmă noi legi sociale -cele mai potrivite căi în vederea soluţionării lor în mod conştient, în concordanţă cu interesele făuririi societăţii socialiste.

<u>Lupta dintre vechi şi nou</u>, reprezintă, în condiţiile socialismului, aspectul fundamental <u>al luptei contrariilor</u>.

Ea se manifestă în aspecte variate şi cu o mare amploare pe tărîmul conştiinţei.

De aceea, partidul desfăşoară o activitate multilaterală pentru a combate şi înlătura manifestările înapoiate din conştiinţa oamenilor.

Aceasta are o mare importanţă în lumina tezei dialectice privitoare la raportul dintre existenţa materială şi conştiinţă, la primatul condiţiilor vieţii materiale asupra conştiinţei.

Pornind de la premisa că modul de viaţă socială determină modul de gîndire al oamenilor, raporturile dintre ei, nivelul conştiinţei lor, partidul şi statul socialist acordă toată atenţia perfecţionării continue a cadrului social în care îşi duce viaţa şi se manifestă pe planul societăţii oamenii muncii din ţara noastră.

In Programul Partidului Comunist Român, este cuprins principiul de o mare importanţă teoretică şi practică că făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate presupune - odată cu dezvoltarea bazei tehnico-materiale a orînduirii socialiste- crearea unei economii moderne, avansate, perfecţionarea relaţiilor de producţie şi a organizării sociale, formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste a tuturor membrilor societăţii.

Premisele materiale şi spirituale ale edificării societăţii socialiste multilateral dezvoltate se află într-o strînsă unitate şi interacţiune dialectică; dezvoltarea ascendentă a noii orînduiri, schimbările determinate în condiţiile vieţii materiale, prin creşterea forţelor de producţie, a productivităţii muncii sociale, exercită o influenţă puternică asupra modului de a gîndi al oamenilor, dar, în acelaşi timp, nivelul conştiinţei socialiste înrîureşte în mod considerabil întregul mecanism al vieţii economico-sociale.

Partidul nostru consideră că este datoria fiecărui comunist de a nu fetişiza teza rămînerii în urmă a conştiinţei sociale faţă de existenţa socială în condiţiile socialismului.

Acţiunea unitară pe toate fronturile muncii politico-ideologice tinde a ridica neîncetat nivelul conştiinţei maselor, a lichida rămînerea în urmă a acesteia, a transforma oamenii muncii în făuritori conştienţi şi responsabili ai noii orînduiri.

Teza marxistă potrivit căreia conştiinţa rămîne în urmă faţă de schimbările din viaţa materială a societăţii, ca orice teză marxistă, nu poate fi considerată unilateral şi nici absolutizată, indiferent de condiţiile concrete şi particularităţile dezvoltării sociale.

Orice asemenea absolutizare nu ar putea să ducă decît la pasivitate şi mulţumire de sine, ar întîrzia sau împiedica luarea de măsuri pentru micşorarea sau lichidarea decalajului dintre nivelul existenţei sociale şi cel al conştiinţei; s-ar crea astfel condiţii prielnice pentru germinarea rămăşiţelor vechiului, pentru infiltrarea influenţelor străine, ceea ce ar reprezenta o sursă de pericole pentru mersul înainte al socialismului.

In acest sens, tovarăşul Nicolae Ceauşescu sublinia încă la Plenara C.C. al P.C.R. din 3-5 noiembrie 1971, că„este necesar să nu ne mai închinăm în mod fatalist în faţa tezei că conştiinţa rămîne în urma dezvoltării bazei materiale, ci să înţelegem că, dezvoltînd baza materială, avem posibilitatea - şi trebuie să facem - ca conştiinţa să se ridice la nivelul bazei materiale şi chiar să devină ea însăşi o forţă materială mobilizatoare, în stare să călăuzească întreaga noastră activitate, să lumineze calea poporului nostru spre societatea socialistă multilateral dezvoltată, spre comunism".

Dezvoltarea conştiinţei socialiste a oamenilor muncii -incluzînd asemenea trăsături ca atitudinea înaintată faţă de muncă, disciplina socialistă în muncă şi în societate, buna gospodărire a resurselor sociale-constituie un factor stimulator al creşterii forţelor de producţie. Totodată, cu cît este mai înalt nivelul conştiinţei socialiste cu atît creşte gradul de participare activă a membrilor societăţii la rezolvarea problemelor obşteşti, la elaborarea deciziilor sociale şi la înfăptuirea politicii partidului, cu atît sporeşte spiritul de responsabilitate socială şi se adînceşte democraţia socia-

listă. Aşa cum a reieşit în procesul edificării societăţii socialiste, cu deosebire în etapa de la Congresul al IX-lea, în opera de făurire a societăţii socialiste se accentuează progresiv caracterul ei de proces istoric conştient, iar dezvoltarea conştiinţei socialiste a maselor devine un factor esenţial al accelerării progresului economico-social, al omogenizării moral-politice a naţiunii, al înaintării spre comunism.

Perfecţionarea activităţii politico-educative este o parte integrantă, organică, a sarcinilor generale ale partidului.

In concluzie, reliefăm care sînt factorii obiectivi ai creşterii rolului activităţii ideologice, în procesul făuririi noii conştiinţe socialiste.

1.In primul rînd, societatea socialistă multilateral dezvoltată impune abordarea problemelor tuturor laturilor activităţii sociale într-o viziune amplă, şi, ca atare, lărgirea orizontului de cunoaştere şi creşterea capacităţii de orientare a oamenilor muncii.

2.In al doilea rînd, societatea socialistă multilateral dezvoltată presupune generalizarea aplicării în viaţă de către membrii societăţii a normelor eticii şi echităţii socialiste, progrese continuie pe calea formării omului nou, ceea ce constituie o cerinţă de ordin moral şi o necesitate obiectivă.

3.In fine, societatea socialistă se făureşte în condiţiile istorice concrete ale unei lumi a interdependenţelor, în condiţiile existenţei statelor naţionale, în cadrul cărora activitatea ideologică trebuie să cuprindă şi sfera mutaţiilor pe plan mondial.

Pornind de la realităţile ţării, de la condiţiile istorice şi sociale interne şi internaţionale ale construcţiei socialiste în România, orientarea activităţii ideologico-educative exprimă o funcţie hotărîtoare a exercitării rolului conducător al partidului în societate, un atribut organic al autonomiei sale, unul din instrumentele importante ale înfăptuirii societăţii comuniste.

III. Activitatea P.C.R. pentru formarea şi dezvoltarea conştiinţei socialiste a maselor de oameni ai muncii din ţara noastră în etapa actuală

Emanaţia colectivă a milioanelor de oameni ai muncii din ţara noastră, programul ideologic al partidului, adoptat la Congresul educaţiei politice şi al culturii socialiste se bucură de aprobarea deplină a partidului, a poporului, care îl consideră chezăşia afirmării în viaţă a celei mai înalte concepţii despre lume. Acest program constituie parte integrantă a programului elaborat de congresele al XI-lea şi al XII-lea ale partidului privind făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi trecerea la comunism în patria noastră.

In această privinţă, tovarăşul Nicolae Ceauşescu remarca la Congresul al XII-lea al partidului că sarcinile stabilite, în domeniul activităţii ideologice-educative deschid perspective minunate pentru afirmarea personalităţii umane, pentru dezvoltarea umanismului şi democraţiei socialiste. In centrul lor se află omul, făurirea omului înaintat, înarmat cu cele mai noi cuceriri ale ştiinţei şi culturii, a omului celei mai drepte şi umane societăţi.

Insemnătatea activităţii ideologice ca instrument al dezvoltării conştiinţei oamenilor, al cultivării conduitei active faţă de realitatea socială creşte pe măsura complexităţii sarcinilor economico-sociale, a adîncirii democraţiei socialiste. O asemenea concluzie se impune cu atît mai mult în etapa actuală, cînd nivelul de pregătire politico-ideologică, profesională, cunoştinţele ştiinţifice, atitudinea morală şi comportamentul social, exercită o influenţă directă asupra vieţii sociale.

Congresul al XI-lea al Partidului Comunist Român, adoptînd Codul principiilor şi normelor muncii şi vieţii comuniştilor, ale eticii şi echităţii socialiste - care cuprinde trăsăturile fundamentale ale conştiinţei socialiste - a stabilit ca prevederile sale să fie considerate componente ale Programului general al partidului de făurire a socie-

tății socialiste multilateral dezvoltate și de înaintare a României spre comunism. Importanța de prim ordin a educării comuniștilor și celorlalți oameni ai muncii în spiritul prevederilor cuprinse în acest document de partid este remarcată de hotărîrile Congresului al XII-lea al P.C.R., ale Congresului educației și învățămîntului, în indicațiile tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului.

Conducînd procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, partidul orientează întreaga muncă ideologico-educativă, sub diversele ei aspecte, în vederea dezvoltării conștiinței socialiste și afirmării în viața socială a omului nou, ale cărui caracteristici esențiale rezidă în angajarea conștientă pentru triumful deplin al noii orînduiri, în afirmarea dragostei de dreptate și adevăr, a curajului și cinstei, a culturii înaintate a hotărîrii de a lupta împreună cu semenii pentru prosperitatea întregii societăți.

Partidul consideră desfășurarea programatică, militantă a unei permanente activități de educație socialistă drept o necesitate obiectivă, una din laturile esențiale ale maturizării noii orînduiri, a cărei menire istorică este nu numai de a elibera omul de asuprire și exploatare, de a-i asigura bunăstarea materială, ci și de a făuri o civilizație spirituală superioară.

Pătrunsă de spiritul umanismului revoluționar, pornind de la principiul că fiecare om are individualitatea sa, că afirmarea personalității umane este rezultatul întregului efort de edificare a civilizației comuniste, activitatea politico-educativă reflectă concepția novatoare potrivit căreia, odată cu eforturile pentru amplificarea cantitativă și calitativă a avuției materiale, pentru sporirea eficienței economice, este necesar să se dezvolte înaltele valori morale, virtuțile umane prefigurate de gîndirea filozofică materialist-dialectică, de etica socială revoluționară.

Urmărind un asemenea obiectiv, activitatea educativă desfășurată în strînsă legătură cu viața, cu preocupările oamenilor își sporește cu atît mai mult eficiența cu cît

generează, la scara întregului popor, convingerea profundă că munca pentru înfăptuirea cincinalului revoluţiei ştiinţifice şi tehnice, a hotărîrilor Congresului al XII-lea de a realiza pînă în 1985 o producţie suplimentară însemnată reprezintă sursa sporirii avuţiei naţionale, a prosperităţii poporului. Aceasta cere hotărîre revoluţionară,dăruire pentru făurirea bunăstării pop.rului, afirmarea deplină a principiilor dreptăţii şi echităţii, lupta împotriva vechiului, a spiritului conservator, retrogard, promovarea curajoasă a noului în gîndirea şi practica socială.

In etapa actuală,este necesar ca dezvoltarea conştiinţei sociale să se realizeze în dublu sens:

a/intensiv
b/extensiv

Aspectul intensiv are în vedere fundamentarea ştiinţifică, a convingerilor, idealurilor politice, civice, etice, estetice, creşterea ponderii elementelor ştiinţifice, teoretice în conştiinţa socialistă. In ceea ce priveşte aspectul extensiv, acesta urmăreşte să cuprindă toate laturile şi formele conştiinţei sociale.

Care sînt obiectivele fundamentale ale programului partidului de formare şi dezvoltare a conştiinţei socialiste?

1.Un obiectiv de prim ordin, îl constituie educarea materialist-dialectică a comuniştilor, a tuturor oamenilor muncii. Insuşirea profundă a concepţiei materialist-dialectice şi a politicii partidului nostru - politică ce reprezintă socialismul ştiinţific aplicat la condiţiile României-constituie obiectivul central al activităţii politico-ideologice de formare şi dezvoltare a noii conştiinţe socialiste.

In raportul prezentat de tovarăşul Nicolae Ceauşescu la Congresul al XII-lea,se arată că "O sarcină de primă importanţă o constituie formarea concepţiei ştiinţifice despre materie, univers şi societate a comuniştilor, a maselor largi de oameni ai muncii.

Persistenţa unor concepţii mistice, retrograde în

gîndirea unor oameni frînează afirmarea plenară în viața societății". Este un anacronism ca în epoca marilor cuceriri ale revoluției tehnico-științifice, a cunoașterii, cînd poporul se afirmă ca un creator conștient al tuturor valorilor materiale și spirituale, să existe oameni, chiar membri de partid, care mai cred în forțe supranaturale".

In cadrul acestui obiectiv al programului partidului de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste, a tuturor membrilor societății, -realizat în permanență, sistematic - se înfăptuiește înarmarea tuturor oamenilor muncii, și în primul rînd a tineretului, cu noile descoperiri ale științei, care demonstrează materialitatea lumii, justețea materialismului dialectic. Aceasta reprezintă și un mijloc fundamental pentru formarea conștiinței socialiste.

In societatea noastră, clădită pe știință, conștiința de sine a acestei orînduiri este impregnată de cuceririle și valorile științei și culturii naționale și universale.

Lărgirea orizontului de cunoaștere și educație științifică a maselor ocupă un loc de prim ordin în asigurarea înaintării întregii societăți pe calea progresului, în dezvoltarea conștiinței socialiste pe baze științifice.

In concepția Partidului Comunist Român, educarea materialist-științifică, ateistă a maselor este o componentă de seamă a întregului proces educațional, subordonat proiectului de edificare a omului nou, a personalității multilateral dezvoltate și a noului umanism. „Activitatea ideologică și politico-educativă a partidului - se arată în Program - are în vedere că teoria revoluționară a materialismului dialectic și istoric este menită să ajute nu numai la cunoașterea lumii, ci și la înarmarea întregului partid, a militanților săi, a tuturor membrilor partidului cu cunoștințele necesare desfășurării acțiunii conștiente de transformare a societății".
Conștiința socialistă trebuie să integreze, în dezvoltarea sa, cuceririle și valorile științifice și culturale, naționale și mondiale. Un rol important în dezvoltarea conștiinței socialiste revine științelor sociale, care ajută la formarea unei concepții științifice despre lume și societate, la în-

ţelegerea sensului dezvoltării sociale, la amplificarea acţiunii conştiente a maselor în perfecţionarea orînduirii socialiste. Menirea ştiinţelor sociale este de a forma nu simpli specialişti, ci specialişti-cetăţeni, intelectuali-patrioţi, care să se realizeze în profesie, prin slujirea cu devotament şi spirit creator a cauzei poporului.

Al 2-lea obiectiv

2. In cadrul programului partidului nostru de educaţie socialistă a maselor, un loc de prim ordin revine educării tuturor oamenilor muncii în spiritul principiilor eticii şi echităţii socialiste.

Poziţia egală, fără privilegii şi fără discriminări, asigură cetăţenilor societăţii socialiste posibilitatea de a se afirma în condiţii egale, de a-şi desfăşura din plin capacităţile creatoare şi de a fi răsplătiţi de societate în raport cu munca depusă.

O cale importantă de promovare a echităţii socialiste o constituie condiţionarea cuantumului repartiţiei de calitatea şi cantitatea muncii fiecăruia, de importanta socială a acesteia, de condiţiile în care ea se desfăşoară.

Principiile dreptăţii, echităţii şi eticii socialiste relevă accentul pe care partidul îl pune în etapa actuală pe eradicarea din viaţa societăţii noastre a fenomenelor negative pe care le reprezintă obţinerea veniturilor fără muncă, parazitismul social, furtul din avutul obştesc sau personal, favoritismul etc., fenomene care reprezintă grave încălcări ale normelor eticii şi echităţii socialiste, dăunînd în cel mai înalt grad interesele întregii societăţi.

Codul de norme ale eticii şi echităţii socialiste este un îndrumar al conduitei oamenilor muncii din ţara noastră. Dezvoltînd un climat de masă pentru promovarea eticii socialiste, opinia publică este un important factor educativ în această privinţă.

3 obiectiv

3. Un alt obiectiv al programului P.C.R. de formare şi dezvoltare a conştiinţei socialiste îl constituie educarea tuturor cetăţenilor, a tinerilor, în spiritul muncii creatoare. Munca productivă, creatoare reprezintă baza dezvoltării sociale,

izvorul existenței umane, în același timp, factor esențial în formarea omului.

Cu toate deosebirile ce decurg din specificul activității umane, în industrie, agricultură, în învățămînt și educație, munca constituie condiția hotărîtoare a educației socialiste a constructorilor noii societăți, a afirmării personalității umane în activitatea creatoare.

4. Educația patriotică și în spiritul solidarității internaționale a celor ce muncesc, constituie un important obiectiv al activității politico-educative desfășurată de partid.

Programul P.C.R. de îmbunătățire a activității ideologice exprimă o concepție unitară și cuprinzătoare asupra obiectivelor și sarcinilor dezvoltării conștiinței socialiste a tuturor membrilor societății.

Pentru ridicarea conținutului întregii activități ideologice, politice și cultural-educative, Congresul al XII-lea al partidului, Congresul educației politice și culturii socialiste Congresul educației și învățămîntului au reliefat cu pregnanță faptul că formarea omului nou, constructor conștient al celei mai drepte orînduiri sociale constituie cea mai mare și mai complexă sarcină, cea mai nobilă răspundere, îndatorire revoluționară de onoare a partidului nostru comunist.

Făcînd bilanțul vastei activități consacrate dezvoltării conștiinței revoluționare a maselor, lărgirii orizontului lor de cultură, se poate remarca, totodată, în spiritul unei înalte exigențe comuniste, necesitatea lichidării unor lipsuri care mai există în domeniul muncii de propagandă, al științelor sociale, al învățămîntului, al științei, culturii și artei, pentru continua îmbunătățire a muncii, în vederea creșterii contribuției întregului front ideologic la formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor, la îmbogățirea vieții spirituale a întregului popor.

In același timp, documentele partidului nostru subliniază că, trebuie să crească rolul educativ al școlii, contribuția ei la cunoașterea și însușirea problemelor culturii, la să-

direa în rîndul tineretului a înaltelor trăsături morale ale omului nou, de a forma din tineri cetățeni conștienți și devotați ai patriei socialiste, făuritori entuziaști ai comunismului pe pămîntul României.

Congresul al XII-lea al partidului apreciază că o îndatorire permanentă care trebuie să ocupe un loc central în întreaga activitate politică și culturală, este educarea tuturoroamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, în primul rînd a tineretului, în spiritul dragostei față de țară, al patriotismului revoluționar socialist.

In lumina teoriei socialismului științific, prin noțiunea de patrie înțelegem mediul politic, social și cultural în care își desfășoară viața și lupta fiecare popor. Noțiunea de patrie cuprinde teritoriul locuit de un popor cît și modul lui de viață, limba, cultura și tradițiile lui progresiste și democratice.

In centrul noțiunii de patrie, teoria revoluționară a clasei muncitoare situează poporul însuși, masele populare care produc toate valorile materiale și spirituale.

Conținutul noțiunii de patrie are un caracter istoric se schimbă și se îmbogățește odată cu dezvoltarea istorică, cu schimbarea orînduirilor sociale.

In accepția diferitelor clase, patria are un conținut diferit: clasele reacționare leagă această noțiune de orînduirea socială, care le asigură privilegiile și posibilitatea de a exploata și de a le domina; ele cultivă acele tradiții care slujesc scopului lor; clasele progresiste și revoluționare, dimpotrivă, leagă soarta și conținutul însuși al patriei de progresul social, de transformările revoluționare care deschid calea acestui proces, cultivă tradițiile de luptă împotriva asupritorilor străini și a celor autohtoni.

Dragostea de patrie constituie un puternic mobil, care a însuflețit întotdeauna masele populare în lupta pentru libertate, progres și prosperitate.

Cultivînd recunoștința și pasiunea față de strămoși,

care cu sacrificii și jertfe uriașe au apărat ființa națională a poporului, au purtat steagul luptei pentru libertate și neatîrnare, pentru dreptate națională și socială, activitatea de educație trebuie să sădească în conștiința oamenilor sentimentul răspunderii față de moștenirea înaintașilor, al hotărîrii de a duce mai departe, în noile condiții istorice, făclia progresului și civilizației pe pămîntul României. Patriotismul, dragostea și devotamentul față de țară sînt o expresie a conștiinței revoluționare comuniste, expresia îndatoririi de onoare a fiecărui comunist, a fiecărui om al muncii față de glia strămoșească și față de noua societate.

In întreaga muncă de educație trebuie să se aibă în vedere și să cultivăm adevărul că a fi patriot înseamnă a-ți iubi țara, a face totul pentru a spori avuția națională, proprietatea socialistă, a nu precupeți nimic pentru înfăptuirea politicii partidului comunist - ce corespunde pe deplin intereselor vitale ale întregii națiuni. A fi patriot înseamnă a fi oricînd gata să faci totul mergînd pînă la sacrificiul suprem, pentru a apăra libertatea, independența patriei, mărețele cuceriri revoluționare ale poporului. A fi patriot, înseamnă a milita permanent împotriva oricăror discriminări naționale, împotriva șovinismului, a concepțiilor și manifestărilor rasiste, pentru deplina egalitate în drepturi a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, pentru frăție în munca și lupta comună. A fi patriot înseamnă a milita activ pentru prietenie cu toate popoarele țărilor socialiste, cu popoarele statelor în curs de dezvoltare, cu toate popoarele lumii, pentru cauza păcii și colaborării. A fi patriot, așa cum sublinia secretarul general al partidului nostru, înseamnă a respecta sentimentele naționale ale altor popoare, libertatea și independența lor.

In acest spirit, Congresul educației și învățămîntului. Congresul educației politice și al culturii socialiste remarcă necesitatea ca, sub conducerea și îndrumarea organizațiilor de partid, instituțiile cultural-educative, organizațiile de tineret și celelalte organizații de masă să acționeze consecvent pentru dezvoltarea conștiinței patriotice, a dragostei de țară, a răspunderii față de interesele superioare ale Republicii So-

cialiste România.

Pornind de la aceste deziderate, toţi factorii educaţionali din societatea noastră consideră ca o datorie de onoare şi o înaltă răspundere patriotică de a milita neobosit ca ideile nobile ale partidului, concepţia sa umanistă, revoluţionară, întreaga activitate de educaţie, cultura socialistă ce se plămădeşte în procesul edificării noii orînduiri să devină o uriaşă forţă materială dinamizatoare în transformarea revoluţionară a societăţii noastre, în înfăptuirea măreţelor idealuri de dreptate şi echitate socială, în făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră, pe care o vrem tot mai puternică şi înfloritoare, cu o personalitate înconjurată de stimă şi respect atît în lumea de astăzi cît şi în cea de mîine, cu oameni ce au o bogată viaţă spirituală, ce sînt animaţi de patosul incandescent revoluţionar.

Chezăşia perfecţionării continuie a activităţii ideologice de dezvoltare a conştiinţei socialiste o constituie întărirea conducerii de către partid, creşterea capacităţii organizatorice în mobilizarea maselor populare, a întregului popor la lupta pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român. Indrumarea şi conducerea unitară a întregii munci ideologice şi cultural-educative contribuie ca ideile nobile ale partidului, concepţia sa umanistă revoluţionară să se afirme ca o uriaşă forţă materială, dinamizatoare în transformarea revoluţionară a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a patriei noastre spre comunism.

CAPIT.XXI. ORIENTARILE SI PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE POLITICII EXTERNE A REPUBLICII SOCIALISTE ROMANIA

- planul lecţiei -

1. Caracterul relaţiilor internaţionale contemporane.
2. Principii şi direcţii fundamentale ale politicii externe a Republicii Socialiste România
3. Contribuţia activă a Republicii Socialiste România la rezolvarea marilor probleme ale lumii contemporane.

Politica şi întreaga activitate a Partidului Comunist Român şi a Republicii Socialiste România pe plan naţional şi internaţional, exprimă corelaţia organică dintre interesele construcţiei socialismului şi interesele păcii şi colaborării între popoare. Edificarea cu succes a societăţii socialiste multilateral dezvoltate nu poate fi concepută fără asigurarea unui climat internaţional de pace şi securitate, tot aşa după cum contribuţia ţării noastre la soluţionarea problemelor internaţionale, la cauza păcii este condiţionată în primul rînd, de îndeplinirea în cele mai bune condiţii a Programului partidului. Deplina unitate dintre politica internă şi politica externă, împletirea armonioasă, într-un spirit de înaltă răspundere, a îndatoririlor naţionale şi internaţionale reprezintă o caracteristică fundamentală a liniei generale a P.C.R., a întregii sale activităţi pe plan intern cît şi pe arena internaţională.

I. Caracterul relatiilor internationale contemporane

Analiza ştiinţifică a dezvoltării comtemporane arată că, în viaţa internaţională, se înfruntă în prezent două tendinţe fundamentale opuse. Pe de o parte, asistăm la o intensificare tot mai puternică a luptei popoarelor împotriva imperialismului,

colonialismului și neocolonialismului, a politicii de forță și dictat, pentru dreptul de a deveni stăpîne pe bogățiile naționale, pe destinele proprii, de a-și apăra și consolida suveranitatea și independența. Pe de altă parte, are loc o accentuare a politicii imperialiste, de menținere sau cucerire a noi poziții de dominație, și de reîmpărțire a sferelor de influență, de amestec în treburile interne ale altor state. Aceasta are ca urmare menținerea și chiar apariția a noi focare de încordare în relațiile internaționale, amenință independența și suveranitatea popoarelor, pune în primejdie securitatea și pacea.

In politica de dominație și reîmpărțire a zonelor de influență a cercurilor imperialiste se evidențiază atît tendința de recurgere la forță, la căile militare pentru promovarea intereselor de dominație, pentru obținerea sau consolidarea zonelor de influență, cît și tendința de folosire în principal, a mijloacelor economice în diferite forme, pentru întărirea dominației mpnopolurilor și societăților multilaterale, pentru consolidarea influenței unor state în diferite zone ale lumii. Fără îndoială, cea mai periculoasă pentru popoare, pentru pacea și independența acestora este folosirea forței, a mijloacelor militare, în scopul promovării politicii de dominație. Cu certitudine, folosirea mijloacelor economice reprezintă o primejdie pentru independența popoarelor, dar, apreciind în mod obiectiv evoluția politicii cercurilor imperialiste din ultimii ani, recurgerea la forță, folosirea căilor militare reprezintă pericolul principal în viața internațională.

In această privință, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia, în expunerea prezentată la ședința activului central de partid și de stat din 3 august 1978, că "viața internațională demonstrează că folosirea forței, a "ajutorului militar" de către unele state nu sînt de natură să contribuie la soluționarea problemelor care preocupă astăzi omenirea. Dimpotrivă, aceasta împovărează economia țărilor respective, le determină să aloce din venitul național o parte însemnată pentru scopuri militare. Este de înțeles că aceasta nu ajută la promovarea politicii progresiste în țările respective, ci, dimpotrivă, pune în pericol independența națională, progresul economico-social și

bunăstarea acestor popoare, generînd, totodată, noi conflicte ce periclitează pacea şi securitatea internaţională". Această apreciere, făcută din nou la Congresul al XII-lea al partidului, atrage atenţia asupra pericolului înarmărilor.

Promovarea unei asemenea politici, a dus la accentuarea contradicţiilor, a tensiunii şi încordării în viaţa internaţională. Această situaţie pune pe prim plan necesitatea desfăşurării unor acţiuni ferme pentru diminuarea tensiunii şi încordării create, pentru renunţarea la forţă, la folosirea mijloacelor militare în soluţionarea problemelor, pentru asigurarea continuării cursului spre destindere, a politicii de colaborare şi pace.

In opoziţie cu tendinţele de reîmpărţire a zonelor de influenţă şi dominaţie, se afirmă tot mai puternic o politică nouă, de colaborare între state, pe baza deplinei egalităţi în drepturi, a principiilor independenţei şi suveranităţii naţionale, a neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc - singura cale care poate asigura o evoluţie democratică a vieţii politice mondiale, raporturi de prietenie şi colaborare între toate naţiunile, întărirea securităţii şi păcii generale. "Este clar că forţele progresiste, revoluţionare, ţările socialiste trebuie să sprijine această politică - remarcă tovarăşul Nicolae Ceauşescu - să facă totul pentru impunerea şi generalizarea ei pe scară mondială. In ce priveşte, România este angajată ferm pe această linie şi nu va precupeţi nimic nici în viitor pentru instaurarea unei politici noi, cu adevărat echitabilă şi democratice, în viaţa internaţională"[1].

Lumea contemporană cunoaşte astfel o evoluţie profund contradictorie.

Pe de altă parte, se manifestă o continuă ascuţire a contradicţiilor economice, sociale, naţionale şi politice la scară mondială, care poate duce la conflicte armate, poate crea pericole grave pentru pacea şi securitatea popoarelor.

Asistăm în ultima vreme la o ascuţire a contradicţiilor în viaţa internaţională, la o intensificare a tendinţelor de reîm-

1) Nicolae Ceauşescu - Expunere la şedinţa activului central de partid şi de stat, 3 august 1978, Ed. Polit. Buc. 1978, p.17

părţire a zonelor de influenţă, de întărire a dominaţiei în diferite părţi ale lumii.

Aceste contradicţii şi tendinţe sînt strîns legate de criza economică, criza monetară şi energetică, care au creat o situaţie grea într-un şir de state, precum şi de faptul că încercările de a ieşi din criză nu au dat pînă acum rezultatele aşteptate. Reuniunea din anul 1978 din Republica Federală Germania a ţărilor Pieţii comune, Statelor Unite ale Americii şi Japoniei, ca şi alte reuniuni ce au mai avut loc au reliefat încercarea de a depăşi contradicţiile dintre aceste ţări şi fenomenele crizei. Consecinţele crizei economice se resimt puternic în diverse zone ale lumii, avînd influenţe şi în ţările socialiste.

Pe de altă parte, cresc forţele social-politice care militează pentru soluţionarea democratică, paşnică, prin mijloace politice a problemelor internaţionale. Această situaţie deosebit de complexă, grăbeşte procesul revoluţionar mondial, de schimbare a raportului de forţă pe plan internaţional în favoarea progresului social, a forţelor ce se pronunţă pentru o lume mai bună şi mai dreaptă.

In timp ce politica agresivă a imperialismului comportă primejdii pentru securitatea unor state, zone şi continente ale planetei, pentru pacea întregii lumi, procesul de reaşezare a relaţiilor între state şi grupări de state, progresist ca esenţă şi tendinţe, crează posibilitatea afirmării principiilor democratice în raporturile internaţionale, ale construirii unei noi ordini economice şi politice, mai drepte, mai echitabile.

La Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, arăta că "Deşi situaţia politică internaţională este destul de complexă şi se caracterizează prin contradicţii puternice, se poate afirma cu deplină răspundere că există forţe care - acţionînd unite - pot împiedica războiul, pot asigura o politică de independenţă şi destindere, o pace trainică în lume"[1].

---

1) Nicolae Ceauşescu, Raport la cel de al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român, Editura Politică, Bucureşti, 1979, p.93.

Analiza ştiinţifică a conţinutului sistemului relaţiilor internaţionale, demonstrează că acest sistem contradictoriu şi complex, este generat de cîteva elemente fundamentale de ordin cantitativ şi calitativ.

Astfel:

1.Pentru prima dată în istorie există concomitent două sisteme social-politice, diferite ca tip, radical deosebite.

2.Participarea la raporturile internaţionale a unui număr considerabil de state, ceea ce lărgeşte imens cîmpul de interese şi de forţe, care coincid şi se ciocnesc sau se interferează pe arena mondială.

3.A crescut la valori şi la intensităţi fără precedent, participarea activă a maselor populare, a claselor înaintate la făurirea istoriei.

4.Se desfăşoară o gigantică revoluţie ştiinţifică şi tehnică, avînd ca rezultat lărgirea limitelor cunoaşterii umane, modificarea mediului înconjurător şi a raporturilor omului cu natura.

5.S-au schimbat fundamental modalităţile de purtare a războiului, există posibilităţi aproape nelimitate de distrugere şi au dispărut deosebirile între front şi spatele frontului.

In aceste condiţii, politica internaţională a căpătat cu adevărat un caracter universal, s-a creat un sistem internaţional mondial, în care statele naţionale sînt subsisteme sau sisteme parţiale.

In actualul stadiu de dezvoltare a omenirii, factorii permanenţi ai sistemului mondial sînt clasele, naţiunile, statele cu interesele lor, existenţa celor două sisteme social-economice, aspiraţia spre independenţă a naţiunilor, tendinţelor de dominaţie ale cercurilor imperialiste.

Factorii variabili sînt raportul de forţe între cele două sisteme social-politice mondiale, procesele social-politice mondiale, procesele social-politice interne din diferite ţări, evoluţia tehnicii militare, etc.

In felul acesta,se evidenţiază faptul că relaţiile internaţionale exprimă ansamblul de legături politice,ideologice, diplomatice, economice, culturale, militare dintre state, dintre diferitele organizaţii sociale şi politice, care activează pe arena internaţională. Ele constituie cadrul de afirmare a politicii oricărui stat.

Noul tip de relaţii internaţionale contemporane presupune respectarea principiilor fundamentale ale dreptului internaţional: suveranitatea şi independenţa fiecărui stat,egalitatea în drepturi, neamestecul în treburile interne ale altor state, renunţarea la folosirea forţei şi la ameninţarea cu folosirea acesteia, colaborarea şi cooperarea, autodeterminarea, ca şi asigurarea participării tuturor statelor la soluţionarea marilor probleme internaţionale, vizînd menţinerea păcii şi asigurarea progresului social-mondial.

Noile relaţii internaţionale au la bază suveranitatea ca însuşirea specifică a statului şi care înseamnă independenţa puterii de stat faţă de puterea altor state, găsindu-şi expresia în dreptul pe care îl are statul de a rezolva liber şi potrivit propriei sale aprecieri problemele interne şi externe, fără a încălca drepturile altor state, principiile sau normele dreptului internaţional.

Marx şi Engels au arătat că nu poate fi liber un popor care asupreşte alte popoare, precizînd că "independenţa naţională constituie baza oricărei colaborări internaţionale".

Suveranitatea pe planul relaţiilor internaţionale semnifică dreptul statelor de a iniţia şi realiza acţiuni de politică externă, în conformitate cu interesele naţionale şi cu cele generale, în folosul păcii şi colaborării internaţionale. Suveranitatea indică respectarea integrităţii teritoriale a statelor. Dreptul internaţional interzice orice prejudiciu adus integrităţii teritoriale a unui stat suveran.

De aceea,unul din principiile cele mai importante ale raporturilor internaţionale îl constituie dreptul fiecărui popor, al fiecărei naţiuni de a-şi stabili în mod de sine stătător coordonatele existenţei economice, sociale, politice şi naţionale,adică dreptul de autodeterminare.

II. Principii şi direcţii fundamentale ale politicii externe a Republicii Socialiste România

In afirmarea României pe arena internaţională, în creşterea contribuţiei sale la lupta pentru socialism, pentru pace şi securitate trainică, o deosebită însemnătate au orientările stabilite de congresele al IX-lea,al X-lea, al XI-lea şi al XII-lea ale P.C.R.,care au dat un impuls puternic dezvoltării, într-un ritm fără precedent, a relaţiilor externe ale României, participării crescînde a ţării noastre la circuitul mondial de valori materiale şi spirituale, la dezvoltarea şi rezolvarea în spirit constructiv a problemelor de care depind pacea şi progresul omenirii.

In întreaga sa activitate, Partidul Comunist Român porneşte de la principiul ştiinţific marxist că între sarcinile naţionale şi cele internaţionale există o strînsă unitate dialectică.

Expresie a acestei unităţi, politica externă şi activitatea internaţională a partidului şi statului nostru socialist sînt indisolubil legate de politica internă, de ampla activitate paşnică, profund constructivă, desfăşurată de poporul român pentru făurirea noii orînduiri pentru înflorirea şi progresul patriei socialiste.

Politica externă a Republicii Socialiste România este pusă neabătut în slujba păcii şi colaborării internaţionale, a destinderii şi înţelegerii între toate naţiunile.

Principiile şi coordonatele fundamentale ale acestei politici - expresie a orînduirii socialiste instaurate în mod definitiv pe pămîntul patriei , corespund pe deplin aspiraţiilor şi năzuinţelor vitale ale poporului român, cauzei generale a socialismului,progresului şi păcii în lume.

In perioada care a trecut de la Congresul al XI-lea, ţara noastră şi-a amplificat şi mai mult activitatea internaţională, şi-a dezvoltat relaţiile externe, a adus noi contribuţii constructive la dezvoltarea şi soluţionarea problemelor de care depind progresul şi pacea omenirii.

La desfăşurarea acestei bogate şi rodnice activităţi, în elaborarea şi înfăptuirea politicii externe a României, în intensificarea participării ţării noastre la întreaga viaţă politică mondială, o contribuţie personală deosebită aduce secretarul general al partidului, preşedintele republicii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu.

Marea Adunare Naţională a Republicii Socialiste România, în sesiunea din martie 198o, a aprobat în unanimitate politica externă şi activitatea internaţională desfăşurată de România în spiritul orientărilor stabilite de Congresul al XII-lea al partidului, dînd o înaltă apreciere expunerii prezentate cu acest prilej de tovarăşul Nicolae Ceauşescu, în cadrul căreia au fost fundamentate principiile şi liniile directoare ale politicii partidului şi statului nostru pe arena mondială.

La Congresul al XII-lea al Partidului Comunist Român a fost exprimată hotărîrea fermă a României de a milita cu consecvenţă şi în viitor pentru întărirea colaborării şi înţelegerii între toate statele, de a-şi aduce contribuţia la instaurarea unor noi relaţii în lume, care să asigure fiecărei naţiuni condiţii pentru o dezvoltare liberă şi prosperă, înaintarea întregii omeniri pe calea destinderii, păcii şi progresului.

Care sînt direcţiile fundamentale ale politicii externe a României?

a. Corespunzător orientărilor stabilite în Programul partidului, România acordă o atenţie de prim ordin dezvoltării relaţiilor de prietenie, colaborare multilaterală şi solidaritate cu toate ţările socialiste, în interesul poporului român şi al celorlalte popoare care construiesc noua orînduire, al cauzei generale a socialismului şi păcii.

Ţara noastră acţionează consecvent pentru extinderea relaţiilor politice, economice, tehnico-ştiinţifice şi culturale cu toate aceste ţări, dezvoltă cooperarea în producţie şi în alte domenii, intensifică schimbul de experienţă în construcţia socialismului pe baza principiilor respectării independenţei şi suvearnităţii naţionale, egalităţii în drepturi,

neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc, într-ajutorării tovărăşeşti în spiritul internaţionalismului socialist.

Afirmarea tot mai puternică a acestor principii, ca temelie a unui nou tip de relaţii între naţiuni şi popoare, contribuie la creşterea prestigiului socialismului pe plan mondial, sporeşte rolul ţărilor socialiste în viaţa internaţională.

România participă la activitatea C.A.E.R. aducîndu-şi contribuţia activă la realizarea obiectivelor "Programului complex", la intensificarea colaborării cu celelalte ţări membre.

In concepţia partidului şi statului nostru, pentru a corespunde intereselor vitale ale popoarelor angajate pe calea făuririi noii orînduiri, colaborarea economică în cadrul C.A.E.R., trebuie să contribuie cît mai eficient la dezvoltarea procesului de egalizare a nivelurilor de dezvoltare economică a ţărilor socialiste, demonstrînd astfel superioritatea socialismului ca mod de organizare a societăţii şi a raporturilor internaţionale.

Infăptuirea cu succes a acestor obiective impune respectarea strictă a principiilor înscrise în Statutul Consiliului de Ajutor Reciproc, şi în "Programul Complex" privind sporirea rolului planului naţional unic în dezvoltarea economico-socială a fiecărei ţări, creşterea rolului fiecărui partid şi stat în planificarea propriei economii naţionale.

In zilele noastre, întărirea colaborării şi solidarităţii între toate ţările care edifică noua orînduire socială, unitatea şi coeziunea lor au o importanţă fundamentală pentru creşterea forţei şi influenţei socialismului în lume, a prestigiului său pe plan internaţional.

Pornind de la aceasta, România acţionează cu toată hotărîrea pentru refacerea şi întărirea unităţii ţărilor socialiste - condiţie esenţială a unităţii şi solidarităţii tuturor forţelor democratice, progresiste, antiimperialiste, pentru triumful socialismului şi păcii în lume.

b.In întreaga sa activitate internațională, România acordă o importanță deosebită extinderii legăturilor de prietenie și colaborare cu țările în curs de dezvoltare,cu țările neaIiniste, cu țările care și-au dobîndit recent independența și au pășit pe calea propășirii libere,de sine stătătoare.

Ca țară socialistă și ca țară în curs de dezvoltare, România este legată de aceste state prin aspirațiile comune de libertate, progres și propperitate, prin lupta comună împotriva vechii politici imperialiste, colonialiste și neocolonialiste, pentru statornicirea unor relații noi, de deplină egalitate și respect reciproc, de colaborare reciproc avantajoasă.

Țara noastră dezvoltă tot mai larg relațiile de colaborare pe multiple planuri cu statele în curs de dezvoltare din Asia, Africa și America Latină, în interesul progresului rapid și independent al fiecărui popor, al progresului multilateral al fiecărei națiuni, conlucrează activ cu aceste state, pentru instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale, pentru rezolvarea problemelor complexe care confruntă omenirea.

Primirea României ca membru al "Grupului celor 77" constituie o expresie elocventă a relațiilor tot mai strînse de solidaritate și cooperare existente între România și țările în curs de dezvoltare, a amplificării raporturilor prietenești cu aceste state.

Totodată acest act reprezintă o nouă și pregnantă recunoaștere a justeței politicii externe a țării noastre, a fermității și consecvenței cu care România acționează pentru afirmarea dreptului tuturor popoarelor la libertate și independență națională, pentru promovarea unei politici noi pe arena internațională.

In același spirit, România dezvoltă relațiile sale cu țările nealineate, care aproape în totalitatea lor sînt țări în curs de dezvoltare. Pe acest plan, invitarea țării noastre la lucrările conferinței ministeriale a țărilor nealineate(La Lima în 1975) cît și la toate reuniunile ce au urmat,exprimă dezvoltarea continuă a raporturilor de colaborare ale României cu țările în curs de dezvoltare, în general cu țările "lumii a

treia", în lupta pentru dezvoltarea economică şi socială independentă, pentru edificarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale-parte componentă a luptei popoarelor, pentru independenţă şi suveranitate naţională.

c.Pornind de la interesele destinderii,colaborării şi păcii, România lărgeşte relaţiile cu toate celelalte ţări ale lumii, inclusiv cu ţările capitaliste dezvoltate pe baza principiului marxist al coexistenţei paşnice între state cu orînduiri social-economice diferite.

In prezent, ţara noastră întreţine relaţii diplomatice şi consulare cu 135 de state şi relaţii economice cu peste 15o de ţări. Contactele şi schimburile de vizite la nivel de şefi de stat, precum şi la nivelul guvernamental desfăşurate în ultima perioadă s-au soldat cu adoptarea unor importante documente politice - tratate de prietenie,declaraţii solemne comune, acorduri generale de colaborare, care au o valoare deosebită atît pentru dezvoltarea relaţiilor bilaterale cît şi pentru afirmarea noilor principii şi norme de relaţii între state, pentru îmbunătăţirea climatului politic internaţional.

La temelia relaţiilor sale cu toate statele lumii, România situează cu consecvenţă principiile deplinei egalităţi în drepturi, respectării independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne şi avantajului reciproc, renunţarea la folosirea forţei şi la ameninţarea cu forţa, dreptului fiecărui popor de a-şi hotărî singur destinul. Aplicarea fermă şi generalizarea acestor principii,universal valabile în esenţa lor, în viaţa internaţională, respectarea lor de către toate statele reprezintă singura garanţie pentru evitarea conflictelor şi stărilor de încordare, pentru asigurarea colaborării, destinderii şi păcii generale.

"Noi considerăm - arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu- că ţărilor socialiste le revine o înaltă răspundere istorică în lupta pentru promovarea acestor principii în viaţa internaţională, în realizarea, atît între ele, cît şi pe plan mondial, a unor raporturi noi, de tip superior, de deplină egalitate în drepturi, care să concretizeze, în mod strălucit,

principiile avansate ale dreptului internațional, să ofere tuturor popoarelor un model și o perspectivă luminoasă pentru evoluția viitoare a colaborării libere și egale dintre ele".

Numai pe baza aplicării ferme a unor asemenea principii în relațiile dintre toate statele este posibil să se asigure o largă și rodnică colaborare internațională, să se realizeze noi progrese pe calea consolidării păcii, destinderii și securității, să se înainteze cu succes spre făurirea unei lumi mai drepte.

III. Contribuția activă a Republicii Socialiste România la rezolvarea marilor probleme ale lumii contemporane

In politica externă, România pornește de la analiza științifică a dezvoltării contemporane.

Activitatea internațională a Republicii Socialiste România, în prezent, este îndreptată spre următoarele obiective:

1. In cadrul politicii sale externe, România acordă un loc important întăririi colaborării și securității pe continentul european, aplicării în viață a principiilor înscrise în documentele finale, semnate la 1 august 1975, ale Conferinței general-europene de la Helsinki. In momentul de față, partidul și statul nostru consideră că pentru asigurarea securității în Europa o însemnătate primordială prezintă consolidarea și dezvoltarea cursului spre destindere prin măsuri practice de dezangajare militară și dezarmare, și, în primul rînd, de dezarmare nucleară.

Este necesar să se adopte măsuri energice pentru încetarea producției de armament nuclear, lichidarea acesteia și scoaterea armelor atomice în afara legii, pentru retragerea armamentului nuclear de pe teritoriile statelor europene neposesoare de asemenea armament, pentru transformarea Europei într-un continent al colaborării pașnice.

După cum se știe, acordurile încheiate nu au pus capăt, în domeniul militar, cursei înarmărilor; cheltuielile militare cresc continuu, depășind în anul 1979, suma de 400 miliarde

dolari, capacitatea de distrugere a armelor nucleare a atins limitele absurdului, a crescut volumul comerţului cu arme. Prin tratatul din 1963 s-au interzis experienţele cu arme nucleare în atmosferă, dar acestea pot fi continuate sub pămînt. Tratatul de interzicere parţială a experienţelor din 1974 permite explozii cu o putere de 10 ori mai mare decît a bombei care a explodat la Hiroshima, deci permite continuarea perfecţionării armamentului nuclear. Tratatul de neproliferare a armelor nucleare a interzis transferul acestor arme, dar nu a adus nici o restricţie perfecţionării lor.

Ţara noastră se situează în mod consecvent în rîndul statelor care au acţionat şi susţinut cu fermitate abolirea definitivă a forţei în relaţiile internaţionale, excluderea oricăror acte de folosire a forţei sau ameninţării cu forţa în relaţiile dintre state, militînd activ pentru instaurarea unui climat de securitate, de pace şi convieţuire între toate statele lumii. După cum relevă tovarăşul Nicolae Ceauşescu în raportul prezentat la Congresul al XII-lea al partidului, viaţa a demonstrat şi demonstrează că politica de forţă, războaiele nu duc, nu pot duce la soluţionarea problemelor. Dimpotrivă, orice război crează noi complicaţii, duce la înăsprirea relaţiilor dintre state, accentuează neîncrederea, deschide noi surse de încordare[1).

România a fundamentat şi promovează activ un nou concept privind securitatea europeană, în sensul că acesta reclamă un sistem de angajamente clare şi măsuri concrete care să excludă folosirea forţei şi a ameninţării cu forţa în raporturile dintre state, să ofere fiecăruia garanţia deplină că se află la adăpost de orice agresiune sau alte acte de folosire ori ameninţare cu forţa şi să asigure dezvoltarea paşnică într-un climat de destindere, înţelegere şi colaborare a tuturor popoarelor. România se pronunţă pentru încheierea unui pact general european, la care să ia parte toate statele participante la Conferinţa de la Helsinki, conţinînd angajamentul de a nu recurge sub nici o formă şi în nici o

1)Nicolae Ceauşescu, Raport la Congresul al XII-lea al PCR, Buc.Edit.Polit.,1979,pag.105.

împrejurare la folosirea forței sau a amenințării cu forța în relațiile reciproce.

Pornind de la această cerință, România a prezentat, în anul 1975 propunerea de crearea unei comisii permanente a Adunării Generale a O.N.U. - organ cu participare a tuturor statelor interesate, chiar dacă nu sînt părți la diferendul examinat - care să îndeplinească funcții de mediere, bune oficii și conciliere, care să reglementeze căile concrete de abordare și soluționare a diferendelor dintre state. Această inițiativă a fost reluată în cadrul dezbaterilor care au avut loc la Adunarea Generală a O.N.U. din 1978, pe baza Hotărîrii C.C. al P.C.R. din 12 mai 1978, urmînd ca examinarea concretă a problemei să fie continuată în cele două comitete speciale create. La începutul anului 1979, a avut loc la Montreux reuniunea de experți, convocată pe baza Actului final, pentru examinarea și elaborarea unei metode de reglementare a diferendelor dintre statele participante.

După Conferința pentru securitate și cooperare în Europa s-a realizat prea puțin din prevederile documentelor semnate la Helsinki, iar Reuniunea de la Belgrad din mai-iunie 1978 s-a încheiat cu rezultate nesatisfăcătoare.

Se impune intensificarea eforturilor pentru înfăptuirea în viață, ca un tot unitar, a Actului final și a hotărîrilor de la Madrid din 1980.

Asigurarea unei securități reale în Europa, ca dealtfel în întreaga lume, este condiționată, în ultimă instanță de adoptarea unor măsuri concrete de dezarmare și dezangajare militară. Pentru realizarea dezangajării militare în Europa, o mare importanță ar avea asemenea măsuri ca: înghețarea cheltuielilor militare, a efectivelor armate și armamentelor la nivelul anului 1978, trecîndu-se apoi la reducerea treptată a acestora într-o primă etapă, pînă în 1985 cu cel puțin 10-15% față de nivelurile actuale; încetarea alocării oricăror mijloace noi financiare pentru sporirea potențialului militar de către toate statele, reducerea tuturor trupelor în limitele frontierelor naționale, desființarea bazelor militare și altele.

România susţine dorinţa popoarelor de a se trece la lichidarea blocurilor militare opuse, la desfiinţarea concomitentă a Pactului Nord-Atlantic şi a Tratatului de la Varşovia.Se impune, de asemenea, ca la negocierile de la Viena privind reducerea trupelor şi armamentelor în Europa centrală, să se asigure participarea directă şi efectivă a tuturor statelor, ţinîndu-se seama de interesele fiecărui stat din Europa.

Pornind de la aceste considerente, România a iniţiat şi formulat numeroase propuneri menite să scoată din impas negocierile de dezarmare, să ducă la oprirea cursei înarmărilor.

Dînd expresie voinţei de pace şi colaborare a poporului român, Apelul Marii Adunări Naţionale a Republicii Socialiste România către parlamentele şi guvernele tuturor statelor, către toate popoarele lumii, reafirmă hotărîrea României, a naţiunii noastre socialiste de a face totul pentru continuarea fermă a cursului spre destindere, pentru dezangajare militară şi dezarmare.

2.România acţionează pentru dezvoltarea bilaterală şi multilaterală a raporturilor dintre statele din Balcani, pentru transformarea acestei regiuni într-o zonă a păcii şi colaborării lipsite de arme nucleare, a păcii.

3.Acţionează de asemenea cu hotărîre pentru stingerea focarelor de conflicte şi încordare, pentru asigurarea securităţii şi păcii în zona Mediteranei şi Orientului Mijlociu, prin retragerea trupelor israeliene din teritoriile arabe ocupăte în urma războiului din 1967, soluţionarea problemei poporului palestinian, în conformitate cu interesele şi aspiraţiile sale legitime, inclusiv de a-şi construi un stat propriu independent, asigurarea independenţei şi suveranităţii tuturor statelor din zonă.

De asemenea, ţara noastră se pronunţă pentru reglementarea tuturor problemelor africane de către însăşi ţările africane, excluzîndu-se orice intervenţie militară sau de altă natură din afară. In acelaşi timp, România sprijină activ lupta revoluţionară a poporului din Namibia pentru indepen-

denţă, se pronunţă cu hotărîre împotriva regimului de apartheid din Africa de Sud, este pe deplin solidară cu lupta tuturor popoarelor împotriva imperialismului, colonialismului şi neocolonialismului.

4.România desfăşoară o amplă şi intensă activitate consacrată lichidării subdezvoltării şi edificării unei noi ordini economice şi politice, mondiale, bazată pe egalitate şi echitate în raporturile dintre state (Declaraţia "Poziţia României cu privire la instaurarea unei noi ordini economice internaţionale" difuzată la a VI-a sesiune extraordinară a Adunării generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite în 1975).

Un obiectiv fundamental al politicii externe a României îl constituie lupta pentru lichidarea subdezvoltării şi făurirea noii orînduiri economice internaţionale. Rezultat al politicii imperialiste, colonialiste şi neocolonialiste, decalajele dintre ţările dezvoltate şi ţările în curs de dezvoltare, care continuă să se adîncească, afectează profund negativ evoluţia mondială şi crează mari pericole pentru pacea şi progresul tuturor statelor şi popoarelor lumii.

Această situaţie impune să se intensifice eforturile ţărilor socialiste ale altor state iubitoare de pace şi progres pentru aşezarea relaţiilor dintre toate statele pe principii noi, de reală egalitate şi echitate, în interesul accelerării progresului economico-social al tuturor ţărilor, şi în primul rînd al celor rămase în urmă, al reducerii şi lichidării decalajelor mondiale, al stabilităţii întregii economii mondiale, al păcii.

Lupta pentru lichidarea subdezvoltării şi făurirea noii ordini economice mondiale, constituie o continuare nemijlocită a luptei împotriva imperialismului, colonialismului şi neocolonialismului.

Intrucît obiectivul creerii noii ordini economice mondiale, este, în esenţa sa, un obiectiv antiimperialist, constituie o îndatorire de frunte, o obligaţie moral-politică, de natură internaţionalistă a comuniştilor de a fi alături de popoarele ţărilor în curs de dezvoltare în lupta lor împotriva politicii imperialiste, pentru depăşirea înapoierii moştenite din

trecut, pentru progres, de a sprijini activ această luptă. In acest cadru se înscrie şi propunerea formulată de România privind organizarea unei sesiuni speciale O.N.U. consacrată noii ordini economice internaţionale, sesiune chemată să adopte un program clar şi ferm, conţinînd principiile, orientările şi căile pentru lichidarea subdezvoltării şi instaurarea unor relaţii internaţionale, bazate pe deplină egalitate şi echitate.

In mesajul preşedintelui Republicii Socialiste România, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, adresat celei de a V-a Conferinţe a Naţiunilor Unite pentru comerţ şi dezvoltare de la Manila (Filipine) din mai 1979, se menţionează că "România a acţionat şi acţionează consecvent pentru înfăptuirea programelor stabilite la reuniunile internaţionale din ultimii ani ale "Grupului celor 77", precum şi la precedentele sesiuni ale U.N.C.T.A.D., care prevedeau măsuri de aşezare pe baze mai echitabile a relaţiilor economice internaţionale, de lichidare a subdezvoltării şi propăşire economico-socială mai rapidă a ţărilor rămase în urmă"[1].

România consideră că Organizaţia Naţiunilor Unite va trebui să elaboreze un ansamblu de măsuri concrete, practice, în vederea soluţionării problemelor arzătoare ale vieţii economice internaţionale şi accelerării dezvoltării economico-sociale a ţărilor rămase în urmă, insistîndu-se în mod deosebit asupra următoarelor:

1. Elaborarea unui program de lungă durată -pînă în anul 2000, cu o primă etapă pînă în 1990 - care să prevadă măsuri de dezvoltare mai intensă a economiei statelor în curs de dezvoltare. In acest cadru, se impune elaborarea unui program special pentru dezvoltarea agriculturii, pe baza extinderii irigaţiilor, ameliorării solului şi mecanizării lucrărilor, care să asigure satisfacerea cerinţelor de consum ale maselor, aprovizionarea corespunzătoare a popoarelor respective. Se are în vedere alcătuirea unui program pentru dezvoltarea industriei alimentare şi textile, precum şi a altor ramuri pentru care ţările respective dispun de materiile prime necesare.

1) Scînteia, anul XLVIII nr.11417, din 8 mai 1979.

2.Adoptarea unui program privind dezvoltarea învățămîntului, a pregătirii cadrelor naționale pentru toate domeniile de activitate, corespunzător cerințelor progresului multilateral al acestor țări.

3.Avînd în vedere marea diversitate a problemelor noi cu care sînt confruntate țările în curs de dezvoltare,România apreciază că se impune crearea unor organisme de studii și cercetare, pe zone geografice, care să analizeze sarcinile și obiectivele economice și sociale, specifice ale acestor țări și să prezinte soluții concrete pentru rezolvarea lor.

4.Pornind de la necesitatea ca țările rămase în urmă să primească un sprijin material mai substanțial și concret în eforturile de depășire a decalajelor economico-sociale, se impune constituirea cît mai grabnică a Fondului comun de dezvoltare care urmează să se alcătuiască prin participarea țărilor industrializate, precum și prin economiile realizate pe baza reducerii cheltuielilor militare.

5.Lichidarea subdezvoltării cere cu stringență trecerea fermă și urgentă la stabilirea unor raporturi juste între prețurile materiilor prime și ale produselor industrializate, între costurile combustibilului și energiei și ale celorlalte produse, pentru a se evita orice arbitrar în acest domeniu, crearea unor dificultăți economice, care afectează în ultimă instanță țările în curs de dezvoltare.

6.Desfășurarea vertiginoasă a revoluției științifice și tehnice mondiale impune, ca o cerință fundamentală, depășirea marilor decalaje economice de către țările în curs de dezvoltare, deschiderea accesului larg la tehnologiile moderne.

7.Reglementarea justă a condițiilor în care își desfășoară activitatea în țările în curs de dezvoltare companiile străine. In acest sens, se impune asigurarea controlului național atît în ceea ce privește exploatarea diferitelor resurse naturale ale acestora, cît și participarea la beneficii.

8.O importanță deosebită au întărirea unității și solidarității țărilor în curs de dezvoltare, intensificarea colaborării și cooperării între ele, a într-ajutorării lor reciproce în vederea soluționării cu forțe proprii a problemelor

2.Adoptarea unui program privind dezvoltarea învăţămîntului, a pregătirii cadrelor naţionale pentru toate domeniile de activitate, corespunzător cerinţelor progresului multilateral al acestor ţări.

3.Avînd în vedere marea diversitate a problemelor noi cu care sînt confruntate ţările în curs de dezvoltare,România apreciază că se impune crearea unor organisme de studii și cercetare, pe zone geografice, care să analizeze sarcinile și obiectivele economice și sociale, specifice ale acestor ţări și să prezinte soluţii concrete pentru rezolvarea lor.

4.Pornind de la necesitatea ca ţările rămase în urmă să primească un sprijin material mai substanţial și concret în eforturile de depășire a decalajelor economico-sociale, se impune constituirea cît mai grabnică a Fondului comun de dezvoltare care urmează să se alcătuiască prin participarea ţărilor industrializate, precum și prin economiile realizate pe baza reducerii cheltuielilor militare.

5.Lichidarea subdezvoltării cere cu stringenţă trecerea fermă și urgentă la stabilirea unor raporturi juste între preţurile materiilor prime și ale produselor industrializate, între costurile combustibilului și energiei și ale celorlalte produse, pentru a se evita orice arbitrar în acest domeniu, crearea unor dificultăţi economice, care afectează în ultimă instanţă ţările în curs de dezvoltare.

6.Desfășurarea vertiginoasă a revoluţiei știinţifice și tehnice mondiale impune, ca o cerinţă fundamentală, depășirea marilor decalaje economice de către ţările în curs de dezvoltare, deschiderea accesului larg la tehnologiile moderne.

7.Reglementarea justă a condiţiilor în care își desfășoară activitatea în ţările în curs de dezvoltare companiile străine. In acest sens, se impune asigurarea controlului naţional atît în ceea ce privește exploatarea diferitelor resurse naturale ale acestora, cît și participarea la beneficii.

8.O importanţă deosebită au întărirea unităţii și solidarităţii ţărilor în curs de dezvoltare, intensificarea colaborării și cooperării între ele, a într-ajutorării lor reciproce în vederea soluţionării cu forţe proprii a problemelor

arzătoare ale progresului economico-social.

9.România consideră că, în întreaga activitate îndreptată spre edificarea unei noi ordini economice şi politice internaţionale, Organizaţia Naţiunilor Unite trebuie să aibă un rol mult mai activ. In acest sens, apare necesitatea constituirii unui organism special al O.N.U., format din ţări în curs de dezvoltare, ţări socialiste şi ţări capitaliste avansate, care să abordeze programele concrete pentru lichidarea subdezvoltării şi făuririi noii ordinii economice internaţionale, pe care să le supună dezbaterii şi adoptării sesiunii speciale a Adunării generale a Organizaţiei Naţiunilor Unite din 1981.

Ca ţară socialistă şi ca ţară în curs de dezvoltare, România dezvoltă larg relaţiile de colaborare şi cooperare pe multiple planuri-inclusiv în domeniul producţiei -cu ţările în curs de dezvoltare, cu ţările nealineate, acţionînd, pe baza avantajului reciproc, pentru progresul cît mai rapid al industriei, agriculturii, transporturilor în aceste state, contribuie la formarea cadrelor lor naţionale, la dezvoltarea activităţii tehnico-ştiinţifice şi culturale.

Lupta pentru propăşirea economică şi socială,pentru întărirea independenţei şi suveranităţii ţărilor în curs de dezvoltare, a ţărilor nealiniate, a tuturor statelor constituie unul din obiectivele esenţiale ale întregii politici externe a României socialiste.

Marile probleme ale lumii contemporane impun, pentru a fi rezolvate în mod real, participarea activă la viaţa internaţională a tuturor popoarelor lumii, activizarea celor mai largi forţe social-politice, a opiniei publice mondiale.In acest scop, România se pronunţă pentru democratizarea reală a relaţiilor internaţionale, pentru creşterea rolului O.N.U.,al altor organisme internaţionale în soluţionarea problemelor complexe ale contemporaneităţii, pentru afirmarea cu putere în lume a principiilor dreptului internaţional, a politicii de egalitate între toate ţările lumii.

"Ţara noastră va participa activ şi în viitor la viaţa internaţională -arăta tovarăşul Nicolae Ceauşescu la

Congresul al XII-lea al partidului - şi, împreună cu celelalte ţări iubitoare de pace, va milita cu toată energia pentru rezolvarea constructivă a problemelor care confruntă omenirea contemporană, pentru făurirea unei lumi mai bune şi mai drepte pe planeta noastră.

Poporul român, toţi oamenii muncii din patria noastră, fără deosebire de naţionalitate, aprobă pe deplin şi sprijină în mod ferm politica P.C.R. de făurire a socialismului, de asigurare a independenţei şi suveranităţii naţionale a patriei, de colaborare şi pace cu toate ţările şi popoarele lumii.

Strîns unită în jurul partidului, întreaga noastră naţiune este hotărîtă să-şi consacre şi în continuare toate eforturile progresului şi înfloririi patriei socialiste, afirmării continuie a României ca factor activ al vieţii internaţionale contemporane, al luptei pentru triumful cauzei socialismului şi păcii.

S U M A R

BIBLIOGRAFIE

1.K.Marx ,Fr.Engels, Manifestul Partidului Comunist

2.K.Marx, Fr.Engels, Opere,vol.28,Editura Politică,București,1967

3.Fr.Engels, Anti-Dühring,E.S.P.L.P.,București, 1965

4.Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Editura Politică,București,1975.

5.Directivele Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român,Editura Politică,București,1979

6.Nicolae Ceaușescu, Raport la cel de-al XII-lea Congres al Partidului Comunist Român,Editura Politică,București,1979.

7.Nicolae Ceaușescu, Expunere la Sedința activului central de partid și de stat,3 august 1978.

8.Nicolae Ceaușescu, Expunere la Sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Consiliul Național al Frontului Unității Socialiste și Marii Adunări Naționale consacrată sărbătoririi a șase decenii de la făurirea statului național unitar român,1 decembrie 1978, Editura Politică, București, 1978.

9.Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul educației și învățămîntului, februarie 19, Frontului Democrației și Unității Socialiste,ianuarie 1980,Editura Politică, București,1980.

10.Nicolae Ceaușescu, Expunere la Congresul educației și învățămîntului,februarie 1980,Editura Politică,București,1980.

11.Nicolae Ceaușescu, Expunere la Congresul al II-lea, al consiliilor populare,1o-12 septembrie 198o,Editura Politică, București,198o.

12.Nicolae Ceaușescu, Expunere la Plenara C.C.al P.C.R. din din 14-15 octombrie 198o,Editura Politică,București, 198o.

13.Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Plenara C.C. al P.C.R. din 16-17 decembrie 198o,Editura Politică,București,198o.

14.Nicolae Ceaușescu, Cuvîntare la Congresul al II-lea al consiliilor de conducere ale unităților agricole socialiste,al întregii țărănimi,al consiliilor oamenilor muncii din industria alimentară,silvicultură și gospodărirea apelor din 19-21 februarie 1981, Editura Politică,București,1981.

4 - 8 - 4 cursuri
8 - 11 - pauză
11 - 13 - 2 cursuri
13 - 14 - pauză
14 - 18 - 4 cursuri
18 - 20 - pauză
20 - 24 - 4 cursuri
5 - 7 - 2 cursuri